

สำนักหอสมุดกลาง พระจอมเกล้าลาดกระบัง

การจัดการสภาพแวดล้อมทางกายภาพหรือวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวน

Physical Environmental Management of TAI-YAUN Vernacular Cultural Center

รองศาสตราจารย์ จันทน์ เพชรานนท์
ASSOC. PROF. JANTANEE BEJARANANDA

RCH
NA
2450
ค 246ก

เลขหมู่.....
เลขทะเบียน..... 115186
วัน,เดือน,ปี..... 11 ก.พ. 2553

ภาควิชาสถาปัตยกรรมภายใน คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

พ.ศ. 2552

ISBN _____

b. 1226565x
i.....

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

คำนำ

การจัดการสภาพแวดล้อมทางกายภาพของวัดพัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวน เป็นงานวิจัยที่ได้รับ การสนับสนุนจากเงินงบประมาณเงินรายได้ประจำปี 2552 คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบัน เทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง โดยดำเนินการวิจัยตั้งแต่ปลายปี พ.ศ. 2551 และเสร็จสิ้นสมบูรณ์ในกลางปี พ.ศ. 2553

วิจัยนี้เป็นการศึกษาเพื่อเรียนรู้แนวคิดและวิธีการจัดพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านของปราชญ์ ชาวบ้านไทยวน ในพื้นที่ภาคกลาง ที่สร้างบ้านไทยโบราณในพื้นที่ลุ่มน้ำป่าสักขึ้นมาหนึ่งชุดเพื่อใช้ เป็นแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมไทยวน โดยวัตถุประสงค์ของการวิจัยนี้เน้นการศึกษาข้อมูล สภาพแวดล้อมทางกายภาพเป็นหลัก เพื่อเป็นการรวบรวมข้อมูลทางสถาปัตยกรรมของเรือนไทย และสภาพการจัดวางพื้นที่ใช้สอยเพื่อการจัดแสดงในเรื่องของวัฒนธรรม โดยคาดหวังว่าจะได้ แนวคิดที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อใช้เป็นตัวอย่งในการจัดพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านอื่นๆ และได้ ฐานข้อมูลของหอวัฒนธรรมไทยวนที่เจ้าของสถานที่จะได้นำไปใช้ประโยชน์เผยแพร่เพื่อการศึกษา กับคนกลุ่มต่างๆ หรือใช้เป็นแหล่งค้นคว้าข้อมูลเบื้องต้นของหอวัฒนธรรมพื้นบ้านแห่งนี้ในระหว่าง การเข้าชม นอกจากนี้ยังได้ข้อคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญและกลุ่มผู้เข้าเยี่ยมชมที่ใช้เป็นข้อมูลในการ พัฒนาพื้นที่ต่อไปในอนาคต

งานวิจัยชิ้นนี้สำเร็จลงได้ด้วยความช่วยเหลือจากคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบัน เทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง สนับสนุนการวิจัย จึงขอขอบคุณไว้ ณ ที่นี้

จันทน์ เพชรานนท์

19 กรกฎาคม 2553

บทคัดย่อ

การศึกษาถึงแนวคิดและวิธีการจัดการสภาพแวดล้อมทางกายภาพหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวน สระบุรี เพื่อเสนอแนวทางพัฒนาในอนาคต โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อเรียนรู้ลักษณะทางสถาปัตยกรรมและแนวคิดในการบริหารจัดการของเจ้าของคือ อาจารย์ทรงชัย วรรณกุล ด้วยการสำรวจสภาพแวดล้อมทางกายภาพและรูปแบบการจัดนิทรรศการ พร้อมทั้งสัมภาษณ์เจ้าของบ้านและผู้เชี่ยวชาญด้านสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นและวัฒนธรรม สำรวจความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกของผู้เข้าเยี่ยมชมด้วยแบบสอบถาม แล้วทำการวิเคราะห์ด้วยสถิติพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่าการจัดการหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวน สระบุรี ได้ใช้สภาพแวดล้อมทางกายภาพบ้านเรือนไทยชนบทภาคกลาง สิ่งของเครื่องใช้โบราณที่ใช้ในชีวิตประจำวันของบ้านเกษตรกรรม และการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมไทยวน (ล้านนา) เป็นสื่อในการเรียนรู้วัฒนธรรม และมีอาจารย์ทรงชัยเป็นแหล่งข้อมูลที่สำคัญ เนื่องจากหอวัฒนธรรมนี้เป็นบ้านส่วนตัวและตั้งใจเป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต การเข้าชมผู้เข้าชมต้องมีการนัดหมายล่วงหน้า เพราะไม่ได้จัดการตามระบบพิพิธภัณฑ์หรือหอวัฒนธรรมที่เป็นทางการ ดังนั้นการจัดการในอนาคตขึ้นอยู่กับความสามารถของลูกหลานในการสืบทอดแนวคิดของอาจารย์ทรงชัย ที่มีจุดยืนทางความคิดเพื่อการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมในรูปแบบเฉพาะของตนเอง โดยควรมีการปรับเปลี่ยนสิ่งอำนวยความสะดวกบางอย่างให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เข้าชมบ้าง

Abstract

The study provides the investigation of the concept and management of the physical environment in TAI-YAUN Vernacular Cultural Center, Saraburi Province in order to discuss the design guideline development. The main objectives of the study were to identify the architectural context and the management concept. Field examinations of spatial settings and exhibition patterns, interviews with the owner (Master Songchai Wanakul) and experts on vernacular architecture and culture, and the questionnaire survey on visitors' attitude and facility needs were the key methods of investigation. The analyses of research results were based on descriptive statistics.

The research findings showed that the management of TAI-YAUN Vernacular Cultural Center in Saraburi Province employed the physical environment of rural Thai traditional houses in the central Thai region, antique utensils of agricultural dwellers, and Tai-Yuan (Lanna) cultural activities as cultural learning medias. Master Songchai was the key source of information for the exhibition. Moreover, the management of the center did not follow a formal approach. Since the center was actually part of the owner's private house and is intended to be a living museum, visitors needed to make appointments in advance. The future of the management of this center will be in the hands of the next generation to continue and expand Master Songchai's concept of cultural conservation. We recommended that the management should also put greater emphasis on the improvement of visitor facilities.

สารบัญ

หน้า

คำนำ.....	I
บทคัดย่อ.....	II
สารบัญ.....	IV
สารบัญตาราง.....	IX
สารบัญรูป.....	X

บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความสำคัญและที่มาของการวิจัย.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการ.....	1
1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	2
1.4 ขอบเขตของการวิจัย.....	2
1.5 ระเบียบวิธีวิจัย.....	2
1.6 คำสำคัญ (Keywords) ของโครงการวิจัย.....	3
1.7 ระยะเวลาและแผนการดำเนินงานตลอดโครงการ.....	4

บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	5
2.1 ข้อมูลชาวไทยวน.....	6
2.1.1 ความเป็นมาของชาวไทยวน.....	6
2.1.2 การตั้งถิ่นฐานและที่อยู่อาศัย.....	8
2.1.3 ศิลปะและวัฒนธรรม.....	9
2.2 สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นไทยวน.....	12
2.2.1 การตั้งถิ่นฐานทางกายภาพกับลักษณะทางภูมิศาสตร์.....	12
2.2.2 ลักษณะทางกายภาพชุมชน.....	13
2.2.3 บริเวณบ้าน.....	14
2.2.4 ตัวบ้าน.....	15
2.2.5 สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นไทยวน สระบุรี.....	16
2.3 หอวัฒนธรรมไทยวน สระบุรี.....	18
2.3.1 ความเป็นมา.....	18
2.3.2 ลักษณะการจัดการในหอวัฒนธรรมไทยวน.....	20

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้หรือจำหน่าย การค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
2.4 เรือนไทยภาคกลาง.....	21
2.4.1 ประเภทของเรือนสามัญชน.....	21
2.4.2 ลักษณะเรือนไทยภาคกลาง.....	23
2.5 การจัดหอวัฒนธรรม.....	27
2.5.1 ความหมายของหอวัฒนธรรมนิทัศน์.....	27
2.5.2 หลักการดำเนินงาน.....	27
2.5.3 การจัดตั้งและดำเนินงานหอวัฒนธรรมนิทัศน์.....	29
2.6 กรณีศึกษา.....	31
2.6.1 หอวัฒนธรรมจังหวัดกาญจนบุรี.....	31
2.6.2 หอวัฒนธรรมนิทัศน์วัดศรีโคมคำ.....	32
2.6.3 หอวัฒนธรรมอุบลนิทัศน์.....	33
2.6.4 แนวคิดการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นในประเทศไทย.....	35
2.6.5 พิพิธภัณฑ์ชุมชน ในเคป ทาวน์ ประเทศแอฟริกาใต้.....	42
2.6.6 พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นการขนส่ง และการประมง Enlisau สวิตเซอร์แลนด์.....	44
2.6.7 The York County Heritage Trust รัฐเพนซิลวาเนีย สหรัฐอเมริกา.....	45
2.7 การวัดทัศนคติ (Attitude Measurement).....	47
2.7.1 ความหมายของทัศนคติ (The Definition of Attitude).....	47
2.7.2 ลักษณะสำคัญของทัศนคติ.....	48
2.7.3 เทคนิควิธีที่ใช้วัดทัศนคติ.....	49
2.7.4 ตัวอย่างเทคนิควิธีวัดแบบต่างๆ.....	51
2.8 สรุปผลการทบทวนวรรณกรรม.....	56
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย.....	58
3.1 วิธีการวิจัย.....	58
3.2 ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง.....	58
3.2.1 กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ ประชาชนชาวบ้าน.....	58
3.2.2 กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้เข้าชมหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวน จ.สระบุรี.....	58
3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	59
3.3.1 แบบสำรวจและรังวัด.....	59

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนลิขสิทธิ์ไว้เพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปเผยแพร่โดยไม่ได้รับอนุญาต การค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3.3.2 แบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและปราชญ์ชาวบ้าน.....	59
3.3.3 แบบสอบถามผู้เข้าเยี่ยมชมหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวน สระบุรี.....	59
3.4 วิธีการเก็บข้อมูล.....	60
3.5 ตัวแปรที่ทำการศึกษา.....	60
3.5.1 ตัวแปรอิสระ.....	60
3.5.2 ตัวแปรตาม.....	61
3.6 วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล.....	64
3.6.1 การวิเคราะห์ข้อมูลด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพและองค์ประกอบ เชิงพื้นที่.....	64
3.6.2 การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนา.....	64
3.6.3 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ.....	65
3.7 สรุปกรอบการวิจัย.....	66
บทที่ 4 การวิเคราะห์การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ.....	67
4.1 ที่ตั้งและทำเลที่ตั้ง.....	67
4.2 การวิเคราะห์ผังพื้นที่ และการจัดวางพื้นที่.....	71
4.2.1 การใช้ที่ดิน.....	71
4.2.2 ขนาดและลักษณะการจัดวางพื้นที่ใช้สอยและพื้นที่จัดแสดง.....	73
4.2.3 การจัดสภาพแวดล้อมหอวัฒนธรรมไทยวน.....	75
4.3 การวิเคราะห์ลักษณะสถาปัตยกรรม และสถาปัตยกรรมภายใน.....	81
4.3.1 รูปแบบของอาคาร และสิ่งปลูกสร้าง.....	81
4.3.2 ลักษณะการจัดภายในอาคาร การจัดวางเครื่องเรือน และสิ่งจัดแสดง.....	138
4.4 สรุปข้อดีและข้อด้อยของสภาพแวดล้อมทางกายภาพ.....	143
4.4.1 ข้อดีของสภาพแวดล้อมทางกายภาพหอวัฒนธรรมไทยวน สระบุรี.....	143
4.4.2 ข้อด้อยของสภาพแวดล้อมทางกายภาพหอวัฒนธรรมไทยวน สระบุรี.....	145
บทที่ 5 การวิเคราะห์และอภิปรายผล.....	146
5.1 การบริหารจัดการ แนวความคิดในการจัดแสดง และแนวทางในการพัฒนา และสืบสานของอาจารย์ทรงชัย วรรณกุล ที่มีต่อหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวน.....	146

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับใช้ภายในเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้เผยแพร่สู่สาธารณะโดยไม่ผ่านการคัด

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
5.1.1 ความคิดด้านการบริหารจัดการ.....	146
5.1.2 ความคิดเห็นในด้านการจัดแสดง.....	148
5.1.3 แนวทางในการพัฒนาและการสืบสานต่อ.....	149
5.1.4 ผลสรุปในภาพรวมของแนวความคิดอาจารย์ทรงชัย วรรณกุล.....	150
5.2 ผลการวิเคราะห์ทัศนคติของผู้เชี่ยวชาญด้านสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นและการ จัดพิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน.....	151
5.2.1 ความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารจัดการ (แนวความคิดของการทำ).....	151
5.2.2 ความคิดเห็นในด้านการจัดแสดง.....	153
5.2.3 แนวทางในการพัฒนาและการสืบสานต่อ.....	155
5.2.4 สรุปทัศนคติของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อการบริหารจัดการ แนวความคิดใน การจัดแสดง และแนวทางในการพัฒนาและการสืบสานต่อ.....	157
5.3 ผลการวิเคราะห์ผู้เยี่ยมชมหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวน สระบุรี.....	158
5.3.1 ข้อมูลส่วนตัว.....	158
5.3.2 ทัศนคติของผู้ใช้ที่มีต่อประโยชน์ของหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวน.....	160
5.2.3 สาเหตุจูงใจที่ทำให้เข้าเยี่ยมชมหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวน.....	161
5.2.4 ความคิดเห็นต่อการจัดแสดงและสิ่งอำนวยความสะดวก.....	161
5.2.5 ความต้องการด้านสื่อและเทคนิคที่ใช้ประกอบการแสดง ในหอวัฒนธรรม.....	164
5.2.6 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจากผู้เยี่ยมชม.....	165

บทที่ 6 สรุปผลการวิจัย..... 167

6.1 สรุปลักษณะสภาพแวดล้อมทางกายภาพปัจจุบันของหอวัฒนธรรมพื้นบ้าน ไทยวน สระบุรี.....	169
6.1.1 การใช้ที่ดิน.....	169
6.1.2 ขนาดและลักษณะการจัดวางพื้นที่ใช้สอยและพื้นที่จัดแสดง.....	171
6.1.3 สรุปการจัดวางพื้นที่ใช้สอยและพื้นที่จัดแสดงภายในเรือนต่างๆ.....	183
6.2 สรุปทัศนคติของอาจารย์ทรงชัย วรรณกุล และผู้เชี่ยวชาญด้านสถาปัตยกรรม พื้นถิ่นและวัฒนธรรมพื้นบ้านที่มีต่อการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพภายใน หอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวน.....	185

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนลิขสิทธิ์ไว้เพื่อประโยชน์ในการศึกษาวิจัย ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ในการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
6.3 สรุปทัศนคติที่มีต่อการจัดแสดงและความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวก ของผู้เข้าชมหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวน.....	186
6.4 สรุปแนวทางการจัดการสภาพแวดล้อมทางกายภาพ และวิธีการจัดแสดง ภายในหอวัฒนธรรมไทยวนในอนาคต.....	187
6.5.1 แนวทางการจัดการ.....	187
6.5.2 แนวทางการจัดแสดงภายในหอวัฒนธรรมไทยวน ในอนาคต.....	188
6.5 ปัญหาที่พบในการวิจัย.....	189
6.6 ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยต่อ.....	189
บรรณานุกรม.....	190
ภาคผนวก ก.....	192
ภาคผนวก ข.....	194
ประวัติผู้เขียน.....	197

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1.1 แผนดำเนินการวิจัย.....	4
2.1 แสดงการสรุปการทบทวนวรรณกรรมและการนำไปใช้.....	57
3.1 แสดงตัวแปรในการวิจัยและตัวชี้วัดกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ และอาจารย์ทรงชัย วรรณกุล.....	62
3.2 แสดงตัวแปรในการวิจัยและตัวชี้วัดกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่เข้าเยี่ยมชมหอวัฒนธรรมที่หอวัฒนธรรม พื้นบ้านไทยวน จ.สระบุรี.....	62
4.1 แสดงขนาดการใช้พื้นที่ดินภายในหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวน สระบุรี.....	71
4.2 แสดงขนาดพื้นที่ใช้สอยภายในหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวน สระบุรี.....	74
5.1 แสดงคำร้อยละด้านข้อมูลส่วนตัวของกลุ่มตัวอย่าง.....	158
5.2 แสดงคำร้อยละของผู้ใช้ที่มีต่อประโยชน์ของหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวน.....	160
5.3 แสดงคำร้อยละของสาเหตุที่สนใจที่ทำให้ผู้ใช้เข้าเยี่ยมชมหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวน.....	161
5.4 แสดงค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นที่มีต่อการจัดแสดงและสิ่งอำนวยความสะดวก.....	162
5.5 แสดงคำร้อยละของความต้องการด้านสื่อและเทคนิคที่ใช้ประกอบการแสดง.....	164
6.1 แสดงขนาดการใช้พื้นที่ดินภายในหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวน สระบุรี.....	169
6.2 แสดงขนาดพื้นที่ใช้สอยภายในหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวน สระบุรี.....	172
6.3 สรุปลักษณะเรื่องราวการจัดแสดงในหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวน.....	174
6.4 รูปแบบอาคารและสิ่งปลูกสร้าง.....	177
6.5 สรุปลักษณะการจัดวางพื้นที่ใช้สอยและพื้นที่จัดแสดงภายในหอวัฒนธรรมไทยวน.....	183

สารบัญรูป

รูปที่	หน้า
2.1	แสดงภาพลายเส้นเล่าเรื่องคนไทยวนในอดีตที่อพยพมาอยู่ในจังหวัดสระบุรี.....7
2.2	แสดงภาพจิตรกรรมในวัดสมุหประดิษฐาราม บอกเล่าวิถีชีวิตชาวไทยวน สระบุรี.....11
2.3	แสดงกลุ่มไทยวน (ล้านนา).....13
2.4	แสดงผังชุมชน บ้าน วัด โรงเรียน ตำบลต้นตาล อำเภอไทรบุรี จังหวัดสระบุรี.....16
2.5	แสดงลักษณะผังเรือนไทยวนสระบุรี ของคุณยายสำลี คำพิทักษ์ อายุ 76 ปี ตำบลพระยาท อำเภอกงไกรลาศ จังหวัดสระบุรี.....17
2.6	แสดงเรือนไทยวนสระบุรี ของคุณยายสำลี คำพิทักษ์ อายุ 76 ปี ตำบลพระยาท อำเภอกงไกรลาศ จังหวัดสระบุรี เสาเรือนใช้คอนกรีตเสริมในภายหลัง.....17
2.7	แสดงบรรยากาศหอวัฒนธรรมไทยวน สระบุรี และ อาจารย์ทรงชัย วรรณกุล (เจ้าของ)....20
2.8	แสดงลักษณะของเรือนเดี่ยว และเรือนเดี่ยวแบบเรือนครัวขวาง.....22
2.9	แสดงลักษณะเรือนหมู่.....22
2.10	แสดงลักษณะเรือนที่ขยายจากเรือนเดี่ยวแบบเรือนครัวขวาง โดยเพิ่มเรือนนอน 2 หลัง....23
2.11	แสดงลักษณะการพัดผ่านของลม ตามที่ว่างใต้ถุนเรือนไหลมากับที่ว่างภายนอก.....23
2.12	แสดงลักษณะหน้าจั่วของเรือนไทย.....24
2.13	แสดงลักษณะโครงหลังคาเรือนไทย.....24
2.14	ลักษณะการสร้างพื้นที่ระเบียงแบบใช้หลังคาปีกนกคลุม.....25
2.15	ลักษณะการสร้างพื้นที่ระเบียงแบบการลดระดับระเบียงลง.....25
2.16	ลักษณะการสร้างพื้นที่ระเบียงแบบเรือนแฝดชนิดใช้ข้อค้ำแทนเสา.....25
2.17	ลักษณะการสร้างพื้นที่ระเบียงแบบเรือน.....26
2.18	แสดงการแบ่งเรือนเป็นจำนวนห้อง.....26
2.19	แสดงบทบาทและหน้าที่ของหอวัฒนธรรมนิทัศน์.....28
2.20	แสดงเนื้อหาที่จัดแสดงในหอวัฒนธรรมนิทัศน์.....29
2.21	แสดงอาคารหอวัฒนธรรมจังหวัดกาญจนบุรี.....31
2.22	การจัดแสดงภายในหอวัฒนธรรมนิทัศน์วัดศรีโคมคำ.....32
2.23	อาคารที่ตั้งหอวัฒนธรรมอุบลนิทัศน์.....33
2.24	การจัดแสดงห้องภูมิเมือง.....33
2.25	การจัดแสดงห้องภูมิราชธานี.....34
2.26	การจัดแสดงห้องภูมิธรรม.....34

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญรูป (ต่อ)

รูปที่	หน้า
2.27 แสดงอาคารพิพิธภัณฑ์ Miyama Kayabuki.....	37
2.28 แสดงผังบ้านเรือนโบราณในพิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน Nihon Minkaen.....	38
2.29 แสดงสภาพแวดล้อมภายนอกบ้านโบราณของพิพิธภัณฑ์ Nihon Minkaen.....	39
2.30 แสดงกิจกรรมภายนอก เช่น การแสดงดนตรี การละเล่นพื้นบ้าน และการสาธิต ขนบธรรมเนียมประเพณีโบราณกลางแจ้ง.....	39
2.31 แสดงกิจกรรมการผลิตสินค้างานฝีมือของชาวนาพื้นบ้านในหมู่บ้าน เช่น เครื่องจักรสาน ผ้าทอมือ ผ้ามัดย้อม.....	40
2.32 แสดงการจัดแสดงภายในพื้นที่บ้านต่างๆ.....	41
2.33 แสดงอาคารพิพิธภัณฑ์ห้องถิ่นการขนส่ง และการประมง Eglisau.....	44
2.34 ภาพแสดงสิ่งของที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑ์ห้องถิ่นการขนส่ง และการประมง Eglisau.....	44
2.35 ภาพแสดงสิ่งของที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑ์.....	45
2.36 ภาพแสดงเครื่องบินที่ใช้ในการเกษตร.....	45
2.37 ภาพแสดงกิจกรรม Walking Tours ของผู้ใหญ่.....	46
2.38 ภาพแสดงกิจกรรม ผู้ดูแลพิพิธภัณฑ์รุ่นเยาว์ของเด็ก.....	46
2.39 ภาพแสดงกิจกรรม การจัดแสดงวิถีชีวิตในอดีตของเมือง York.....	47
3.1 แสดงกรอบการศึกษาตัวแปรของการวิจัย.....	61
3.2 สรุปรอบการวิจัย.....	66
4.1 แผนที่ผังศูนย์วัฒนธรรมไทยวน สระบุรี.....	67
4.2 แสดงแผนที่ภาพถ่ายทางอากาศ.....	68
4.3 แสดงลักษณะพื้นที่หอวัฒนธรรมไทยวน สระบุรี.....	68
4.4 ลักษณะศูนย์วัฒนธรรมไทยวนด้านทิศเหนือ.....	69
4.5 ลักษณะศูนย์วัฒนธรรมไทยวนด้านทิศใต้.....	69
4.6 ลักษณะศูนย์วัฒนธรรมไทยวนด้านทิศตะวันออก.....	69
4.7 ลักษณะศูนย์วัฒนธรรมไทยวนด้านทิศตะวันตก.....	69
4.8 แสดงการวิเคราะห์ที่ตั้ง.....	70
4.9 แสดงผังพื้นที่ภายในหอวัฒนธรรมไทยวน สระบุรี.....	72
4.10 แสดงลักษณะการจัดวางพื้นที่ภายในหอวัฒนธรรมไทยวน สระบุรี.....	72
4.11 แผนภูมิสัดส่วนการใช้ที่ดินภายในหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวน สระบุรี.....	73

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญรูป (ต่อ)

รูปที่	หน้า
4.12	สรุปความสัมพันธ์และขนาดของพื้นที่ใช้สอยภายในหอวัฒนธรรมไทยวน.....75
4.13	ลักษณะทางเข้าสู่ตัวโครงการ.....75
4.14	ลักษณะของลานทางเข้า.....76
4.15	ลักษณะของทางเดินเชื่อมตัวเรือน.....76
4.16	ลักษณะชานเชื่อมกลุ่มเรือน.....77
4.17	ลักษณะกลุ่มเรือนใหญ่.....77
4.18	ลักษณะลานบ้าน ลานกิจกรรม.....78
4.19	ลักษณะลานริมน้ำ.....78
4.20	ลักษณะเรือนพักริมน้ำ.....79
4.21	ลักษณะของทำนน้ำ.....79
4.22	ลักษณะท่าผูกเรือ.....80
4.23	ลักษณะเรือนแพ และศาลากลางน้ำ.....80
4.24	ลักษณะเรือนพัก.....81
4.25	ผังศูนย์วัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวน.....81
4.26	ผังเรือนกลางชั้นที่ 1.....82
4.27	ผังเรือนกลางชั้นที่ 2.....82
4.28	รายละเอียดเรือนกลาง ชั้นที่ 1.....83
4.29	รายละเอียดเรือนกลาง ชั้นที่ 2 ส่วนระเบียงและห้องพัก.....84
4.30	รายละเอียดเรือนกลาง ชั้นที่ 2 ส่วนลานเชื่อมและระเบียง.....85
4.31	รูปด้านหน้าอาคารเรือนกลาง (A).....86
4.32	รูปด้านข้างอาคารเรือนกลาง (B).....86
4.33	รูปด้านหลังอาคารเรือนกลาง (C).....87
4.34	รูปด้านข้างอาคารเรือนกลาง (D).....87
4.35	รายละเอียดส่วนด้านหน้า (A) อาคารเรือนกลาง.....88
4.36	รายละเอียดส่วนด้านข้าง (B) อาคารเรือนกลาง.....89
4.37	รายละเอียดส่วนด้านหลัง (C) อาคารเรือนกลาง.....90
4.38	รายละเอียดส่วนด้านข้าง (D) อาคารเรือนกลาง.....91
4.39	ผังพื้นเรือนเก็บของ และเรือนครัว.....92

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญรูป (ต่อ)

รูปที่	หน้า
4.40 รายละเอียดสภาพภายนอกเรือนเก็บของและเรือนครัว.....	93
4.41 รายละเอียดภายในเรือนเก็บของและเรือนครัว.....	94
4.42 รูปด้านเรือนเก็บของ และเรือนครัว (A).....	95
4.43 รูปด้านเรือนเก็บของ และเรือนครัว (B).....	95
4.44 รายละเอียดด้านหน้าเรือนเก็บของ (A) ส่วนหลังคาและผนัง.....	96
4.45 รายละเอียดด้านหน้าเรือนเก็บของ (A) ส่วนระเบียงและโครงสร้าง.....	97
4.46 รายละเอียดด้านหลังเรือนเก็บของ (B).....	98
4.47 รายละเอียดภายในเรือนเก็บของ.....	99
4.48 ผนังเรือนครัว.....	100
4.49 รายละเอียดผนังเรือนครัว.....	101
4.50 รูปด้านหน้าอาคารเรือนครัว (A).....	102
4.51 รูปด้านข้างอาคารเรือนครัว (B).....	102
4.52 รายละเอียดด้านหน้าอาคารเรือนครัว (A).....	103
4.53 รายละเอียดด้านข้างอาคารเรือนครัว (B).....	104
4.54 รูปด้านหลังอาคารเรือนครัว (C).....	105
4.55 รูปด้านข้างอาคารเรือนครัว (D).....	105
4.56 รายละเอียดด้านหลังเรือนเก็บของ (C).....	106
4.57 รายละเอียดด้านข้างเรือนเก็บของ (D).....	107
4.58 ผนังเรือนพักผ่อน (ริมน้ำ).....	108
4.59 รายละเอียดผนังเรือนพักผ่อนในส่วนลักษณะภายนอก.....	109
4.60 รายละเอียดผนังเรือนพักผ่อนในส่วนลักษณะภายใน.....	110
4.61 รูปด้านข้างอาคารเรือนพักผ่อน (A).....	111
4.62 รูปด้านข้างอาคารเรือนพักผ่อน (B).....	111
4.63 รายละเอียดด้านข้างเรือนพักผ่อนในส่วนศาลาพัก.....	112
4.64 รายละเอียดด้านข้างเรือนพักผ่อนในส่วนระเบียงและฝาผนังห้องพัก.....	113
4.65 รายละเอียดด้านข้างเรือนพักผ่อนในส่วนศาลาต่อเติมและใต้ถุน.....	114
4.66 ผนังเรือนพัก.....	115
4.67 รายละเอียดส่วนผนังอาคารเรือนพัก.....	116

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญรูป (ต่อ)

รูปที่	หน้า
4.68 รายละเอียดอาคารเรือนพัก.....	117
4.69 รูปด้านหน้าอาคารเรือนพัก (A).....	118
4.70 รูปด้านข้างอาคารเรือนพัก (B).....	118
4.71 รายละเอียดส่วนด้านหน้าอาคารเรือนพัก (A).....	119
4.72 รายละเอียดส่วนด้านหน้าอาคารเรือนพักส่วนโครงสร้างภายใน.....	120
4.73 รายละเอียดส่วนด้านข้างอาคารเรือนพัก (B).....	121
4.74 รูปด้านหลังอาคารเรือนพัก (C).....	122
4.75 รูปด้านข้างอาคารเรือนพัก (D).....	122
4.76 รายละเอียดส่วนด้านหลังอาคารเรือนพัก (C).....	123
4.77 รายละเอียดส่วนด้านข้างอาคารเรือนพัก (D).....	124
4.78 ผังพื้นเรือนแพ.....	125
4.79 รูปด้านหน้าอาคารเรือนแพ.....	126
4.80 รูปด้านข้างอาคารเรือนแพ.....	126
4.81 ผังพื้นอาคารศาลาริมน้ำ.....	127
4.82 รายละเอียดส่วนผังพื้นศาลาริมน้ำ.....	128
4.83 รูปด้านหน้าอาคารศาลาริมน้ำ.....	129
4.84 รูปด้านข้างอาคารศาลาริมน้ำ.....	129
4.85 รายละเอียดส่วนด้านหน้าศาลาริมน้ำ (A).....	130
4.86 รายละเอียดส่วนด้านข้างศาลาริมน้ำ (B).....	131
4.87 ผังพื้นอาคารศาลากลางน้ำ.....	132
4.88 รายละเอียดส่วนผังพื้นอาคารศาลากลางน้ำ.....	133
4.89 ด้านหน้าอาคารศาลากลางน้ำ.....	134
4.90 ด้านข้างอาคารศาลากลางน้ำ.....	134
4.91 รายละเอียดส่วนด้านหน้าศาลากลางน้ำ (A).....	135
4.92 รายละเอียดส่วนด้านข้างศาลากลางน้ำ (B).....	136
4.93 รายละเอียดลักษณะภายในศาลากลางน้ำ.....	137
4.94 ลักษณะการจัดวางเครื่องเรือน และสิ่งจัดแสดงในมุมนั่งเล่นหน้าเรือนใหญ่.....	138
4.95 ลักษณะการจัดวางเครื่องเรือนใต้ถุนเรือนใหญ่.....	138

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญรูป (ต่อ)

รูปที่	หน้า
4.96	ลักษณะการจัดวางของสะสมและสิ่งจัดแสดงใต้ถุนเรือนใหญ่.....139
4.97	ลักษณะการจัดวางเครื่องเรือน และสิ่งจัดแสดงส่วนการเรียนรู้.....139
4.98	ลักษณะการจัดวางเครื่องเรือนและสิ่งจัดแสดงส่วนเตรียมอาหารและส่วนเก็บของ.....140
4.99	ลักษณะการจัดวางเครื่องเรือนและสิ่งจัดแสดงมุมพักผ่อนในเรือนพักริมน้ำ.....141
4.100	ลักษณะการจัดวางเครื่องเรือนและสิ่งจัดแสดงส่วนนอนในเรือนพักริมน้ำ.....142
4.101	ลักษณะการจัดวางเครื่องเรือนและสิ่งจัดแสดงใต้ถุนเรือนพักริมน้ำ.....142
5.1	กราฟแสดงข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง.....159
5.2	กราฟแสดงประโยชน์ของหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวนตามทัศนคติของกลุ่มตัวอย่าง.....160
5.3	กราฟแสดงค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นที่มีต่อการจัดแสดงและสิ่งอำนวยความสะดวก.....163
5.4	กราฟแสดงความต้องการด้านสื่อและเทคนิคที่ใช้ประกอบการแสดง.....165
6.1	แสดงผังพื้นที่ภายในหอวัฒนธรรมไทยวน สระบุรี.....170
6.2	แสดงผังการใช้พื้นที่ดินภายในหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวน สระบุรี.....170
6.3	แผนภูมิสัดส่วนการใช้ที่ดินภายในหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวน สระบุรี.....171
6.4	สรุปความสัมพันธ์และขนาดของพื้นที่ใช้สอยภายในหอวัฒนธรรมไทยว.....173

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญและที่มาของการวิจัย

หอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวน (ไท-ยวน) บ้านเขาแก้ว อำเภอเสนาให้ จังหวัดสระบุรี เป็นโครงการพิพิธภัณฑ์และศูนย์ศึกษาวิถีชีวิตชุมชนและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวไทยวนที่อยู่ใภาคกลาง ที่รวบรวมเรือนไม้ทรงไทยโบราณอายุประมาณ 80 - 100 ปี และเรือลุ่มน้ำป่าสัก โดยอาจารย์ทรงชัย วรรณกุล ซึ่งเป็นเจ้าของเรือนและพื้นที่ที่ตั้งปณิธานในการอนุรักษ์ไว้เพื่อสืบสานวัฒนธรรมไทยวนและต้องการให้เป็นศูนย์ศึกษาศิลปวัฒนธรรมไทยล้านนาแก่คนในบริเวณภาคกลาง เป็นเวลานานกว่า 50 ปีที่อาจารย์ทรงชัยได้สะสมทั้งวัตถุ เรือน ความรู้และภูมิปัญญาทางด้านศิลปะและวัฒนธรรมไทยวนไว้และได้ถ่ายทอดสู่ลูกหลานชุมชนไทยวนในเสนาให้และชาว จังหวัดสระบุรี และได้รับการเผยแพร่ไปสู่สถาบันการศึกษาระดับต่างๆ ตลอดถึงนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจากทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยอาจารย์ได้ใช้กำลังกายและความคิดในการสร้างสรรค์ผลงาน และองค์ความรู้สถาปัตยกรรมศาสตร์เป็นเสมือนพิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน โดยมีการจัดการตามวิถีทางเฉพาะตัวที่ไม่อิงหลักวิชาการ แต่เป็นการสะสมความรู้ด้วยตนเองและถ่ายทอดออกมาเป็นรูปธรรมของการจัดแสดงวัตถุที่ปราศจากการแสดงข้อมูลและความรู้เพื่อการสื่อสารหรือประจักษ์ได้ตามลักษณะพิพิธภัณฑ์หรือศูนย์ศึกษาที่จัดแสดงและสร้างสื่อและฐานข้อมูลเพื่อการเรียนรู้และเข้าถึงได้ด้วยตัวผู้เข้าชมเอง

การวิจัยนี้จึงเป็นการศึกษาเพื่อช่วยพัฒนาการจัดแสดงและการสื่อสารพิพิธภัณฑ์ให้กับหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวนแห่งนี้ได้เป็นแหล่งศูนย์กลางการเรียนรู้ที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยเน้นการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมทางกายภาพแบบพื้นถิ่นและการสร้างองค์ความรู้ภายใต้ภูมิปัญญาชาวบ้านเพื่อเป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต โดยผลสรุปของงานวิจัยจะสามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการวางกรอบการปรับปรุงหรือบริหารจัดการพื้นที่โดยรวม และได้ฐานข้อมูลสถาปัตยกรรมศาสตร์ของการปลูกเรือนไทยวน

1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการ

1.2.1 เพื่อศึกษาลักษณะสภาพแวดล้อมทางกายภาพในปัจจุบัน ทั้งสถาปัตยกรรมสถาปัตยกรรมภายใน และภูมิสถาปัตยกรรม

1.2.2 เพื่อศึกษาแนวคิดและวิธีการจัดวางพื้นที่ใช้สอยและพื้นที่จัดแสดงภายในหอวัฒนธรรม
พื้นบ้านไทยวน ของอาจารย์ ทรงชัย วรรณกุล

1.2.3 เพื่อศึกษาทัศนคติของผู้เชี่ยวชาญด้านสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นและวัฒนธรรมพื้นบ้านที่มี
ต่อการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพภายในหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวน

1.2.4 เพื่อศึกษาทัศนคติที่มีต่อการจัดแสดงและความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกของผู้
เข้าชมหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวน

1.2.5 เพื่อเสนอแนวทางการจัดการสภาพแวดล้อมทางกายภาพ และวิธีการจัดแสดงภายใน
หอวัฒนธรรมไทยวนในอนาคต

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.3.1 ได้ทราบถึงองค์ความรู้ด้านสถาปัตยกรรมศาสตร์ของเรือนพื้นถิ่นไทยวน และได้
ฐานข้อมูลทางด้านการจัดพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านที่นำไปสู่การสร้างสื่อการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับหอ
วัฒนธรรมไทยวน ซึ่งเป็นฐานข้อมูลทางด้านสถาปัตยกรรม สถาปัตยกรรมภายใน และภูมิ
สถาปัตยกรรม ของเรือนพื้นถิ่นไทยวน

1.3.2 ได้ทราบถึงแนวคิดในการถ่ายทอดการสืบสานวัฒนธรรมไทยล้านนา และภูมิปัญญา
ชาวบ้านในการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม

1.3.3 ได้แนวทางในการจัดการพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านที่มีชีวิตและเป็นที่ยุทธศาสตร์ให้กับ
ลูกหลานไทยวน

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

1.4.1 พื้นที่ศึกษา คือ ภายในบริเวณหอวัฒนธรรมไทยวน ของ อาจารย์ทรงชัย วรรณกุล ที่
อำเภอเสนาให้ จังหวัดสระบุรี โดยศึกษาด้านสถาปัตยกรรม สถาปัตยกรรมภายใน และภูมิ
สถาปัตยกรรม

1.4.2 การศึกษาทัศนคติของผู้เข้าชมภายในหอวัฒนธรรมไทยวน เฉพาะผู้ที่มาเพื่อการเรียนรู้
ทางด้านสถาปัตยกรรมและวัฒนธรรมพื้นบ้าน

1.5 ระเบียบวิธีวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ที่เน้นการศึกษาลักษณะทางกายภาพด้านสถาปัตยกรรม ด้วย
หลักการทางสถาปัตยกรรม และใช้การประเมินทัศนคติของผู้ทรงคุณวุฒิด้านสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

และผู้เข้าชมกลุ่มเฉพาะเจาะจง (Focus Group) ที่มาเพื่อศึกษาด้านสถาปัตยกรรมและวัฒนธรรม
พื้นบ้าน โดยมีขั้นตอนดังนี้

1.5.1 สัมภาษณ์สภาพแวดล้อมทางกายภาพด้วยการรังวัดและเก็บหลักฐานภาพของ ตัวที่ตั้ง
และตำแหน่งการจัดวางผังส่วนประกอบต่างๆ ทั้งสถาปัตยกรรมและภูมิสถาปัตยกรรม

1.5.2 ทำการค้นคว้าข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์ของพื้นที่ทั้งส่วนของประชากรไทยวน การตั้งถิ่น
ฐาน สภาพเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ข้อมูลการสร้างเรือนไทยล้านนาโบราณและเรือนพื้นถิ่น
วิธีการอนุรักษ์สถาปัตยกรรม การจัดพิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน จากการทำทวนวรรณกรรม

1.5.3 สัมภาษณ์ปราชญ์ชาวบ้าน อาจารย์ทรงชัย วรรณกุล (เจ้าของหอวัฒนธรรมไทยวน)
และผู้ทรงคุณวุฒิด้านสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นและการจัดพิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน 3 ท่าน ด้าน
แนวความคิดและวิธีการจัดการหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวน

1.5.4 สอบถามผู้เยี่ยมชมหอวัฒนธรรมไทยวน ถึงทัศนคติที่มีต่อรูปลักษณะ บรรยากาศ
กิจกรรมและความต้องการด้านต่างๆ ในพื้นที่ ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างเฉพาะเจาะจง คือ นักศึกษา
ระดับปริญญาตรี 2 ชั้นเรียน ชั้นเรียนละ 50 คน และนักศึกษาปริญญาโท 2 ชั้นเรียน ประมาณ 20
คน และผู้ที่เข้ามาเยี่ยมชมหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวน

1.5.5 รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลทางกายภาพด้วยวิธีวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทาง
สถาปัตยกรรมตามหลักโปรแกรมการออกแบบ และวิเคราะห์ผลของทัศนคติและความต้องการโดย
ใช้ค่าสถิติ คือ วิเคราะห์ความถี่เป็นคำร้อยละ ความคิดเห็นและทัศนคติด้วยค่าเฉลี่ยและส่วน
เบี่ยงเบนมาตรฐาน

1.5.6 สรุปผลเป็นแนวทางการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านไทยวนเพื่อการพัฒนาต่อไป
อนาคต

1.6 คำสำคัญ (Keywords) ของโครงการวิจัย

หอวัฒนธรรมพื้นบ้าน (vernacular cultural center) คือ สถานที่เก็บและรวบรวม
เรื่องราวชาติพันธุ์ของชุมชน เพื่อเผยแพร่แก่สังคม โดยมีการจัดแสดงเป็นนิทรรศการแบบถาวรและ
แบบหมุนเวียนที่มีเรื่องราวเฉพาะท้องถิ่นหรือที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน โดยมี
เป้าหมายเพื่อเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้รดกทางวัฒนธรรมของชุมชน และเป็นศูนย์รวมร่วมกันทำ
กิจกรรมสืบทอดทางด้านวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของท้องถิ่น

ไทยวน สระบุรี ไทยวน (อ่านว่า ไท-ยวน) หมายถึงคนเมืองไทยเหนือหรือไทยล้านนา ที่
ในอดีตตั้งถิ่นฐานอยู่ทางตอนเหนือของประเทศไทย มีคำเรียกตนเองว่า ยวน ไต หรือ ไท เพื่อ
แยกตัวให้ต่างจากชาวไต (หมายถึงชาวสยาม) และยังคงเรียกตัวเองว่า "คนเมือง" เพื่อให้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สอดคล้องกับอักษรและภาษาล้านนาที่เรียกกันว่า "คำเมือง" ปัจจุบันกลุ่มชาติพันธุ์นี้มีการตั้งถิ่นฐานต่อเนื่องมาจากการอพยพย้ายถิ่นในอดีตจากเหนือสู่บริเวณภาคกลาง ในจังหวัดสระบุรี และราชบุรี และเรียกตัวเองว่า ไทยวน โดยกลุ่มคนไทยวนที่อยู่ในสระบุรีมากที่สุด คือ อยู่ในอำเภอเสาไห้ ที่ตำบลต้นตาล มีอยู่ 3 หมู่บ้าน คือ บ้านหัวหิน บ้านต้นตาลและบ้านท่าราบ ชาวบ้านไทยวนกลุ่มนี้ยังคงใช้วิถีชีวิตอยู่ริมน้ำป่าสัก และกระจายออกไปในพื้นที่อื่นแต่ยังคงร่วมสืบสานภูมิปัญญาไทยวนมาจนปัจจุบัน

พิพิธภัณฑ์มีชีวิต (living museum) เป็นพิพิธภัณฑ์ที่แสดงในบริเวณกว้าง เน้นการจัดเรื่องราวทางวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และประวัติศาสตร์ โดยมีคนอยู่อาศัย มีการแต่งกาย และมีการแสดงกิจกรรมของชุมชนยุคสมัยเก่าเป็นส่วนประกอบ รวมถึงเน้นการแสดงโครงสร้างและอาคารโบราณเหมือนพิพิธภัณฑ์กลางแจ้ง มีเป้าหมายเพื่อให้ผู้เข้าชมเรียนรู้วัฒนธรรม ธรรมชาติและประวัติศาสตร์ ผ่านประสาทสัมผัสทางกายภาพ

1.7 ระยะเวลาและแผนการดำเนินงานตลอดโครงการ

แผนการดำเนินการวิจัย ตั้งแต่เดือนตุลาคม 2551 ถึง เดือนกันยายน 2552

ตารางที่ 1.1 แผนการดำเนินการวิจัย

การดำเนินงาน	ระยะเวลาดำเนินการ ปีงบประมาณ ๒๕๕๒												
	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	
1. สำรวจสภาพแวดล้อมทางกายภาพด้วยการรังวัดการจัดวางผังและเก็บภาพ	←→												
2. ทบทวนวรรณกรรมประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐาน วิถีชีวิตชุมชนล้านนาภาคกลาง	←→												
3. สัมภาษณ์ปราชญ์ชาวบ้าน และผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน	←→												
4. สอบถามผู้เชี่ยวชาญวัฒนธรรม	←→												
5. รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลกายภาพ					←→								
6. วิเคราะห์ผลทัศนคติและความต้องการ					←→								
7. สรุปผลลักษณะสภาพแวดล้อมทางกายภาพ และการจัดพิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน							←→						
8. นำเสนอรูปแบบการจัดการ								←→					
9. สรุปผลงานวิจัยและจัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์										←→			

หมายเหตุ : ได้ปรับระยะเวลาในแผนการวิจัยถึงเดือนมิถุนายน 2553 โดยเก็บข้อมูลและวิเคราะห์เพิ่มเติมถึงเดือนเมษายน 2553

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยนี้ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูล และรวบรวมข้อมูล ดังนี้

- 2.1 ข้อมูลชาวไทยวน
  - 2.1.1 ความเป็นมาของไทยวน
  - 2.1.2 การตั้งถิ่นฐานและที่อยู่อาศัย
  - 2.1.3 ศิลปะและวัฒนธรรม
- 2.2 สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นไทยวน
  - 2.2.1 การตั้งถิ่นฐานทางกายภาพกับลักษณะทางภูมิศาสตร์
  - 2.2.2 ลักษณะทางกายภาพชุมชน
  - 2.2.3 บริเวณบ้าน
  - 2.2.4 ตัวบ้าน
  - 2.2.5 สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นไทยวน สระบุรี
- 2.3 หอวัฒนธรรมไทยวน สระบุรี
  - 2.3.1 ความเป็นมา
  - 2.3.2 ลักษณะการจัดการในหอวัฒนธรรมไทยวน
- 2.4 เรือนไทยภาคกลาง
  - 2.4.1 ประเภทของเรือนสามัญชน
  - 2.4.2 ลักษณะเรือนไทยภาคกลาง
- 2.5 การจัดหอวัฒนธรรม
  - 2.5.1 ความหมายของหอวัฒนธรรมนิทัศน์
  - 2.5.2 หลักการดำเนินงาน
  - 2.5.3 การจัดตั้งและดำเนินงานหอวัฒนธรรมนิทัศน์
- 2.6 กรณีศึกษา
  - 2.6.1 หอวัฒนธรรมจังหวัดกาญจนบุรี
  - 2.6.2 หอวัฒนธรรมนิทัศน์วัดศรีโคมคำ
  - 2.6.3 หอวัฒนธรรมอุบลนิทัศน์
  - 2.6.4 แนวคิดการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นในประเทศญี่ปุ่น
  - 2.6.5 พิพิธภัณฑ์ชุมชน ในเคป ทาวน์ ประเทศแอฟริกาใต้
  - 2.6.6 พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นการขนส่ง และการประมง Eglisau สวิตเซอร์แลนด์
  - 2.6.7 The York County Heritage Trust รัฐเพนซิลวาเนีย สหรัฐอเมริกา
- 2.7 ทฤษฎีการวัดทัศนคติ (Theory of Attitude Measurement)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.1 ข้อมูลชาวไทยวน

2.1.1 **ความเป็นมาของชาวไทยวน** ไทยวน (อ่านว่า ไท-ยวน) หมายถึงคนเมืองไทยเหนือหรือไทยล้านนา นับเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยกลุ่มหนึ่งที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ทางตอนเหนือของประเทศ ไทยมาเป็นเวลาช้านาน ในอดีต คนล้านนามีคำเรียกตนเองที่หลากหลาย เช่น ยวน ไต หรือไท เพื่อแยกตัวให้ต่างจากชาวไต (หมายถึงชาวสยาม) แม้ในปัจจุบัน ชาวล้านนาจะกลายเป็นพลเมืองของประเทศไทยไปแล้วก็ตาม แต่ยังคงเรียกตัวเองว่า "คนเมือง" เพื่อให้สอดคล้องกับอักษรและภาษาล้านนาที่เรียกกันว่า "คำเมือง" ซึ่งได้สะท้อนให้เห็นถึงความเป็นเอกลักษณ์ของคนล้านนา

ไทยวนอาศัยอยู่ในเขตจังหวัดเชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง น่าน พะเยา เชียงราย แม่ฮ่องสอน แพร่ มีภาษาพูดใกล้เคียงกับไทลื้อและไทเขิน ปัจจุบันชาวไทยวนรับอิทธิพลจากไทยภาคกลาง ชาวไทยวนมีภาษาพูด และภาษาเขียนเป็นของตนเอง และได้มีการบันทึกเป็นหนังสือ ยวนไว้ในสมุดข่อยหรือใบลาน เรื่องที่บันทึกส่วนใหญ่ มักจะเป็นตำราหมอดู ตำราสมุนไพร เวทมนต์คาถา ส่วนเรื่องที่บันทึกลงบนใบลานมักเป็นพวกพระธรรมเทศนา ซึ่งชาวไทยวนนี้ จะนิยมถวายเป็นกุศล เพราะมีความเชื่อว่าจะได้บุญมากต่อมา ชาวไทยวนทางเหนือ ได้อพยพมาอยู่ทางจังหวัดสระบุรี ก็ได้นำอักษรไทยวนนี้มาใช้และบันทึกลงในสมุดต่างๆ ไว้ด้วย และได้มีการคัดลอกกันต่อๆ มา ชาวไทยวนมีการร้องเพลง เรียกว่า จ้อย เป็นการร้องด้วยสำนวนโวหาร อาจจะเป็นการจ้อยคนเดียวหรือจ้อยโต้ตอบกันก็ได้ การจ้อยนี้จะไม่มีการดนตรีประกอบ เนื้อหาในการจ้อยอาจจะเกี่ยวกับนิทานชาดก คำสอน ประวัติตลอดจนการเกี่ยวพาราตี

อำเภอเส้าไห้ นับเป็นถิ่นหนึ่งของคนไทยวนที่มีสถานที่สำคัญที่น่าเที่ยวและน่าศึกษา ประกอบกับพื้นที่ริมแม่น้ำป่าสัก ทำให้เห็นวิถีชีวิตชาวไทยวนที่เส้าไห้ ไม่ได้แสดงให้เห็นแค่ความผูกพันของการใช้ชีวิตริมน้ำ หากแต่ยังทำให้เส้าไห้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยเฉพาะวัฒนธรรมไทยวนที่ยังคงรักษาความเป็นเอกลักษณ์ตั้งแต่สมัยปู่ย่าตาทวดมาจนถึงรุ่นปัจจุบัน ทั้งอาหารการกิน ประเพณี วัฒนธรรม งานหัตถกรรม รวมถึงภาษาไทยวนที่เป็นภาษาไทยสำเนียงล้านนา อำเภอเส้าไห้ อยู่ห่างจากตัวเมืองสระบุรีไปทางตะวันตกประมาณ 8 กิโลเมตร จากหลักฐานบ่งบอกให้ทราบว่า ประชากรในเขตอำเภอเส้าไห้มีอยู่ 5 กลุ่มด้วยกัน คือคนไทยเดิมภาคกลาง, ไทลาว, ไทยวน, ไทเขือสายมอญ และไทเขือสายจีน คนเหล่านี้นิยมตั้งบ้านเรือนอยู่ริมแม่น้ำป่าสักทั้งสองฝั่ง ดังกลอนนี้

"เซียงแสนแดนดินถิ่นกำเนิด

ต้องเดินคันคันฝาด่านช้าง ดงเสื่อ

มาสร้างบ้านแปลงเมืองอยู่ที่สระบุรี"

เกิดศึกแย่งชิงแผ่นดินและผู้คน

ลำบากเหลือหลาย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รูปที่ 2.1 แสดงภาพถ่ายเส้นเล่าเรื่องคนไทยวนในอดีตที่อพยพมาอยู่ในจังหวัดสระบุรี
(ที่มา : หอวัฒนธรรมไทยวน จังหวัดสระบุรี)

จากอดีตครั้งในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ในปี พ.ศ. 2347 ได้มีบัญชาให้เจ้าพระยามรราชยกทัพหลวงไปร่วมกับหัวเมืองฝ่ายเหนือ เชียงใหม่ น่าน ลำปาง และเวียงจันทน์ จัดทัพเป็น 5 ทัพ ยกไปตีเมืองเชียงแสนหลังจากล้อมเมืองอยู่ได้ 1-2 เดือน จึงตีเชียงแสนสำเร็จ ได้ทำการเผาทำลายป้อมปราการกำแพงเมืองและกวาดต้อนผู้คนชาวเชียงแสนได้ประมาณ 23,000 คนเศษ ชาวเชียงแสนส่วนหนึ่งอพยพเข้าไปอยู่ในเชียงใหม่ น่าน ลำปาง เวียงจันทน์ อีกส่วนหนึ่งอพยพเข้าอยู่ในสระบุรีและราชบุรี เรียกตัวเองว่า ไทยวน

ชาวไทยวนในสระบุรี เริ่มเริ่มอาศัยอยู่ตาม 2 ฝั่งของแม่น้ำป่าสัก ทั้งชายและขวาเหนือจรดใต้ ใช้ชีวิตโดยผู้หญิงทำนาเลี้ยงลูกและทอดผ้า ส่วนผู้ชายก็มีอาชีพทำนาหาฟัน เลี้ยงสัตว์ และจักสาน ต่อมาได้รับเอาอารยธรรมจากส่วนกลางเพิ่มขึ้นจนถึงในสมัยรัชกาลที่ 5 ซึ่งเปลี่ยนการคมนาคมจากทางน้ำเป็นทางบก และให้เมืองสระบุรีเป็นเมืองผ่าน ทำให้วิถีชีวิตของชาวไทย-ยวน เปลี่ยนแปลงมากขึ้นจนถึงปัจจุบันชาวไทยวนในสระบุรี สืบเชื้อสายกันมาถึง 5 ชั่วคนนับได้ 196 ปี จำนวนชาวไทยวนนับได้ 80,000 คน กระจายอยู่ในทุกอำเภอของสระบุรี อำเภอที่มีชาวไทยวนอาศัยอยู่มากที่สุดคืออำเภอเสาไห้ โดยเฉพาะที่ตำบลต้นตาล มีอยู่ 3 หมู่บ้าน คือ บ้านหัวหิน บ้านต้นตาลและบ้านท่าราบ ชาวบ้านไทยวนยังคงใช้วิถีชีวิตอยู่ริมแม่น้ำป่าสัก และกระจายออกไปในพื้นที่อื่นแต่ยังคงร่วมสืบสานภูมิปัญญาไทยวนมาจนปัจจุบัน

(<http://www.siammotors.com/2009/th/news/index.php?id=11>,

<http://www.toursaraburi.com>, และ ทรงชัย วรรณกุล, 2550 : สัมภาษณ์)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.1.2 การตั้งถิ่นฐานและที่อยู่อาศัย

สังคมของชาวไทยวนประกอบด้วยเครือญาติที่ตั้งบ้านเรือนอยู่ใกล้เคียงกันตามแบบแผนการดำเนินชีวิต ชาวไทยวนมีความเชื่อในเรื่องของผีบรรพบุรุษ ซึ่งเป็นสิ่งหนึ่งที่ใช้ในการจัดระเบียบทางสังคม ที่มีข้อห้ามต่อการประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวัน หากคนในบ้านทำผิดต่อกฎระเบียบหรือข้อห้ามที่เกี่ยวกับบรรพบุรุษ จะทำให้สมาชิกในบ้านเจ็บป่วยโดยไม่รู้สาเหตุ เรียกว่า ผิดผี เจ้าบ้านจะต้องนำของเซ่นไหว้เพื่อขอขมาลาโทษ สำหรับเศรษฐกิจ อาชีพหลักคือการทำนา ข้าวที่ปลูกเป็นพันธุ์ข้าวเจ้า สมาชิกในครอบครัวช่วยกันทำงาน ยามว่างจากการทำนา ชายชาวไทยวนมักพากันออกไปหาของป่า อาทิ ไม้สำหรับทำเกวียน ซึ่งมีมือการทำเกวียนของชาวไทยวนมีชื่อเสียงมากในอดีต ปัจจุบันไม่ทำกันแล้ว เพราะไม้หายากประกอบกับทางราชการมีกฎหมายห้ามตัดไม้ ส่วนฝ่ายหญิงเมื่อว่างจากการทำนาก็ทอผ้าไว้สวมใส่ ปัจจุบันการทอผ้ามิได้ทอเพื่อใช้ในชีวิตประจำวันเท่านั้น หากแต่เป็นการทอเพื่อนำมาขายให้กับศูนย์ทอผ้าอีกด้วย

บ้านเรือนของชาวไทยวน ลักษณะเป็นเรือนใต้ถุนสูง เสาบ้านทำจากไม้เนื้อแข็ง เช่น ไม้ประดู่ ไม้แดง ไม้เต็งรัง หลังคามุงแฝก ภายในตัวบ้านกันห้อง 1 ห้อง สำหรับเป็นห้องของลูกสาว และเก็บของมีค่า ใต้ถุนบ้านใช้เลี้ยงวัว ควาย บริเวณบ้านเป็นลานโล่ง ส่วนที่ติดตัวบ้านสร้างเป็นยั้งข้าว ซึ่งต้องสร้างให้สูงกว่าตัวบ้าน มิฉะนั้นเจ้าแม่โพสพอาจไม่พอใจ ปัจจุบันความเชื่อดังกล่าวลดน้อยลง เห็นได้จากบางบ้านสร้างยั้งข้าวต่ำกว่าตัวบ้าน ทั้งนี้เพื่อความสะดวกในการขนย้าย ปัจจุบันสภาพบ้านเรือนของชาวไทยวนเริ่มหมดไป ด้วยตํานิยมสร้างเรือนแบบที่เรียกว่า "บ้านสมัยใหม่" เป็นแบบครึ่งตึกครึ่งไม้ หลังคามุงสังกะสี แต่ที่บ้านดอนแร่ ตำบลดอนแร่ อำเภอเมืองราชบุรี ยังมีบ้านไทยวนแบบเดิมให้เห็นอยู่บ้าง

เรือนไทยวนมีเอกลักษณ์เฉพาะเรียกว่า เรือนเชียงแสนหรือเรือนกาแล กล่าวคือจะมีไม้ไขว้อยู่บนหลังคาเหนือจั่ว เรือนส่วนบนจะผายออก ที่เรียกว่า เรือนเอกโตแควคอด เมื่อชาวเชียงแสนได้อพยพมาอยู่ที่สระบุรีในตอนต้นนั้น มีการปลูกเรือนกาแลอยู่บ้าง ดังที่ปรากฏในงานจิตรกรรมฝาผนังวัดจันทบุรี จากการสอบถามคนเฒ่าคนแก่ในชุมชนบ้านเสาให้ก็พบว่า แต่เดิมนั้นมีการปลูกเรือนกาแลอยู่บ้าง ชาวไทยวนมีความเชื่อในเรื่องผีซึ่งอาจให้คุณหรือโทษได้ ผีที่ชาวไทยวนให้ความสำคัญได้แก่ ผีเรือน หรือ ผีประจำตระกูล หรือ ผีบรรพบุรุษ คนยวนเรียก ผีปู่ย่า คนยวน 1 ตระกูลจะมีศาลผีหรือหิ้งผีอยู่ที่บ้านของคนใดคนหนึ่ง เมื่อลูกหลานในตระกูลนี้ เมื่อลูกหลานคนใดแต่งงานก็จะพากันมาไหว้ผีปู่ย่าที่บ้านนี้ หรือในช่วงเทศกาลสงกรานต์ก็จะพากันมาไหว้ผีปู่ย่าเช่นกัน ผีประจำหมู่บ้าน ทุกหมู่บ้านจะมีศาลผีประจำอยู่ บางหมู่บ้านอาจจะมีมากกว่าหนึ่งศาล เช่นที่ บ้านไผ่ล้อม อำเภอเสนาให้ มีศาลเจ้าชื่อ ปู่เจ้าเขาเขียวโป่งฟ้า มีเรื่องเล่าต่อๆ กันมาว่า เดิมปู่เจ้าอยู่ที่เชียงดาว เชียงใหม่ ในครั้งที่มีการอพยพได้มีคนเชิญให้ร่วมทางมาด้วย เพื่อคุ้มครองลูกหลานยวนที่เดินทางมาในครั้งนั้น และได้ปลูกศาลให้ท่านอยู่ เชื่อกันว่า เจ้าปู่นี้มักจะกลับไปอยู่

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่นิยมนำไปใช้ประโยชน์อื่นใดทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ที่เชียงดาว เมื่อถึงวันสงกรานต์ก็จะมาเยี่ยมลูกหลานของท่านทุกๆ ปี มีประจำวัด เรียกว่า เลี้ยววัด ทุกวัดจะมีศาลเลี้ยววัดประจำอยู่ทุกๆ วัด บางวัดมีมากกว่า 2 ศาลเวลามีงานวัดจะต้องจุดธูปบอก เลี้ยววัดเสียก่อน มีประจำนา เรียกว่า เลี้ยวนา ความเชื่อเรื่องเลี้ยวนามีมาเนิ่นนานดังที่ปรากฏในหนังสือ กฎหมายมังรายศาสตร์ ฉบับวัดเส้าให้ กล่าวไว้ตอนหนึ่งว่า “ผู้ใดขี่ไถนาแรกท่าน ตั้งแต่ตอนหัวนากลับไปจนถึงตอนจะย้ายปลอก จะเก็บเกี่ยวให้มันหาเหล่า 2 ไท ไท 2 คู่ เทียน 2 เล่ม ข้าวตอกดอกไม้ มาบูชาขวัญข้าวและเลี้ยวนาผืนแต่เพียงแต่เดียว ไม่ได้ขี่ ให้มันหาไถ่คู่หนึ่ง เหล้าขวดหนึ่งเทียนคู่หนึ่ง ข้าวตอกดอกไม้บูชาเลี้ยวนา.....” ความเชื่อเรื่องเลี้ยวนานี้เมื่อถึงเดือนหก แม่บ้านจะทำขนมบัวลอยไปวางเช่นที่นาเพื่อเลี้ยงเลี้ยวนาของตนทุกปี ประเพณีขึ้นทำวทั้ง 4 ชาวไทยวนเรียก “ตีวตั้งสี่” หมายถึงทำวจุโลกบาล ซึ่งเป็นเทวดาประจำทิศทั้งสี่ ก่อนที่จะมีงานใดๆ จะทำการเลือกสถานที่ๆ เหมาะสม เอาไม้ 5 ทอนมาปักเป็นเสา 4 มุม เสาต้นกลางสูงกว่าเสาสี่มุม บนเสานี้จะวางเครื่องเช่น เช่น หมาก บุหรี่ ดอกไม้ธูปเทียน กระทั่งอันกลางเป็นของพระอินทร์ ผู้รู้พิธีจะเป็นคนกล่าวเชิญเทพทั้ง 4 มารับเครื่องเช่นและมาช่วยปกป้องคุ้มครองงานของตนให้ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย

2.1.3 ศิลปะและวัฒนธรรม

การแต่งกาย ในระยะแรกการแต่งกายชาวไทยวนเครื่องแต่งกายเป็นแบบชาวเมืองเชียงแสน เช่น แม่ฮู้ย่นุ่งผ้าซิ่นตีนจก ซิ่นตา ซิ่นซิว และเคียนอกด้วยผ้าแถบ เมื่อทำงานหรือทอผ้าอยู่ในบ้าน ผู้หญิงที่มีฐานะจะมีเครื่องประดับ เช่น สร้อยทอง ที่เรียกเป็นภาษาพื้นบ้านว่า สร้อยถั่วแปบ นิยมใส่กันมากที่ตำบลดอนแร่ ส่วนผู้ชายเวลาออกไปทำงานนอกบ้านจะนุ่งกางเกงขักปก ลักษณะคล้ายกางเกงจีนย้อมด้วยสีคราม สวมเสื้อแถบแดงหน้าอกประดับกระดุมเงิน คาดเอวด้วยกระเป่าถักสำหรับใส่สัมภาระ เช่น ตลับยาสูบ ลูกกระสุน หมาก บุหรี่ แต่ระยะหลังตั้งแต่ปี พ.ศ. 2470 การแต่งกายได้รับอิทธิพลจากชุมชนเมืองมากขึ้น การแต่งกายของชาวไทยวน อำเภอเส้าให้ เมื่อกว่าหนึ่งศตวรรษก่อน มีลักษณะการแต่งกาย ดังนี้ หญิงสาว ไว้ผมยาวเกล้ามวย ตกแต่งผมโดยใช้ดอกไม้ไหวหรือปิ่นปักผม นุ่งผ้าซิ่นคล้ายจีบหน้านาง ผ้าซิ่นมีลวดลายตามขวาง ต่อหัวซิ่นหม่มผ้าสไบบางๆ ปิดถัน ผ้าที่ใช้เป็นผ้าซิ่นเป็นเอกลักษณ์ของชาวไทยพวนที่ทอใช้เอง เรียกว่า ซิ่นชาวเหนือ ซิ่นโก และซิ่นมุก ผู้ชาย ไว้ผมทรงมหาดไทย ไม่สวมเสื้อ นุ่งผ้าโจงกระเบนสีพื้นค่อนข้างเข้ม ใช้ผ้าขาวม้าเคียนเอวผู้ชายบางคนต้องการอวดลวดลายที่สักไว้อย่างสวยงามที่ขาจึงถักชายโจงกระเบนขึ้นไปเหน็บไว้ที่เอว ทำให้เห็นรอยสักได้ชัดเจน

อาหาร ในอดีตชาวไทยวนกินข้าวเหนียวเป็นอาหารหลัก ต่อมาภายหลังหันมากินข้าวเจ้ากันทุกครัวเรือนกับข้าวส่วนใหญ่เป็นพื้น ๆ ทั่วไป เช่น แกงเลียง น้ำพริก การถนอมอาหารไม่นิยมทำเค็มหรือตากแห้ง จะนิยมนำมาหมักกับเกลือและรำข้าวจนเป็นปลาร้า สัตว์ที่นิยม คือ ปลาตะเพียน ปัจจุบันแม้ว่าชาวไทยวนจะหันมากินอาหารคาว หวาน แบบคนไทยภาคกลาง แต่ยังมีผู้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ในการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ทราบถึงคำกลอนที่กล่าวถึงขนมของชาวไทยวนที่นิยมทำกินกันในอดีต ดังนี้ "จุ้นไส จุ้นก้อน มะพร้าวอ่อน น้ำตาลทราย มีทั้งขนมกงเกวียน ลอดช่องและสาคุขาวชมพู ขนมสาไล้เหนียวหนึบดี ขนมต้บควายแผ่นลายๆ ข้าวแคบ กินแพบๆ ขนมทุเรียนขาวเหมือนเทียน ขนมถั่วขั่วลั่ว ขนมหวานแดงผ่านลานน้ำตาลใส่มะพร้าวแดงหัวๆ ขนมตั้งเมห่อเป็ๆ ขนมกล้วยห่อช้อยๆ ข้าวต้มหางหนู ห่อปุ่นปู้ ขนมไทยเมืองล่างห่อใหญ่กว่าเพื่อน ข้าวต้มสี่แจ้ห่อแป้ๆ ข้าวต้มเด็กน้อย ห้อใบอ้อย ข้าวต้มหัวเสือ

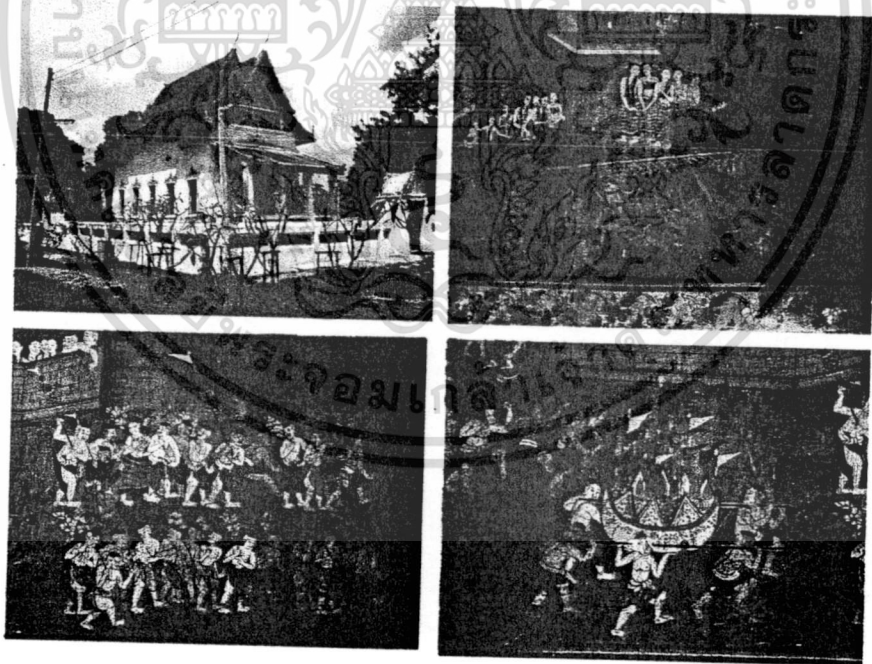
ภาษา ชาวไทยวนโบราณพูดภาษาคำเมืองกันทุกคน ตัวหนังสือที่ใช้คืออักษรไทยวนโบราณ แต่ปัจจุบัน ลูกหลานไทยวนในชุมชนไม่พูดกันแล้ว จะมีก็แต่ผู้เฒ่ารุ่นปู่ย่าเท่านั้น เช่น หมู่บ้านไร่ในที หมู่บ้านวัดเทพอวาต หมู่บ้านดอนตะโก หมู่บ้านเจดีย์หัก บ้านต้นตาล อ.เสาให้ จ.สระบุรี ภาษาไทยวนเป็นภาษาแตกต่างจากภาษาถิ่นอื่น และแตกต่างจากภาษาไทยมาตรฐาน ทั้งพยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ เสียง และคำศัพท์เฉพาะถิ่น เช่น เสียง/พ/ ออกเป็น /ป/ เสียง /ท/ ออกเป็น /ต/ ไม่มีพยัญชนะควบกล้ำ เช่น ควาย ออกเป็น ฟาย ขวาน ออกเป็นฝาน ส่วนเสียงสระมี 21 เสียง แบ่งเป็นสระเดี่ยว 18 เสียง สระผสม 3 เสียง และข้อสังเกตที่พบอีกอย่างคือ การออกเสียงสระจะแปรเสียงสระหนึ่งไปยังสระหนึ่ง แต่ยังคงความหมายเดิม เช่น สระ เอ เป็น /แเอ/, สระอุ เป็น /โอะ/, สระ อะ เป็น /เอ/ ตัวอย่าง เหว เป็นแหว, กลางวัน เป็น กลางเวน เป็นต้น

ขนบธรรมเนียมประเพณี ชาวไทยวนมีประเพณีสืบมาหลายชั่วอายุคน ปัจจุบัน ประเพณีต่างๆ เปลี่ยนแปลงไปตามสภาพเศรษฐกิจและสังคม ประเพณีเท่าที่มีผู้บอกเล่า อาทิ ประเพณีไปเซ็ง จะเล่นในช่วงเทศกาลสงกรานต์ อุปกรณ์จะมีกลอง แคน ฉิ่ง ฉาบ ประเพณีเที่ยวช่วง ในสมัยก่อนไม่มีโรงสีข้าว ครกจึงเป็นอุปกรณ์สำคัญ สาวๆ นิยมตำข้าวกันในยามค่ำ หลังจากเสร็จงาน ขณะตำหนุ่มๆ ในหมู่บ้านที่หมายปองสาวใด ก็จะพากันมาเที่ยวสาวตำข้าวจึงเรียกว่า "เที่ยวช่วง" ช่วงก็คือ บริเวณหน้าบ้านที่ตำข้าว ประเพณีการเกิด การคลอดบุตรในสมัยก่อนมีหมอดตำแย หลังจากทารกเกิด หมอดตำแยจะนำเด็กไปอาบน้ำทำความสะอาด จากนั้นนำมาวางที่หัวบันไดบ้าน กระทืบเท้าข้างกระดัง 3 ครั้ง พร้อมกล่าวว่า "สามวัน ลูกผี สี่วันลูกคน" ตามเคล็ดเชื่อว่า จะทำให้เด็กมีอายุมั่นขวัญเย็น ประเพณีการบวช พิธีบวชมักจัดเป็นเวลา 3 วัน วันแรกเป็นวันदान้อย เพื่อบ้านจะมาช่วยกันเตรียมอาหาร วันที่สองเป็นวันदानหลวง ต้องไปรับนาที่วัดเพื่อมาโกนผมที่บ้าน วันที่สาม ญาติพี่น้องจะพานาคไปกินข้าวและแห่ไปวัดเพื่อเข้าโบสถ์ทำพิธีบวช ตกเย็นจึงนำพระใหม่กลับบ้านและนิมนต์พระ 5 หรือ 7 หรือ 9 รูป มาสวดฉลองพระใหม่ เช้าวันรุ่งขึ้นเตรียมอาหารใส่บาตรให้พระใหม่อีกครั้งเป็นอันเสร็จพิธีประเพณีสืบชะตา เป็นประเพณีที่เกี่ยวข้องกับชุมชน จัดขึ้นเพื่อความร่มเย็นเป็นสุขของครอบครัว

การละเล่น ชาวไทยวนมีการละเล่นพื้นบ้านหลายอย่าง อาทิ จ้อย เป็นการละเล่นในลักษณะของมุขปาฐะ คือ เป็นการเล่าเรื่องสืบต่อกันมา เนื้อหาส่วนใหญ่เป็น 2 ประเภท คือ เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สวณไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เนื้อหาประเภทคำสอน เช่น ปู่จ้อยสอนหลาน เนื้อหาเป็นคำสอนแทรกคติธรรมในการดำรงชีวิต อีกประเภทเป็นเนื้อหาการร้องเกี่ยวกับระหว่างหนุ่มสาวต่อโก่ เป็นการละเล่นหลังฤดูทำนา แบ่งผู้เล่นเป็น 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายหญิงและชาย อุปกรณ์ที่ใช้ได้แก่ สุ่มโก่และผ้าคลุมสุ่ม วิธีการเล่น ตัวแทนฝ่ายหนึ่งจะเข้าไปอยู่ในสุ่มมีผ้าปิด แล้วส่งเสียงขันให้อีกฝ่ายทายชื่อ ถ้าทายถูกก็จะถูกจับไปอยู่ฝ่ายตรงข้าม ถ้าทายผิดก็หายอีกฝ่ายมาอยู่ในสุ่มแล้วทายชื่อกันผีอึ้งหรือผีกะลา โดยคัดเลือกผู้ที่ยอมให้ผีเข้า ปิดตานั่งบนกะลา คนอื่นๆ นั่งรอบๆ แล้วร้องเพลง เรียกผีให้มาสิง เมื่อผีเข้าสิงก็ประคองตัวผู้ถูกสิงมานั่ง แล้วสอบถามเรื่องราวต่างๆ หรือจะให้ร้องรำทำเพลงผีมะกวก ต้องใช้มะกวกเป็นอุปกรณ์ (มะกวก คืออุปกรณ์ที่ใช้ในการเตรียมฝ้ายสำหรับทอผ้า) นำมะกวกมาตกแต่งแขนขา แล้วนำไปแขวนในกลางทุ่ง พร้อมเครื่องเช่นผี ถ้าเห็นว่ามะกวกแกว่งแสดงว่าผีเข้าแล้ว จึงเชิญมะกวกมาสู่ข่วงบ้าน แล้วสอบถามเรื่องราวต่างๆ เช่น ดวงชะตา เนื้อคู่ โชคลาภอีลึง คล้ายกับผีกะลา เพียงแต่สมมติให้คนเป็นลิง เพื่อให้ผีลึงลมเข้าสิง (<http://www.toursaraburi.com>)

ภาพจิตรกรรมในวัดสมุหประดิษฐาราม ภาพจิตรกรรมภายในอุโบสถวัดสมุหประดิษฐาราม จิตรกรรมสมัยรัตนโกสินทร์ตอนปลาย สะท้อนเรื่องราววิถีชีวิตประเพณีพื้นบ้าน การแต่งกาย และสถาปัตยกรรมของชาวไทยวนที่อพยพมาตั้งถิ่นฐานใน จ.สระบุรี

รูปที่ 2.2 แสดงภาพจิตรกรรมในวัดสมุหประดิษฐาราม บอกเล่าวิถีชีวิตชาวไทยวน สระบุรี
(ที่มา : <http://mblog.manager.co.th/leknuan/th-72939/>)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

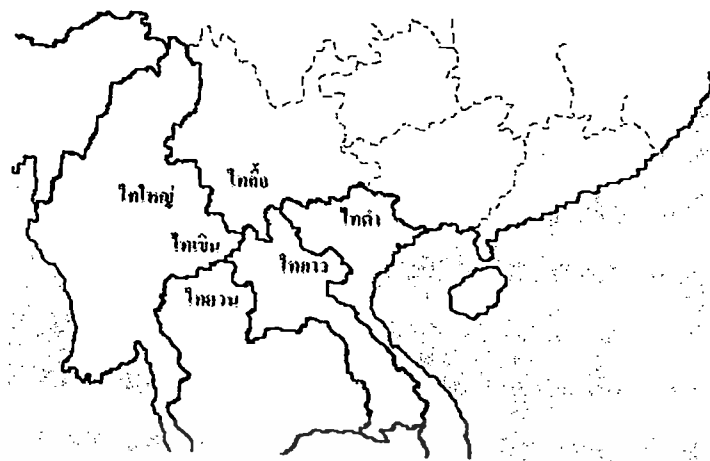
2.2 สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นไถยวน

เมื่อกล่าวถึง ไถยวน หรือ ไถยวน อาจมีผู้ตั้งคำถามว่าไถยวน คือกลุ่มไหน เหมือนกับญวน หรือไม่ แต่หากกล่าวถึงล้านนาหรือคนเมือง คงเป็นที่เข้าใจว่า คือกล่าวถึงคนไทยที่มีวัฒนธรรมโดดเด่นเฉพาะกลุ่ม คือ วัฒนธรรมล้านนา และไถยวนนี้คือ ไถ กลุ่มโยนกเชียงแสนในล้านนาสมัยโบราณนั่นเอง ในกลุ่มคนไทยภาคเหนือตอนบน มีกลุ่มอนุวัฒนธรรมหลายกลุ่ม เช่น ไถใหญ่ ไถลื้อ และกลุ่มที่ใหญ่ที่สุดคือไถยวน หรือคนเมือง ในเอกสารวิชาการบางชิ้นเมื่อพูดถึง ไถยวน ไถใหญ่ ไถลื้อ จะกล่าวถึง ไถสยามไปพร้อมๆ กันด้วย เพราะมีความผูกพันกันในช่วงระยะเวลาของการตั้งบ้านเมือง คือ ในช่วงสถาปนากรุงสุโขทัย สมัยพญาเม็งรายแห่งโยนกเชียงแสนทรงสถาปนาเมืองเชียงใหม่ ดังนั้นกลุ่มไถยวน จึงครอบคลุมคนไทยทางอนุวัฒนธรรมล้านนา และกลุ่มไถสยาม คือกลุ่มคนไทยที่ร่วมวัฒนธรรมทางตอนกลางของประเทศไทย เมื่อพิจารณาการตั้งถิ่นฐานทางกายภาพของกลุ่มล้านนาซึ่งเป็นศูนย์กลางที่โยนกเชียงแสนนั้นมีหลักฐานของการตั้งถิ่นฐานเป็นระดับเมืองมาก่อนพุทธศตวรรษที่ 18 แล้ว แต่ได้รับการสถาปนาเป็นอาณาจักรโดยพญาเม็งรายแห่งเชียงแสนในพุทธศตวรรษที่ 19 ชุมชนที่มีวัฒนธรรมร่วมของไถยวนเริ่มจากเชียงราย เชียงแสน เชียงใหม่ และกระจายตัวอยู่ทางภาคเหนือตอนบน การกระจายตัวของวัฒนธรรมไถยวนมีการย้ายถิ่นฐานตามปกติ และการย้ายถิ่นฐานเพราะถูกกวาดต้อนไปเนื่องจากสงครามย่อยๆ แต่ครั้งโบราณ (วิวัฒน์ เตมีพันธ์, 2548)

2.2.1 การตั้งถิ่นฐานทางกายภาพกับลักษณะทางภูมิศาสตร์ เมื่อพิจารณาลักษณะทางกายภาพของการตั้งถิ่นฐานของ ไถยวน ไถใหญ่ และไถลื้อ จะพบว่ามีลักษณะร่วมทางกายภาพของชุมชนและแหล่งที่ตั้งของหมู่บ้านคล้ายคลึงกัน คือเป็นที่ราบหุบเขา และที่ราบริมฝั่งแม่น้ำ ผสมกับการตั้งถิ่นฐานบนเนินสูงขึ้นไป การตั้งถิ่นฐานของไถยวน จะตั้งบนที่ราบริมน้ำเกาะตัวไปตามลำน้ำน้อยใหญ่ ลำน้ำสำคัญคือ แม่น้ำปิง วัง ยม และน่าน เมื่อแม่น้ำทั้ง 4 สายรวมตัวกันที่ปากน้ำโพ กลายเป็นแม่น้ำเจ้าพระยา กลุ่มชนที่เกาะตัวตามลำน้ำเจ้าพระยาลงมาทางตอนใต้ จะเปลี่ยนเป็นกลุ่มคนไทยที่เรียกว่า ไถสยามนั่นเอง

ในขณะที่สังคมไถยวนเป็นสังคมเกษตรกรรม ดังนั้นความเชื่อต่างๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับการอยู่อาศัยของชีวิตที่เกี่ยวข้องกับดินฟ้าอากาศ และความอุดมสมบูรณ์ของการเกษตร เป็นสิ่งที่ฝังแน่นอยู่ในวัฒนธรรมไถยวน เช่นเดียวกับไทยใหญ่ ไถลื้อ และกลุ่มอื่นๆ และสิ่งโดดเด่นในวัฒนธรรมไถยวน นอกจากวัฒนธรรมและความเชื่อแล้ว คือภูมิปัญญาที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศวิทยาของสังคมเกษตรกรรม เพราะจะพบเห็นได้ว่าลักษณะเด่นทางกายภาพ ของบ้านและหมู่บ้านไถยวน คือ ความร่มรื่นเขียวชอุ่ม ให้ทั้งความร่มเย็นและอบอุ่มไปพร้อมๆ กัน ลักษณะทางนามธรรมของวัฒนธรรมไถยวนส่งผลถึงการตั้งถิ่นฐานทางกายภาพด้วย และลักษณะดังกล่าวเป็นผลจาก

เอทิกพีลทางศาสนา และวัฒนธรรมที่ฝังแน่นในสำนึกทำให้คนอยู่ในศีลธรรมอันดีไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรรมใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รูปที่ 2.3 แสดงกลุ่มไทยวน (ล้านนา)

(ที่มา : สืบพงศ์ จรรย์สืบศรี, 2548)

จากลักษณะทางภูมิศาสตร์ซึ่งเป็นที่ราบลุ่มริมแหล่งน้ำ ที่ราบหุบเขา และที่ต่างระดับบนเนิน เราจะพบได้ว่ามีความต่างของพื้นที่ดังกล่าวทุกๆ แห่งต้องพึ่งพาอาศัยน้ำเพื่อการเกษตรกรรม จึงจำเป็นต้องมีวิธีนำน้ำจากแหล่งต่างๆ เข้าไปถึงได้ทุกพื้นที่ในชุมชน ดังนั้นในการพิจารณาทางกายภาพของชุมชนไตยวนในทุกระดับ ทั้งชุมชนเมืองและชนบท เราจะพบการขุดบ่อหลายๆ ประเภทในหมู่บ้าน เพื่อการอุปโภค บริโภค และจากระบบต่างๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับน้ำนี้เอง สะท้อนให้เห็นถึงความร่มรื่นในชุมชน และนอกจากนี้หากพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนที่อยู่อาศัยกับไร่นา เรายังพบว่าระบบการรักษาสภาพแวดล้อมเหมือนของลั่วะทุกประการคือมีป่าละเมาะ ซึ่งเป็นป่าของชุมชน หรือที่ไตยวนเรียกว่า ป่าแพะ ล้อมรอบบริเวณทำไร่ทำนา และมีป่าทึบเป็นต้นน้ำลำธาร มีต้นไม้ใหญ่ล้อมรอบบริเวณป่าต้นน้ำ หรือ ป่าขุนน้ำ ของชาวไตยวนเป็นพื้นที่ ที่ต้องรักษา หวงแหน เพราะเป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร ซึ่งเป็นชีวิตของสังคมเกษตรกรรมสำหรับป่าชุมชนหรือ ป่าแพะ นี้เป็นแหล่งที่ชุมชนสามารถหาประโยชน์ต่างๆ เช่น การหาหน่อไม้ ไม้ไผ่ เห็ด พืชผักไว้บริโภคได้ และนอกจากนั้นป่าแพะยังเป็นแนวกันไฟ ระหว่างหมู่บ้าน และขุนน้ำด้วย ระบบการรักษาระบบนิเวศวิทยา ลักษณะนี้ทำให้ชุมชนไตยวนมีความร่มรื่น อบอุ่น เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน

2.2.2 ลักษณะทางกายภาพชุมชน โครงสร้างของชุมชนทุกประเภทมีลักษณะร่วมกันทางกายภาพ คือในชุมชนเมืองมีศูนย์กลางที่ชวงเมือง มีคุ้มเจ้าเมือง ชวงเมืองเป็นที่ตั้งเสาหลักเมือง หรืออินทศิลาเมือง พร้อมมีวัดของชุมชน เราจะพบวัดหัวชวงของชุมชนไตยวน บริเวณศูนย์กลางชุมชน มีหนองน้ำขนาดใหญ่เพื่อรองรับน้ำฝนที่สะอาด ในชุมชนมีบ้านราษฎรซึ่งเกาะตามถนนสายหลัก และสายรอง ซึ่งมีลักษณะคล้ายตาราง ถนนสายรองอาจคดเคี้ยวไปตามลักษณะภูมิประเทศหรือลำน้ำลำห้วยต่างๆ ปลายชุมชนจะเป็นที่ตั้งของ หอเลื้อเมือง หรือ หอ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ผีเสื้อเมือง ซึ่งจะถือเป็นที่ยึดเหนี่ยวของวิญญาณวิบุรุษในอดีต (สิบลึงค์ จรรย์สิบลึงค์, 2548) บริเวณที่ตั้งจะอยู่ส่วนท้ายหมู่บ้าน ใต้ต้นไม้ใหญ่ สร้างเป็นศาลไม้ 6 เสา มีรั้วกันเป็นสัดส่วน ในพื้นที่ท้ายเมือง ไกลจากชุมชนจะเป็นที่เผาศพ จะไม่สร้างในวัด นอกจากบ้านพักอาศัยแล้ว ยังมีบ้านพักอาศัยกึ่งร้านค้าสลับกันไป ถัดจากชุมชนเมืองจะเป็นชุมชนชนบท หรือหมู่บ้าน ซึ่งล้อมรอบเมือง มีโครงสร้างทางกายภาพเช่นเดียวกับชุมชนเมือง คือประกอบด้วย ช่างบ้าน เป็นที่ตั้งเสาไต่บ้าน เป็นที่รวมกิจกรรมทางประเพณีของหมู่บ้านและมีกิจกรรมตลอดทั้งปี การตั้งหมู่บ้านมี 2 ลักษณะ คือ เกาะตัวตามยาวของลำน้ำ ลำห้วย และเกาะตัวเป็นกระจุกบนที่ราบในหุบเขา ในหมู่บ้านนอกจากช่างแล้วท้ายหมู่บ้านยังมีที่ตั้งของหอเสื่อบ้าน หรือศาลผีประจำหมู่บ้านที่คอยปกปักษ์รักษาให้หมู่บ้านอยู่เย็นเป็นสุข และยังมีวัดประจำหมู่บ้าน ในเขตต่อระหว่างหมู่บ้านและไร่นา หรือสุดเขตเกษตรกรรม ที่ไม่ห่างไกลจากหมู่บ้านนัก เป็นที่ตั้งของป่าช้า เขตรอบนอกเกษตรกรรม จัดเป็นป่าชุมชน หรือแพะต่อกับป่าต้นน้ำหรือป่าขุนน้ำ

2.2.3 บริเวณบ้าน ผังบริเวณจะมีโครงสร้างทางกายภาพเหมือนกันคือในแต่ละบ้านจะประกอบด้วย รั้วบ้าน ภายในรั้วจะเข้าถึงลาน หรือช่างบ้าน ซึ่งอยู่บริเวณหน้าบ้าน บริเวณบ้านจะพบศาลพระภูมิและศาลเจ้าตุโลกบาล ซึ่งเป็นพระที่คุ้มครองให้ร่มเย็นเป็นสุข แล้วจึงจะถึงตัวบ้าน ใกล้เคียงตัวบ้านจะเป็นยุ้งข้าว โรงเลี้ยงสัตว์ ที่เก็บของ หลังบ้านมีตอมอาบน้ำ สวนครัว และสวนผลไม้ ท้ายบ้านริมรั้วจะพบหอเสื่อบ้าน ซึ่งเป็นศาลประจำบ้าน เป็นผีบรรพบุรุษ เป็นศาลตั้งบนเสา 6 เสา บ่อน้ำใช้บ้านไต่ยวน จะแตกต่างจากบ้านไทยใหญ่ และไตลื้อ เพราะไต่ยวนมีบ่อน้ำใช้หลายบ่อ มีบ่อน้ำบ้านไต่ยวนไว้ล้างเท้าก่อนขึ้นบ้าน บ่อหลังบ้านไต่ยวน และอาจมีบ่อใกล้ตอมอาบน้ำใกล้สวนครัวอีกก็ได้ ดังนั้นเมื่อมองภาพรวมของบ้านไต่ยวนจะพบลักษณะที่ร่มรื่น และเชื้อเชิญแขกผู้มาเยือน น้ำฝนจากทุกๆ บ้านจะไหลรวมกันลงลำเมือง หรือลำรางสาธารณะออกสู่ไร่นา ดังนั้นน้ำที่เข้าสู่ไร่นาจะเป็นน้ำสะอาด สำหรับน้ำใช้จะไหลออกไปยังสวนครัวหลังบ้าน รั้วบ้านไต่ยวน มี 3 ประเภท คือ รั้วตาแสง เป็นรั้วไม้ไผ่สาน ตาสี่เหลี่ยมโต ซึ่งสามารถใช้ปลูกไม้เลื้อยต่างๆ ได้สวยงาม ใช้เป็นรั้วชั่วคราว หรือผสมกับพันธุ์ไม้ให้ความเขียวชอุ่มก่อนถึงช่างบ้าน รั้วประเภทที่สองคือ รั้วค้ำหรือรั้วตั้งปอง เป็นรั้วไม้ไผ่ที่ใช้ไม้ไผ่เป็นคร่านอนสอดทะลุไม้ไผ่ที่เป็นเสา เป็นรั้วที่แสดงการกั้นอาณาเขตเท่านั้น รั้วประเภทที่สาม คือ รั้วสลาบ เป็นรั้วไม้ไผ่ขัดกันตามแนวตั้งทึบและหนาแน่น บางบ้านใช้ 2 ชั้น เพื่อความแน่นหนา ลักษณะรั้วบ้านไต่ยวนเมื่อมองทัศนียภาพต่อเนื่องกับถนนในหมู่บ้าน จะมีลักษณะที่แสดงออกทางวัฒนธรรมและลักษณะของนามธรรมที่ลึกซึ้งมาก เพราะเรามองเห็นรั้วเตี้ยๆ ต่อเนื่องกับไม้ดอกไม้ประดับ และไม้เลื้อยเกาะไปตามรั้วดูน่ารื่นรมย์ ช่างบ้านก็เป็นจุดสำคัญในผังบริเวณบ้านที่สะท้อนถึงวัฒนธรรมที่น่าสนใจ เพราะทุกบ้านจะมีช่างบ้านกวาดเตียน สะอาด ร่มรื่น และเชื้อเชิญ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.2.4 ตัวบ้าน หากพิจารณาตามรูปลักษณะอาคารและวัสดุของบ้านไถยวน สามารถแยกได้เป็น 2 ประเภท คือ เรือนไม้บัว (ไม้ไผ่) และ เรือนไม้จริง สำหรับเรือนไม้จริงนั้นโดยทั่วไปมักจะรู้จักกันในลักษณะของเรือนกาแล จัดอยู่ในประเภทเรือนคหบดีล้านนา มีความละเอียดอ่อนในเชิงช่าง และลักษณะเฉพาะตัวที่โดดเด่น แต่ในกลุ่มเรือนไม้จริงยังมีอีกลักษณะที่ผสมระหว่างรูปแบบเรือนกาแล กับเรือนไม้บัวซึ่งมีทั้งเรือนเดี่ยวและเรือนแฝด

บ้านไถยวนมีองค์ประกอบพื้นฐานเหมือนกันคือ เป็นเรือนใต้ถุนสูง ชั้นล่างโล่งใช้งานเอนกประสงค์ บันไดขึ้นเรือน ถ้าเป็นเรือนไม้บัว และไม้จริงแบบชาวบ้านรับอิทธิพลจากเรือนกาแล จะเป็นบันไดขึ้นได้ขายคาไปถึงเรือนหน้าบ้าน และต่อด้วยเตินที่เป็นบริเวณโล่งมีฝากั้นด้านเดียว (R.W. Brunskill, 2000) บริเวณเตินเป็นส่วนใช้งานเอนกประสงค์ จั่วบ้านหันไปทางทิศเหนือ - ใต้ ทำให้ตัวเรือนด้านยาวหันไปทางทิศตะวันออก - ตะวันตก ไถยวนถือว่า การหันจั่วเรือนไปทางทิศตะวันออก - ตะวันตก เป็นอัปมงคล หากพิจารณาตามดินฟ้าอากาศแล้ว เรือนในแถบนี้ต้องการแสงแดดในช่วงหน้าหนาว ถ้าเตินซึ่งใช้งานเอนกประสงค์หันไปทางทิศใต้ และชานคาคลุมยาวกันแดดกันฝนได้ จะทำให้การใช้สอยคล่องตัวขึ้น และอีกประการเมื่อพิจารณาทิศทางของการวางแกนหลักของศาสนสถานไถยวนจะพบว่า แกนหลักของวัดซึ่งประกอบด้วยซุ้มโขง วิหาร เจดีย์ จะอยู่ในแนวแกนตะวันออก - ตะวันตก ต่างกัน ดังนั้นการวางจั่วบ้านจึงพยายามหลีกเลี่ยงไม่ให้ซ้ำแกนกับวัด บริเวณเตินจะพบกับร้านน้ำดื่มซึ่งเป็นชั้นสูงจากพื้น 0.80 ม. วางหมอน้ำดื่มพร้อมกระบวย เพื่อต้อนรับแขกที่มาเยือน และใช้ดื่มเอง ที่ว่าเตินเป็นพื้นที่เอนกประสงค์เพราะใช้ทั้งพักผ่อน รับแขก ที่นอนสำหรับลูกชายหรือพ่อ และใช้เป็นที่ตั้งศพเวลามีคนในบ้านตายลงด้วย

บริเวณเพดานของเตินมักห้อยโครงไม้ตารางจากโครงหลังคา เพื่อเก็บของใช้ โดยเฉพาะคนโทน้ำและของใช้อื่นๆ โครงนี้เรียกว่า ครัว ด้านทิศตะวันออกของเตินจะเป็นหิ้งพระซึ่งยื่นเป็นชั้นออกไปนอกแนวผ้าบ้าน ชาวบ้านนิยมแขวนภาพสัญลักษณ์วันเกิด ตัวเป็ง (วิวัฒน์ เตมียพันธ์, 2546) และสัญลักษณ์พระธาตุประจำปีเกิดเพื่อสักการบูชาไปพร้อมๆ กันเวลาไหว้พระด้วย ตามแบบแผนการสร้างบ้านไถยวน ตำแหน่งเตินอยู่ทางทิศใต้ทำให้ส่วนใช้งานประจำของบ้านมีความอบอุ่นตลอดเวลา (Le Corbusier, 1941)

ถัดจากเตินจะเป็นห้องนอน ซึ่งเป็นส่วนที่เป็นสัดส่วนเฉพาะของบ้าน ห้องนอนจะเป็นห้องแบบปิด 4 ด้าน ป้องกันอากาศหนาว และเพื่อความปลอดภัย สมาชิกในบ้านจะนอนรวมกันในห้องยาวตามขนาดของจะนวนช่องเสาเรือน บริเวณห้องนอนมีประตูต่อเนื่องกับส่วนนอก 2 ประตู ประตูหนึ่งติดกับเติน อีกประตูหนึ่งติดกับครัวไฟ ถ้าเป็นเรือนไม้บัวครัวไฟจะไม่แยกต่างหาก แต่ถ้าเป็นเรือนไม้จริงครัวไฟจะแยกต่างหาก เหนือวงกบด้านบนจะติด ห้ายนต์ (วิวัฒน์ เตมียพันธ์, 2548) หรือยันต์กันสิ่งชั่วร้าย ในปัจจุบันชาวบ้านนิยมติดรูปเคารพอื่นๆ ใกล้เคียง ห้ายนต์ด้วย เช่น สัญลักษณ์วันเกิด ปีเกิด รูปพระอรหันต์ และที่ขาดไม่ได้คือ พระบรมฉายาลักษณ์ของ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปเผยแพร่โดยไม่ได้รับอนุญาต
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

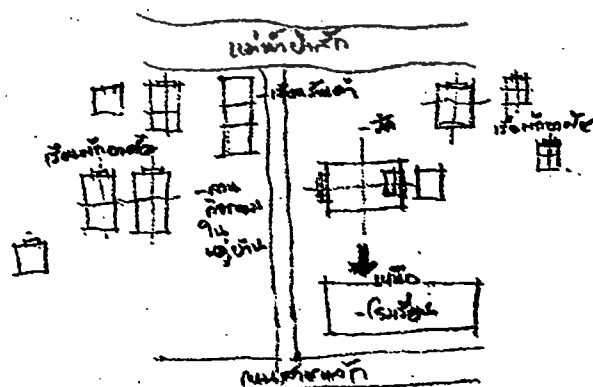
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและพระราชวงศ์ นอกจากนั้นยังยกกรณีประเด็นสูง **ข่มประตุ** ซึ่งแสดงส่วนเฉพาะของบ้าน ใครล่วงล้ำเข้าไปถือว่าผิดผี ถ้าคนนั้นไม่ใช่คนใกล้ชิด ในห้องนอนจะแบ่งการนอนเป็นสัดส่วนเรียงจากในมานอก การนอนใช้ปูเสื่อและพูกบนพื้น กางมุ้ง ลักษณะเดียวกับบ้านไต้ลื้อ ช่วงในสุดของห้องนอนจะเป็นส่วนของเจ้าของบ้าน ถัดมาจะเป็นลูกที่แต่งงานแล้ว และจะถึงลูกสาว ส่วนลูกชายนอนที่เดิน

ฝาเรือนส่วนห้องนอนหลักนี้ ฝาก้านยาวจะเป็นฝาเอียง แต่ด้านสกัดจะตรง (มนสิชา เพชรานนท์, 2546) การใช้สอยในห้องนอนจะเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนนอน และส่วนเก็บของ เช่น เสื่อผ้า เครื่องใช้ ส่วนหลังนี้จะอยู่ปลายเท้า เรือนไต้ยวนมีลักษณะพิเศษตรงส่วนต่อเนื่องระหว่างส่วนนอนและครัว คือช่วงตามยาวของห้องนอนและครัวจะมีการวางพาดไม้กระดานแผ่นเดียวทอดตลอด เพื่อแบ่งพื้นที่ความต่อเนื่องระหว่างห้องนอนและครัว กระดานนี้เรียกว่า **แป้นต่อง** ซึ่งใช้สำหรับเดินตามยาวออกไปนอกห้องโดยไม่กระเทือนถึงคนที่นอนอยู่ภายใน ซึ่งเป็นลักษณะเด่นอย่างหนึ่งของบ้านไต้ยวน ไม่ว่าจะ เป็นเรือนชาวบ้านหรือเรือนคหบดีก็ตาม

สำหรับเรือนไม้บัวซึ่งส่วนใหญ่เป็นเรือนเดี่ยวไม่แยกครัวต่างหาก ในบางพื้นที่หลายหลังที่ต่อปีกออกจากตัวบ้านแบบมุมฉาก แทนที่จะเป็นเรือนแฝด ปีกที่ต่อชนกับเรือนใหญ่ใช้เป็นครัว และทิ้งชายคาลงไปคลุมหลองข้าว (เยข้าว) บริเวณพื้นที่ต่อเนื่องกับครัวไปด้วย ลักษณะดังกล่าวสนองการใช้งานได้เป็นอย่างดี

2.2.5 สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นไทยวน สระบุรี

การตั้งถิ่นฐานเรือนพื้นถิ่นไทยวน สระบุรี จะเกาะไปตามริมฝั่งแม่น้ำป่าสัก การวางทิศทางโดยทั่วไปจะหันจั่วเรือนหรือหน้าบ้านไปทางแม่น้ำซึ่งเป็นแนวเหนือใต้ ยังยึดแบบแผนการวางผังเรือนตามอย่างล้านนาทางภาคเหนือ คือจะไม่หันจั่วไปในทางเดียวกันกับอาคารทางศาสนา คือ แนวตะวันออก - ตะวันตก ส่วนใหญ่เป็นเรือนไม้จริง หลังคามุงสังกะสี เสาเรือนเป็นไม้จริง และเป็นอาคารที่มีการต่อเติมในภายหลังเพื่อเพิ่มพื้นที่ใช้สอย ผังเป็นฝาไหล และบางช่วง เช่น เรือนครัวจะเป็นฝาไม้ไผ่สานขัดตะ มีทั้งเรือนพักอาศัยและเรือนค้าขาย (คมกริช โกศล, 2551)

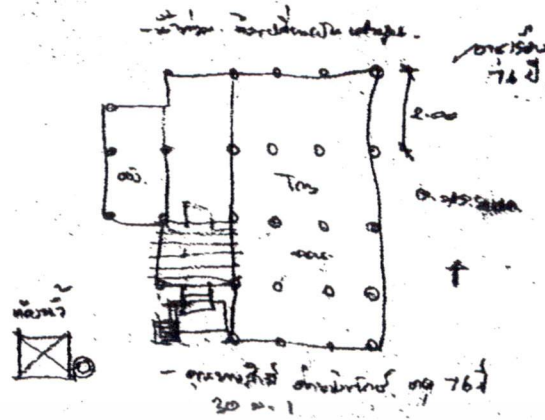

รูปที่ 2.4 แสดงผังชุมชน บ้าน วัด โรงเรียน ตำบลต้นตาล อำเภอกำแพงแสน จังหวัดสระบุรี

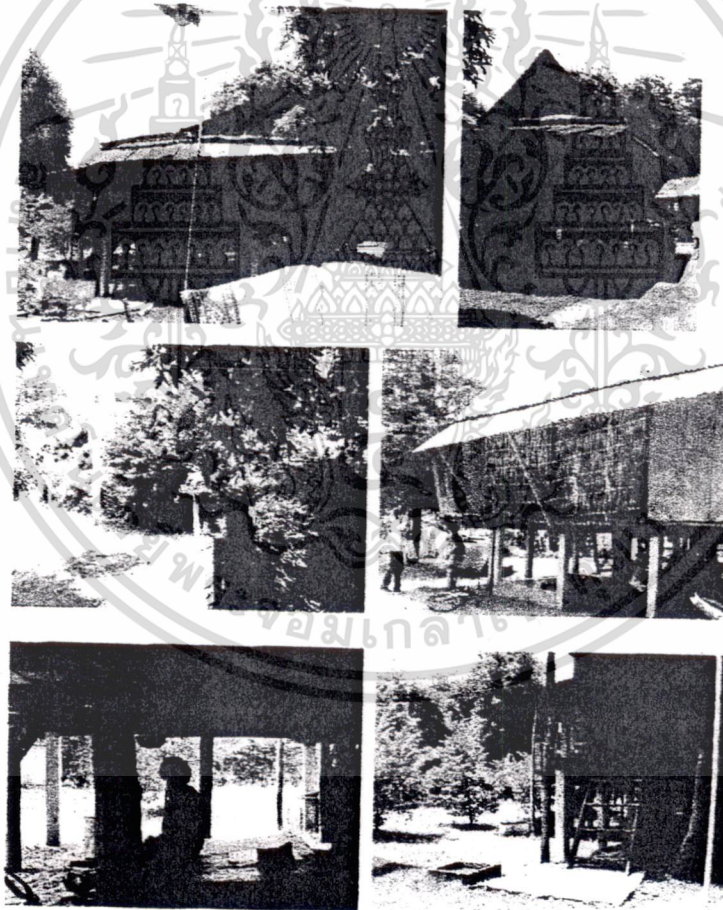
(ที่มา: คมกริช โกศล, 2551)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่จัดทำขึ้นเพื่อใช้ในการเรียนการสอนเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตำหนักหอสมุดกลาง พระจอมเกล้าลาดกระบัง

รูปที่ 2.5 แสดงลักษณะผังเรือนไทยวนสระบุรี ของคุณยายสำลี คำพิทักษ์ อายุ 76 ปี
 ตำบลพระยาต อำเภอกเสาให้ จังหวัดสระบุรี
 (ที่มา: คมกริช โกลล, 2551)

รูปที่ 2.6 แสดงเรือนไทยวนสระบุรี ของคุณยายสำลี คำพิทักษ์ อายุ 76 ปี
 ตำบลพระยาต อำเภอกเสาให้ จังหวัดสระบุรี เสาเรือนใช้คอนกรีตเสริมในภายหลัง
 (ที่มา: คมกริช โกลล, 2551)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงแก้ไขเอกสารอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

115186

2.3 หอวัฒนธรรมไทยวน สระบุรี

2.3.1 **ความเป็นมา** หอวัฒนธรรมไทยวน ตั้งอยู่ในตำบลต้นตาล อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี อยู่ใกล้กับวัดเขาแก้วราชวรมหาวิหารซึ่งเป็นวัดที่สร้างขึ้นโดยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 4) หอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวน จังหวัดสระบุรี ได้รับการสนับสนุนจาก “สยามกลการ” เพื่อแสดงถึงเกียรติภูมิแห่งแผ่นดินสืบสานมรดกของชาติ ซึ่งเป็นแหล่งรวบรวมภูมิปัญญาชาวบ้าน เก็บข้อมูลศิลปหัตถกรรม เครื่องจักสานพื้นบ้านเอกสารโบราณ หนึ่งในโครงการเฉลิมพระเกียรติ “สยามกลการ...นบพระภูมิบาล บุญดีเรกเจ้าจอมไทย” ซึ่งหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวนสระบุรี นับเป็น 1 ใน 9 โครงการเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ เนื่องในโอกาสงานพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 6 รอบ 5 ธันวาคม 2542 ทางชมรมไทยวน โดย อาจารย์ทรงชัย วรรณกุล ร่วมกับโครงการ Think Earth บริษัท สยามกลการ จำกัด และบริษัทในกลุ่ม โดย นายพรเทพ พรประภา ร่วมกันน้อมเกล้าฯ ถวายโครงการเฉลิมพระเกียรติ “สยามกลการ.....นบพระภูมิบาล บุญดีเรกเจ้าจอมไทย” ขึ้น โดย “หอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวน” แห่งนี้จะเป็นแหล่งศึกษาข้อมูลมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น อันเป็นสมบัติที่ทุกคนต้องมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ และ สืบสานให้คงอยู่สู่อนุชนคนรุ่นใหม่

สำหรับ พื้นที่ในการก่อสร้าง “หอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวน” ตั้งอยู่บริเวณริมแม่น้ำป่าสัก ติดกับถนนสายสระบุรี-ปากบางกิโลเมตรที่ 3 พื้นที่รอยต่อระหว่าง อำเภอเมือง และ อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี โดยมีลักษณะของอาคารที่ก่อสร้างจะเป็นหมู่เรือนไทยขนาดกลางบนพื้นที่ 2 ไร่โดยถือฤกษ์วันที่ 9 เดือน 9 ปีคริสต์ศักราช 1999 หรือ วันที่ 9 เดือนกันยายน พุทธศักราช 2542 เป็นวันลงเสาเอก ใช้เวลาดำเนินการก่อสร้างตั้งแต่เดือนกันยายน 2542 และเสร็จสมบูรณ์ในเดือนธันวาคม พุทธศักราช 2542 ซึ่งงบประมาณในการก่อสร้างหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวนสระบุรี นี้ ส่วนหนึ่งได้รับการสนับสนุนจากโครงการ Think Earth บริษัท สยามกลการ จำกัด และงบส่วนตัวของครอบครัวอาจารย์ทรงชัย วรรณกุล

หอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวน แห่งนี้ เป็นแหล่งเรียนรู้ ทางมรดกวัฒนธรรมท้องถิ่น และเก็บรวบรวมงานฝีมือ ที่เกี่ยวกับศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน ซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น อาทิ เครื่องจักสานต่างๆ เครื่องมือทอผ้า เอกสารโบราณ เครื่องดนตรีพื้นบ้าน เครื่องมือจับสัตว์บก-น้ำ เป็นต้น ตลอดจนนิทรรศการประวัติความเป็นมาของผ้าทอชาวไทยวน สระบุรีในปีพุทธศักราช 2543 เนื่องในโอกาสงานฉลอง 100 ปี สมเด็จพระศรีนครินทร์บรมราชชนนี ทางโครงการ Think Earth บริษัท สยามกลการ จำกัดได้จัดสรรงบประมาณร่วมกับอาจารย์ทรงชัย วรรณกุลจัดทำโครงการเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเจ้า “บูชาความดี.....พระสร้อยศรีเมือง” โดยจัดสร้างพิพิธภัณฑ์เรือพื้นบ้านลุ่มน้ำป่าสัก ขึ้นในพื้นที่หอวัฒนธรรมฯ เพื่อจัดเก็บรวบรวมเรือพื้นบ้านที่กำลังสูญหายไปจากแม่

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

น้ำป่าสัก นำมาจัดแสดง และอนุรักษ์ไว้สำหรับเป็นแหล่งเรียนรู้ให้อนุชนคนรุ่นหลัง ได้มีโอกาสศึกษาประวัติศาสตร์ความเป็นมาของเรือแต่ละลำ โดยผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์ฯ สามารถสัมผัสทดลองพายเรือเคียงคู่กับธรรมชาติริมแม่น้ำป่าสักได้ด้วยตนเอง เพื่อน้อมรำลึกในพระมหากรุณาธิคุณแห่งพระบรมราชจักรีวงศ์ทุกพระองค์ โดยโครงการ "สยามกลการ..... นบพระภูมิบาล บุญดีเรกเจ้าจอมไทย" และโครงการ "บูชาความดี..พระสร้อยศรีเมือง" โดยชมรมไทยวน สระบุรี ร่วมกับ โครงการ Think Earth บริษัท สยามกลการ จำกัด ได้ทำพิธีเปิด **หอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวน สระบุรี และ พิพิธภัณฑ์เรือพื้นบ้านลุ่มน้ำป่าสัก** อย่างเป็นทางการ

ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา **หอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวน สระบุรีและพิพิธภัณฑ์เรือพื้นบ้านลุ่มน้ำป่าสัก** แห่งนี้ ได้รับความสนใจเป็นจากประชาชนทั้งในพื้นที่จังหวัดสระบุรี และจังหวัดต่างๆ โรงเรียน สถาบันการศึกษา หน่วยงานทั้งภาครัฐ และเอกชนต่างๆ ได้มาศึกษาค้นคว้า ศึกษาดูงาน แลกเปลี่ยนความรู้ทางวิชาการ ด้านประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม และมีส่วนร่วมในส่งเสริมกิจกรรมต่าง ๆ มากมาย ตลอดจนมีประชาชน ให้ความสนใจเข้าชมหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวน เดินทางมาท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มากกว่า 200,000 คน นับตั้งแต่ปี 2543 เป็นต้นมา รวมถึงชาวต่างประเทศสนใจ เดินทางมาศึกษาวิถีชีวิต ความเป็นอยู่อย่างไทยๆ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการใช้ชีวิตอย่างชาวบ้านหรือโฮมสเตย์ ที่สำคัญที่สุด **หอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวน** แห่งนี้ เป็นสถานที่ฝึกอบรมเด็กและเยาวชนคนรุ่นใหม่ ได้เรียนรู้งานทางวัฒนธรรมด้านต่างๆ อย่างกว้างขวาง เป็นการสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง ซึ่งจะส่งผลระยะยาวที่ยั่งยืนสำหรับงานสืบสานวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นในอนาคตข้างหน้า

จากข้อมูลที่ค้นพบในปี พ.ศ. 2536 ได้มีการรวมตัวกันในกลุ่มชาวไทยวน ตั้งชมรมขึ้นโดยมีอาจารย์ทรงชัย วรรณกุล เป็นประธานชมรม เรียกว่าชมรมไทยวนสระบุรี ทำการศึกษาประวัติศาสตร์ความเป็นมา กำหนดวัตถุประสงค์ เพื่อสืบสานความเป็นมา ประเพณี และวัฒนธรรมอันดีงาม ตลอดจนสร้างความสัมพันธ์อันดีในกลุ่มของชาวไทยวน การอนุรักษ์มรดกของชาติ ที่เห็นเด่นชัดที่สุดก็คือ ในเรื่องของภาษาพื้นเมืองของชาวไทยวน ที่มีสำเนียงทางเหนือ บ้างว่าฟังคล้ายชาวแพร่บ้าง เชียงรายบ้าง เชียงแสนบ้าง นอกจากนี้อาจารย์ทรงชัย วรรณกุล บุคคลผู้สืบทอดสายเลือดชาวไทยวนอย่างแท้จริง ได้รวบรวมและเผยแพร่ความรู้ วิถีชีวิต และขนบธรรมเนียมที่สืบสานต่อกันมากกว่า 200 ปี เป็นวิถีแบบชาวเมืองเหนือทุกอย่าง อาทิ ที่พักอาศัย อาหาร ที่จัดสำหรับแบบชนโตก การละเล่น ฟ้อนรำ ผ้าทอพื้นบ้าน ที่มีลักษณะลวดลายผ้าเป็นเอกลักษณ์แบบดั้งเดิม (<http://www.siammotors.com/2009/th/news/index.php?id=11>)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รูปที่ 2.7 แสดงบรรยากาศของวัดวัฒนธรรมไทยวน สระบุรี และ อาจารย์ทรงชัย วรรณกุล (เจ้าของ)

2.3.2 ลักษณะการจัดการในหอวัฒนธรรมไทยวน

หอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวน สระบุรี เป็นหมู่บ้านไทยโบราณที่หาชมได้ยากยิ่งในปัจจุบัน เป็นสถานที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้ของวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งชาติพันธุ์ไทยวน ใช้เป็นสถานที่จัดกิจกรรม จัดประชุมสัมมนาจัดเลี้ยงแบบวัฒนธรรมทางด้านนา (ขันโตก และ ผักอบรมยาวชวนให้เรียนรู้ศิลปะการแสดง ภูมิปัญญาพื้นบ้านชาวไทยวน เช่น การฟ้อนการตัดกระดาษ การทำอาหาร งานใบตอง เดิมอาจารย์ใช้บ้านเรือนไทยของตัวเองซึ่งอยู่อีกฝากหนึ่งของถนน ตรงข้ามกับที่ตั้งในปัจจุบัน เป็นที่ตั้งของหอวัฒนธรรม เปิดให้เข้าชมอย่างไม่เป็นทางการมาตั้งแต่ปี 2530 ต่อมาจึงขยับขยายพื้นที่มายังฝั่งตรงข้ามริมแม่น้ำป่าสัก

อาจารย์ทรงชัย วรรณกุล เริ่มสะสมสิ่งของพื้นบ้านต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรือนไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2512 อาทิ เรือนของเจ้าเมืองสระบุรี เรือนของพันตรีหลวงจบกกระบวนยุทธ (บิดาของท่านผู้หญิงจวงกล กิตติขจร) เรือนของเสียดคง โจรเลื่องชื่อในอดีตในจังหวัดสุพรรณบุรี นอกจากนี้ยังมีผ้าทอโบราณอีกหลายร้อยผืน ที่อาจารย์ภาคภูมิใจ โดยบอกว่า “ถ้าไม่ได้เก็บของพวกนี้ ปัจจุบันก็สูญหายหมด ไม่มีตัวอย่างให้เห็น” และบริเวณทำน่าน้ำหน้าบ้านยังเป็นที่เก็บและจัดแสดงเรือชนิดต่างๆ ที่ใช้ลุ่มแม่น้ำป่าสักและภาคกลางกว่า 20 ลำ โดยใช้ชื่อว่า “พิพิธภัณฑ์เรือลุ่มน้ำป่าสัก”

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จากความเสียหายภาษาและวัตถุที่จะสูญหายไปนี้เอง อาจารย์ทรงชัยจึงตั้งชมรม ไทยวน สระบุรี ในปี พ.ศ. 2536 โดยทำงาน 3 ประสาน แบบ "บวร" คือ มีบ้าน วัด โรงเรียน ภายใต้แนวคิด "3 ส" คือ

1) สืบหา ว่าพวกเราทำอยู่กันได้อย่างไร โดยสืบสาวจากความเป็นมาของภาษาที่ คล้ายคลึงกับคนเหนือ จากคำเรียกตัวเองว่าเป็นคนยวน นอกจากนั้นพวกเราได้ลงไปเชียงใหม่เพื่อ สอบถามผู้รู้ เพราะในพงศาวดารได้กล่าวถึงคนยวนว่าเป็นคนเชียงใหม่ที่อพยพลงมา

2) สืบสานฟื้นฟูรักษาส่งเสริมเผยแพร่พัฒนากลุ่มชาติพันธุ์

3) เสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างกลุ่มวัฒนธรรม "หาเพื่อนเกลอเครือข่าย ประชาสัมพันธ์ขยายผล ให้เยาวชนสืบสานทำงานต่อเนื่องมีเรื่องต่อยอด"

กิจกรรมทางวัฒนธรรมที่ทางชมรมพยายามรื้อฟื้นและพยายามจัดประจำทุกปี คือการจัดงานบุญสลากภัต โดยนำเอางานบุญสลากภัตมาเป็นสื่อกิจกรรมตอนกลางวัน ส่วนใน เวลาว่างคือจะมีงานขันโตก ภายใต้คำรณรงค์ว่า "มาฟู (พูด) ยวนกันเตอะ" โดยในปีแรกของการ จัดกิจกรรม เป็นการรณรงค์ให้เป็นพูดภาษาถิ่น เพราะในปัจจุบันผู้คนมองไม่เห็นความสำคัญของ สิ่งนี้แล้ว ส่วนในปีต่อมาเป็นเรื่องผ้าทอพื้นบ้าน ปีที่ 3 เป็นเรื่องการกินอาหารพื้นเมือง ปีที่ 4 เป็น เรื่องศิลปะ "รักศิลป์ไทยวน" และคาดว่าจะใช้แนวคิดเรื่อง "คู่ควรเศรษฐกิจพอเพียง" ในปีต่อไป จากการคลุกคลีงานด้านวัฒนธรรมมาตลอด 13 ปี ที่ผ่านมากลุ่มอาจารย์เริ่มถอยตัวออกมา เนื่องจาก มองว่าองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงควรจะเข้ามาทำงานในส่วนของการ จัดงานประจำปี ทางชมรมคงมีเพียงเป็นผู้ประสานงาน ปัจจุบันกระแสความสนใจจาก สื่อสารมวลชนและสาธารณชนหลายสาขาเข้ามาเยี่ยมเยียนหอวัฒนธรรมแห่งนี้ และการท่องเที่ยว แห่งประเทศไทย (ททท.) เข้ามาส่งเสริม จนเกิดการทำโฮมสเตย์ในเรือนไทยที่เป็นเรือนไทยภาค กลาง แต่มีการสอดแทรกลักษณะบางประการที่มีความเป็นไทยวน เช่น ส่วนครัว รั้วตาแสง รั้วตั้ง ปอง อ้าน้ำ ส่วนทางเข้า และอุปกรณ์ที่ใช้ในการแสดงของเด็กๆ ชาวไทยวน

2.4 เรือนไทยภาคกลาง

2.4.1 ประเภทของเรือนสามัญชน

1) เรือนเดี่ยว

เรือนสำหรับครอบครัวเดี่ยว คือมีพ่อ แม่ ลูกที่ยังไม่แต่งงานมักจะประกอบด้วย

- เรือนใหญ่หรือเรือนนอน 1 หลัง

- เรือนครัว 1 หลัง

- ขานหน้า-ข้าง เชื่อมเรือนนอนกับเรือนครัว

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

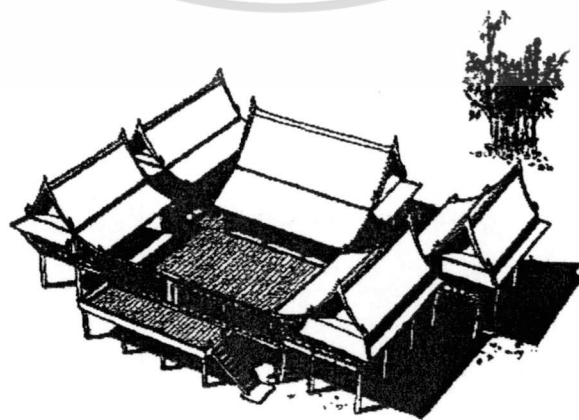
เรือนนอนมักจะมีห้องนอน 1 ห้อง โถง 1 ห้อง ระเบียบด้านหน้ายาวตลอดตัวเรือน เป็นตัวเชื่อมห้องนอนกับชาน ชานเรือนด้านหน้าใช้พักผ่อนและทำกิจกรรมอื่นๆ เอนกประสงค์ ส่วนชานข้างหรือชานหลังใช้อาบน้ำ ล้างจาน ซักผ้าและงานบ้านอื่นๆ

รูปที่ 2.8 แสดงลักษณะของเรือนเดี่ยว และเรือนเดี่ยวแบบเรือนครัวขวาง

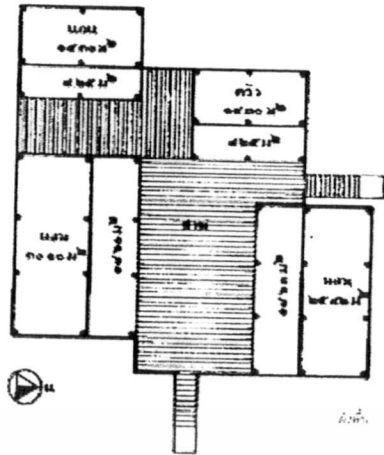
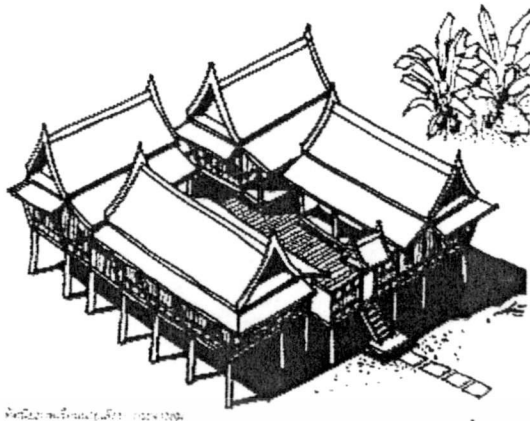
2) เรือนสำหรับครอบครัวขยาย

เรือนหมู่สำหรับครอบครัวขยาย เป็นการก่อสร้างเรือนเพิ่มเติมสำหรับลูกสาวที่เมื่อแต่งงานแล้วต้องการห้องนอนแยกเป็นเอกเทศ ไม่นิยมต่อเติมหรือขยายเรือนพ่อแม่เพื่อเพิ่มห้องนอน แต่จะสร้างเรือนนอนใหม่อีกหลังหนึ่ง มักจะสร้างอยู่ตรงข้ามกับเรือนพ่อแม่ จั้วหันไปทางเดียวกัน ด้านหลังหรือด้านข้างเป็นครัว ซึ่งเป็นเรือนขวาง ด้านตรงข้ามกับเรือนครัวอาจสร้างเป็นห้องนั่ง เป็นเรือนโถง มีฝา 3 ด้าน ด้านที่ติดกับชานเปิดโล่ง ใช้พักผ่อน รับแขก เพราะเมื่อครอบครัวขยายขึ้น โถงข้างห้องนอนหรือระเบียบอาจมีพื้นที่ไม่เพียงพอหรือไม่สะดวก เพราะอยู่ในเรือนพ่อแม่ เมื่อสร้างห้องนั่งขึ้นใหม่สำหรับพักผ่อนแล้ว ส่วนห้องโถงเดิมในเรือนใหญ่อาจใช้เป็นที่ตั้งโต๊ะหมู่บูชา ทำเป็นห้องพระ หรือ ขยายห้องนอนออกจนเต็มเรือน ซึ่งการขยายเรือนนี้อาจทำได้ทั้งการสร้างเรียงตามยาวต่อจากเรือนพ่อแม่ หรือสร้างตรงข้าม หรือสร้างเป็นกลุ่มเชื่อมด้วยชานโถงไม่มีหลังคาคลุม หรือสร้างขึ้นใหม่ในบริเวณเดียวกันโดยไม่มีชานเชื่อม

รูปที่ 2.9 แสดงลักษณะเรือนหมู่

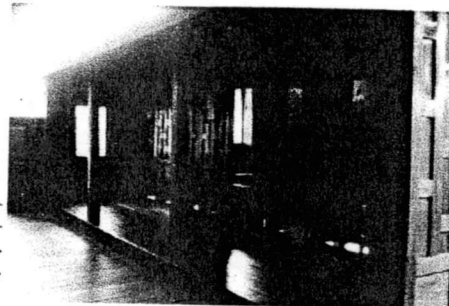
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับ... อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า... ไม่ว่ากรรมใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รูปที่ 2.10 แสดงลักษณะเรือนที่ขยายจากเรือนเดี่ยวแบบเรือนครัวขวาง โดยเพิ่มเรือนนอน 2 หลัง

2.4.2 ลักษณะเรือนไทยภาคกลาง

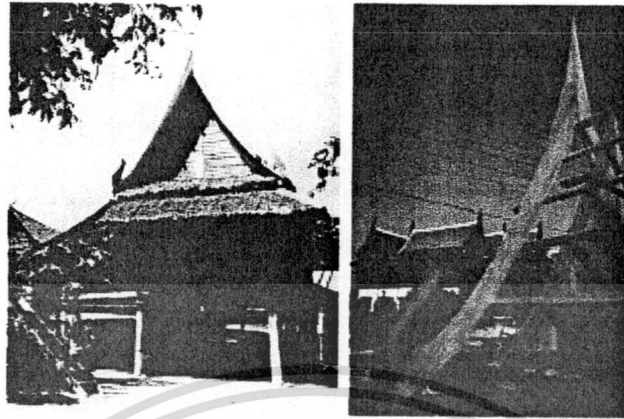
1) เป็นเรือนชั้นเดียวยกใต้ถุนสูง เรือนไทยภาคกลางจะยกใต้ถุนสูงจนส่วนที่ต่ำที่สุดคือ ชานนั้นพื้นศิระชะแม้ว่าการยกพื้นเรือนจะมีมูลเหตุเบื้องต้นจากการหนีน้ำในฤดูน้ำหลาก แต่การยกสูงจนพื้นศิระชะกั้นจะให้ประโยชน์จากการใช้สอยพื้นที่ใต้ถุนเรือนไปด้วย นอกจากนี้ การยกกระดานพื้นเรือนก็ยกไม่เท่ากัน พื้นระเบียงจะยกสูงกว่าพื้นชาน 30-40 ซม. พื้นห้องนอนยกสูงกว่าพื้นระเบียงอีก 30-40 ซม. การยกเช่นนี้ทำให้ลมพัดผ่านได้สะดวก และสามารถมองลอดช่องลงมายังใต้ถุน จากใต้ถุนมองลอดช่องขึ้นไปบนเรือนเกิดการไหลถ่ายเทของที่ว่าง (Flow of Space) และการยกใต้ถุนยังมีประโยชน์ด้านต่างๆ เช่น ความเป็นส่วนตัวและการป้องกันภัยจากคนและสัตว์ ที่ว่างใต้ถุนเรือนได้ใช้ประโยชน์ ใช้เก็บของ เก็บเครื่องมือ และทำงานในหน้าแล้ง เป็นที่พักผ่อนเวลากลางวัน เพราะเย็นสบายกว่าบนเรือน และใช้เลี้ยงสัตว์

รูปที่ 2.11 แสดงลักษณะการพัดผ่านของลม ตามที่ว่างใต้ถุนเรือนไหลมากับที่ว่างภายนอก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่นิยมนำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

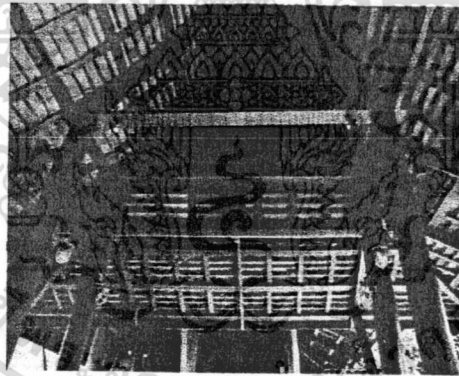
2) หลังคาจั่วทรงสูง ระบายหลังคาอ่อนโค้ง ป้านลมไม้ยอดคอดแหลมสูง ปลายทั้งสองข้างทำเป็นตัวหงาหรือหางปลา

รูปที่ 2.12 แสดงลักษณะหน้าจั่วของเรือนไทย

3) โครงสร้างไม้ ใช้การยึดด้วยสลักไม้เป็นส่วนใหญ่ ใช้สลักเหล็กและตะปูเป็น ส่วนน้อย ลักษณะคล้ายเรือนสำเร็จรูปที่ปรุไว้เป็นส่วนๆ แล้วนำชิ้นประกอบกันเป็นตัวเรือน

4) ไม้ทำฝ้าเพดาน

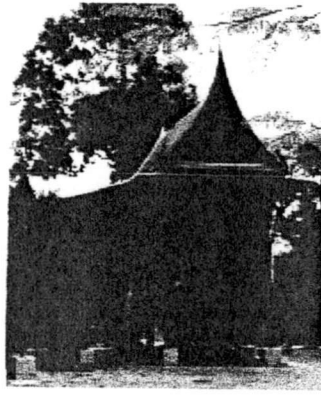
รูปที่ 2.13 แสดงลักษณะโครงหลังคาเรือนไทย

5) ชานกว้าง มีพื้นที่เฉลี่ยประมาณ 40% ของพื้นที่เรือน และถ้ารวมพื้นที่ระเบียง จะมีพื้นที่เฉลี่ยประมาณ 60 %

ลักษณะการสร้างพื้นที่ระเบียงไว้ใช้งาน

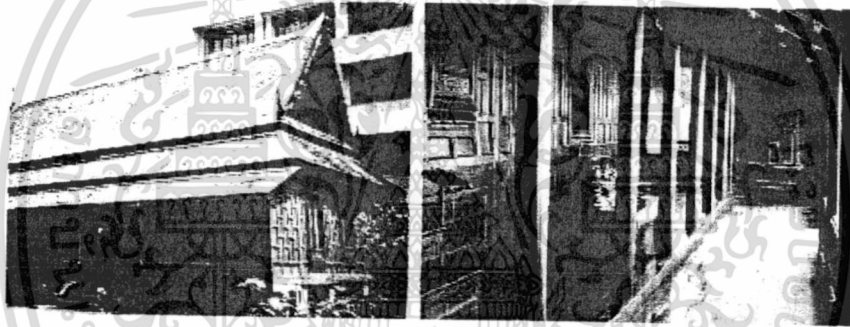
แบบที่ 1 แบบใช้หลังคาปีกนกคลุม ซึ่งระเบียงจะกว้างมากไม่ได้ เพราะความลาดหลังคาจะต่ำจนชันศีรษะ การลดระดับระเบียงลงจากห้องนอนก็เป็นเทคนิคที่ช่วยให้หลังคาไม่ต่ำเกินไป และมีช่องให้ลมพัดผ่านด้วย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

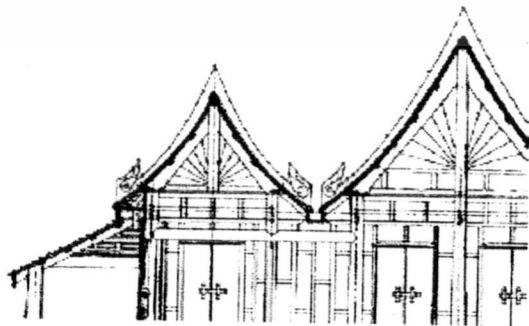
รูปที่ 2.14 ลักษณะการสร้างพื้นที่ระเบียงแบบใช้หลังคาปีกนกคลุม

แบบที่ 2 แบบใช้การลดระดับระเบียงลงอีกระดับหนึ่ง เพื่อแก้ปัญหาหลังคาลาดต่ำจนชนศีรษะ โดยทำหลังคาปีกนกคลุมอีกชั้นหนึ่ง ระเบียงก็ได้พื้นที่กว้างขึ้นกว่าแบบแรก แต่พื้นต่างระดับ

รูปที่ 2.15 ลักษณะการสร้างพื้นที่ระเบียงแบบการลดระดับระเบียงลง

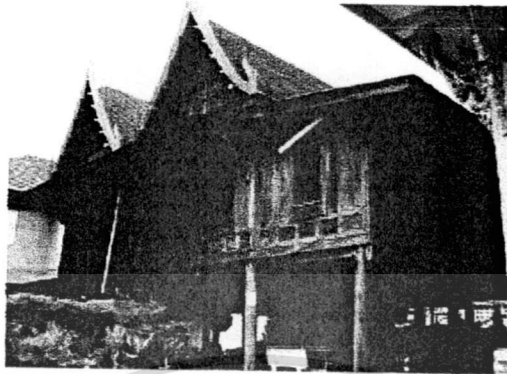
แบบที่ 3 แบบเรือนแฝดชนิดใช้ซื่อคัดแทนเสา เรือนหลังใหญ่เป็นห้องนอน เรือนหลังเล็กเป็นโถงพักผ่อนแทนระเบียง คล้ายเรือนแฝดของอีสาน ซึ่งได้พื้นที่กว้างขึ้น

รูปที่ 2.16 ลักษณะการสร้างพื้นที่ระเบียงแบบเรือนแฝดชนิดใช้ซื่อคัดแทนเสา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แบบที่ 4 แบบเรือนแฝดชนิดเป็นเรือน 2 หลังปลูกชิดกัน ได้พื้นที่ห้องโถงขนาดใหญ่เท่าเรือนนอน และหากต่อปีกนกเรือนโถงออกไปอีก ก็จะได้พื้นที่โถงขนาดใหญ่

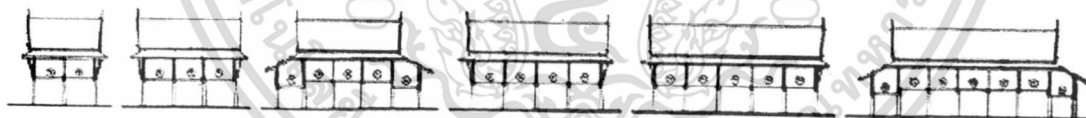

รูปที่ 2.17 ลักษณะการสร้างพื้นที่ระเบียงแบบเรือน

6) บ้านใดเรือนอยู่ภายนอกเรือน ขึ้นสู่ชาน ไม่ทำหลังคาคลุมบันได บางหลังมีซุ้มประตูแต่จะไม่ค่อยคลุมตัวบันได

7) ผังสี่เหลี่ยมผืนผ้า ขนาด 3 ห้อง หรือ 5 ห้อง ไม่นิยม 7 หรือ 9 ห้อง

- เรือน 2 ห้อง ใช้ครัวไฟ หอนก หอนั่ง ศาลาโถง
- เรือน 3 ห้อง มีพะไลหัวท้าย ใช้ทำห้องนอน เรือนโถงใหญ่ หรือ กุฏิ
- เรือน 4 ห้อง ไม่นิยมทำ และพบน้อยมาก
- เรือน 5 ห้อง มีพะไลหัวท้าย ใช้เป็นกุฏิ ตำหนัก เรือนสามัญชนไม่ค่อยทำ

รูปที่ 2.18 แสดงการแบ่งเรือนเป็นจำนวนห้อง

8) การวางทิศทางของเรือนไม่ได้คำนึงทิศทางแคด ลม ฝน หรือด้านหน้าเรือนมากนัก พบการวางเรือนหันหน้าไปทุกทิศทาง ส่วนใหญ่จะคำนึงถึงเส้นทางสัญจรเป็นหลัก ซึ่งอาจเป็นเพราะตัวเรือนสามารถรับลมได้ดีในทุกทิศทาง และนิยมปลูกต้นไม้ใหญ่ให้ร่มเงารอบบ้าน หลักในการพิจารณาการวางผังเรือน คือ หันหน้าเรือนสู่เส้นทางสัญจร ถ้าอยู่ริมน้ำ ก็หันสู่แม่น้ำลำคลอง หรือถ้าเป็นบ้านดอนก็หันหน้าเรือนสู่ทางเดินหรือทางเกวียน และส่วนใหญ่ในกลุ่มบ้านเดียวกันก็มักจะวางเรือนตามทิศทางเดียวกันตามหลังที่สร้างก่อน ถือกันว่าถ้าวางขวางแล้วเจ้าของเรือนจะขัดแย้งทะเลาะวิวาทกับเพื่อนบ้าน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

9) ไม่มีห้องน้ำห้องส้วม เรือนไทยแบบประเพณีไม่มีการทำห้องน้ำหรือห้องส้วมไว้บนเรือน ใช้ชานหลังเป็นที่ตั้งโถ่งน้ำสำหรับชักอาบ ส่วนการขับถ่ายใช้การไปถ่ายในทุ่ง ต่อมามีการสร้างส้วมไว้ในสวนหลังบ้าน และเรียกการไปส้วมว่าไปเว็จ (สีบพงศ์ จรรย์สีปลีศรี, 2548)

2.5 การจัดหอวัฒนธรรม

2.5.1 ความหมายของหอวัฒนธรรมนิทัศน์

หอวัฒนธรรมนิทัศน์ คือ สถานที่จัดแสดงนิทรรศการทั้งในแบบถาวรและแบบหมุนเวียน โดยนำเสนอเรื่องราวเฉพาะของท้องถิ่น ซึ่งเป็นวิถีชีวิตที่สืบทอดมาตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน โดยมีมุ่งหมายเพื่อให้เป็นสถานที่ ที่จะสร้างความรักความภาคภูมิใจในมรดกทางวัฒนธรรมของตนเอง และสามารถนำวัฒนธรรมเหล่านั้นมาปรับใช้อย่างมีคุณภาพในสังคมปัจจุบัน

ในความคิดสากลการจัดแสดงในลักษณะเช่นนี้ มักจะใช้คำว่า "ชาติพันธุ์" ซึ่งตรงกับภาษาอังกฤษว่า "Mankind" ศาสตราจารย์สุมน อมรวิวัฒน์ ผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษา ได้ให้ความหมายของคำไว้ ดังนี้

หอ หมายถึง เรือน หรือสถานที่ซึ่งให้เฉพาะกิจอย่างใดอย่างหนึ่งตรงกับภาษาอังกฤษว่า "Hall"

วัฒนธรรม หมายถึง วิถีชีวิตที่คนในสังคมได้สั่งสม เลือกรร ปรับปรุงแก้ไข จนถือว่าเป็นสิ่งที่ดีงามเหมาะสมกับสภาพแวดล้อม เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ได้รับการสืบทอดมายาวนาน ก่อให้เกิดความภาคภูมิใจร่วมกัน และสามารถประยุกต์ใช้เป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตในปัจจุบัน ตรงกับภาษาอังกฤษว่า "Culture"

นิทัศน์ หมายถึง ตัวอย่างที่นำมาจัดแสดง ตรงกับภาษาอังกฤษว่า "Exhibition"
(ที่มา : <http://www.culture.go.th/research/hall/mean.html>)

หอวัฒนธรรม คือ สถานที่รวบรวม สงวน รักษา ศึกษา ค้นคว้า วิจัย และจัดแสดงวัตถุทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นหลักฐานที่มีความสำคัญต่อมนุษย์และสิ่งแวดล้อม

วัตถุทางวัฒนธรรม หมายถึง วัตถุทุกอย่างที่ใช้ในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน วัตถุเหล่านี้จะสะท้อนให้เห็นถึงสภาพการดำรงชีวิตในแต่ละท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี และมีบางสิ่งที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์ในปัจจุบัน เช่น ขวานหิน เงินโบราณ ฯลฯ

(<http://culturekru.com/culpage2.html>)

2.5.2 หลักการดำเนินงาน

1) บทบาทหน้าที่ของหอวัฒนธรรมนิทัศน์

1.1) เป็นศูนย์การเรียนรู้ตลอดชีวิต ของประชาชนเพื่อเรียนรู้วัฒนธรรมของ

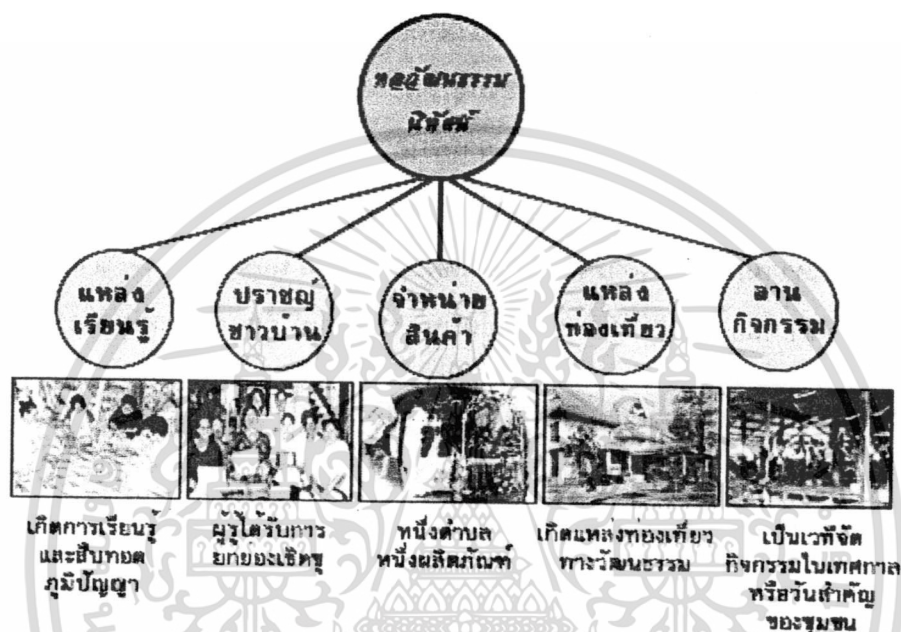
ตนเอง ตามความสนใจ ความพร้อม และศักยภาพของแต่ละบุคคล

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาค้นคว้า เมื่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

1.2) เป็นศูนย์กลางในการนำเสนอคุณค่าทางวัฒนธรรมของชุมชน ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นอันเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ควรแก่การเผยแพร่ไปสู่สังคมไทยและสังคมโลก

1.3) เป็นศูนย์รวมของคนในชุมชน เพื่อร่วมกันทำกิจกรรมทางด้านวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น

1.4) เป็นแหล่งท่องเที่ยวและเผยแพร่ผลิตภัณฑ์ชุมชนให้เป็นที่รู้จัก เป็นการส่งเสริมอาชีพและสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน

รูปที่ 2.19 แสดงบทบาทและหน้าที่ของหอวัฒนธรรมนิทัศน์

2) เนื้อหาที่จัดแสดงในหอวัฒนธรรมนิทัศน์ การจัดแสดงในหอวัฒนธรรมนิทัศน์ ประกอบด้วยโครงสร้างเนื้อหาหลัก 4 เรื่อง คือ

2.1) บทนำ (Highlight) จัดแสดงประวัติความเป็นมาของสถานที่หรือเหตุการณ์สำคัญที่เป็นจุดเด่น เอกลักษณ์ของท้องถิ่นที่จัดตั้งหอวัฒนธรรมนิทัศน์ เช่น จังหวัดพะเยามีจุดเด่นคือ กว๊านพะเยา และจังหวัดเชียงราย ได้แก่ การประทับรอยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เป็นต้น

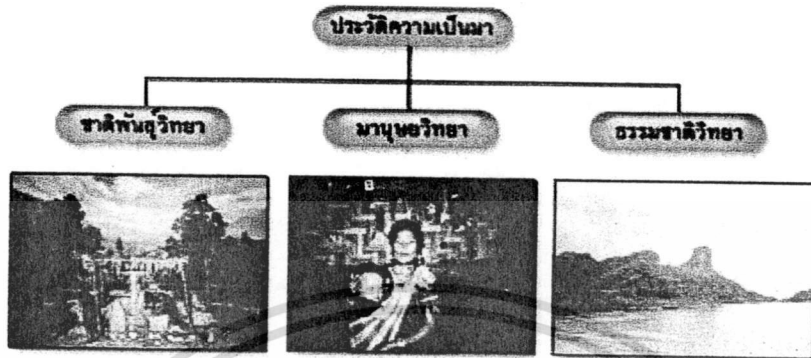
2.2) ชาติพันธุ์วิทยา (Ethnology) จัดแสดงเรื่องราวเกี่ยวกับกลุ่มที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นนั้น ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ประเพณี ความเชื่อ ภูมิปัญญา เป็นต้น

2.3) มานุษยวิทยา (Anthropology) จัดแสดงในเชิงวัฒนธรรมเปรียบเทียบกลุ่มชนต่าง ๆ เช่น เรื่องภาษา วรรณกรรม ตลอดจนเรื่องวิถีชีวิต เป็นต้น

2.4) ธรรมชาติวิทยา (Natural History) จัดแสดงเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ สัตว์ พืช แร่ธาตุ เป็นต้น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จะเห็นได้ว่าเนื้อหาในการจัดแสดงในหอวัฒนธรรมนิทัศน์ จะเน้นเรื่องราวของท้องถิ่นนั้น ซึ่งจะแตกต่างกับพิพิธภัณฑ์ศิลปะ (Museum of Art) ซึ่งจะมุ่งเน้นการจัดแสดงศิลปะวัตถุเป็นสำคัญ

รูปที่ 2.20 แสดงเนื้อหาที่จัดแสดงในหอวัฒนธรรมนิทัศน์

2.5.3 การจัดตั้งและดำเนินงานหอวัฒนธรรมนิทัศน์

1) องค์ประกอบในการจัดตั้งหอวัฒนธรรมนิทัศน์

1.1) ความร่วมมือขององค์กรเครือข่ายเครือข่ายชาติทางวัฒนธรรมในท้องถิ่นเพื่อประชุมระดมความคิดและสรรพกำลัง โดยใช้ศักยภาพที่แตกต่างกันในแต่ละองค์กรเข้ามาสนับสนุนในการจัดตั้งหอวัฒนธรรมนิทัศน์ซึ่งองค์กรเครือข่ายทางวัฒนธรรมในท้องถิ่นสรุปได้เป็น 5 กลุ่ม หรือที่เรียกว่า "เบญจภาคี" ได้แก่

องค์กรภาครัฐ ได้แก่ เทศบาล องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น หน่วยงานของทางราชการ เช่น สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด หน่วยงานด้านการศึกษา และรัฐวิสาหกิจต่างๆ สามารถเข้ามาร่วมเป็นคณะกรรมการช่วยเหลือในด้านการติดต่อประสานงานกับหน่วยราชการในการของบประมาณ และจัดหาวัสดุอุปกรณ์ เพื่อสนับสนุนในการจัดตั้ง และการประชาสัมพันธ์ เป็นต้น

องค์กรเอกชน หรืออาจเรียกว่า องค์กรสาธารณประโยชน์ ได้แก่ สภาวัฒนธรรมทั้งระดับจังหวัด อำเภอ และตำบล สมาคม มูลนิธิ องค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรการกุศล สโมสรชมรม และกลุ่มต่างๆ สามารถมาร่วมเป็นคณะกรรมการช่วยเหลือในด้านงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ กำลังคน และให้ข้อแนะนำในการจัดตั้ง เป็นต้น

องค์กรชุมชน ได้แก่ องค์กรอาชีพ องค์กรศาสนา กลุ่มอาสาสมัคร คณะกรรมการหมู่บ้าน ผู้นำชุมชน กลุ่มสาธารณสุขมูลฐาน องค์กรประชาชนในตำบลและหมู่บ้าน กลุ่มอนุรักษ์ กลุ่มพัฒนา กลุ่มพิทักษ์สิทธิประโยชน์ และการรวมตัวตามธรรมชาติในรูปแบบอื่นๆ สามารถเข้ามาร่วมเป็นคณะกรรมการ ร่วมกันคิดรูปแบบและเนื้อหาในการจัดแสดง การช่วยเหลือ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ด้านงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ ให้ข้อมูลและคำแนะนำที่เป็นประโยชน์จากมุมมองของแต่ละสาขาอาชีพ ทำให้เกิดความหลากหลายในการจัดตั้งหอวัฒนธรรมนิทัศน์มากยิ่งขึ้น

องค์กรธุรกิจ ได้แก่ บริษัท ห้างร้าน โรงแรม ศูนย์การค้า หอการค้า ธนาคาร ชมรมนักธุรกิจ สหกรณ์ และองค์กรธุรกิจอื่นๆ สามารถเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการช่วยเหลือด้านงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ การให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้แก่นักท่องเที่ยว ทั้งที่เป็นชาวไทยและชาวต่างประเทศ

องค์กรวิชาการ ได้แก่ สถาบันการศึกษา พิพิธภัณฑ์ ศูนย์วัฒนธรรม ศิลปิน ประชาชนชาวบ้าน ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ชำนาญการ ตลอดจนชาวบ้านและผู้นำกลุ่มอาชีพต่างๆ สามารถเข้าเป็นคณะกรรมการให้การสนับสนุนด้านข้อมูลทางวิชาการ ข้อมูลท้องถิ่น เพื่อที่จะนำมาเป็นเนื้อหาข้อมูลในการจัดแสดงนิทรรศการ และการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมอื่นๆ

1.2) การศึกษาและวิจัยข้อมูลในท้องถิ่น

ข้อมูลทางสังคมศาสตร์ในด้านต่างๆ เป็นสิ่งสำคัญในการนำมาจัดแสดงในหอวัฒนธรรมนิทัศน์ การได้มาซึ่งข้อมูลทางสังคมศาสตร์อย่างสมบูรณ์ควรมาจากหลายฝ่าย ทั้งข้อมูลที่มาจากส่วนกลาง เช่น จากหอจดหมายเหตุ หอสมุดแห่งชาติ หนังสือราชการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นรวมทั้งข้อมูลที่ได้จากคำบอกเล่า และเอกสารโบราณในท้องถิ่น โดยความร่วมมือจากองค์กรวิชาการ และชาวบ้านในท้องถิ่น เพื่อร่วมกันศึกษารวบรวมข้อมูลทางสังคมศาสตร์ และนำมาเป็นพื้นฐานในการจัดนิทรรศการภายในหอวัฒนธรรมนิทัศน์

1.3) การรวบรวมโบราณวัตถุ หรือสิ่งของเครื่องใช้พื้นบ้าน

การได้มาซึ่งโบราณวัตถุและสิ่งของเครื่องใช้พื้นบ้าน เพื่อนำมาจัดแสดงในหอวัฒนธรรมนิทัศน์นั้นมีที่มาจากหลายทาง เช่น การบริจาคของบุคคลในท้องถิ่นให้แก่วัด โรงเรียน การสะสมของบุคคลที่สนใจด้านวัตถุโบราณต่างๆ การซื้อหรือสั่งทำในกรณีที่มีความจำเป็นต้องใช้วัตถุ หรือสิ่งของในการจัดแสดงเพื่อที่จะทำให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น การทำจำลองโบราณวัตถุในกรณีที่เป็นสิ่งของล้ำค่า เกรงว่าหากนำมาจัดแสดงอาจเกิดการสูญหายได้ และการสร้างโบราณวัตถุขึ้นมาจากคำบอกเล่าของชาวบ้าน ผู้รู้ในท้องถิ่น เพื่อให้การนำเสนอข้อมูลมีความสมบูรณ์ครบถ้วน

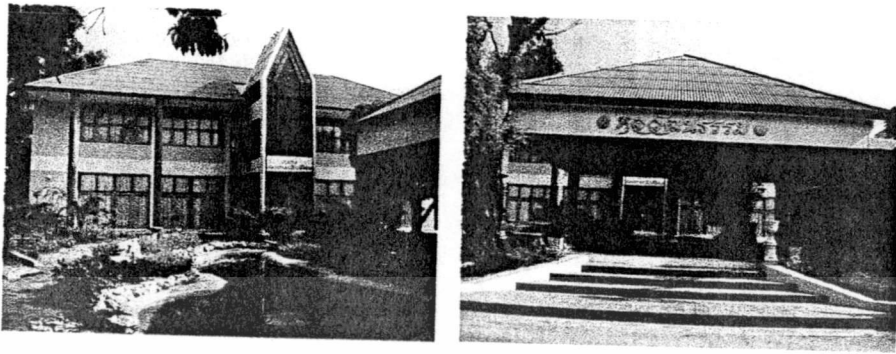
1.4) การจัดทำทะเบียนและบัญชีคุมโบราณวัตถุ

หอวัฒนธรรมนิทัศน์หลายแห่ง ยังขาดความเข้าใจในเรื่องของการจัดทำทะเบียนวัตถุ จึงทำให้สับสนในการจัดเก็บ แยกประเภท และไม่สามารถตรวจสอบได้ว่ามีวัตถุสิ่งของใดบ้างที่สูญหายไปจากคลังเก็บวัตถุ ดังนั้น จึงควรมีระบบการจัดทำทะเบียน และบัญชีคุมวัตถุไว้ให้เป็นระเบียบ ซึ่งรูปแบบของการดำเนินการจะแตกต่างกันไป ตามความเข้าใจและที่ตกลงกันในคณะทำงาน (ที่มา : <http://www.culture.go.th/research/hall/mean.html>)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.6 กรณีศึกษา

2.6.1 หอวัฒนธรรมจังหวัดกาญจนบุรี

รูปที่ 2.21 แสดงอาคารหอวัฒนธรรมจังหวัดกาญจนบุรี

หอวัฒนธรรมจังหวัดกาญจนบุรี ปัจจุบันตั้งอยู่ที่มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี ตำบลหนองบัว อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี บริเวณหลักกิโลเมตรที่ 14 ถนนสายกาญจนบุรี-ทองผาภูมิ อาคารหอวัฒนธรรมจัดสร้างด้วยเงินสนับสนุนจาก ธนาคารกสิกรไทย จำกัด เป็นจำนวนเงิน 3,580,596 บาท (สามล้านห้าแสนแปดหมื่นห้าร้อยเก้าสิบบาทถ้วน) โดย มล. ภัคศุภ กำภู ผู้ว่าราชการจังหวัดกาญจนบุรี เป็นประธานในพิธีเปิดและเป็นผู้มอบอาคารหอวัฒนธรรมจังหวัดกาญจนบุรีจากธนาคารกสิกรไทย จำกัด เมื่อวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2527 โดยมีวัตถุประสงค์คือ

- 1) เพื่อเป็นศูนย์กลางในการอนุรักษ์ และจัดแสดงวัตถุทางวัฒนธรรมทุกสาขาของจังหวัดกาญจนบุรี
- 2) เพื่อเป็นแหล่งในการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านของจังหวัด
- 3) เพื่อให้ประชาชนทั่วไปได้ตระหนักในคุณค่าและความสำคัญของวัตถุทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นมรดกของชาติอันควรแก่การหวงแหน
- 4) เพื่อเป็นแหล่งส่งเสริม สนับสนุนการท่องเที่ยวของจังหวัดกาญจนบุรี

มีการจัดแสดงในหอวัฒนธรรม ในอาคาร 2 ชั้น แบ่งเป็น 4 ห้อง คือ ชั้นล่าง แบ่งเป็นห้องเครื่องมือเครื่องใช้ในบ้าน และห้องเครื่องมือในการประกอบอาชีพ และ ชั้นบน แบ่งเป็นห้องประวัติศาสตร์ และห้องศาสนาและประเพณี (<http://culturekru.com/culpage2.html>)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.6.2 หอวัฒนธรรมนิทัศน์วัดศรีโคมคำ

รูปที่ 2.22 การจัดแสดงภายในหอวัฒนธรรมนิทัศน์วัดศรีโคมคำ

หอวัฒนธรรมนิทัศน์วัดศรีโคมคำ ตั้งอยู่ในวัดศรีโคมคำ ต.เวียง อ.เมือง จ.พะเยา เริ่มก่อสร้างเมื่อ พ.ศ.2537 เสร็จเมื่อปี พ.ศ.2539 โดยสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินทรงเปิดเมื่อวันที่ 18 มกราคม 2539 เป็นอาคารศิลปะล้านนาประยุกต์ ภายในจัดแสดงวัตถุโบราณ เอกสารข้อมูลสำคัญทางประวัติศาสตร์ เรื่องราวความเป็นมาทั้งด้านวรรณกรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรมประเพณี และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวพะเยา ซึ่งเก็บรวบรวมโดยพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวิมลโมลี เจ้าอาวาสวัดศรีโคมคำ โดยเปิดให้เข้าชมทุกวัน ตั้งแต่เวลา 08.30 - 16.30 น. โดยมีวัตถุประสงค์ คือ

1. เพื่อใช้เป็นที่เก็บรวบรวมวัตถุโบราณ
2. เพื่อสืบสานประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมท้องถิ่น
3. เพื่อใช้เป็นแหล่งศึกษาทางประวัติศาสตร์ ภูมิปัญญา เนื้อหาและรูปแบบการจัดแสดงภายในหอวัฒนธรรมนิทัศน์

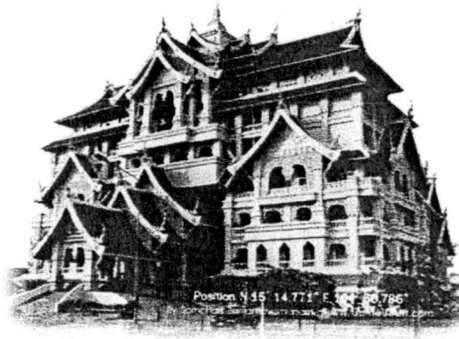
มีการจัดแสดงแบ่งออกเป็น 6 ส่วน คือ ประวัติกว๊านพะเยา ศิลาจารึก พะเยาก่อนประวัติศาสตร์ พะเยายุครุ่งเรือง พะเยายุคฟื้นฟู และ ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยมีรูปแบบการจัดแสดงเป็นห้องตามเนื้อหาทั้ง 6 ส่วน คือ ห้องกว๊านพะเยา ลานศิลาจารึก ห้องพะเยาก่อนประวัติศาสตร์, ห้องภูมิปัญญา, ปราชญ์, ห้องช่าง ห้องพะเยายุครุ่งเรือง และ ห้องเครื่องปั้น, ยุคฟื้นฟู

สิ่งน่าสนใจ หรือจุดเด่น ของหอวัฒนธรรมนิทัศน์ คือ พระพุทธรูปหินทราย, พุทธรูปเก่า, ศิลาจารึกอายุ 5-6 ร้อยปี เครื่องปั้นดินเผา ซากฟอสซิลช้างสีงา, ฟอสซิลไดโนเสาร์ และหลักฐานทางประวัติศาสตร์เมืองพะเยา

http://www.phayaoculture.com/index.php?option=com_content&task=view&id=7&Itemid=2

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.6.3 หอวัฒนธรรมอุบลนิทัศน์

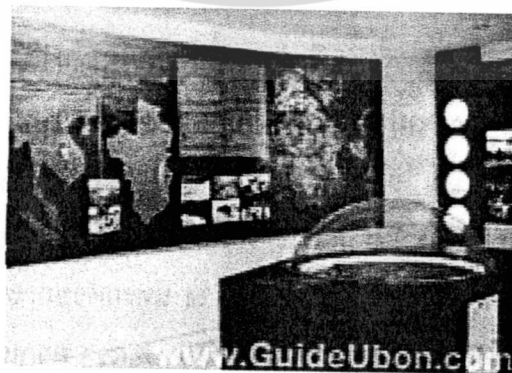

รูปที่ 2.23 อาคารที่ตั้งหอวัฒนธรรมอุบลนิทัศน์

หอวัฒนธรรมอุบลนิทัศน์ ตั้งอยู่ชั้นล่างของ ศูนย์ศิลปวัฒนธรรมกาญจนาภิเษก อุบลราชธานี มีจุดมุ่งหมาย เพื่อเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ท้องถิ่น ของชุมชนและจังหวัดใกล้เคียงใน ภาคอีสาน เป็นศูนย์ส่งเสริมสร้างสำนึกท้องถิ่น ในด้านภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นอุบลราชธานี ด้วยความเชื่อที่ว่า "หอวัฒนธรรม คือ รากฐานความมั่นคงของชาติ ความอ่อนแอทางวัฒนธรรม เป็นปัจจัยไปสู่ความเสื่อมสลายของชาติ หอวัฒนธรรม เป็นศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต"

โดยมีเนื้อหาในการจัดแสดงภายในหอวัฒนธรรมแห่งนี้เป็นเรื่องราวของเมืองอุบลราชธานี ตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ จนถึงยุคปัจจุบัน ในด้านการเมือง เศรษฐกิจ วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ ใช้เวลาในการเดินชม ประมาณ 1 ชั่วโมง

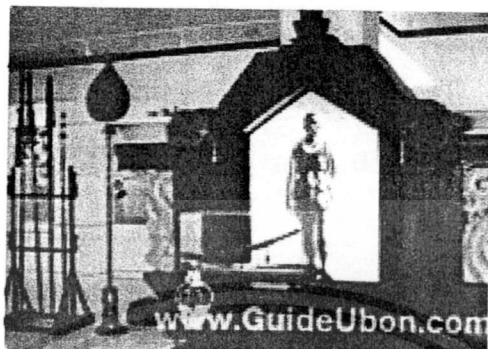
ห้องภูมิเมือง แสดงสภาพทางภูมิศาสตร์ ทรัพยากรธรรมชาติ ป่าไม้ แร่ธาตุ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และแม่น้ำโขง-ชีมูล จัดแสดงด้วยบอร์ด และโดมจำลองสภาพทางภูมิศาสตร์

รูปที่ 2.24 การจัดแสดงห้องภูมิเมือง

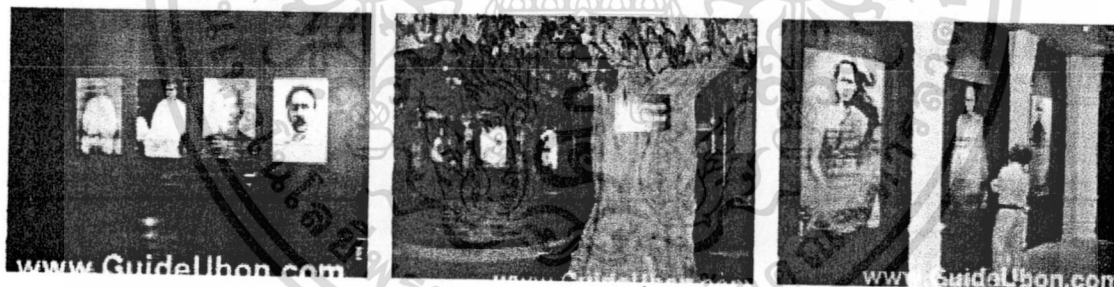
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ห้องภูมิราชธานี เป็นห้องที่จัดแสดงร่องรอยทางอารยธรรมของเมือง ตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ เรื่อยมาจนถึงการตั้งเมืองอุบลราชธานีศรีวนาลัย ยุคปฏิรูปการปกครอง ยุคประชาธิปไตย ส.ส.อีสาน เสรีไทยในอีสาน จนถึงอุบลราชธานีในปัจจุบัน

รูปที่ 2.25 การจัดแสดงห้องภูมิราชธานี

ห้องภูมิธรรม แสดงพัฒนาการ ของพระพุทธศาสนา ที่เข้ามาในจังหวัดอุบลราชธานี จาก รีกวัดมหาวนาราม พระสงฆ์ฝ่ายคันธุระ วิปัสสนาธุระ ประเพณีวัฒนธรรมอันเนื่องใน พระพุทธศาสนา ฮีตสิบสองครองสิบสี่ และประเพณีแห่เทียนพรรษา วัดสำคัญที่ตั้งในจังหวัด อุบลราชธานี

รูปที่ 2.26 การจัดแสดงห้องภูมิธรรม

ห้องภูมิปัญญา เป็นห้องที่มีพื้นที่กว้าง เนื้อหาเยอะ ทั้งส่วนบอร์ดนิทรรศการ และรูปจำลอง ข้าวของเครื่องใช้จริงๆ มากมาย แสดงภาพวิถีชีวิตของชาวอุบลราชธานี อาทิ อาหารการกิน ยารักษาโรค สมุนไพรพื้นบ้าน เสื่อนอีสานและหม้อบ้านอีสาน ผ้าและการแต่งกาย หัตถกรรมพื้นบ้าน (การทำไห การหล่อโลหะบ้านปะอาว) ดนตรีอีสาน หมอลำ เพลงกล่อมเด็ก และคนตีศรีอุบล ในแขนงต่างๆ บอร์ดของคนตีศรีอุบลนี้ ตรงกลาง แทรกด้วยกระจกบานใหญ่ เวลาเราไปยืนแล้วเงาของเราจะอยู่ตรงกลางของคนในภาพเป็นการบ่งบอกว่า พวกเราจะเติบโตเป็น..... คนตีศรีอุบล (ที่มา : http://guideubon.com/news/view.php?t=26&s_id=2&d_id=3)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.6.4 แนวคิดการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นในประเทศไทยญี่ปุ่น

ปรากฏการณ์สร้างวัฒนธรรมเพื่อขายตั้งแต่ระดับท้องถิ่น ไปจนถึงระดับประเทศ กลายเป็นสิ่งที่รัฐบาลไทยเร่งจัดการทุ่มงบประมาณจำนวนไม่น้อยเพื่อขายสินค้าที่ไม่ต้องลงทุน ความคิด และเวลามากเท่านี้มาก่อน ต่างจากรัฐบาลญี่ปุ่นที่เร่งสร้างพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเพื่อรองรับความเปลี่ยนแปลงของประเพณีและเทศกาลร่วมสมัย ตลอดจนรู้สารพัดในพื้นที่ส่วนต่างๆ ของประเทศ โดยมีรัฐบาลท้องถิ่นเป็นผู้รับผิดชอบ จุดมุ่งหมายก็คือ การสร้างเอกลักษณ์ของชาติในพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นต่างๆ จากการรำลึกอดีตและจัดแสดงอดีตเหล่านั้นไว้ในพิพิธภัณฑ์ เพื่อคนท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวที่ส่วนใหญ่ผู้มาจะเป็นคนในประเทศทั้งสิ้น ไม่ควรอย่างยิ่งที่จะกล่าวว่า เพราะเมืองไทยต้องประสบวิกฤตเศรษฐกิจจึงต้องขายสินค้าที่สามารถขายได้ง่าย ในขณะที่ญี่ปุ่นนั้นร่ำรวยสามารถสร้างพิพิธภัณฑ์ สร้างแหล่งความรู้สาธารณะได้ง่ายกว่า

ปลายทศวรรษ 1960 เกิดกระแสการสร้างพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นขึ้นทั่วไปในญี่ปุ่น ปรับเปลี่ยนจากที่เก็บของเก่าหรือของหายากมาเป็นพิพิธภัณฑ์แบบสมัยใหม่ ที่มุ่งเน้นในเรื่องประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมท้องถิ่น พิพิธภัณฑ์ได้กลายมาเป็นสถานที่สร้างเอกลักษณ์ของชุมชนในพื้นที่ต่างๆ ทั่วประเทศ และเป็นสถานที่ซึ่งผู้เข้าชมจะได้มีทางเลือกในการเรียนรู้ ทั้งรับหรือปฏิเสธสารที่ส่งผ่านการจัดแสดงในพิพิธภัณฑ์ได้ เป็นการสื่อสารซึ่งคล้ายๆ โรงมหรสพซึ่งทุกคนสามารถเป็นส่วนหนึ่งและมีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้น พิพิธภัณฑ์ในญี่ปุ่นไม่ใช่ว่าจะแสดงความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่และปัจเจกบุคคล แต่เป็นการจินตนาการถึงความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนและสิ่งต่างๆ ที่ยังปรากฏอยู่ ซึ่งหมายถึงการผลิตซ้ำ "ชุมชนในจินตนาการ" ตามแบบแนวคิดซึ่งเป็นที่นิยมของนักวิชาการในปัจจุบันมักพูดถึงนั่นเอง

ญี่ปุ่นเรียนรู้การจัดการจัดพิพิธภัณฑ์สมัยใหม่ตั้งแต่กลางศตวรรษที่ 19 จากการส่งเจ้าหน้าที่และนักวิชาการไปยังยุโรปและอเมริกา รัฐบาลในสมัยเมจิกระตือรือร้นที่จะนำสิ่งเหล่านี้มาสู่สังคมญี่ปุ่น พิพิธภัณฑ์จึงกลายเป็นสัญลักษณ์ของความก้าวหน้าของประเทศต้นศตวรรษที่ 20 จึงมีการนำพิพิธภัณฑ์เพื่อการศึกษาไปสู่ท้องถิ่นต่างๆ ซึ่งญี่ปุ่นก็รับมาพร้อมๆ กับความเคลื่อนไหวในเยอรมันนีและสหรัฐอเมริกา แม้จะหยุดชะงักในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 แต่หลังจากนั้น ก็มีการผลักดันกฎหมายเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์และส่งคนไปเรียนรู้การจัดการจัดแสดงและแนวคิดใหม่ๆ ในยุโรปและอเมริกาเช่นเดิม

หลังสงคราม ญี่ปุ่นโถมพัฒนาประเทศในขณะเดียวกันกลับเป็นแรงผลักดันให้คนญี่ปุ่นหันมาอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ โดยการบันทึกและศึกษาสิ่งที่สูญหายไป และร่วมกันคิดว่าจะรักษาสิ่งที่ยังอยู่ไว้สำหรับคนรุ่นหลังต่อไปอย่างไร วิกฤตทางวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ของญี่ปุ่นผ่านพ้นมาได้ด้วยการสร้างพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นจำนวนมาก พิพิธภัณฑ์ในญี่ปุ่นมีมากขึ้นทุกปี ปัจจุบันมีอยู่ราว 4,000 แห่ง ทั่วประเทศ โดยมีบริษัทบริหารจัดการในทุกขั้นตอน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บริษัทที่เก่าที่สุดตั้งแต่ปี ค.ศ.1892 การมีบริษัทรับจัดนิเองที่ทำให้สาระในพิพิธภัณฑ์กลายเป็นการ
จัดแสดงที่เผื่อ คล้ายๆ กันไปหมด เอกลักษณะของท้องถิ่นก็กลายเป็นเรื่องของธุรกิจ ซึ่งเป็นความ
จริงเพราะการได้ไปชมพิพิธภัณฑ์หลายๆ แห่งในญี่ปุ่นกลายเป็นความรู้สึกซ้ำๆ และน่าเบื่อ
พอสมควร

อย่างไรก็ตาม นักวิชาการญี่ปุ่นส่วนหนึ่งไม่เห็นด้วยกับนโยบายทางวัฒนธรรม
บางอย่าง เช่น กฎหมายเกี่ยวกับการสนับสนุนศิลปะอุตสาหกรรมแบบประเพณี และกฎหมาย
เกี่ยวกับงานเทศกาล ซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อนำเอาของสำคัญของและประเพณีในท้องถิ่นมาสนับสนุน
อุตสาหกรรมในพื้นที่ เช่น การท่องเที่ยวเพราะเป็นการทำลายวัฒนธรรมดั้งเดิม "การแสดง
ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านจะสื่อสารได้ก็ต่อเมื่อเกี่ยวเนื่องกับสถานการณ์ที่เป็นจริงและความเชื่อที่
เป็นคนท้องถิ่นจริงๆ เท่านั้น " สิ่งเหล่านี้ควรจะทำเพียงรักษาไว้ และที่ผู้รู้ของญี่ปุ่นเป็นห่วงคือ
สถานการณ์วิกฤตทางวัฒนธรรมที่ประเทศไทยกำลังเผชิญอยู่ขณะนี้ เพราะเป็นวัฒนธรรมที่ไม่
ปกติ แต่เท่าที่สังเกต การสนับสนุนกฎหมายเพื่อการท่องเที่ยวของญี่ปุ่นก็ยังไม่ได้ทำลายรากเหง้า
และปรุงแต่งวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยแยกออกไปจากชีวิตของผู้คนเหมือนที่เห็นในเมืองไทยเลย

รัฐบาลญี่ปุ่นใช้เงินกว่าร้อยล้านเยนเพื่อโครงการฟื้นฟูท้องถิ่นเมื่อ ค.ศ.1988
แจกจ่ายให้ท้องถิ่นต่างๆ ไม่ว่าจะเป็เมืองใหญ่ไปจนถึงหมู่บ้านแบบไม่มีเงื่อนไข เพื่อสร้างความ
เป็นท้องถิ่นบนพื้นฐานของประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของตนเอง

แนวโน้มของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นในญี่ปุ่นขณะนี้คือ ความคิดเกี่ยวกับการสนับสนุน
การสร้างชุมชนหมู่บ้านที่ร่ำรวยด้วยประเพณีวัฒนธรรมและการรักษาสภาพแวดล้อมที่สมบูรณ์
เหมาะสมกับท้องถิ่นนั้นๆ อันนำมาซึ่ง Ecomuseum ที่ได้รับอิทธิพลจากฝรั่งเศสและเผยแพร่ใน
ญี่ปุ่นตั้งแต่เมื่อราว 20 ปีมาแล้ว

นโยบายทางวัฒนธรรมของรัฐบาลญี่ปุ่นคือการสร้างความเป็นเอกลักษณ์ท้องถิ่น
สนับสนุนงบประมาณลงไปสู่พื้นที่ต่างๆ แม้เคยคิดจะอนุรักษ์เพราะเป็นมรดกทางวัฒนธรรมโดย
แยกออกจากชีวิตประจำวันของผู้คน แต่ก็เป็เพียงเวลาสั้นๆ ในปัจจุบันรัฐสนับสนุนให้คนท้องถิ่น
มีความรักในวัฒนธรรมประเพณีของตนและพัฒนาสิ่งเหล่านี้เพื่อวันนี้และในอนาคตด้วยความ
ภาคภูมิใจ ซึ่งนโยบายเหล่านี้สร้างความแกร่งให้กับหมู่บ้านญี่ปุ่นอย่างยิ่งเมื่อเปรียบเทียบกับ
หมู่บ้านไทย รากเหง้าของหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ที่จังหวัดไออิตะ ซึ่งนายกรัฐมนตรีไทยชื่นชม
นักหนาที่มีประวัติศาสตร์และพื้นฐาน ทำให้เห็นได้ชัดเจนว่า เรากะจะเด็ดยอดของเขามาใช้โดยไม่มี
พื้นฐานทางวัฒนธรรมใดๆ รองรับ ผลิตภัณฑ์ของตำบลหรือหมู่บ้านเกิดขึ้นจากการสนับสนุนให้
ท้องถิ่นต่างๆ เรียนรู้และศึกษาประวัติศาสตร์ของตัวเอง ค้นหาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและ
ประเพณี ตลอดจนสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ คัดค้นผลิตผลทำให้เกิดความภูมิใจในบ้านเกิด
และชุมชนของตนเอง

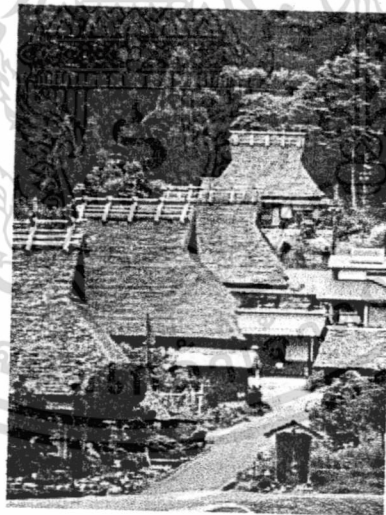
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ดังนั้น ในญี่ปุ่นจึงเต็มไปด้วยคนเล็กคนน้อยในท้องถิ่นที่ช่วยกันสร้างเอกลักษณ์ของชุมชน อาหารและผลผลิตทางการเกษตรหลายประเภทจึงมีความหลากหลาย ตั้งแต่เหนือจรดใต้ แสดงถึงความแตกต่างอย่างชัดเจน ด้วยการสนับสนุนของรัฐบาลที่เน้นเรื่องเอกลักษณ์ของท้องถิ่น ผู้ผลิตขนาดใหญ่จึงมีโอกาสน้อยมากในการครองตลาดหรือผูกขาดสินค้าเพียงกลุ่มเดียว

การต่อยอดโดยไม่สร้างรากฐาน ก็คล้ายการสร้างปราสาททราย การข้ามพ้นวิกฤตทางวัฒนธรรมที่คนญี่ปุ่นได้ต่อสู้มาเมื่อเกือบ 50 ปีแล้ว อาจจะไม่เริ่มขึ้นในเมืองไทย โดยสภาพการบีบคั้นทางเศรษฐกิจเพื่อความอยู่รอดของชุมชน ไม่รู้หนทาง ไม่มีการศึกษาและสนับสนุนทางรัฐบาล ไม่มีการสร้างเรื่องราวและอัตลักษณ์ของท้องถิ่น เครื่องมือในการสร้างสำนึกร่วมที่ดีที่สุดคือประเพณีและวัฒนธรรมกลับถูกส่งเสริมแบบแะแข็ง กลายเป็นการแสดงที่ถูกแยกออกไปจากชีวิต จนกลายเป็นวัฒนธรรมที่ผิดปกติ (ปณิตา สระวาสี, 2549)

กรณีศึกษาที่ 1 พิพิธภัณฑ Miyama Kayabuki ประเทศญี่ปุ่น

พิพิธภัณฑ Miyama Kayabuki เป็นบ้านมุงหลังคาด้วยใบจาก ซึ่งแสดงออกถึงที่ตั้งเป็นพิพิธภัณฑท้องถิ่นที่มีการจัดแสดงเครื่องมือ เครื่องใช้พื้นบ้านในสมัยโบราณ จากยุคเอโดะ รวมทั้งเครื่องมือในการทำไร่ทำนา และสิ่งที่ใช้ในชีวิตประจำวัน โดยมีการเตรียมการให้ผู้เข้าชมสามารถเข้าไปใช้ชีวิตในหมู่บ้านบนเขาได้ช่วงเวลาหนึ่ง โดยทางพิพิธภัณฑ Miyama Kayabuki เปิดให้บริการ 10.00 – 16.00 น. หยุดวันจันทร์

รูปที่ 2.27 แสดงอาคารพิพิธภัณฑ Miyama Kayabuki

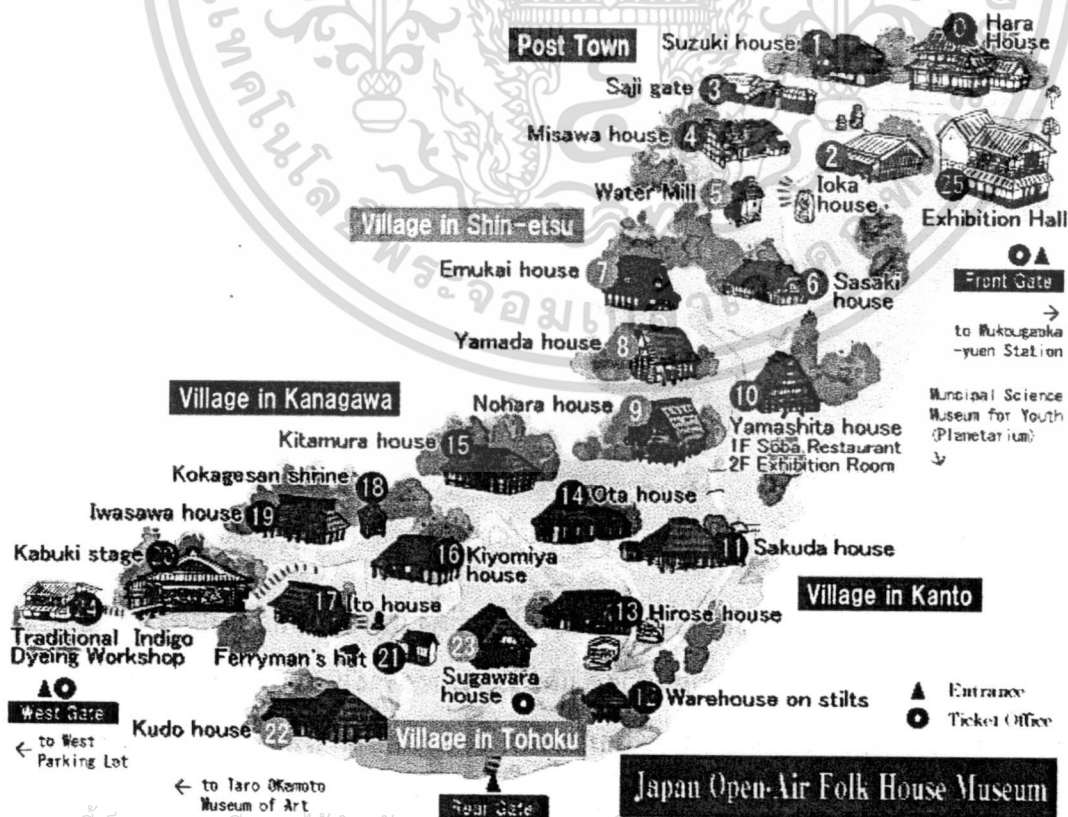
ประเด็นที่น่าสนใจของพิพิธภัณฑนี้คือ ที่ตั้ง และงานสถาปัตยกรรม ซึ่งอยู่บนเขา และตัวอาคารเป็นอาคารสมัยโบราณใช้วัสดุ และวิธีการก่อสร้างในสมัยก่อน รวมทั้งเรื่องการทำให้ผู้เข้าชมสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมกับทางพิพิธภัณฑได้ ซึ่งนับว่าเป็นการสื่อความหมายที่ดี และเวลาที่เปิดให้บริการจะแตกต่างกับพิพิธภัณฑท้องถิ่นกรุงเทพบางแห่งที่เปิดทำการในวันจันทร์-วันศุกร์ ทำให้เสียผู้เข้าชมที่จะเข้ามาชมในวันหยุดสุดสัปดาห์

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

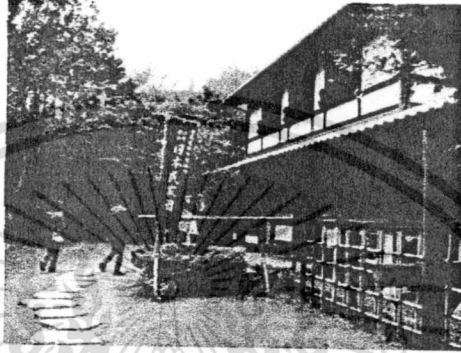
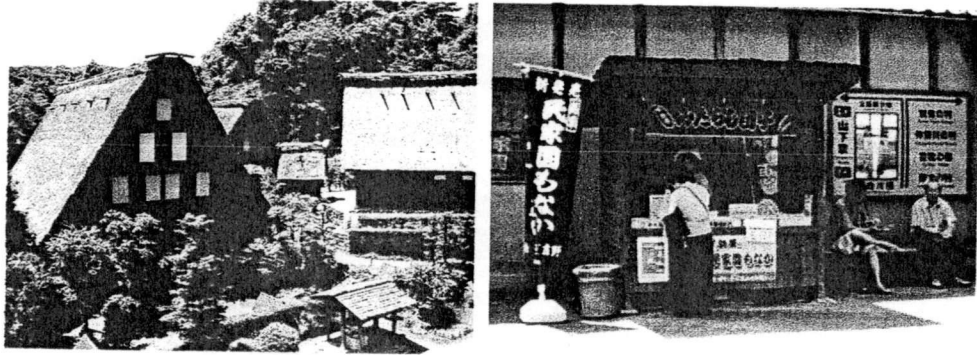
กรณีศึกษาที่ 2 Nihon Minkaen: Japan Open-Air Folk House Museum

พิพิธภัณฑ์แห่งนี้ ตั้งอยู่ที่เมืองคาวาซากิ อยู่ใกล้ๆ กับกรุงโตเกียว เป็นพิพิธภัณฑ์ที่รวบรวมบ้านพื้นถิ่นเก่าแก่ของญี่ปุ่น ทั้งบ้านชานา และบ้านพ่อค้า เพื่อแสดงถึงมรดกทางวัฒนธรรมที่ล้ำค่า โดยมีเนื้อหาของสถาปัตยกรรมดั้งเดิม ที่มีความสวยงามและมีเรื่องราวการใช้สอยที่บ่งบอกความเป็นบ้านพื้นถิ่นของญี่ปุ่นในสมัยเอโดะ (Edo period) ศตวรรษที่ 17-19 ทั้งหมดประมาณ 25 หลัง จุดเด่นคือมีเสน่ห์ของบ้านหลังคาเก่าแบบญี่ปุ่นโบราณ และสภาพแวดล้อมเป็นหมู่บ้านไม้ที่มีทางเดินเชื่อมต่อกัน ลักษณะของบ้านที่จัดแสดงบ่งบอกถึงแนวทางการออกแบบ และโครงสร้างในการก่อสร้าง รวมถึงแสดงถึงวัฒนธรรมประเพณี ภูมิปัญญาของชาวญี่ปุ่น ด้วยเครื่องใช้ไม้สอยในชีวิตประจำวัน มีการจัดแสดงนิทรรศการพิเศษเป็นประจำในระหว่างปี เช่น ประเพณีดั้งเดิม งานฝีมือจากฟาง การบอกเล่าเรื่องราวพื้นบ้าน ฤดูกาลของชานากับการละเล่นหุ่นที่เรียกว่าคาบุกิ (Kabuki)

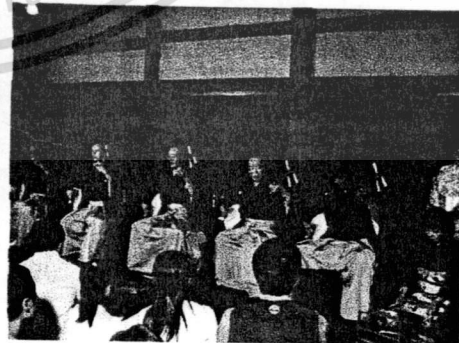
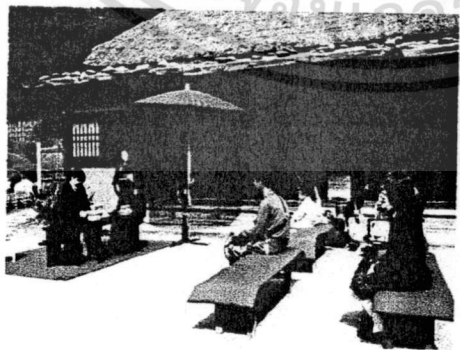
วิธีการจัดแสดงในพื้นที่ แบ่งเป็น 5 ส่วน ตามทางลาดของเทือกเขาทามา (Tama hills) โดยเรียงตามเรื่องราวการกำเนิด คือ ก่อนเป็นเมือง (Post Town) หมู่บ้านในชินเอตสึ (Village in Shin-etsu' district) หมู่บ้านในคานโต (Village in Kanto' district) หมู่บ้านในคานากาว่า (Village in Kanagawa' area) และ หมู่บ้านในโตโฮกุ (Village in Tohoku' district) ในระหว่างทางจะพบหินโดโซจิน (Do-so-jin) และเรื่องราวทางเกษตรกรรมที่อยู่ในบ้านพื้นถิ่นนี้ ดังแผนที่

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษเท่านั้น เมื่อนุญตราเบเซบระเยชนด้านการค้าไม่ว่ากรูปที่ 2.28 แสดงผังบ้านเรือนโบราณในพิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน Nihon Minkaen ทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

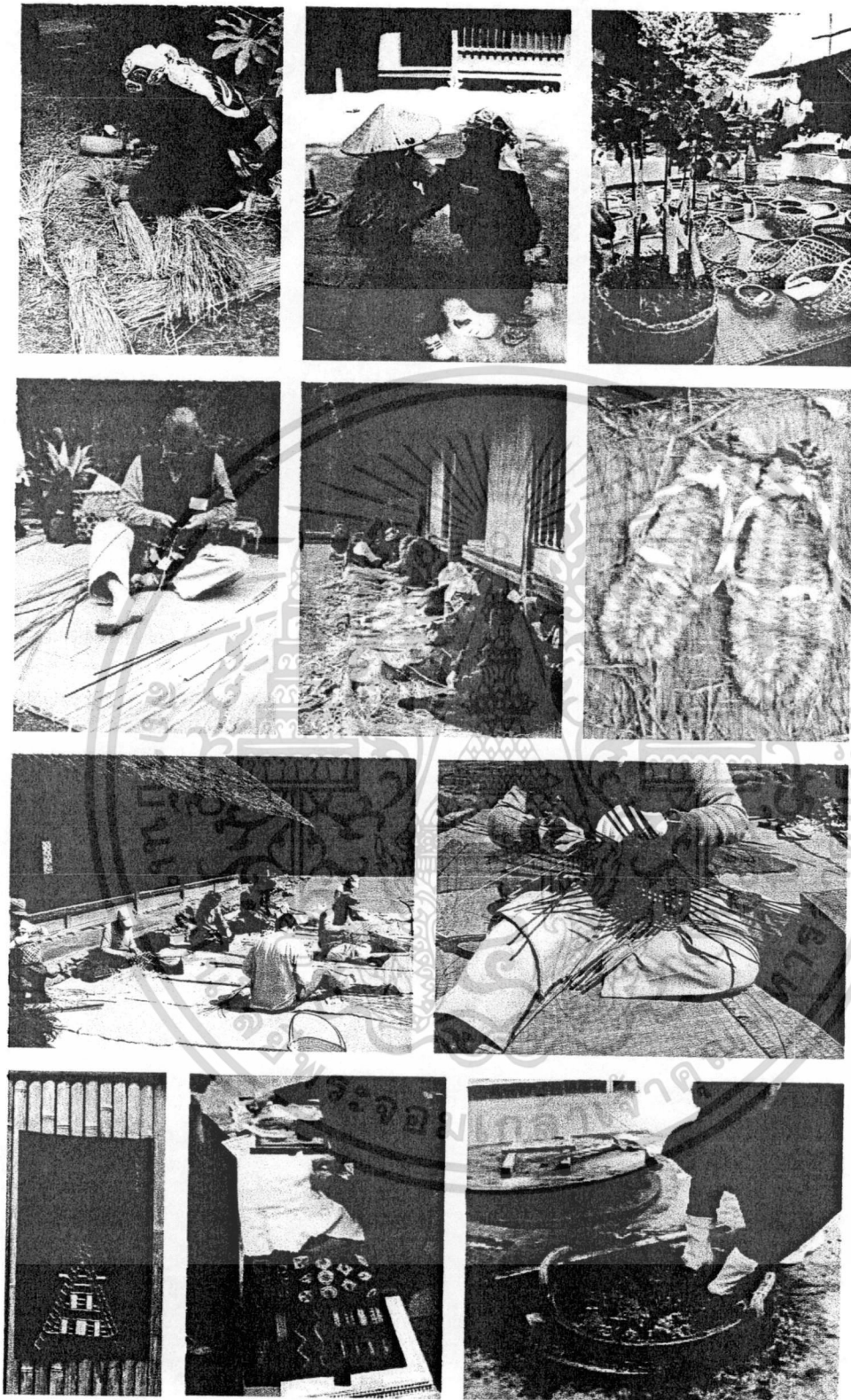

รูปที่ 2.29 แสดงสภาพแวดล้อมภายนอกบ้านโบราณของพิพิธภัณฑ์ Nihon Minkaen

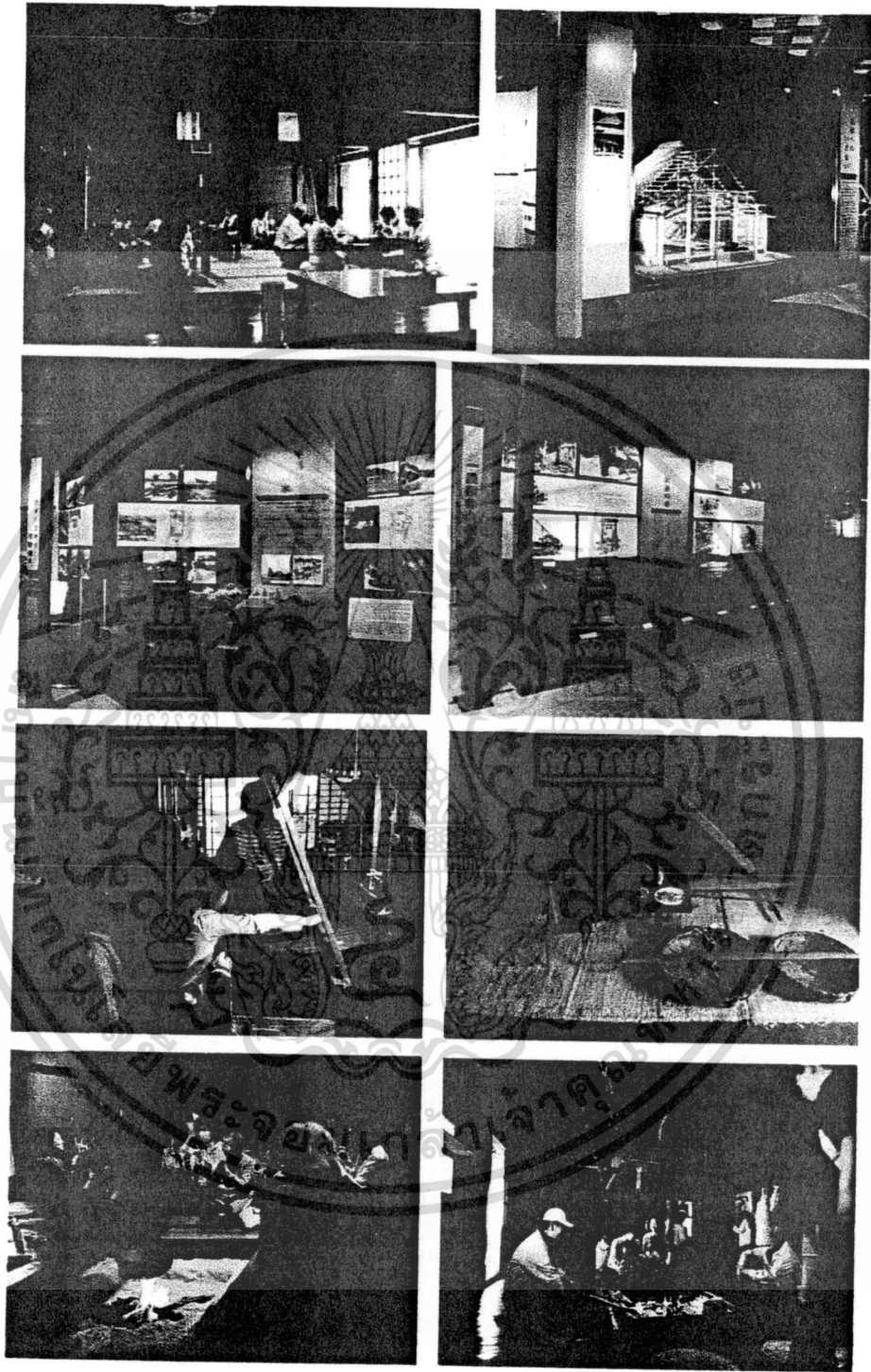
รูปที่ 2.30 แสดงกิจกรรมภายนอก เช่น การแสดงดนตรี การละเล่นพื้นบ้าน และการสาธิต
ขนบธรรมเนียมประเพณีโบราณกลางแจ้ง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รูปที่ 2.31 แสดงกิจกรรมการผลิตสินค้างานฝีมือของชาวนาพื้นบ้านในหมู่บ้าน เช่น เครื่องจักรสาน ผ้าทอมือ ผ้ามัดย้อม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รูปที่ 2.32 แสดงการจัดแสดงภายในพื้นที่บ้านต่างๆ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ด้วยวิธีการจัดแบบพิพิธภัณฑ์ที่มีการแสดงด้วยแผ่นภาพ หุ่นจำลอง วัตถุจัดแสดง ตลอด ถึงการจัดสถานีกิจกรรมที่ให้ผู้เข้าชมมีส่วนร่วม เช่น การชงชา การทอผ้า หรือบางส่วนเป็นส่วน เสริมเพื่อบริการให้กับผู้เข้าชม เช่น ภัตตาคาร และร้านขายของที่ระลึก (http://www.city.kawasaki.jp/88/88minka/home/minka_e.htm)

2.6.5 พิพิธภัณฑ์ชุมชน ในเคป ทาวน์ ประเทศแอฟริกาใต้

พิพิธภัณฑ์เขตหกลักษณะคล้ายคลึงกับโครงการพิพิธภัณฑ์ชุมชนอื่นๆ ในเมือง เคป ทาวน์ ไม่ว่าจะเป็น ลเวนเดล, ซอมเมอร์เซท เวสต์, ครอสโรดส์ และ ไพรที วิลเลจ หรือ อิส แบงก์ในอีสต์ลอนดอน และ เซ้าท์ แอนด์ในพอร์ต อลิสเบธ โครงการเหล่านี้อยู่ชายขอบหรือนอก อาณาจักรของโครงสร้างพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติและมรดกของชาติ หรือกระทั่งการสนับสนุนของ งบประมาณแผ่นดินสำหรับงานศิลปะ วัฒนธรรม และมรดก แต่ด้วยลักษณะที่มีได้ฟังฟังต่อ ทรัพยากรและงบประมาณของมรดกแห่งชาติ และอาศัยทุนบริจาค โครงการพิพิธภัณฑ์ชุมชนกลับ เป็นเวทีวัฒนธรรมอิสระ และท้าทายต่อวัฒนธรรมประจำในระดับกว้าง

ในประเทศแอฟริกาใต้ พิพิธภัณฑ์ชุมชนได้สถาปนาตนขึ้นมาในฐานะดังกล่าว ด้วย งานวัฒนธรรมของพิพิธภัณฑ์เขตหกอย่างแท้จริง จริงๆ แล้ว พิพิธภัณฑ์ชุมชนปรากฏมากขึ้นใน ส่วนต่างๆ ของประเทศแอฟริกาใต้ เนื่องจากต้นแบบพิพิธภัณฑ์เขตหกที่ทำให้พวกเขาเห็น ความสำคัญของ "พิพิธภัณฑ์ชุมชน" และเกิดเป็นพิพิธภัณฑ์เฉพาะแบบ การทำความเข้าใจต่อข้อ ถกเถียงและข้อขัดแย้งที่สัมพันธ์กับการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ประเภท "ชุมชน" จะทำให้เราเห็นเหตุผล และลำดับของการขยายตัวขององค์กรดังกล่าวในภูมิภาคนี้วัฒนธรรมของประเทศแอฟริกาใต้ ด้วย เหตุนี้ เราจะกลับไปสำรวจสิ่งที่เรียกว่า "ชุมชน" รวมถึงกระบวนการ รูปแบบ และการสร้างอัต ลักษณะ และวิธีการสร้างโครงการทางวัฒนธรรม การสืบค้นดังกล่าวไม่ใช่เพียงการพยายามนิยาม ประเภทขององค์กรในวงศิวานพิพิธภัณฑ์

ตั้งแต่การริเริ่มสร้างพิพิธภัณฑ์เมืองเคป ทาวน์ พิพิธภัณฑ์เขตหกลักษณะภาพที่เป็น อิสระ นั้นหมายถึง พื้นที่ที่สามารถตั้งคำถามและหาคำตอบของสิ่งต่างๆ ในยุคหลังการเลือกปฏิบัติ ในทางเศรษฐกิจและสังคม ทั้งนี้เป็นการพิจารณาความสัมพันธ์และกรอบแนวคิด รวมทั้ง พิพิธภัณฑ์ได้กลายเป็นพื้นที่ของการวิจัย การจัดแสดง และการให้ความรู้ ด้วยชุดความรู้และแบบ แผนทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย

นิทรรศการที่เปิดตัวพร้อมกับการเปิดประตูพิพิธภัณฑ์สู่สาธารณชนในปี 1994 ได้แก่ "ถนนหลายสายสู่การย้อนมองเขตหก" เศรษฐกิจและสิ่งที่เหลืออยู่ของพื้นที่เขตหก ยังรวมถึง การใช้เอกสาร รูปถ่าย บันทึกความทรงจำ และวัตถุที่หลากหลาย แทรกสลับแผนที่อันสี่สรวง ร้อนแรงในนิทรรศการ ป้ายชี้เส้นทางเก่าเขวนตามเสาในตำแหน่งเดิม ป้ายเหล่านี้มาจากทีมงานที่ เคยทำหน้าที่ทำลายอาคารในเขตหก หากแต่พวกเขาเก็บไว้ส่วนตัว

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ป้ายที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑ์เหล่านี้เป็นวัตถุที่ทำให้เราย้อนพินิจถึงเขตหกอย่างเป็นรูปธรรม ทิวแถวของภาพถ่ายผู้คนที่เคยอาศัยขนาดใหญ่พิมพ์ลงพลาสติกขาวขุ่น และแขวนตามเสาที่เรียงราย ผู้ชมจึงเฝ้ามองตามจังหวะที่ต่างกันไปตามแผนที่ ห้องย่อยต่างๆ จัดแสดงภาพถ่ายจากการบริจาคของผู้อาศัยเดิม เนื้อหาของภาพทำหน้าที่เป็นปากคำของวิถีชีวิตทางสังคมและการแสดงออกทางวัฒนธรรมในเขตหก และเมื่อเดินทางถึงปลายทางของแผนที่ ตู้โลหะขนาดใหญ่บรรจุดินและหินจากเขตหก กลับเผยให้เห็นชิ้นส่วนจากการขุดค้นที่สัมพันธ์กับชีวิตในครัวเรือน ทั้งขวดเศษหม้อ ไห แก้ว เครื่องครัว และของเล่นเด็ก

เมื่อพิจารณาสิ่งจัดแสดงเหล่านี้ ทั้งวัตถุและเอกสารสร้างที่กู้พื้นที่เขตหกกลับคืนมา พิพิธภัณฑ์สถาปนาตนขึ้นในฐานะ "โบราณคดีของความทรงจำ" ซึ่งถือเป็นการขุดค้นสายใยของสิ่งที่จะต้องเข้ากับภูมิทัศน์ทางสังคมวัฒนธรรมของเขตหกในห้วงภาษาแห่งจินตนาการ การลงรากปักฐานใน "พื้นที่ที่ไม่ได้ถูกทำลาย" ของโบสถ์แห่งอิสรภาพเดิม (Freedom Church) สถานที่ซึ่งครั้งหนึ่งเคยเป็นที่ปฏิบัติศาสนพิธีของทนายาททาสและทาสี และต่อมา ในฐานะฐานที่มั่นของผู้เรียกร้องสิทธิทางการเมือง ยังให้ชี้เห็นถึงขั้นทัณฑ์ของประสบการณ์ ทั้งความหมายและการตีความ กระทั่งเป็นโอกาสการเยียวยา "ชุมชนที่มั่งคั่งไป" ของเขตหก ฉะนั้น คงไม่ต้องแปลกใจแต่ประการใด หากเมื่อผู้ชมจำนวนมากเรียกพิพิธภัณฑ์ด้วยชื่อ "เขตหก" ซึ่งมีความหมายถึงกระบวนการสร้างความทรงจำและการรำลึกถึง

พิพิธภัณฑ์ได้สร้างพื้นที่สำหรับชุมชนในการรวมตัวและแบ่งปันประสบการณ์และความทรงจำร่วมกัน การกระทำและกระบวนการเช่นนี้ดำเนินไปเพียงชั่วข้าม หากแต่เสียงของการเล่าขานจะติดตรึงอยู่ในห้องต่างๆ ของพิพิธภัณฑ์ หรือเรียกว่า "พยานของเรื่องเล่าที่ทรงคุณค่าแต่กลับไม่มีใครพูดถึง" เสียงที่เปล่งออกเช่นนี้ได้มอบนัยสัมพันธ์กับถิ่นที่ของเขต พิพิธภัณฑ์จึงแสดงตัวตนแจ่มชัด เช่น "พื้นที่สาธารณะของการปฏิสัมพันธ์" สถานที่ "ของผู้คนที่ตอบสนองต่อเขตหก" ให้ก่อเกิดเป็น "เรื่องราวและสายใย" ของตัวมันเอง พิพิธภัณฑ์แห่งนี้ได้กลายเป็นปฐมบทของขบวนการพิพิธภัณฑ์ที่สร้างสรรค์ และการเมืองของความทรงจำ

พื้นที่ต่างๆ ของพิพิธภัณฑ์จะมีข้อถกเถียงและข้อโต้แย้ง อันถือเป็นการแสดงออกทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์สังคม และชีวิตทางการเมืองในเขตหก ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นกลับสะท้อนอดีตของชาติในการจัดการทางสังคมของเคป ทาวน์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประสบการณ์ของ "การเคลื่อนย้ายถิ่นแกมบังคับ" พิพิธภัณฑ์เขตหกกลายเป็นสัญลักษณ์อ้างอิงประสบการณ์ของการย้ายพื้นที่ในบริเวณอื่นๆ ของเคป ทาวน์ และของประเทศแอฟริกาใต้ และยังหมายความว่า กระบวนการเรียกร้องที่ดินของเขตหก พิพิธภัณฑ์ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการทุมเถียงถึงอนาคตของเมืองเคป ทาวน์ อันถือเป็นการภาคประชาชนและปฏิบัติการทางสังคมในพื้นที่เมือง

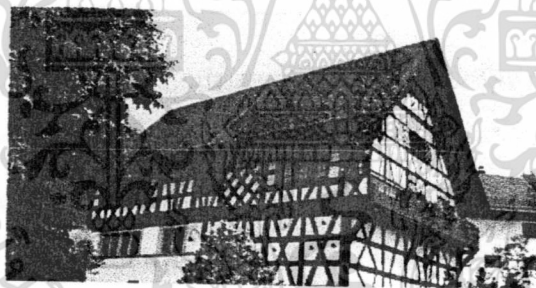
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การดำเนินการที่ทรงพลังมากที่สุดของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ได้แก่ การสร้างเวทีประชาชนเกี่ยวกับการจัดการที่ดิน ในปี 1997 ศาลการเรียกร้องที่ดิน (Land Claims Court) จัดการพิจารณาคดีเป็นพิเศษในพิพิธภัณฑสถานเพื่อการแก้ปัญหาข้อขัดแย้งระหว่างแผนการพัฒนาที่ดินของรัฐบาลท้องถิ่นและเอกชน นั้นหมายถึง การทำให้ข้อเรียกร้องของเอกชนเป็นที่รับรู้ และอยู่ในการพิจารณาของรัฐบาลท้องถิ่น ในปีถัดมา อาคารพิพิธภัณฑสถานทำหน้าที่เป็นพยานของการลงนามบันทึกความเข้าใจระหว่างรัฐบาลกลาง เมือง และคณะกรรมการผลประโยชน์ (Beneficiary Trust) สารระสำคัญคือ กระบวนการแก้ปัญหากรณีพิพาทในการจัดการที่ดินจะต้องเปิดให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกคนมีส่วนร่วม (ซีวสิทธิ์ บุญยเกียรติ, 2549)

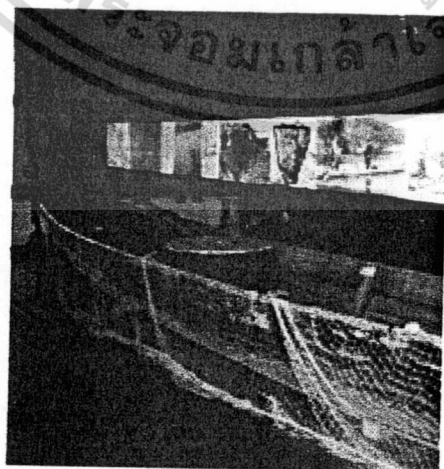
2.6.6 พิพิธภัณฑสถานท้องถิ่นการขนส่ง และการประมง Eglisau สวิตเซอร์แลนด์

เป็นพิพิธภัณฑสถานที่ตั้งอยู่ในบ้านเกษตรกรที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ ซึ่งเคยเป็นโรงผลิตไวน์ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1670 ที่ตั้งพิพิธภัณฑสถานตั้งอยู่ในเมืองเล็ก ๆ ริมแม่น้ำไรน์เป็นที่เก็บเรือ และการขนส่ง และการประมงในอดีต

สิ่งที่เก็บมีโมเดล, ภาพเขียน, ภาพพิมพ์โลหะ, พิมพ์เขียว และเอกสารภาพถ่าย, เนื้อหาการจัดแสดงถึงความสำคัญของอุตสาหกรรมประมงปลาเซลมอนเป็นจุดสำคัญ และกรรมวิธีการตกปลา โดยแสดงเครื่องมือ และมีวิดีโอแสดงประกอบ

รูปที่ 2.33 แสดงอาคารพิพิธภัณฑสถานท้องถิ่นการขนส่ง และการประมง Eglisau

รูปที่ 2.34 ภาพแสดงสิ่งของที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑสถานท้องถิ่นการขนส่ง และการประมง Eglisau

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ประเด็นที่น่าสนใจของพิพิธภัณฑ์นี้คือการนำเอางานสถาปัตยกรรมในอดีตมาปรับปรุงทำพิพิธภัณฑ์ ผลที่ได้ทำให้เกิดความน่าสนใจแก่ผู้พบเห็น และผู้เข้าชม ร่วมทั้งการก่อให้เกิดความรู้สึกร่วมก่อนเข้าชม นับเป็นการสร้างการสื่อความหมายที่ดี

2.6.7 The York County Heritage Trust รัฐเพนซิลวาเนีย สหรัฐอเมริกา

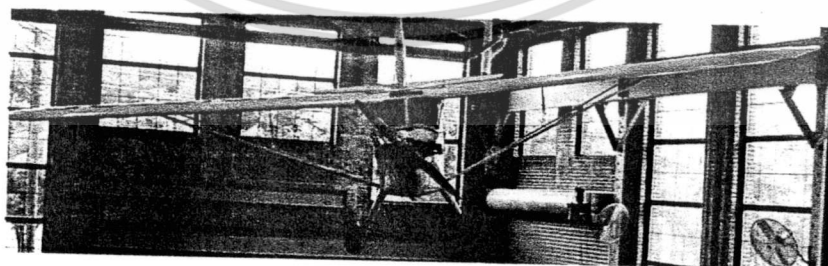
เป็นพิพิธภัณฑ์ที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ประวัติศาสตร์ในยุค ศตวรรษที่ 20 ได้เก็บสะสมสิ่งประดิษฐ์ในประวัติศาสตร์ของเมือง York County สิ่งทีเก็บสะสมไว้เกี่ยวกับ เครื่องใช้ในบ้าน และเฟอร์นิเจอร์, ภาชนะในครัว, เซรามิค, สิ่งทอ, เครื่องมือทางการเกษตร, ยานพาหนะยุคก่อน, ภาพเขียน สิ่งของหรือสิ่งประดิษฐ์ที่จัดแสดงเหล่านี้มีความสัมพันธ์กับเหตุการณ์ หรือบุคคลในอดีต เช่น เรื่องอุตสาหกรรม, การค้าขาย, สิ่งประดิษฐ์ด้านการเกษตร, การเมือง ที่พบเห็นในเมือง York County

นิทรรศการที่ York County Heritage Trust นั้นเป็นลักษณะชุมชนประวัติศาสตร์ และในบริเวณเดียวกันนั้นมีพิพิธภัณฑ์อยู่หลายแห่ง ได้แก่ พิพิธภัณฑ์เกษตรกรรมและอุตสาหกรรม, บ้าน Bonham, Colonial Complex, พิพิธภัณฑ์ดับเพลิง และ พิพิธภัณฑ์สังคมประวัติศาสตร์

ในส่วนเนื้อเรื่องที่พิพิธภัณฑ์เกษตรกรรม และอุตสาหกรรมมีการจัดแสดง ในแบบให้ผู้เข้าชมมีส่วนร่วม เช่นการรีดนมวัวด้วยมือของผู้เข้าชม และนำนมนั้นมาปรุงทานเอง รวมทั้งมีนิทรรศการ แสดงเรื่องนมตั้งแต่ในฟาร์ม มาจนถึงวางบนโต๊ะในห้องครัว

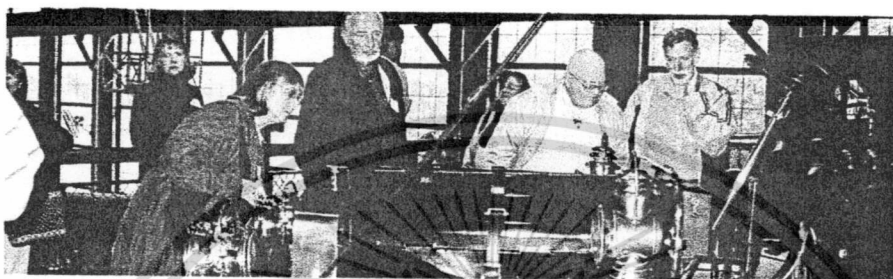
รูปที่ 2.35 ภาพแสดงสิ่งทอที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑ์

รูปที่ 2.36 ภาพแสดงเครื่องบิ่นที่ใช้ในการเกษตร

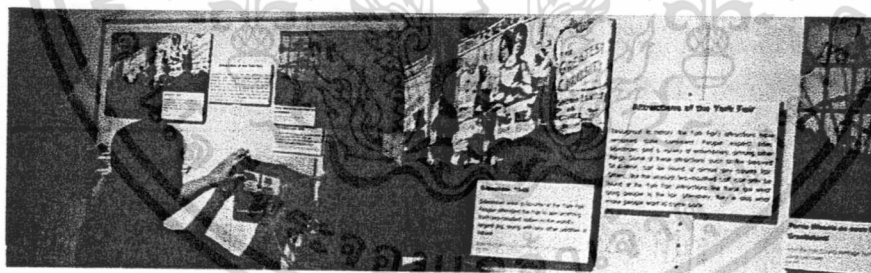
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

Education & Programming – Adult Program มีกิจกรรม Walking Tours สำหรับผู้ใหญ่ เป็นการเดินสำรวจ และเดินชมพิพิธภัณฑ์ที่ตีวิธีหนึ่งที่ทางพิพิธภัณฑ์เสนอ โดยมี การจัดให้เดินชมรอบเขตเมือง และพิพิธภัณฑ์ต่างๆ โดยสามารถเลือกโปรแกรมได้ เช่น เรื่อง การปฏิวัติ และอาณานิคม York หรือ York ระหว่างสงครามกลางเมือง โดยใช้เวลาในการเดินชม แต่ละโปรแกรมประมาณ 45-60 นาที

รูปที่ 2.37 ภาพแสดงกิจกรรม Walking Tours ของผู้ใหญ่

กิจกรรมสำหรับเด็ก ทางพิพิธภัณฑ์มีการจัดโปรแกรมผู้ดูแลรุ่นเยาว์เปิดให้แก่เด็กนักเรียนมัธยม หรือผู้สนใจเข้ามาทำงานให้กับพิพิธภัณฑ์เป็นผู้ช่วยในพิพิธภัณฑ์ สิ่งที่ได้กลับไป คือ ได้สนุกกับประวัติศาสตร์ภายในพิพิธภัณฑ์ ได้พบปะผู้คนใหม่ๆ ได้พยายามทำสิ่งใหม่ๆ และได้ใช้เวลาว่างในช่วงปิดเรียนได้อย่างมีประโยชน์

รูปที่ 2.38 ภาพแสดงกิจกรรม ผู้ดูแลพิพิธภัณฑ์รุ่นเยาว์ของเด็ก

กิจกรรมสำหรับครอบครัว เป็นกิจกรรมการแสดงให้เห็นการดำเนินชีวิตในอดีต ในช่วงยุคตอน York เป็นอาณานิคม และช่วงสงครามกลางเมือง โดยจัดกิจกรรมตามช่วงเวลาที่เกิดขึ้นจริงในอดีต โดยมีตารางการแสดงให้ชมตลอดทั้งปี และกิจกรรมนี้เปิดโอกาสให้นักเรียน และเด็กมีส่วนร่วม โดยการเป็นผู้ช่วยผู้บรรยาย ให้ทางพิพิธภัณฑ์ แต่ต้องผ่านการอบรมจากทาง พิพิธภัณฑ์เสียก่อน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รูปที่ 2.39 ภาพแสดงกิจกรรม การจัดแสดงวิถีชีวิตในอดีตของเมือง York

ประเด็นที่น่าสนใจเกี่ยวกับกรณีศึกษานี้ คือ การสื่อความหมายที่ดูเหมือนจริงของทางพิพิธภัณฑ์ เช่น นำของจริงเก่าจริง, ขนาดเท่าจริงมาจัดแสดง รวมทั้งเรื่องการให้ผู้ชมมีปฏิสัมพันธ์ และมีส่วนร่วมกับการแสดงของนิทรรศการต่างๆ เช่น การรีดนมวัว เป็นต้น และเรื่องกิจกรรมต่างที่ตอบสนองกับคนทุกวัย ตั้งแต่วัยเด็ก, วัยผู้ใหญ่ และรวมทั้งถ้ามาแบบกันเป็นครอบครัว

แต่เรื่องที่สำคัญที่สุดคือเรื่องที่มีการให้เด็กนักเรียนในชุมชน และโรงเรียนใกล้เคียงมีส่วนร่วมกับทางพิพิธภัณฑ์ เช่น เป็นผู้ช่วยผู้ดูแลพิพิธภัณฑ์ ประเด็นนี้เองจะมีส่วนช่วยทำให้เด็กและคนในชุมชนเกิดการมีส่วนร่วมกับทางพิพิธภัณฑ์โดยตรง และยังช่วยทำให้เกิดการอนุรักษ์ซากแห่งวัฒนธรรมของตน (York County Heritage Trust, 2552)

2.7 การวัดทัศนคติ (Attitude Measurement)

2.7.1 ความหมายของทัศนคติ (The Definition of Attitude) (สุบิน ยุระรัช, 2550)

มโนทัศน์เกี่ยวกับทัศนคตินี้ ได้รับความสนใจมานานจากนักจิตวิทยาสังคม เฮนเนอสัน, มอริส และฟิทซ์กิบบอน (Henerson, Morris and Fitz-Gibbon, 1978) ได้กล่าวไว้ว่า มโนทัศน์เกี่ยวกับทัศนคติดีลักษณะเช่นเดียวกับมโนทัศน์เชิงนามธรรมทั่วไปที่เกิดจากการสร้างขึ้น เป็นเครื่องแสดงให้เห็นถึงสิ่งที่มนุษย์คิด พูด หรือกระทำ หรืออาจเป็นการทำนายพฤติกรรมที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต

ความหมายที่แน่ชัดของคำว่า “ทัศนคติ” ยังไม่เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปในกลุ่มนักจิตวิทยา หรือกลุ่มผู้ที่ทำการศึกษาเรื่องทัศนคติ ดังนั้น แต่ละกลุ่มที่ทำการศึกษาค้นคว้าต่างก็ให้คำจำกัดความตามความเข้าใจของตนเอง ซึ่งได้ประมวลมากล่าวไว้เป็นตัวอย่าง ดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2525:393) ได้ให้ความหมายของทัศนคติไว้ว่า ทัศนคติ หมายถึง แนวความคิดเห็น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ประกาศาเพ็ญ สุวรรณ (2520:3) กล่าวว่า ทักษะคิดเป็นความคิดเห็นซึ่งมีอารมณ์เป็นส่วนประกอบ เป็นส่วนที่พร้อมจะมีปฏิกิริยาเฉพาะอย่างต่อสถานการณ์ภายนอก

นวลศิริ เปาโรหิตย์ (2527:131) กล่าวว่า ทักษะคิดเป็นผลรวมของความเข้าใจ ความรู้สึก และแนวโน้มในการตอบโต้ของเราต่อบุคคล วัตถุ หรือเรื่องราวทั้งปวง

ลัดดา กิติวิภาต (2532:2) กล่าวว่า ทักษะคิดเป็นความคิดที่มีอารมณ์เป็นส่วนประกอบ ซึ่งทำให้เกิดความพร้อมที่จะมีปฏิกิริยาได้ตอบในทางบวกหรือในทางลบต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

อ็อบเพนไฮม์ (Oppenheim, 1966) ได้ให้คำจำกัดความของทักษะคิดไว้ว่า ทักษะคิดคือ สภาวะของความพร้อม ความพอใจที่จะแสดงปฏิกิริยาในรูปแบบต่างๆ เมื่อต้องเผชิญกับสิ่งเร้า

แอลพอร์ต (Allport, 1967) ได้ให้ความหมายของทักษะคิดไว้ว่า ทักษะคิด คือ สภาวะความพร้อมทางจิต ซึ่งเกิดจากประสบการณ์ และมีอิทธิพลโดยตรงต่อการตอบสนองของบุคคลที่มีต่อวัตถุและสถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง

ดูบ (Doob, 1967) ได้ให้คำจำกัดความว่า ทักษะคิด คือ การตอบสนองที่มีความหมายทางสังคมของบุคคลหนึ่ง ซึ่งเป็นการตอบสนองที่เกิดจากแรงขับภายในของแต่ละบุคคลที่มีต่อสิ่งเร้ารูปแบบต่าง ๆ อันเป็นผลทำให้บุคคลนั้นแสดงพฤติกรรมออกมาในภายหลัง

เธอร์สโตน (Thurstone, 1974) ได้กล่าวไว้ว่า ทักษะคิดเป็นผลรวมของมนุษย์เกี่ยวกับความรู้สึก อคติ ความกลัว ที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

ไอเซน (Ajzen, 1988) ได้ให้ความหมายของทักษะคิดไว้ว่า ทักษะคิด คือ อารมณ์ ความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบที่ตอบสนองต่อวัตถุ บุคคล สถาบัน หรือเหตุการณ์

จากความหมายของทักษะคิดที่กล่าวมาแล้วนั้น แสดงให้เห็นถึงความหลากหลายของการมองทักษะคิดของนักการศึกษาและนักจิตวิทยา โดยมีทั้งการให้ความหมายของทักษะคิดในด้านจิตใจ ในเชิงสติปัญญา และในเชิงการกระทำ ซึ่งถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของทักษะคิด เมื่อทักษะคิดเป็นมโนทัศน์ที่มีนิยามต่างกันออกไป การจะเลือกยึดถือนิยามหนึ่งนิยามใด โดยทั่วไปแล้วจึงต้องพิจารณาว่านิยามใดเป็นประโยชน์มากที่สุด และนิยามใดได้รับการยอมรับมากที่สุด (ธีระพร สุวรรณโณ, 2529:413)

2.7.2 ลักษณะสำคัญของทักษะคิด

ดูบ, เซน, ฮอฟแลนด์ และคณะ, เซอร์รีฟ และเซอร์รีฟ, ซอร์ และไรท์, แคริช และคณะ, แมคเดวิด และฮารารี (Doob, 1947; Chein, 1948; Hovland et al., 1953; Sherif and Sherif, 1956; Shaw and Wright, 1956; Krech et al., 1962; McDavid and Harari, 1969 อ้างถึงใน จิระวัฒน์ วงศ์สวัสดิวัฒน์, 2538) ได้รวบรวมลักษณะที่สำคัญของทักษะคิดไว้ดังนี้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

1) ทศนคติเป็นสิ่งที่เกิดจากการเรียนรู้ หรือเกิดจากการสะสมประสบการณ์ของแต่ละบุคคล ไม่ใช่สิ่งที่มีติดตัวมาแต่กำเนิด

2) ทศนคติมีคุณลักษณะของการประเมิน (evaluative nature) ทศนคติเกิดจากการประเมินความคิดหรือความเชื่อที่บุคคลมีอยู่เกี่ยวกับสิ่งของ บุคคลอื่น หรือเหตุการณ์ ซึ่งจะเป็นสื่อกลางทำให้เกิดปฏิกิริยาตอบสนอง คุณลักษณะของทศนคติในด้านการประเมินนี้ ฟิชบายน์ และไอเซน (Fishbein and Ajzen, 1975) เน้นว่าเป็นคุณลักษณะที่สำคัญที่สุด ที่ทำให้ทศนคติแตกต่างกันอย่างแท้จริงจากแรงผลักดันภายในอื่นๆ เช่น นิสัย แรงขับ หรือแรงจูงใจ

3) ทศนคติมีคุณภาพและความเข้ม (quality and intensity) คุณภาพและความเข้มของทศนคติ จะเป็นสิ่งที่บอกถึงความแตกต่างของทศนคติที่แต่ละคนมีต่อสิ่งต่างๆ คุณภาพของทศนคติเป็นสิ่งที่ได้จากการประเมิน เมื่อบุคคลประเมินทศนคติที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ก็อาจมีทศนคติทางบวก (ความรู้สึกรับชอบ) หรือทศนคติทางลบ (ความรู้สึกรับไม่ชอบ) ต่อสิ่งนั้น

4) ทศนคติมีความคงทนไม่เปลี่ยนแปลง (permanence) เนื่องจากทศนคติเกิดจากการสะสมประสบการณ์ และผ่านกระบวนการเรียนรู้มามาก อย่างไรก็ตาม แม้ทศนคติจะมีความคงทนก็จริง แต่ก็ไม่จำเป็นที่เราจะต้องมีทศนคติเช่นนั้นตลอดชีวิต นवलศิริ เปาโรหิตย์ (2527) ได้กล่าวเอาไว้ว่า ทศนคติของมนุษย์เป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้เสมอ เช่น คนที่เคยมีทศนคติที่ไม่ดีต่อแขก แต่พอได้พบปะสังสรรค์แล้ว ก็อาจเปลี่ยนทศนคติมาเป็นชอบก็ได้

5) ทศนคติต้องมีที่หมาย (Attitude Object) ที่หมายเหล่านี้ เช่น คน วัตถุ สิ่งของ สถานที่ หรือเหตุการณ์ เป็นต้น

6) ทศนคติมีลักษณะความสัมพันธ์ ทศนคติแสดงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับวัตถุ สิ่งของ บุคคลอื่น หรือสถานการณ์

2.7.3 เทคนิควิธีที่ใช้วัดทศนคติ นักจิตวิทยาได้พยายามศึกษาและพัฒนามาตั้งแต่สมัยเริ่มต้นที่มีความสนใจในเรื่องนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง วิธีหนึ่งที่เป็นที่รู้จักและถูกนำมาใช้อย่างแพร่หลาย ก็คือ มาตรการวัดทศนคติ (Oppenheim, 1966) แต่ความจริงแล้ว การวัดทศนคติอาจทำได้หลายวิธี ซึ่งจะขอยกมาเป็นตัวอย่างพอสังเขป ดังนี้

1) การสังเกต (Observation) เป็นวิธีการหนึ่งที่ใช้ศึกษาทศนคติโดยใช้ประสาทหูและตาเป็นสำคัญ การสังเกตเป็นวิธีการศึกษาพฤติกรรมที่แสดงออกของบุคคลที่มีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด แล้วนำข้อมูลที่สังเกตนั้นไปอนุมานว่าบุคคลนั้นมีทศนคติต่อสิ่งนั้นอย่างไร (ศักดิ์ สุนทรเสถณี, 2531 อ้างถึงใน จรรยา สิทธิपालวัฒน์, 2539)

2) การสัมภาษณ์ (Interview) เป็นวิธีการที่ผู้ศึกษาจะต้องออกไปสอบถามบุคคลนั้นๆ ด้วยตนเอง โดยอาศัยการพูดคุย ผู้สัมภาษณ์จะต้องเตรียมวางแผนล่วงหน้าว่าจะสัมภาษณ์ในเรื่องใด เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นจริงมากที่สุด

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่หวังกำไรใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ในการสัมภาษณ์นี้ สก็อตต์ (Scott, 1975) ได้ให้ความเห็นไว้ว่า เป็นการวัดทัศนคติโดยอาศัยการตอบสนองทางคำพูด (Verbal responses) และเป็นวิธีวัดที่ถูกลำเอียงมาใช้บ่อยครั้ง เพราะมีความสะดวกและง่ายต่อการวัด เช่น การใช้คำถามปลายเปิด (Open-ended Question) ผู้สัมภาษณ์อาจตั้งคำถามว่า "คุณรู้สึกว่างานที่ท่านประธานาธิบดีกำลังดำเนินการอยู่เป็นอย่างไร" หรือ "คุณคิดว่าการเสียภาษีเป็นสิ่งที่ดีหรือไม่ เพราะอะไร"

จะเห็นได้ว่า การใช้คำถามปลายเปิดนี้ ผู้สัมภาษณ์จะได้ข้อมูลมากมาย แต่มีข้อเสียก็คือว่า ผู้ตอบอาจไม่ตอบตามความเป็นจริง เพราะไม่กล้าเปิดเผย หรือตอบตามความคาดหวังของสังคม ดังนั้น การวัดทัศนคติโดยอาศัยการสัมภาษณ์จึงควรใช้วิธีการอื่นๆ ร่วมด้วย

3) แบบรายงานตนเอง (Self-Report) เป็นวิธีการศึกษาทัศนคติของบุคคลโดยให้บุคคลนั้นเล่าความรู้สึกที่มีต่อสิ่งนั้นออกมาว่า รู้สึกชอบหรือไม่ชอบ ดีหรือไม่ดี ซึ่งผู้เล่าจะบรรยายความรู้สึกนึกคิดของตนเองออกมาตามประสบการณ์และความสามารถที่มีอยู่ ซึ่งจะแตกต่างกันออกไปในแต่ละบุคคล

วิธีการศึกษาทัศนคติโดยใช้แบบรายงานตัวเองนี้ มักจะถูกสร้างขึ้นในรูปแบบของเครื่องมือวัดที่เรียกว่า มาตรวัด (Scale) เช่น มาตรวัดทัศนคติของเทอร์สโตน (Thurstone) มาตรวัดทัศนคติของลิเคอร์ท (Likert) มาตรวัดทัศนคติของออสกู๊ด (Osgood) มาตรวัดความห่างทางสังคมของโบกาตัส (Bogardus) มาตรวัดความคงที่ของทัศนคติตามวิธีของกัทท์แมน (Guttman) และมาตรหน้ายิ้มสำหรับเด็ก (The Smiling Faces Scales) เป็นต้น

อำนาจ ไพนุชิต (2539) ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับมาตรวัดทัศนคติไว้ว่า มาตรวัดทัศนคตินี้ ถือเป็นเครื่องมือในการวิจัยทางการศึกษาอย่างหนึ่ง ที่ใช้วัดคุณลักษณะภายในทางจิตของบุคคลที่ไม่สามารถวัดได้โดยตรง ให้ผลการวัดเป็นข้อมูลเชิงปริมาณหรือตัวเลข ลักษณะของมาตรวัดทัศนคติประกอบด้วยชุดของสถานการณ์หรือข้อความที่เป็นสิ่งเร้าให้ผู้ตอบได้แสดงพฤติกรรมตอบสนองในลักษณะเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย เพื่อจำแนกผู้ตอบออกเป็นกลุ่มๆ ตามระดับทัศนคติ และแสดงผลเป็นปริมาณบนช่วงสเกลในเชิงเปรียบเทียบกับบุคคลอื่น

ออปเพนไฮม์ (Oppenheim, 1966) ได้เสนอแนะไว้ว่า ในการวัดทัศนคติโดยใช้มาตรวัด หากต้องการที่จะศึกษารูปแบบทัศนคติ (attitude pattern) หรือการสำรวจทฤษฎีทัศนคติ (theories of attitudes) มาตรวัดของลิเคอร์ท (Likert) จะเป็นเทคนิควิธีที่เหมาะสมที่สุด หรือ หากต้องการที่จะศึกษาการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ (attitude change) วิธีของกัทท์แมน (Guttman) จะเป็นวิธีที่ดีที่สุด หรือหากต้องการที่จะศึกษาความแตกต่างของกลุ่ม (group differences) การใช้วิธีของเทอร์สโตน (Thurstone) จะเป็นวิธีที่เหมาะสมที่สุด เป็นต้น

ดังนั้น อาจสรุปได้ว่า การนำเทคนิควิธีวัดแบบต่างๆ มาใช้ จะต้องคำนึงถึงความสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการวัดเฉพาะอย่างด้วย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.7.4 ตัวอย่างเทคนิควิธีวัดแบบต่างๆ

ลัดดา กิติวิภาต (2525) ได้รวบรวมตัวอย่างเทคนิควิธีวัดแบบต่างๆ ที่เป็นที่ยุติกัน
อย่างแพร่หลาย 4 แบบ ดังนี้

1) มาตรฐานวัดทัศนคติของเธอร์สโตน (Thurstone, 1929) มาตรฐานวัดทัศนคติของเธอร์
สโตน มีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า "มาตรฐานอันตรภาคเท่ากันตามปรากฏ (Equal-Appearing Interval
Scale)"

วิธีสร้าง รวบรวมข้อความที่แสดงทัศนคติเกี่ยวกับเรื่องที่ต้องการวัดทัศนคติมามาก
ที่สุด สิ่งที่จะต้องพิจารณาในการเลือกข้อความก็คือ

เป็นข้อความที่แสดงความคิดเห็น ไม่ใช่ข้อเท็จจริง

เป็นข้อความกะทัดรัด ใช้ภาษาเข้าใจง่าย

เป็นข้อความที่ชัดเจน มีความคิดเดียวและตรงเป้าหมายกับเรื่องที่ต้องการจะวัด ไม่
เป็น 2 นัย

เป็นข้อความที่เป็นประโยคธรรมดาหรือกรรตุวาจา (Active voice) ไม่ใช่กรรมาวาจา
(passive voice)

ข้อความที่รวบรวมมาจะต้องครอบคลุมเรื่องราวที่ต้องการจะวัด ชัดเจนข้อความ
ให้มีจำนวนมากกว่า 100 ขึ้นไป พิมพ์ข้อความลงในบัตรข้อละ 1 บัตร หรือพิมพ์ลงในกระดาษ
แผ่นเดียวกันก็ได้ ให้ผู้ตัดสินประมาณ 200-300 คน (ผู้ตัดสินเป็นผู้เชี่ยวชาญในเรื่องนั้นๆ เป็น
พิเศษ) ลงความเห็นตัดสินเลือกข้อความแต่ละบัตร หรือเลือกขีดตอบในกระดาษ โดยให้คะแนน
ข้อความตั้งแต่ 1-11 คะแนน หรือให้ระดับความเห็นที่มีต่อข้อความเหล่านั้น 11 ระดับ จากชอบ
มากที่สุดถึงชอบน้อยที่สุด ถ้าชอบมากที่สุดให้ 11 คะแนน ถ้าไม่ชอบเลยให้ 1 คะแนน
โดยเรียงคะแนนจากไม่ชอบมากที่สุด ไปจนถึงชอบมากที่สุด ดังนี้ 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 นำ
คะแนนจากผู้ตัดสินมาหาค่าประจำข้อ (scale value) ของแต่ละข้อความ โดยหาค่าเฉลี่ยและส่วน
เบี่ยงเบนมาตรฐาน

คัดเลือกข้อความขั้นสุดท้าย โดยมีเกณฑ์ในการเลือกดังนี้ ให้มีค่าประจำข้อครบทั้ง
11 ระดับ คือ มีตั้งแต่ 1 ถึง 11 แต่ละข้อควรมีค่าความเบี่ยงเบนเป็นควอดเรตล์น้อยๆ กล่าวคือ ค่า
Q ไม่ควรเกิน 1.67 อาจตรวจสอบค่าประจำข้อโดยวิธีให้กลุ่มอื่นพิจารณาตัดสินเหมือนกลุ่มแรก
แล้วดูว่าค่าประจำข้อเปลี่ยนไปหรือไม่ ถ้าไม่เปลี่ยนไปมากก็แสดงว่าใช้ได้ ถ้าหากมีข้อความที่มีค่า
ประจำข้อเท่ากัน ก็คัดเลือกเอาข้อที่มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานต่ำกว่า ข้อความที่คัดเลือกมานี้จะ
มากกว่า 11 ข้อก็ได้ เพียงแต่ให้ข้อความต่างๆ มีค่าประจำข้อที่ห่างกันเป็นช่วงๆ ช่วงละเท่าๆ กัน
จากต่ำที่สุดถึงสูงที่สุด (เช่น เลือกมาประมาณ 20-30 ข้อความ โดยเลือกข้อความที่มีส่วน
เบี่ยงเบนมาตรฐานต่ำๆ)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การนำไปใช้ นำข้อความที่เลือกแล้วมาเรียงอย่างสุ่ม ให้กลุ่มตัวอย่างตอบเพียงว่า เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับข้อความใดเท่านั้น ไม่ต้องระบุระดับความเห็น นำเอาค่าประจำข้อที่กลุ่มตัวอย่างเลือกมารวมกันทั้งหมด แล้วหาค่าเฉลี่ยเป็นคะแนนทัศนคติของกลุ่มตัวอย่างนั้นๆ ตัวอย่างมาตรวัดทัศนคติตามวิธีของเธอร์สโตน พร้อมด้วยค่าประจำข้อ (ข้อมูลจาก ทิพย์รัตน์ ชุมรุม, 2509: วัดความห่างทางสังคม อ้างถึงใน ชัยพร วิชาวุธ, 2523 หน้า 84)

ค่าประจำข้อ	ข้อความ
1.00	ฉันจะแต่งงานกับบุคคลคนนี้
1.80	ฉันจะยอมรับบุคคลคนนี้เป็นเพื่อสนิท
2.80	ฉันจะไว้ใจบุคคลคนนี้
3.50	ฉันจะร่วมมือทางธุรกิจกับบุคคลคนนี้
4.20	ฉันจะพยายามรู้จักกับบุคคลคนนี้
4.70	ฉันจะยอมรับบุคคลคนนี้เป็นเพื่อนคุย
ฯลฯ	

2) มาตรวัดทัศนคติของลิเคอร์ท (Likert Scale, 1932) มาตรวัดทัศนคติของลิเคอร์ท มีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า "วิธีการประเมินแบบรวมค่า (Method of Summated Rating)" เป็นมาตรวัดทัศนคติอีกชนิดหนึ่งที่มีผู้นิยมใช้มาก เพราะมีวิธีการสร้างง่ายกว่าของเธอร์สโตน เนื่องจาก

- 2.1) ไม่ต้องหาผู้เชี่ยวชาญมาตัดสินเพื่อหาค่าประจำข้อ
- 2.2) ไม่ต้องคำนวณหาค่าประจำข้อ
- 2.3) มีความเชื่อถือได้สูงมาก ใช้เพียงไม่กี่ข้อก็จะหาค่าความเชื่อถือได้สูงพอๆ กับเทคนิคอื่นๆ ที่ใช้จำนวนข้อมาก

2.4) ผลที่ได้จากการใช้วิธีนี้ทัดเทียมกับผลที่ได้จากวิธีของเธอร์สโตน

กล่าวได้ว่าวิธีการของลิเคอร์ทเป็นวิธีการรวดเร็วกว่า เชื่อถือได้มากกว่า (หรือเท่ากัน) และมีความเที่ยงตรงกว่า (หรือเท่ากัน) สามารถใช้เป็นแบบทดสอบมาตรฐานได้กับคนหลายกลุ่ม ในเรื่องประสิทธิภาพของมาตรการวัดแบบลิเคอร์ทนี้ โรเบิร์ต (Roberts, 1999) ได้แสดงความเห็นไว้ว่า ในการแยกแยะความแตกต่างระหว่างวิธีของลิเคอร์ทและวิธีของเธอร์สโตนโดยส่วนใหญ่ นักวิจัยมักจะใช้มาตรฐานหรือเกณฑ์เกี่ยวกับการวัดเป็นเครื่องตัดสิน เช่น ความเที่ยง (Reliability) และประสิทธิภาพของการสร้างมาตรวัด (Efficiency of Scale Construction) จากการศึกษาพบว่า คะแนนที่ได้จากมาตรวัด ทัศนคติแบบลิเคอร์ทจะมีความเที่ยงสูงกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับวิธีการของเธอร์สโตน นอกจากนี้ วิธีวัดของลิเคอร์ทยังง่ายต่อการสร้างมากกว่าวิธีของเธอร์สโตนอีกด้วย เพราะวิธีของลิเคอร์ทไม่จำเป็นต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญในการให้ค่าคะแนนประจำข้อ (Scale Values)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

วิธีสร้าง นิยามตัวแปรให้ชัดเจนว่าจะวัดทัศนคติเกี่ยวกับอะไร รวบรวมข้อความหลักในการพิจารณาข้อความต่างๆ เหมือนของเธอร์สตัน ลำดับข้อความที่รวบรวมมาไปให้คนกลุ่มหนึ่งประเมินค่าว่าเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย มากน้อยแค่ไหน และมีการให้คะแนนหรือกำหนดน้ำหนักความเห็นเป็นทัศนคติทางบวก หรือทัศนคติทางลบก็ได้

ระดับความเห็นทางบวก	ความหมาย	ระดับความเห็นทางลบ
5	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	1
4	เห็นด้วย	2
3	เฉยๆ หรือไม่แน่ใจ	3
2	ไม่เห็นด้วย	4
1	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	5

สำหรับคำถามที่แสดงทัศนคติทางบวก ถ้ารวมคะแนนทั้งหมดของผู้ตอบ ถ้าได้คะแนนมากแสดงว่าผู้ตอบมีทัศนคติที่ดีต่อสิ่งนั้นมาก ในทางตรงข้าม ถ้าได้คะแนนน้อยแสดงว่าผู้ตอบมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อสิ่งนั้นมาก ส่วนคำถามที่แสดงทัศนคติทางลบ ถ้ารวมคะแนนทั้งหมดของผู้ตอบได้คะแนนมาก แสดงว่าผู้ตอบมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อสิ่งนั้นมาก ในทางตรงข้าม ถ้าได้คะแนนน้อยแสดงว่าผู้ตอบมีทัศนคติที่ดีต่อสิ่งนั้นมาก

การเลือกข้อคำถาม : เนื่องจากมาตราของลิเคอร์ทมีข้อตกลงเบื้องต้นที่สำคัญ คือ ข้อความต่างๆ ต่างก็ใช้วัดทัศนคติที่มีต่อเป้าหมายของทัศนคติ (attitude object) อย่างเดียวกัน ดังนั้น การเลือกข้อความหรือข้อคำถามที่ใช้วัดทัศนคติในสิ่งเดียวกัน จึงเป็นสิ่งสำคัญมาก
วิธีเลือกข้อคำถาม : นำข้อความที่ได้ทดลองใช้กับผู้ตอบ (ในข้อ 3) มาวิเคราะห์รายชื่อเพื่อประเมินคุณภาพของแต่ละข้อซึ่งอาจทำได้ 2 วิธี คือ

หาค่า t-test ระหว่างค่าเฉลี่ยของกลุ่มได้คะแนนรวมสูงกับกลุ่มได้คะแนนรวมต่ำ โดยทดสอบทีละข้อไปจนหมด ข้อใดที่ให้ค่า t เท่ากับหรือมากกว่า 1.75 ถือว่าข้อนั้นอยู่ในเกณฑ์ใช้ได้ คือ ลักษณะที่สามารถจำแนกกลุ่มความเห็นได้พอสมควร

หาค่าสหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนแต่ละข้อกับคะแนนเฉลี่ยรวมทุกข้อ เป็นการวิเคราะห์โดยถือเกณฑ์คงที่ภายในแบบสอบถาม (Criterion of Internal Consistency) ถ้าได้ค่าสหสัมพันธ์สูง แสดงว่าใช้ได้ อย่างไรก็ตาม การวิเคราะห์หาค่า t และสหสัมพันธ์นี้ ได้มีการตรวจสอบดูแล้วพบว่า มีความสอดคล้องกันสูงมาก ในทางปฏิบัติจึงอาจเลือกวิธีใดวิธีหนึ่งก็ได้

ตัวอย่างมาตราวัดทัศนคติตามวิธีของลิเคอร์ท "การเลี้ยงเด็กเป็นการสร้างสรรค์ประสบการณ์ที่ดีที่สุดในชีวิต" ได้แก่ ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง (1) ไม่เห็นด้วย (2) ไม่แน่ใจ (3) เห็นด้วย (4) เห็นด้วย อย่างยิ่ง (5)

3) มาตรฐานวัดทัศนคติของออสกู๊ด (Osgood Scale, 1957) มาตรฐานวัดทัศนคติของออสกู๊ดมีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า "มาตรฐานวัดโดยอาศัยการจำแนกความหมายของคำ (Semantic Differential Scale)"

วิธีสร้าง การสร้างคำถามในมาตรานี้ อาศัยคำต่างๆ เป็นตัวเร้า (stimulus words) ประกอบกับมโนทัศน์ (concepts) ต่างๆ โดยในแต่ละข้อคำถามจะมีคำคุณศัพท์ที่มีความหมายตรงข้ามกันเป็นคู่ๆ (bipolar) กำกับอยู่ที่ปลายทั้งสองข้างของมาตรา ซึ่งกำหนดไว้ 7 ระดับ เช่น

"การเรียนวิชาเอกสาขาจิตวิทยาสังคม"

ยาก :::::::::::::::::: ::ง่าย

มีประโยชน์ :::::::::::::::::: ::ไร้ประโยชน์

มาตรฐานวัดนี้วัดได้ทั้งด้าน คุณภาพ และ ปริมาณ รวมทั้ง ทิศทาง และ ความเข้มของปฏิกริยา ทางด้านทิศทาง คือ ไปทางดีหรือเลว ความเข้ม คือ มีลักษณะนั้น มาก-น้อยเพียงใด ลักษณะของการใช้คำคุณศัพท์อาจจำแนกได้เป็น 3 มิติ คือ

- 1) มิติด้านการประเมินค่า (Evaluation) เช่น ดี-เลว
- 2) มิติด้านศักยภาพ (Potency) เช่น แข็งแรง-อ่อนแอ
- 3) มิติด้านกิจกรรม (Activity) เช่น ว่องไว-เชื่องช้า

การใช้มาตรฐานวัดโดยอาศัยการจำแนกความหมายของคำคุณศัพท์กับมโนทัศน์ การนำมาตรชนิดนี้ไปใช้เพื่อวัดทัศนคติของกลุ่มที่ต้องการศึกษา อาจทำได้ 3 แบบ คือ

(หมายเหตุ คำว่า "มโนทัศน์ (concept)" ในที่นี้อาจเขียนเป็นคำหรือวลี หรืออาจเขียนเป็นประโยคยาวๆ ก็ได้ แต่ควรให้มีความชัดเจนพอที่ผู้ตอบจะประเมินคำตอบได้)

แบบที่ 1 ใช้คำคุณศัพท์หลายๆ คู่ต่อหนึ่งมโนทัศน์ ตัวอย่าง เช่น

ท่านมีความคิดอย่างไรต่อ "ชาวนา"

ยากจน :::::::::: ::ร่ำรวย

ฉลาด :::::::::: ::โง่

แข็งแรง :::::::::: ::อ่อนแอ

ใจดี :::::::::: ::ใจร้าย

(หมายเหตุ อาจใช้คำคุณศัพท์ทั้งหมดในชุดนี้กับมโนทัศน์อื่นๆ ได้)

แบบที่ 2 ใช้คำคุณศัพท์เพียงหนึ่งคู่ต่อหนึ่งมโนทัศน์ ตัวอย่าง เช่น

ท่านมีความรู้สึกอย่างไรต่อ "การคุมกำเนิด"

ปลอดภัย :::::::::: ::อันตราย

ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อ "ร้านอาหารในมหาวิทยาลัย"

สะอาด :::::::::: ::สกปรก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อ “เด็กวัยรุ่นในปัจจุบัน”

ฉลาด :::::::::: โง่

แบบที่ 3 ใช้คำคุณศัพท์เพียงหนึ่งคู่ต่อหลายมโนทัศน์ ตัวอย่าง เช่น

ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อบุคคลต่อไปนี้ ยากจนหรือร่ำรวยเพียงใด

1.ครู ยากจน :::::::::: ร่ำรวย

2.นิสิตนักศึกษา ::::::::::

3.ทหาร ::::::::::

4.พ่อค้า ::::::::::

5.ชาวนา ::::::::::

จากแบบวัดทั้ง 3 แบบนี้ แบบที่ 1 เป็นแบบที่ดีที่สุด เนื่องจากในแต่ละมโนทัศน์สามารถวัดทัศนคติได้ในหลายๆ ด้าน เมื่อสรุปรวมเป็นค่าเฉลี่ยออกมาย่อมมีความหมายกว่าการวัดเพียงด้านเดียว

4) มาตรฐานวัดทัศนคติตามวิธีของกัทท์แมน (Guttman Scale, 1944) วิธีการวัดทัศนคติของกัทท์แมนใช้วิธีที่เรียกว่า “Scalogram Analysis” โดยมาตรฐานแบบนี้มีชื่อเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า “Cumulative Scale”

วิธีสร้าง คำถามในแบบวัดชนิดนี้จะเป็นคำถามเดียวไม่ซับซ้อน โดยมีคำตอบให้ตอบว่าใช่หรือไม่ใช่ (Yes or No) ถ้าตอบรับข้อความใดข้อความหนึ่ง ก็จะต้องปฏิเสธข้อความอีกข้อความหนึ่ง นั่นคือคำตอบของผู้ตอบข้อใดข้อหนึ่ง จะใช้เป็นเครื่องหมายคำตอบข้ออื่นของผู้ตอบด้วย เนื่องจากคำตอบแต่ละข้อมีความเกี่ยวข้องกัน ตัวอย่าง เช่น นาย ก และ นาย ข ตอบคำถามดังตาราง จะได้ผลสรุปของคะแนนตามคำตอบ คือ นาย ก ตอบใช่ 2 ข้อ ได้คะแนน = 2.0 นาย ข ตอบใช่ 4 ข้อ ได้คะแนน = 4.0

ข้อคำถาม	คำตอบของ	
	นาย ก.	นาย ข.
1.ฉันสูงกว่า 4 ฟุต 6 นิ้ว	ใช่	ใช่
2.ฉันสูงกว่า 5 ฟุต	ใช่	ใช่
3.ฉันสูงกว่า 5 ฟุต 6 นิ้ว	ไม่ใช่	ใช่
4.ฉันสูงกว่า 6 ฟุต	ไม่ใช่	ใช่
5.ฉันสูงกว่า 6 ฟุต 6 นิ้ว	ไม่ใช่	ไม่ใช่

การใช้วิธีการของกัทท์แมน ถึงแม้จะใช้เวลามากในการสร้างแบบวัดชนิดนี้ แต่ผลที่ได้จะ เป็นผลที่น่าเชื่อถือมาก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.8 สรุปผลการทบทวนวรรณกรรม

จากการทบทวนวรรณกรรมในหัวข้อมูลที่เกี่ยวกับชาวไทยวน สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นไทยวน และที่มาของหอวัฒนธรรมไทยวน สระบุรี กับการจัดการหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวนที่อาจารย์ทรงชัย วรรณกุล เป็นผู้ก่อตั้งและบริหารจัดการ พบว่าการจัดการหอวัฒนธรรมพื้นบ้านจะต้องมีเรื่องราวที่ประกอบด้วย ความเป็นมาของไทยวน การตั้งถิ่นฐานและที่อยู่อาศัย ลักษณะทางสถาปัตยกรรมของชาวไทยวนพื้นถิ่น และ ศิลปะและวัฒนธรรม ซึ่งใช้เป็นตัวแปรในการสำรวจลักษณะทางกายภาพ และการบริหารจัดการภายในหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวน สระบุรี โดยการสำรวจนำร่องพบว่า จะต้องมีการทบทวนลักษณะของเรือนไทยภาคกลางเพิ่มขึ้นเพื่อใช้เป็นตัวแปรในการวิเคราะห์ลักษณะทางกายภาพ เนื่องจากเรือนไทยที่มีอยู่ในพื้นที่หอวัฒนธรรมฯ เป็นเรือนไทยภาคกลางเกือบทั้งหมด

ส่วนในการจัดแสดงภายในหอวัฒนธรรม ได้มีการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวกับการจัดหอวัฒนธรรม และกรณีศึกษาหอวัฒนธรรมที่เปิดดำเนินการ ว่ามีลักษณะของการจัดแสดงในลักษณะอย่างไรบ้าง ซึ่งพบตัวแปรที่นำมาใช้ คือ วัตถุประสงค์ของหอวัฒนธรรม วิธีการจัดแสดง สถาปัตยกรรมและภูมิสถาปัตยกรรม การจัดเรื่องราวภายในอาคาร ประเภทของวัตถุและสิ่งของที่ใช้ในการจัดแสดง และการจัดกิจกรรมด้านวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆ ภายในหอวัฒนธรรม

ในการศึกษาทฤษฎีทัศนคติได้สรุปมาเป็นเครื่องมือการวัดความคิดเห็นที่มีต่อสภาพแวดล้อมทางกายภาพและการบริหารจัดการภายในหอวัฒนธรรม และวัดความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกที่ผู้เข้าชมต้องการให้มีเพิ่มขึ้นในหอวัฒนธรรมไทยวน โดยได้เลือกเครื่องมือวัดทัศนคติแบบลิเคอร์ท เพราะคะแนนที่ได้จากมาตรวัด ทัศนคติแบบลิเคอร์ทจะมีความเที่ยงสูง และง่ายต่อการสร้าง และไม่จำเป็นต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญในการให้ค่าคะแนนประจำข้อ (Scale Values) ทำเพียงนิยามตัวแปรให้ชัดเจนว่าจะวัดทัศนคติเกี่ยวกับอะไร รวบรวมข้อความ หลักในการพิจารณาข้อความต่างๆ และมีการให้คะแนนหรือกำหนดน้ำหนักความเห็นเป็นระดับ 5 ระดับ คือ ระดับ 5 หมายถึง เห็นด้วยอย่างยิ่ง ระดับ 4 หมายถึง เห็นด้วย ระดับ 3 หมายถึง เฉยๆ หรือไม่แน่ใจ ระดับ 2 หมายถึง ไม่เห็นด้วย และ ระดับ 1 หมายถึง ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ตารางที่ 2.1 แสดงการสรุปการทบทวนวรรณกรรมและการนำไปใช้

วรรณกรรม	ข้อมูลที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรม	ตัวแปรและการนำไปใช้
ข้อมูลเกี่ยวกับชาวไทยวน สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นโดยวน ที่มาของห่อวัฒนธรรมไทยวน สระบุรี	การจัดการห่อวัฒนธรรมพื้นบ้าน จะต้องมีเรื่องราวที่ประกอบด้วย ความเป็นมาของไทยวน การตั้งถิ่น ฐานและที่อยู่อาศัย ลักษณะทาง สถาปัตยกรรมของชาวไทยวนพื้น ถิ่น และ ศิลปะและวัฒนธรรม	ซึ่งใช้เป็นตัวแปรในการสำรวจ ลักษณะทางกายภาพ และการ บริหารจัดการภายในห่อวัฒนธรรม พื้นบ้านไทยวน สระบุรี โดยการ สำรวจนักร่องพบว่า จะต้องมีการ ทบทวนลักษณะของเรือนไทยภาค กลางเพิ่มขึ้นเพื่อใช้เป็นตัวแปรใน การวิเคราะห์ลักษณะทางกายภาพ เนื่องจากเรือนไทยที่มีอยู่ในพื้นที่ ห่อวัฒนธรรมฯ เป็นเรือนไทยภาค กลางเกือบทั้งหมด
การจัดการห่อวัฒนธรรม กรณีศึกษาห่อวัฒนธรรมที่เปิด ดำเนินการ	ศึกษาข้อมูลการจัดตั้งห่อวัฒนธรรม หลักการดำเนินงานและกรณีศึกษา ห่อวัฒนธรรมที่เปิดดำเนินการทั้งใน ไทย และต่างประเทศ	ตัวแปรที่นำมาใช้ คือ วัตถุประสงค์ของห่อวัฒนธรรม วิธีการจัดแสดงสถาปัตยกรรม และ ภูมิสถาปัตยกรรม การจัดเรื่องราว ภายในอาคาร ประเภทของวัตถุ และสิ่งของที่ใช้ในการจัดแสดง และการจัดกิจกรรมด้านวัฒนธรรม ชนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆ ภายในห่อวัฒนธรรม
ศึกษาทฤษฎีการวัดทัศนคติ	การใช้เครื่องมือวัดทัศนคติ และ วิธีการสร้างเครื่องมือการวัด ทัศนคติต่างๆ	นำวิธีการวัดทัศนคติแบบลิเคอร์ท ไปสร้างเครื่องมือในการวิจัยใช้ใน การวัดข้อคำถาม โดยมีการให้ คะแนนหรือกำหนดน้ำหนัก ความเห็น ได้แก่ ระดับ 5 หมายถึง เห็นด้วยอย่างยิ่ง ระดับ 4 หมายถึง เห็นด้วย ระดับ 3 หมายถึง เฉยๆ หรือไม่แน่ใจ ระดับ 2 หมายถึง ไม่ เห็นด้วย และ ระดับ 1 หมายถึง ไม่ เห็นด้วยอย่างยิ่ง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

3.1 วิธีการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพของวัดธรรมพื้นบ้านไทยวน โดยใช้หลักการประเมินผลหลังการเข้าใช้พื้นที่เป็นฐานในการวิจัย และใช้วิธีการสำรวจกลุ่มเฉพาะเจาะจง คือ กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ทางด้านวิชาการสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นและวัดธรรมพื้นบ้าน ปราชญ์ชาวบ้าน (อาจารย์ ทรงชัย วรรณกุล) และผู้เข้าเยี่ยมชมหอวัดธรรมพื้นบ้านไทยวน จังหวัดสระบุรี ที่เป็นกลุ่มที่มาทำการศึกษาอย่างเป็นทางการ เพื่อนำผลไปวิเคราะห์และสรุปเป็นแนวทางในการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมทางกายภาพของหอวัดธรรมพื้นบ้านไทยวนสระบุรีในอนาคต

3.2 ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยนี้ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นและพิพิธภัณฑสถานพื้นบ้าน ปราชญ์ชาวบ้าน และผู้เยี่ยมชมหอวัดธรรมที่หอวัดธรรมพื้นบ้านไทยวน จังหวัดสระบุรี

3.2.1 กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ปราชญ์ชาวบ้าน

ผู้วิจัยได้ศึกษาทัศนคติของผู้เชี่ยวชาญด้านสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นและวัดธรรมพื้นบ้านที่มีต่อการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพภายในหอวัดธรรมพื้นบ้านไทยวน โดยสัมภาษณ์ปราชญ์ชาวบ้าน อาจารย์ทรงชัย วรรณกุล (เจ้าของเรือนบ้านเขาแก้วและหอวัดธรรมไทยวน) และผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความเข้าใจสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น การจัดพิพิธภัณฑสถานพื้นถิ่นและวัดธรรมพื้นบ้านไทยวน 3 ท่านที่เคยมีประสบการณ์ในการเข้าชมและศึกษารายละเอียดในหอวัดธรรมดังกล่าว คือ รองศาสตราจารย์วิวัฒน์ เตมียพันธ์ อาจารย์ฉัตรชัย อินทรโชติ และผู้ช่วยศาสตราจารย์สุรพล สุวรรณ

3.2.2 กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้เข้าชมหอวัดธรรมพื้นบ้านไทยวน จ.สระบุรี

ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างผู้เยี่ยมชมหอวัดธรรมพื้นบ้านไทยวน จ.สระบุรี ที่จะเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม จากกลุ่มเป้าหมายที่เป็นกลุ่มผู้เยี่ยมชมที่มีการนัดหมายเพื่อมาศึกษาความรู้อย่างเป็นทางการ โดยอาจารย์ทรงชัย วรรณกุล แนะนำให้เน้นกลุ่มที่เป็นนักศึกษาที่ต้องการมาศึกษาในเรื่องของสถาปัตยกรรมและวัดธรรมพื้นถิ่นเป็นหลัก เพราะมีความสะดวกในการเก็บข้อมูล การวิจัยครั้งนี้ได้เข้าไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง 2 - 3 ครั้ง ในช่วงเดือนพฤศจิกายน 2551 ถึง เดือน กุมภาพันธ์ 2552 โดยคาดว่าจะเก็บข้อมูลประมาณ 100 ตัวอย่าง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.3.1 แบบสำรวจและรังวัด

แบบสำรวจสภาพแวดล้อมทางกายภาพด้วยการรังวัดและเก็บหลักฐานภาพของตัวที่ตั้งและตำแหน่งการจัดวางผังส่วนประกอบต่างๆ ทั้งสถาปัตยกรรมและภูมิสถาปัตยกรรมหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวน สระบุรี

3.3.2 แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและปราชญ์ชาวบ้าน

แบบสัมภาษณ์มีจำนวน 1 หน้า (ภาคผนวก ก) ผู้วิจัยเป็นผู้ออกแบบโดยนำข้อมูลที่ได้จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการทบทวนวรรณกรรม เป็นแบบสอบถามปลายเปิด ที่ใช้ในการสัมภาษณ์ ประกอบด้วยข้อคำถามอยู่ 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ความคิดเห็นต่อกิจกรรมในหอวัฒนธรรมพื้นบ้าน

ส่วนที่ 2 แนวคิดด้านความต้องการในหอวัฒนธรรมพื้นบ้าน

- ประวัติความเป็นมาของบ้านและหอวัฒนธรรมไทยวน

ส่วนที่ 3 ความคิดเห็นและประเด็นปัญหาในด้านต่างๆ เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญได้เสนอแนะความคิดเห็นต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับหอวัฒนธรรมไทยวน สระบุรี

3.3.3 แบบสอบถามผู้เข้าเยี่ยมชมหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวน จ.สระบุรี

แบบสอบถามมีจำนวน 2 หน้า (ภาคผนวก ข) ผู้วิจัยเป็นผู้ออกแบบโดยนำข้อมูลที่ได้จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการทบทวนวรรณกรรม เป็นแบบสอบถามปลายปิดและปลายเปิด ประกอบด้วยข้อคำถามอยู่ 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัว ได้แก่ เพศ อายุ และอาชีพของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยเป็นแบบสอบถามปลายปิด

ส่วนที่ 2 ทักษะคติที่มีต่อหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวน

เป็นแบบสอบถามที่ประกอบด้วยหัวข้อคำถาม ดังนี้ 1) ประโยชน์ของหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวนในทัศนคติของท่านคืออะไร โดยให้เลือกตอบได้หลายเหตุผล 2) สาเหตุจริงใจที่ทำให้เข้ามาเยี่ยมชมหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวน ให้ตอบเรียงลำดับตามความสำคัญ 3) ความคิดเห็นต่อการจัดแสดงและสิ่งอำนวยความสะดวกภายในหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวน ซึ่งได้แบ่งระดับความคิดเห็นไว้ 6 ระดับ ได้แก่ ระดับ 6 หมายถึง ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการมากที่สุด, ระดับ 5 หมายถึง ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการมาก, ระดับ 4 หมายถึง ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการปานกลาง, ระดับ 3 หมายถึง ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการน้อย, ระดับ 2 หมายถึง ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการน้อยที่สุด และ ระดับ 1 หมายถึง ไม่มีผลต่อความต้องการเข้าชม รวมทั้งคำถามด้านสื่อและเทคนิคที่ใช้ประกอบการจัดแสดงในหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวนที่ต้องการเพิ่มเติม โดยให้เลือกตอบได้หลายข้อ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม โดยเป็นคำถามปลายเปิด เพื่อให้กลุ่มผู้เข้าชมได้
เสนอแนะความต้องการต่างๆ ที่อยากให้เกิดภายในหอวัฒนธรรมไทยวนต่อไป

3.4 วิธีการเก็บข้อมูล

3.4.1 เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสำรวจสภาพแวดล้อมทางกายภาพด้วยการรังวัดและเก็บ
หลักฐานภาพของ ตัวที่ตั้งและตำแหน่งการจัดวางผังส่วนประกอบต่างๆ ทั้งสถาปัตยกรรมและภูมิ
สถาปัตยกรรม

3.4.2 เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการทำการค้นคว้าข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์ของพื้นที่ทั้งส่วน
ของประชากรไทยวน การตั้งถิ่นฐาน สภาพเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ข้อมูลการสร้างเรือน
ไทยภาคกลางและเรือนพื้นถิ่น วิธีการอนุรักษ์สถาปัตยกรรม การจัดพิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน จากการ
ทบทวนวรรณกรรม

3.4.3 สัมภาษณ์ปราชญ์ชาวบ้าน อาจารย์ทรงชัย วรรณกุล (เจ้าของหอวัฒนธรรมไทยวน)
และผู้เชี่ยวชาญด้านสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นและการจัดพิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน 3 ท่าน ที่มีต่อการบริหาร
จัดการ (แนวความคิดของการทำ) แนวความคิดในการจัดแสดง และแนวทางในการพัฒนาและ
การสืบสานต่อ

3.4.4 สอบถามผู้เยี่ยมชมหอวัฒนธรรมไทยวน ถึงทัศนคติที่มีต่อรูปลักษณ์ บรรยากาศ
กิจกรรมและความต้องการด้านต่างๆ ในพื้นที่ ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างเฉพาะเจาะจง คือ นักศึกษา
และกลุ่มผู้เยี่ยมชมที่มีการนัดหมายเพื่อมาศึกษาความรู้อย่างเป็นทางการ

3.4.5 รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลทางกายภาพด้วยวิธีวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทาง
สถาปัตยกรรมตามหลักโปรแกรมการออกแบบ และวิเคราะห์ผลของทัศนคติและความต้องการโดย
ใช้ค่าสถิติ คือ วิเคราะห์ความถี่เป็นค่าร้อยละ ความคิดเห็นและทัศนคติด้วยค่าเฉลี่ยและส่วน
เบี่ยงเบนมาตรฐาน

3.4.6 สรุปผลเป็นแนวทางการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านไทยวน เพื่อการพัฒนาต่อ
ในอนาคต

3.5 ตัวแปรที่ทำการศึกษา

3.5.1 **ตัวแปรอิสระ** ได้แก่ สภาพแวดล้อมทางกายภาพของหอวัฒนธรรมไทยวน ได้แก่

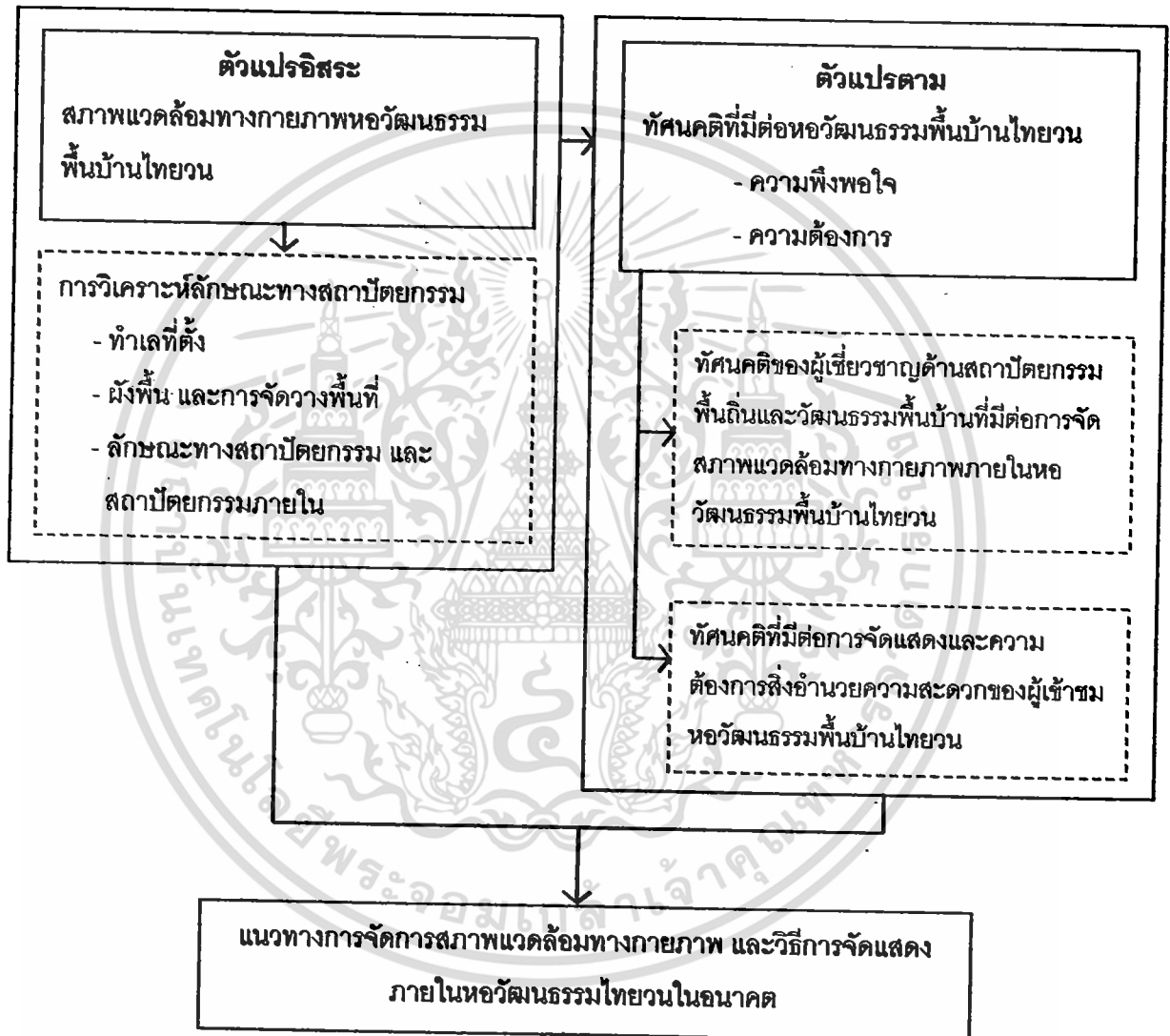
- 1) ทำเลที่ตั้งหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวน สระบุรี
- 2) ผังพื้นที่ และการจัดวางพื้นที่ ได้แก่ ขนาดพื้นที่ และการจัดกลุ่มพื้นที่

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3) ลักษณะทางสถาปัตยกรรม และสถาปัตยกรรมภายใน ได้แก่ รูปแบบของอาคาร และสิ่งปลูกสร้าง ลักษณะการจัดภายในอาคาร การจัดวางเครื่องเรือนและสิ่งจัดแสดง

3.5.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ทักษะคนที่มีความรู้ต่อหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวน ได้แก่ ความพึงพอใจ และความต้องการ

จากการทบทวนวรรณกรรม ทำให้ได้กรอบการศึกษาตัวแปร ดังรูป

รูปที่ 3.1 แสดงกรอบการศึกษาตัวแปรของการวิจัย

ตารางที่ 3.1 แสดงตัวแปรในการวิจัยและตัวชี้วัดกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ และอาจารย์ทรงชัย วรรณกุล

ตัวแปรแนวความคิด	ตัวแปรปฏิบัติการ	การวิเคราะห์	เครื่องมือวิจัย
แนวคิดด้านที่มีต่อการบริหารจัดการ	แนวความคิดของการทำหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวน สระบุรี	โดยการเปรียบเทียบเพื่อดูประเด็นที่ซ้ำกันและที่ต่างกัน	แบบสัมภาษณ์
แนวความคิดในการจัดแสดง	วิธีการจัดเรื่องราวและการวางตำแหน่งของสิ่งจัดแสดง รวมถึงบรรยากาศ	โดยการเปรียบเทียบเพื่อดูประเด็นที่ซ้ำกันและที่ต่างกัน	แบบสัมภาษณ์
แนวทางในการพัฒนาและการสืบสานต่อ	ข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญและแนวทางการพัฒนาของอาจารย์ทรงชัย วรรณกุล	โดยการเปรียบเทียบเพื่อดูประเด็นที่ซ้ำกันและที่ต่างกัน	แบบสัมภาษณ์

ตารางที่ 3.2 แสดงตัวแปรในการวิจัยและตัวชี้วัดกลุ่มผู้เข้าเยี่ยมชมหอวัฒนธรรมที่หอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวน จ.สระบุรี

ตัวแปรแนวความคิด	ตัวแปรปฏิบัติการ	มาตรวัด	ตัวชี้วัด	เครื่องมือวิจัย
ข้อมูลส่วนตัว	เพศ	Nominal	- ชาย - หญิง	
	อายุ	Nominal	- ต่ำกว่า 20 ปี - 21 - 30 ปี - 31 - 40 ปี - 41 - 50 ปี - 51 - 60 ปี - 61 ปีขึ้นไป	แบบสอบถาม
	อาชีพ	Nominal	- นักเรียน, นักศึกษา - ข้าราชการหรือลูกจ้างของรัฐ - พนักงานรัฐวิสาหกิจ - พนักงานบริษัทเอกชน - ประกอบอาชีพส่วนตัว - รับจ้างทั่วไป - อื่นๆ	แบบสอบถาม
ทัศนคติที่มีต่อหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวน	ประโยชน์ของหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวน	Nominal	- เป็นสถานที่ให้ข้อมูล ความรู้ ศึกษา ค้นคว้า วิจัย และแลกเปลี่ยนความรู้ - เป็นสถานที่อนุรักษ์และจัดรวบรวมสถาปัตยกรรมไทย โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และประณีตศิลป์	แบบสอบถาม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 3.2 (ต่อ)

ตัวแปรแนวความคิด	ตัวแปรปฏิบัติการ	มาตรวัด	ตัวชี้วัด	เครื่องมือวิจัย
ทัศนคติที่มีต่อหอ วัฒนธรรมพื้นบ้าน ไทยวน (ต่อ)	ประโยชน์ของหอ วัฒนธรรมพื้นบ้าน ไทยวน	Nominal	<ul style="list-style-type: none"> - เป็นสถานที่แสดงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ (ริมน้ำ) ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น - เป็นสถานที่ศึกษาทางด้านประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เมือง และประเทศ - เป็นสถานที่ให้คนในท้องถิ่นเกิดความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมท้องถิ่น - เป็นสถานที่ท่องเที่ยว พักผ่อนหย่อนใจ ให้ความเพลิดเพลินและความบันเทิง - เป็นสถานที่จัดกิจกรรมต่างๆ เช่น ดนตรี ละคร และการละเล่นของท้องถิ่น - เป็นสถานที่ฝึกอบรมเผยแพร่พัฒนาส่งเสริมอาชีพของท้องถิ่นไทยวน - เป็นสถานที่จำหน่ายสินค้าพื้นเมืองของที่ระลึก ผลิตภัณฑ์และหัตถกรรมท้องถิ่นไทยวน 	แบบสอบถาม
ทัศนคติที่มีต่อหอ วัฒนธรรมพื้นบ้าน ไทยวน	สาเหตุจูงใจที่ทำให้ ท่านเข้ามาเยี่ยมชมหอ วัฒนธรรมพื้นบ้าน ไทยวน	Nominal	<ul style="list-style-type: none"> - เพื่อการศึกษาวิจัยเสริมการเรียนการสอน - เพื่อการจัดกิจกรรมทางศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น - เพื่อบุคคลทั่วไปเพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับท้องถิ่น - เพื่อความบันเทิง ท่องเที่ยวและพักผ่อน - เพื่อเป็นแนวทางในการประกอบอาชีพ 	แบบสอบถาม
	ความคิดเห็นต่อการจัด แสดงและสิ่งอำนวยความสะดวก ความสะอาดภายในหอ วัฒนธรรมพื้นบ้าน ไทยวน	ordinal	<ul style="list-style-type: none"> - ระดับ 6 ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการมากที่สุด - ระดับ 5 ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการมาก - ระดับ 4 ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการปานกลาง - ระดับ 3 ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการน้อย - ระดับ 2 ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการน้อยที่สุด - ระดับ 1 ไม่มีผลต่อการเข้าชม 	แบบสอบถาม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 3.2 (ต่อ)

ตัวแปรแนวความคิด	ตัวแปรปฏิบัติการ	มาตรวัด	ตัวชี้วัด	เครื่องมือวิจัย
ทัศนคติที่มีต่อหอ วัฒนธรรมพื้นบ้าน ไทยวน (ต่อ)	สื่อและเทคนิคที่ใช้ ประกอบการจัดแสดง ในหอวัฒนธรรมพื้นถิ่น ไทยวนที่ต้องการ เพิ่มเติม	Nominal	<ul style="list-style-type: none"> - จัดแสดงด้วยแผ่นภาพบนบอร์ด - จัดแสดงด้วยวัตถุจัดแสดง - จัดแสดงหุ่นจำลองสภาพแวดล้อมและ วิถีชีวิต - จัดแสดงโดยใช้คอมพิวเตอร์ มัลติมีเดีย และวีดีทัศน์ - แสดงจำลองเหตุการณ์ในพื้นที่ที่แท้จริง - มีบริเวณฉายภาพยนตร์ และมัลติวิชั่น - การนำชมและบรรยายโดยวิทยากร - มีคำอธิบายเรื่องราวของสิ่งแสดง โดย ใช้แผ่นป้าย - อธิบายโดยใช้คอมพิวเตอร์ มัลติมีเดีย - เทคนิคแสง สี เสียง เพื่อเพิ่ม บรรยากาศ - อื่นๆ 	แบบสอบถาม
ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม	ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม อื่นๆ	Nominal		แบบสอบถาม ปลายเปิด

3.6 วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

3.6.1 การวิเคราะห์ข้อมูลด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพและองค์ประกอบ เชิงพื้นที่

ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากการสำรวจ รั้ววัด สังเกต และถ่ายภาพ มาวิเคราะห์
ข้อมูลเชิงคุณภาพ ด้วยการใช้วิเคราะห์ลักษณะทางสถาปัตยกรรม และสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น เพื่อให้
ทราบถึงรูปแบบ และลักษณะการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพของหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวน
สระบุรี รวมถึงการจัดองค์ประกอบเชิงพื้นที่ และนำไปวิเคราะห์ร่วมกับทัศนคติ ความพึงพอใจ และ
ความต้องการของกลุ่มตัวอย่าง

3.6.2 การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนา

ในการวิจัยนี้ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ เพื่อ
วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม เรื่องทัศนคติและความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกในการจัด
สภาพแวดล้อมทางกายภาพของหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวน จ.สระบุรี กลุ่มตัวอย่างผู้เข้าเยี่ยมชม
หอวัฒนธรรมที่หอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวน โดยผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ความถี่ ร้อยละ ในเรื่อง
เพศ อายุ อาชีพ ประโยชน์ของหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวน สาเหตุจุดจูงใจที่ทำให้เข้าเยี่ยมชมหอ

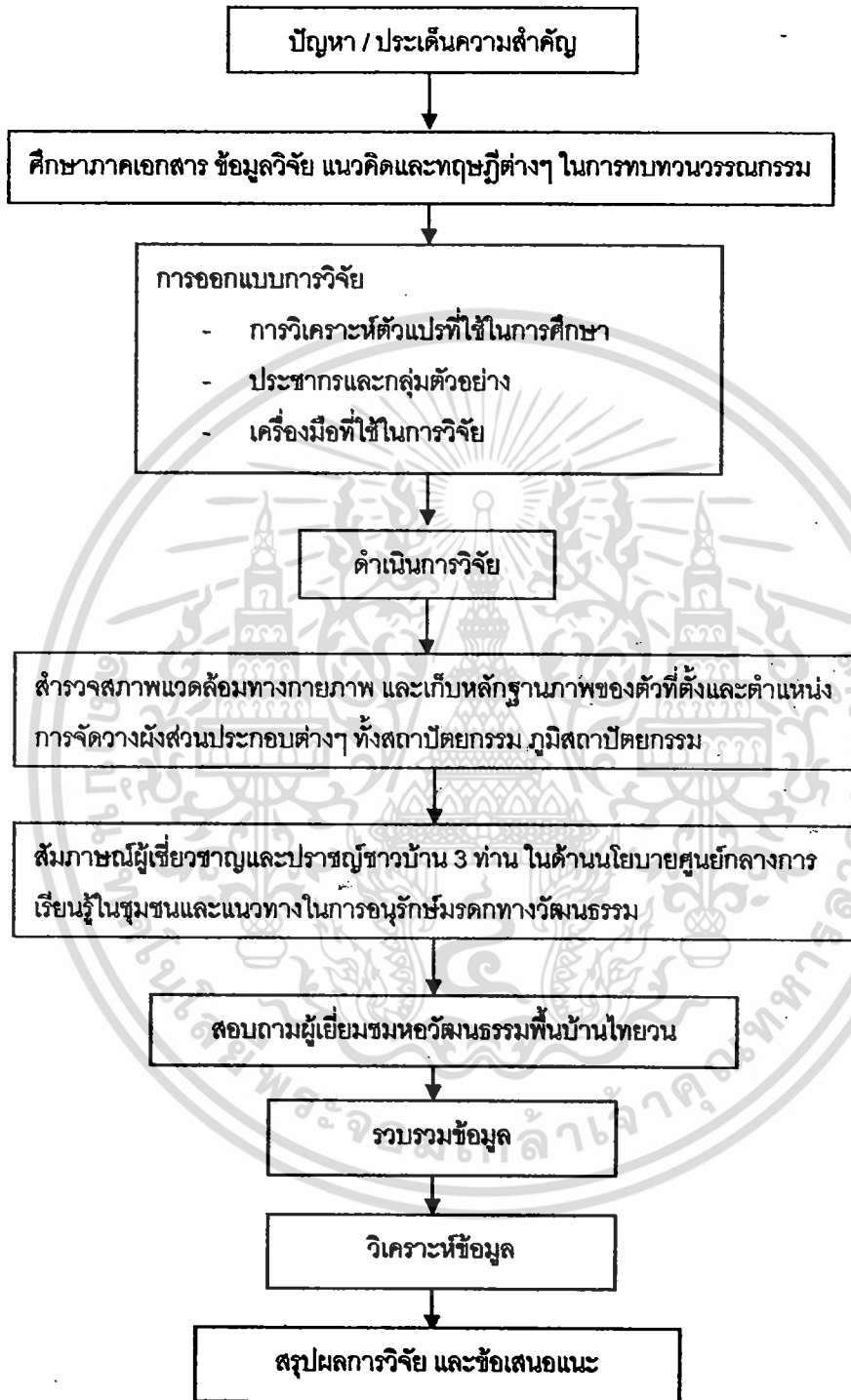
วัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวน สื่อและเทคนิคที่ใช้ประกอบการจัดแสดงในหอวัฒนธรรมพื้นถิ่นไทยวนที่ ต้องการเพิ่มเติม โดยการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในเรื่องของความคิดเห็นต่อ การจัดแสดงและสิ่งอำนวยความสะดวกภายในหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวน เพื่อใช้เป็นข้อมูลใน การกำหนดความพึงพอใจและความต้องการของผู้เข้าชม เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการ สภาพแวดล้อมทางกายภาพ และวิธีการจัดแสดงภายในหอวัฒนธรรมไทยวนในอนาคต ซึ่งทั้งหมด จะนำเสนอในเชิงตาราง และแผนภูมิประกอบคำบรรยาย

3.6.3 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ข้อมูลจากคำถามปลายเปิด ถูกนำมาสรุปจัดกลุ่มข้อมูลแล้วนำมาสร้างเป็นประเด็น หลักๆ ที่พบ และเรียงลำดับความสำคัญของเนื้อหา มาทำการอธิบายในส่วนต่างๆ แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ตัวอย่าง ดังนี้

ในด้านความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญและปราชญ์ชาวบ้าน ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ จากบทสัมภาษณ์ และทำการสรุปเรียบเรียงเป็นประเด็นหลักๆ ในการจัดสภาพแวดล้อม ด้าน กิจกรรม แนวคิดด้านความต้องการหอวัฒนธรรมพื้นบ้าน และประเด็นปัญหาต่างๆ ที่ผู้เข้าชม อยากใหแก้ไข รวมทั้งข้อมูล โดยนำผลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลไปสรุปรวมกับการสำรวจและ สอบถามผู้เข้าชม เพื่อเป็นข้อมูลเสนอแนวทางในการจัดการสภาพแวดล้อมทางกายภาพ และ วิธีการจัดแสดงภายในหอวัฒนธรรมไทยวนในอนาคต และเสนอแนะเป็นแนวทางสำหรับการ ออกแบบหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวน จังหวัดสระบุรี ที่เหมาะสมกับทัศนคติของผู้เยี่ยมชม

3.7 สรุปกรอบการวิจัย

รูปที่ 3.2 สรุปกรอบการวิจัย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 4

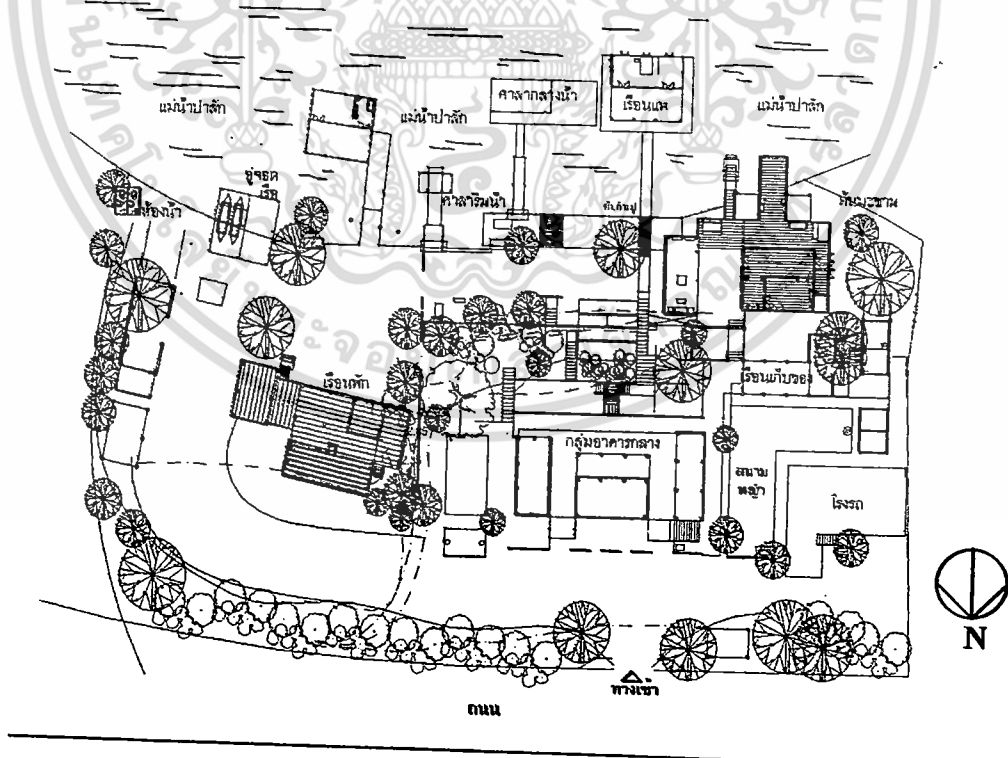
การวิเคราะห์การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ

จากการสำรวจทางสภาพแวดล้อมทางกายภาพศูนย์ศึกษาวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวน ตำบลเส้าไห้ จังหวัดสระบุรี แบ่งการวิเคราะห์ได้ดังนี้

- 4.1 การวิเคราะห์ที่ตั้งและทำเลที่ตั้ง
- 4.2 การวิเคราะห์ผังพื้นที่ และการจัดวางพื้นที่
  - ขนาดพื้นที่ และการจัดกลุ่มพื้นที่
- 4.3 การวิเคราะห์ลักษณะสถาปัตยกรรม และสถาปัตยกรรมภายใน
  - รูปแบบของอาคาร และสิ่งปลูกสร้าง
  - ลักษณะการจัดภายในอาคาร การจัดวางเครื่องเรือนและสิ่งจัดแสดง
- 4.4 สรุปข้อดี - ข้อเสีย ที่เป็นประเด็นปัญหาทางด้านกายภาพ

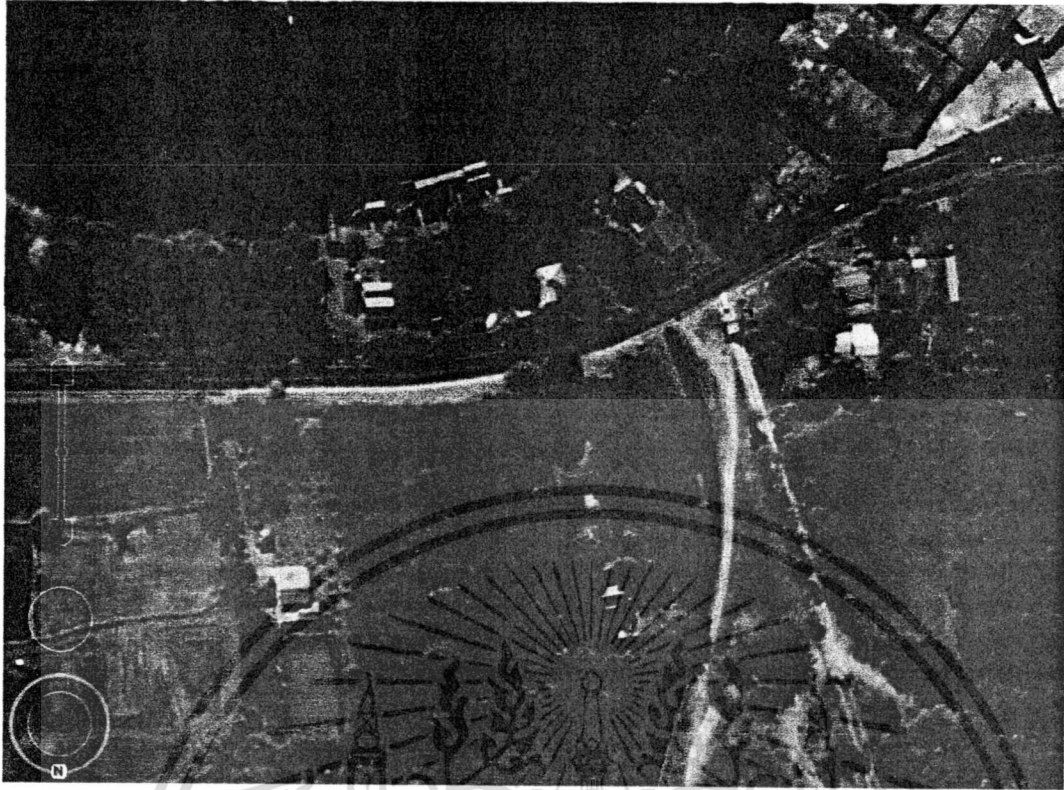
4.1 ที่ตั้งและทำเลที่ตั้ง

ศูนย์ศึกษาวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวน ตั้งอยู่ที่ ตำบลเส้าไห้ จังหวัดสระบุรี มีพื้นที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำป่าสัก

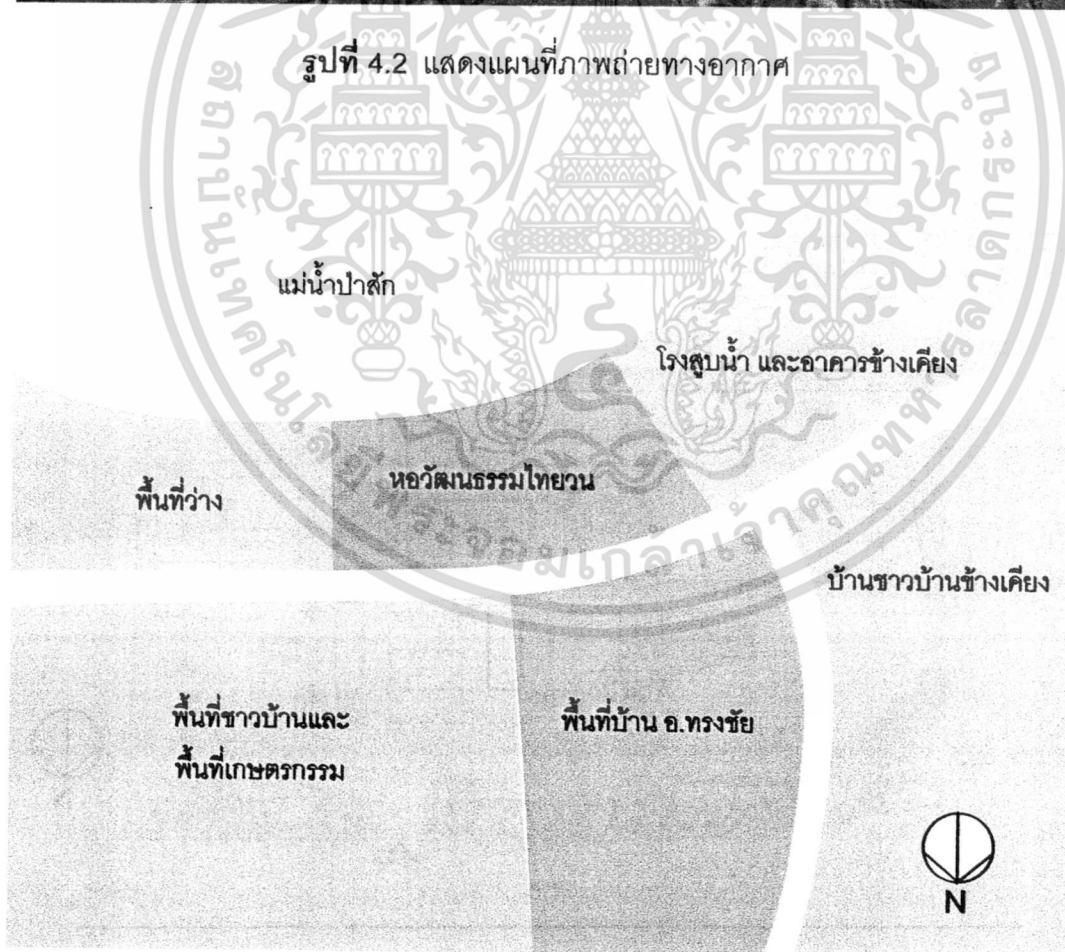

รูปที่ 4.1 แผนที่ผังศูนย์วัฒนธรรมไทยวน สระบุรี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

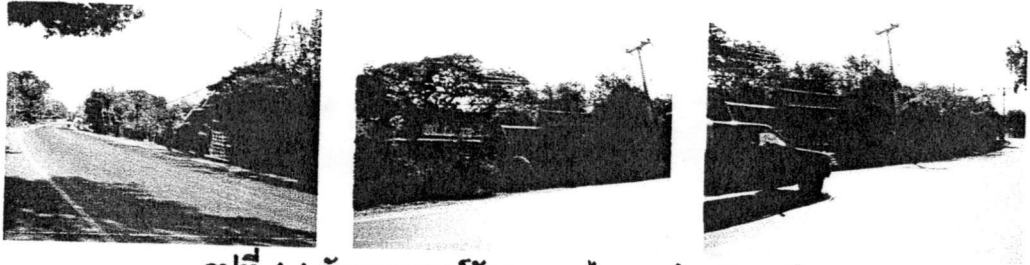
รูปที่ 4.2 แสดงแผนที่ภาพถ่ายทางอากาศ

รูปที่ 4.3 แสดงลักษณะพื้นที่หอวัฒนธรรมไทยวน สระบุรี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ทิศเหนือ ติดทางเข้าหลักเข้าสู่ศูนย์ศึกษาวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวน เป็นถนนใหญ่และเป็นเนินสูงและลาดชัน

รูปที่ 4.4 ลักษณะศูนย์วัฒนธรรมไทยวนด้านทิศเหนือ

ทิศใต้ ติดแม่น้ำป่าสัก ลักษณะชายฝั่งเป็นอ่าวลึกลงไป เนื่องจากน้ำกัดเซาะริมตลิ่ง

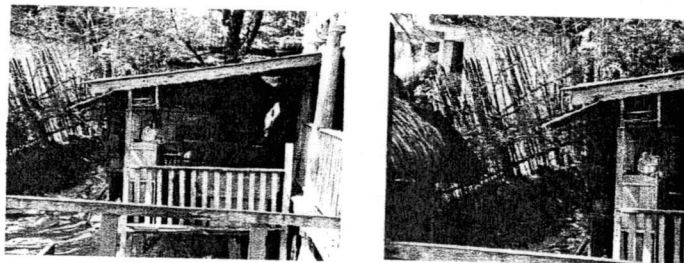
รูปที่ 4.5 ลักษณะศูนย์วัฒนธรรมไทยวนด้านทิศใต้

ทิศตะวันออก ติดเนินดิน และเป็นพื้นที่ว่างรกร้าง มีต้นไม้ ขึ้นตามธรรมชาติ เช่น ป่าไผ่ กระถินริมรั้ว ต้นหางนกยูง วัชพืชต่างๆ

รูปที่ 4.6 ลักษณะศูนย์วัฒนธรรมไทยวนด้านทิศตะวันออก

ทิศตะวันตก ติดคันดินและมีรั้วกันเพื่อแบ่งขอบเขตโครงการ จากโรงสูบน้ำที่ตั้งอยู่ด้านข้าง

รูปที่ 4.7 ลักษณะศูนย์วัฒนธรรมไทยวนด้านทิศตะวันตก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การวิเคราะห์ที่ตั้ง (Site Analysis)

ทิศทางแดด

ดวงอาทิตย์อ้อมได้ ประมาณ 8 เดือน เดือนมีนาคม ถึง เดือนตุลาคม ดวงอาทิตย์อ้อมเหนือ ประมาณ 4 เดือน เดือนพฤศจิกายน ถึง เดือนกุมภาพันธ์

- แสงแดดอาจมีผลกับกลุ่มอาคารเรือนแพบ้างในตอนเที่ยง-บ่าย เนื่องจากแดดทำให้น้ำในแม่น้ำร้อน

- ในส่วนตัวเรือนหลัก แทบจะไม่มีผลในเรื่องแสงแดด เนื่องจากมีต้นไม้ใหญ่ให้ร่มเงา

ทิศทางลม

ได้รับทิศทางลมจาก ลมประจำ (Macro climate) คือ ลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ และ ลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ และได้รับลมท้องถิ่น (Local climate) คือ ลมจากแม่น้ำ

- ลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ ส่งผลในส่วนด้านหลังพื้นที่ของเรือนจัดแสดงและเรือนพัก

- ลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ส่งผลในส่วนด้านหน้าของพื้นที่

- ลมจากแม่น้ำ เนื่องจากที่ตั้งติดกับแม่น้ำ จึงทำให้มีลมเย็นบางส่วนที่พัดจากแม่น้ำขึ้นสู่

บนบก ทำให้อาคารรู้สึกเย็นขึ้น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อ 70 และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.2 การวิเคราะห์ผังพื้นที่ และการจัดวางพื้นที่

4.2.1 การใช้ที่ดิน

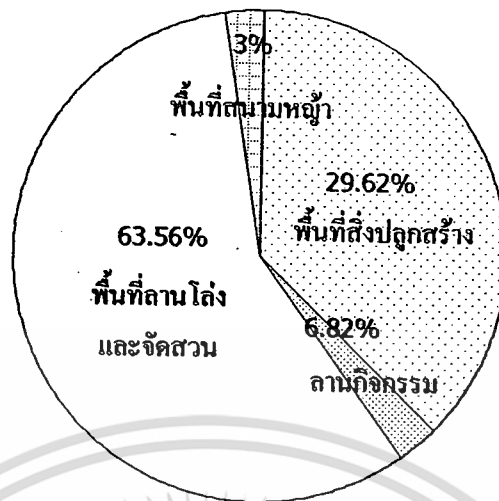
จากการศึกษาลักษณะสภาพแวดล้อมทางกายภาพปัจจุบันของหอวัฒนธรรมไทยวน ในด้านสถาปัตยกรรม สถาปัตยกรรมภายใน และภูมิสถาปัตยกรรม พบว่ามีการใช้ที่ดินทั้งหมด ประมาณ 3,140.94 ตารางเมตร เป็นพื้นที่ตั้งอาคาร ประมาณ 1,305.82 ตารางเมตร คิดเป็นร้อยละ 29.87 พื้นที่ลานดิน สวน และต้นไม้ (Landscape) ประมาณ 2,019.03 ตารางเมตร คิดเป็นร้อยละ 64.28 พื้นที่สนามหญ้าหน้าเรือนพักอาศัย ประมาณ 90.49 ตารางเมตร คิดเป็นร้อยละ 2.88 และพื้นที่ลานเวทีกิจกรรมกลางแจ้ง และทางเดินเชื่อม ประมาณ 93.42 ตารางเมตร คิดเป็นร้อยละ 2.97 ดังตารางที่ 4.1 และภาพที่ 4.9, 4.10 และ 4.11

ตารางที่ 4.1 แสดงขนาดการใช้พื้นที่ดินภายในหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวน สระบุรี

พื้นที่	ขนาดพื้นที่ดิน (ตร.ม.)	ร้อยละ
1. ศาลา	25.29	0.81
2. เรือนพักอาศัยส่วนตัว	87.65	2.79
3. เรือนหลัก	310.28	9.88
4. เรือนครัว	62.93	2.00
5. เรือนเก็บของ	34.23	1.09
6. เรือนพัก ริมแม่น้ำ	171.31	5.45
7. เรือนเก็บอุปกรณ์การแสดง	28.85	0.92
8. เรือนหอสมุด	20.30	0.65
9. เรือนพัก	119.85	3.82
10. ห้องน้ำ	37.08	1.18
11. ศาลาเก็บของ	40.23	1.28
12. ลานกิจกรรม + เวที + ทางเดินเชื่อม	93.42	2.97
13. สนามหญ้าหน้าเรือนพักอาศัย	90.49	2.88
14. พื้นที่ลาน + สวน	2019.03	64.28
รวมพื้นที่ดิน	3140.94	100

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รูปที่ 4.11 แผนภูมิสัดส่วนการใช้ที่ดินภายในห้วงวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวน สระบุรี

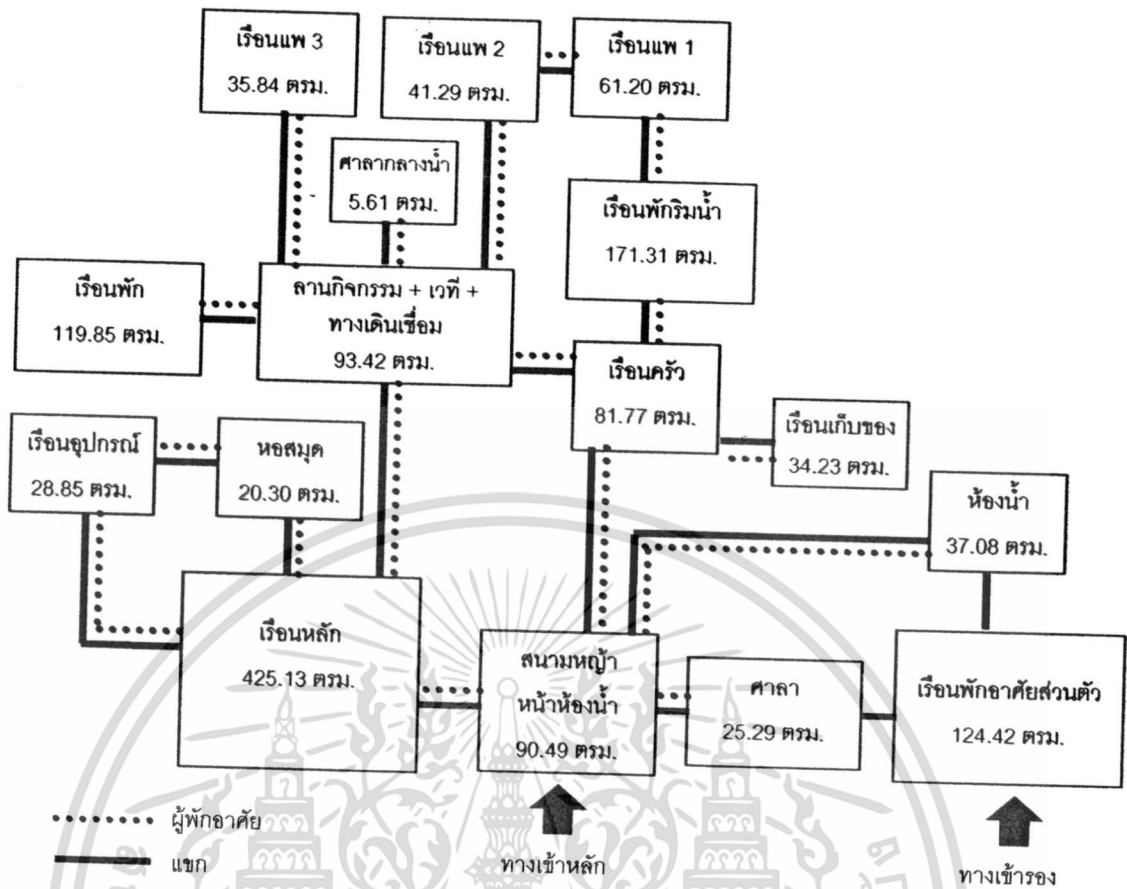
4.2.2 ขนาดและลักษณะการจัดวางพื้นที่ใช้สอยและพื้นที่จัดแสดง

ห้วงวัฒนธรรมไทยวน มีการจัดวางพื้นที่ใช้สอย 19 ส่วน โดยมีพื้นที่อาคารและสิ่งปลูกสร้างในพื้นที่ดิน คือ 1) ศาลาด้านหน้า 2) เรือนพักอาศัยส่วนตัว 3) เรือนไทยหลัก 2 ชั้น 4) เรือนครัว 5) เรือนเก็บของ 6) เรือนพักริมแม่น้ำ 7) เรือนเก็บอุปกรณ์การแสดง 8) เรือนหอสมุด 9) เรือนพักที่อยู่ระหว่างพัฒนา 10) ห้องน้ำ 11) ศาลาเก็บของ 12) ลานกิจกรรมเวทีและทางเดินเชื่อม 13) ลานสนามหญ้าหน้าเรือนพักอาศัย 14) พื้นที่ลานดิน ทางสัญจร และพื้นที่ปลูกต้นไม้ และมีพื้นที่ใช้สอยที่ใช้พื้นที่แม่น้ำป่าสักคือ 15) เรือนแพเก็บเรือ (อยู่เก็บเรือ) 16) บ้านเรือนแพหลังเล็ก 17) ศาลาเรือนแพเล็ก 18) ศาลาเรือนแพใหญ่ 19) บ้านเรือนแพหลังใหญ่ 20) พื้นที่ทางเดินเชื่อมระหว่างแพต่างๆ โดยมีขนาดของพื้นที่ดังตารางที่ 4.2 และภาพที่ 4.12

ตารางที่ 4.2 แสดงขนาดพื้นที่ใช้สอยภายในหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวน สระบุรี

พื้นที่	ขนาดพื้นที่ใช้งาน (ตารางเมตร)	ร้อยละ
1. ศาลา	25.29	0.71
2. เรือนพักอาศัยส่วนตัว		
- ชั้นบน	36.77	1.04
- ชั้นล่าง	87.65	2.47
3. เรือนหลัก		
- เรือนหลักชั้นบน	224.75	6.34
- ใต้ถุนเรือนหลัก	200.38	5.65
4. เรือนครัว		
- ชั้นบน	18.84	0.53
- ใต้ถุนเรือนครัว	62.93	1.77
5. เรือนเก็บของ	34.23	0.97
6. เรือนพัก ริมแม่น้ำ	171.31	4.83
7. เรือนเก็บอุปกรณ์การแสดง	28.85	0.81
8. เรือนหอสมุด	20.30	0.57
9. เรือนพัก	119.85	3.38
10. ห้องน้ำ	37.08	1.05
11. ศาลาเก็บของ	40.23	1.13
12. ลานกิจกรรม + เวที + ทางเดินเชื่อม	93.42	2.63
13. สนามหน้าเรือนพักอาศัย	90.49	2.55
14. พื้นที่ลาน + สวน	2019.03	56.94
15. เรือนแพเก็บเรือ (คูเก็บเรือ)	48.65	1.37
16. บ้านเรือนแพหลังเล็ก	35.84	1.01
17. ศาลาเรือนแพเล็ก	5.61	0.16
18. ศาลาเรือนแพใหญ่	41.29	1.16
19. บ้านเรือนแพหลังใหญ่	61.20	1.73
20. พื้นที่ทางเดินเชื่อมเรือนแพต่างๆ	41.99	1.18
รวมพื้นที่ใช้สอยต่างๆ	3545.98	100

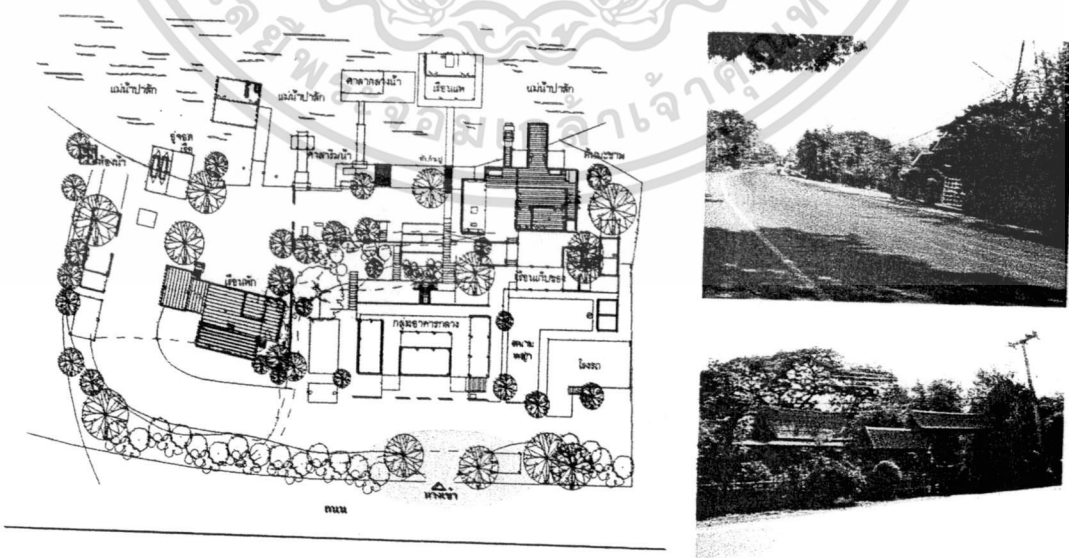
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รูปที่ 4.12 สรุปความสัมพันธ์และขนาดของพื้นที่ใช้สอยภายในหอวัฒนธรรมไทยวน

4.2.3 การจัดสภาพแวดล้อมหอวัฒนธรรมไทยวน

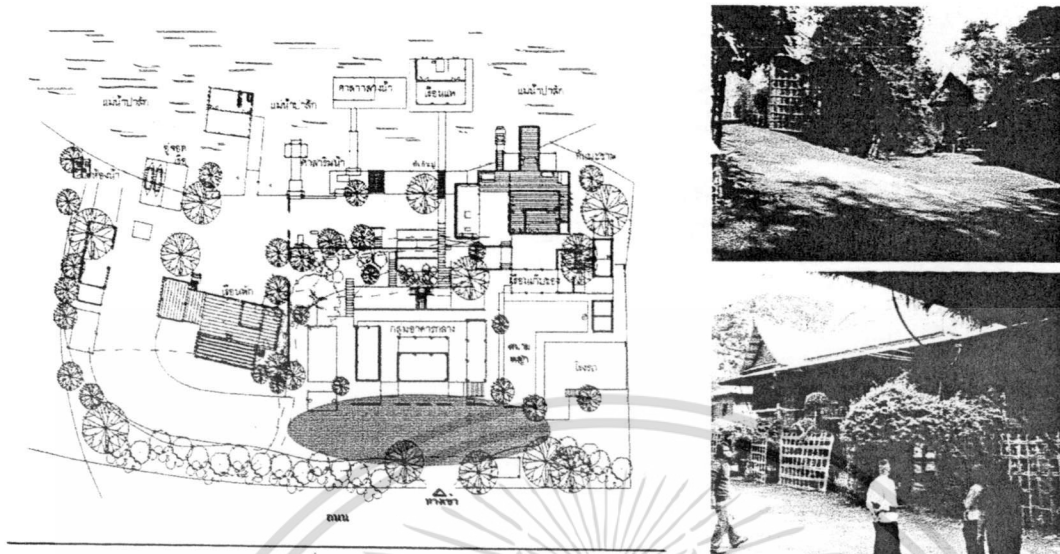
- ทางเข้า ลักษณะทางเข้ามองเห็นได้ไม่ชัดเจนมากนักเนื่องจากเป็นส่วนโค้งมาจากถนน และไม่มีจุดนำสายตาที่น่าสนใจ

รูปที่ 4.13 ลักษณะทางเข้าสู่ตัวโครงการ

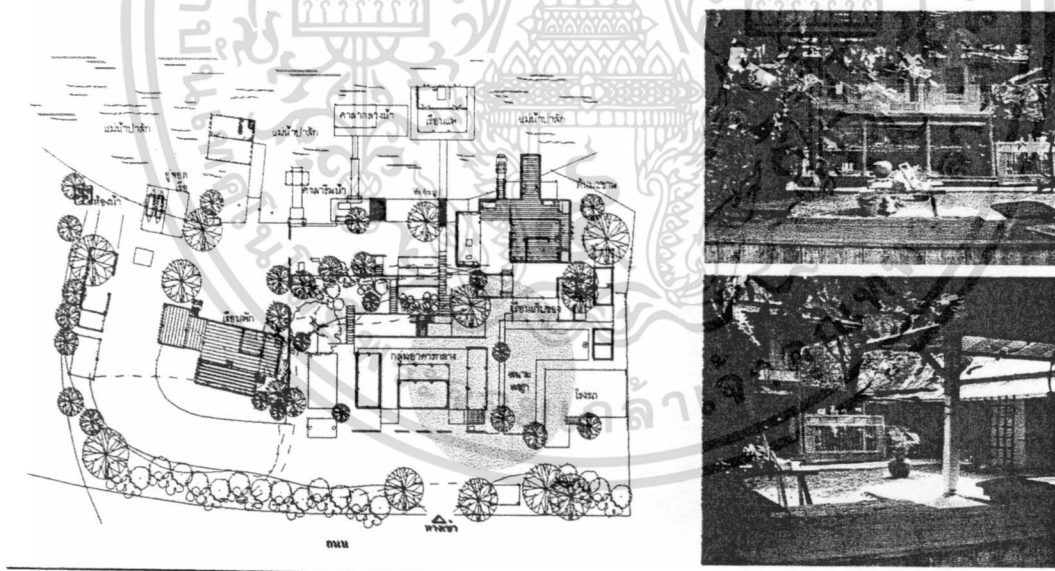
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- ลานทางเข้า หรือชวง เป็นลานที่เชื่อมต่อพื้นที่ และนำเข้าสู่ตัวเรือนต่างๆ ภายในหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวน

รูปที่ 4.14 ลักษณะของลานทางเข้า

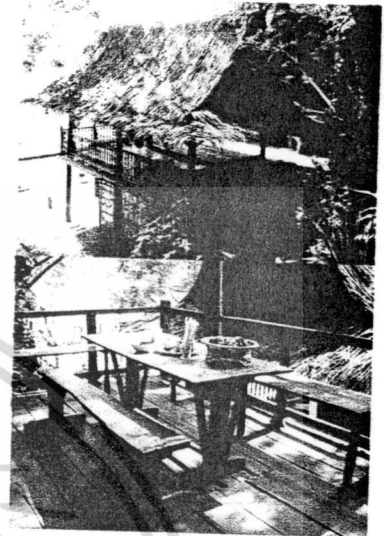
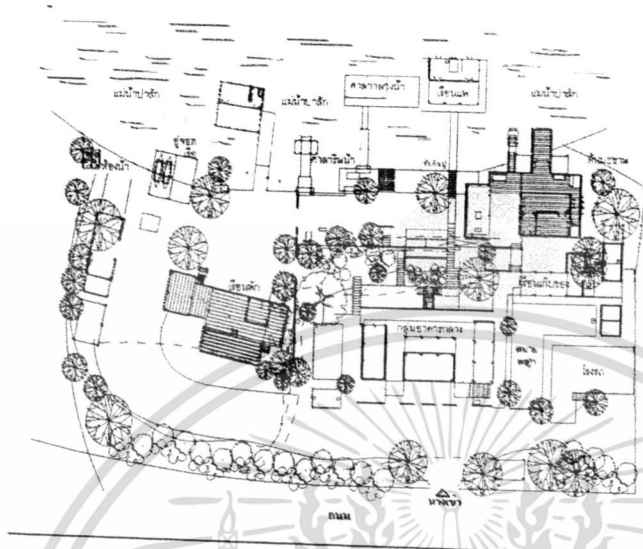
- ทางเดิน เป็นเส้นทางหลักที่เชื่อมกลุ่มเรือนต่างๆ ในการเข้าสู่ตัวเรือน

รูปที่ 4.15 ลักษณะของทางเดินเชื่อมตัวเรือน

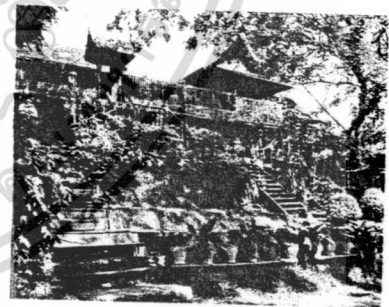
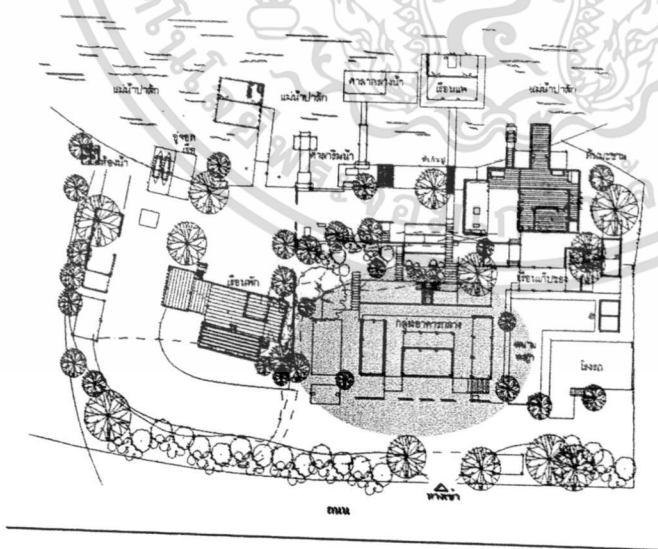
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา 76 และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- **ชานเชื่อมกลุ่มเรือน** เป็นจุดที่เปิดมุมมองสู่บริเวณโดยรอบ ตลอดจนแม่น้ำ และยังเป็นจุดนั่งพักผ่อนชมทิวทัศน์

รูปที่ 4.16 ลักษณะชานเชื่อมกลุ่มเรือน

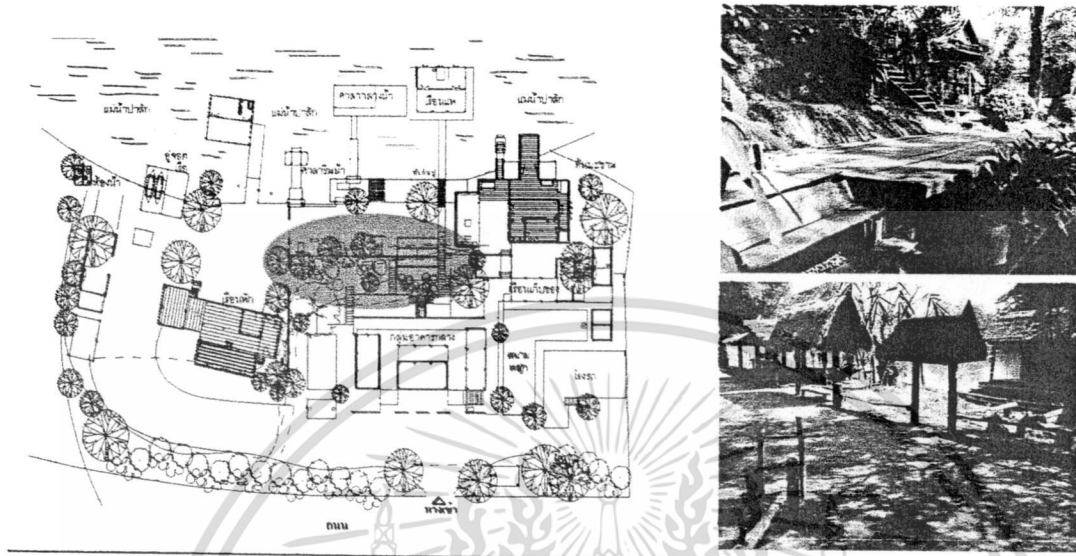
- **กลุ่มเรือนใหญ่** ภายในตัวเรือนด้านบนใช้สำหรับเป็นที่พักโฮมสเตย์ สำหรับแขกที่ต้องการมาพัก ส่วนใต้ถุนเรือนให้เป็นจุดรวมกิจกรรม การแสดงต่างๆ และให้บริการข้อมูล

รูปที่ 4.17 ลักษณะกลุ่มเรือนใหญ่

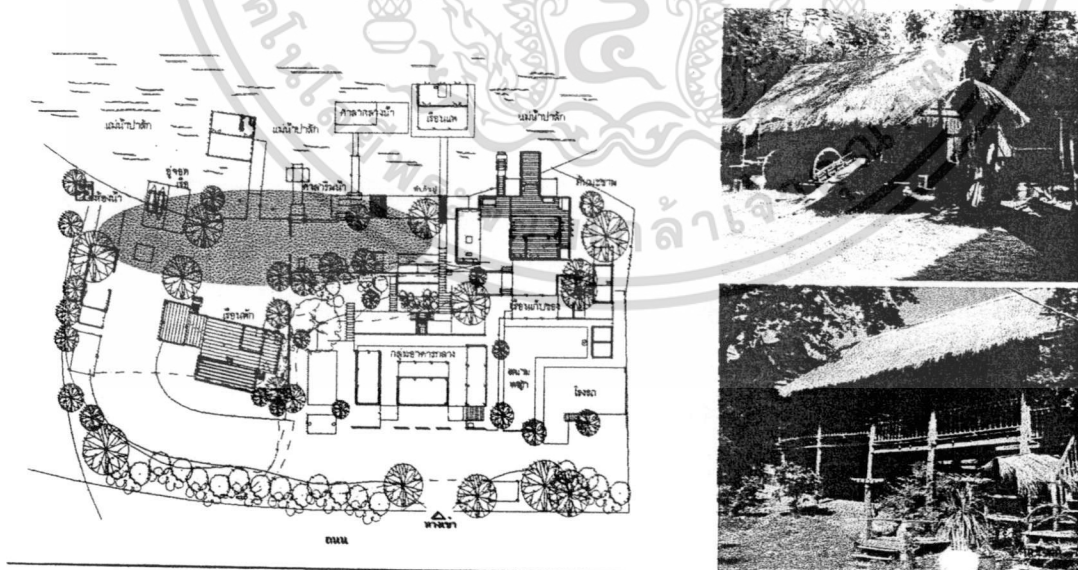
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- ลานบ้าน เป็นลานที่เชื่อมต่อระหว่างตัวเรือนขนานแนวแม่น้ำ และมีเวทีการแสดง ซึ่งใช้แสดงวัฒนธรรมพื้นบ้านของคนไทยวน และเพื่อสำหรับทำกิจกรรมต่างๆ

รูปที่ 4.18 ลักษณะลานบ้าน ลานกิจกรรม

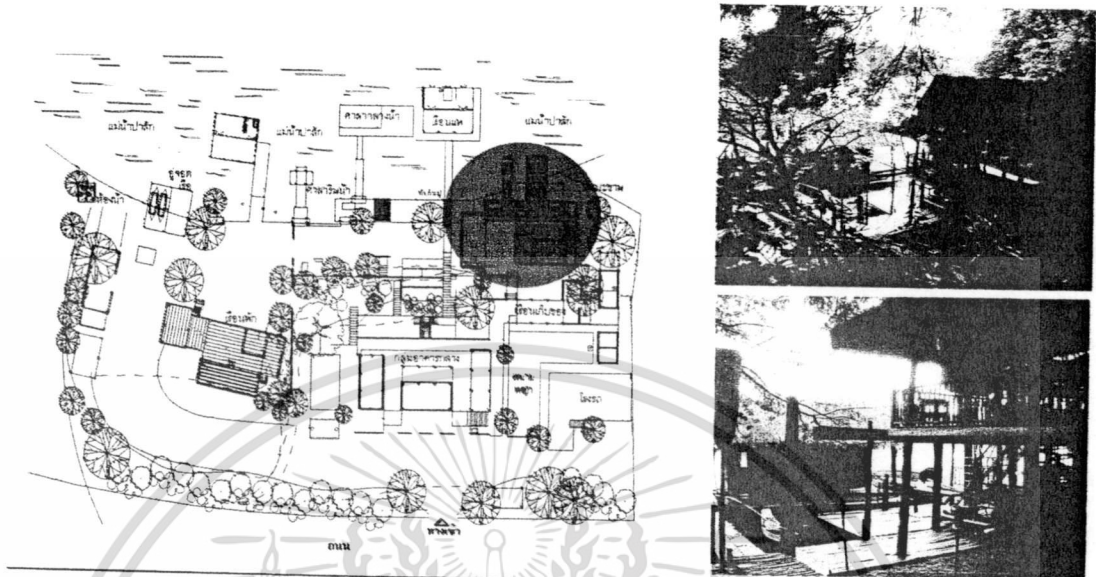
- ลานริมน้ำ เป็นพื้นที่ที่เชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างเรือนและแม่น้ำ โดยจัดภูมิทัศน์ เช่น สนามหญ้าและปลูกต้นไม้ใหญ่ และไม้ริมน้ำ เป็นต้น

รูปที่ 4.19 ลักษณะลานริมน้ำ

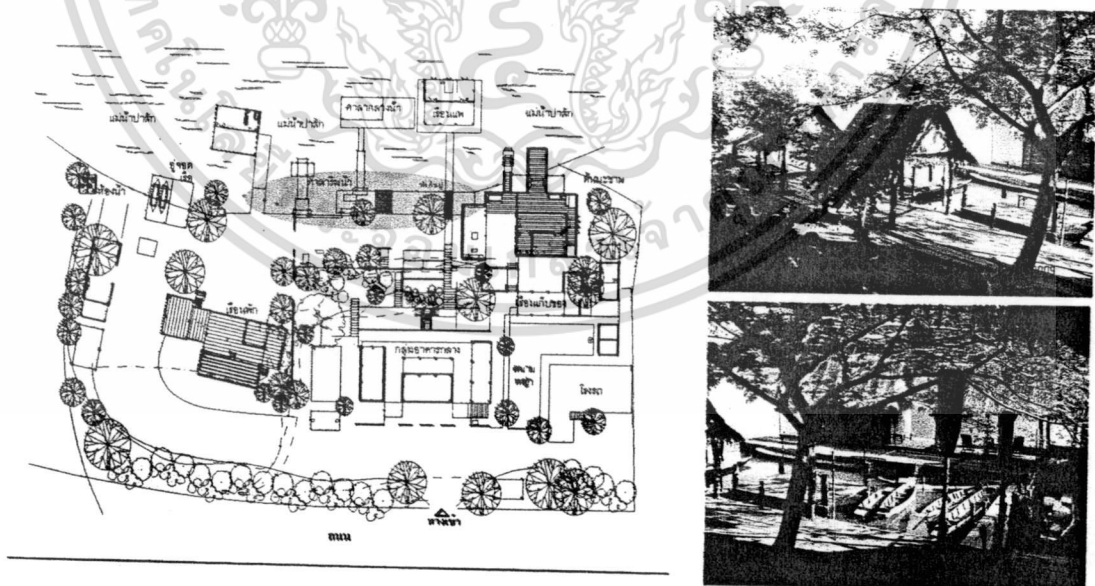
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- เรือนพักริมน้ำ เป็นเรือนพักโฮมสเตย์ ที่สามารถมองเห็นทิวทัศน์ของแม่น้ำป่าสักได้แบบเปิดกว้าง เป็นเรือนที่มีลักษณะโปร่งโล่ง

รูปที่ 4.20 ลักษณะเรือนพักริมน้ำ

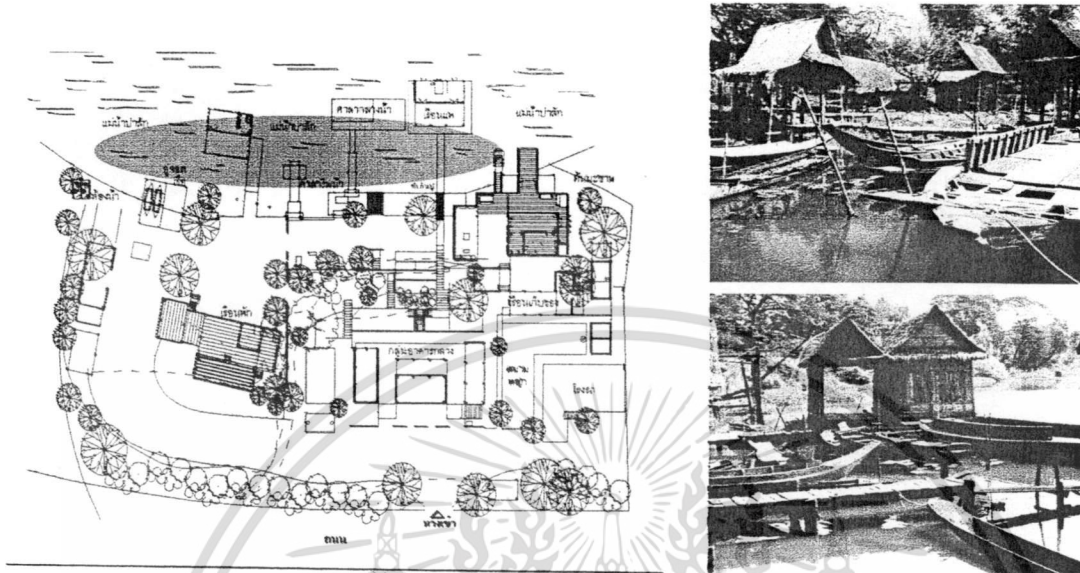
- ทาน้ำ มีลักษณะเป็นระเบียงไม้ อยู่ระหว่างพื้นดินขนานกับแม่น้ำ และเป็นทางเดินเชื่อมกับเรือนแพ และศาลากลางน้ำ โดยมีเรือต่างๆ ผูกไว้ริมตลิ่ง

รูปที่ 4.21 ลักษณะของทาน้ำ

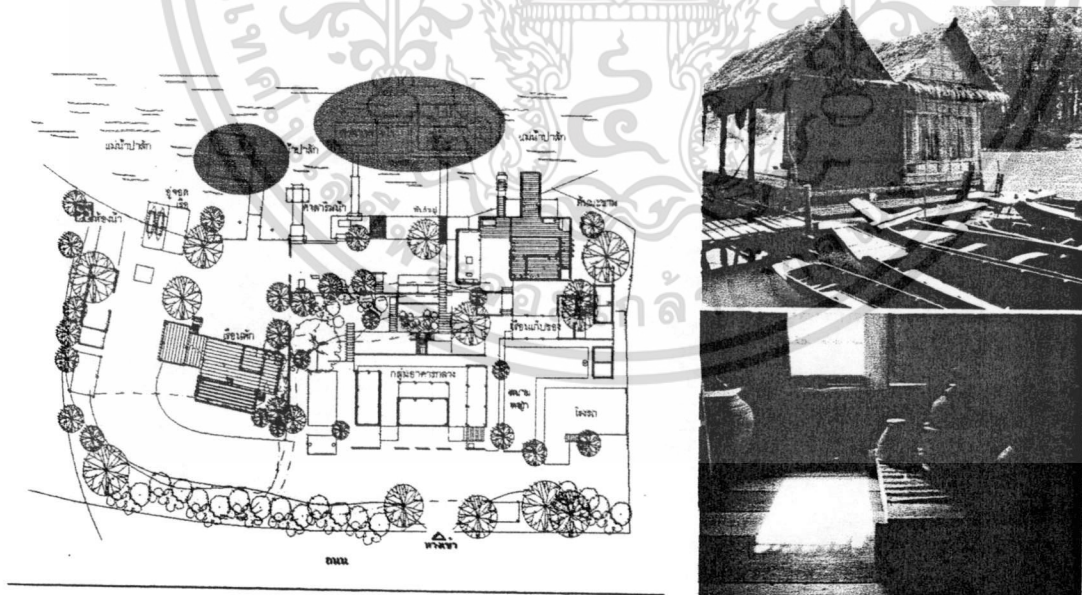
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- ท่าผูกเรือ มีลักษณะเป็นทางเดินสู່แม่น้ำ มีหลักสำหรับผูกยึดเรือตลอดทางเดิน สามารถทำให้ผู้ชมสัมผัสเรือได้ใกล้ชิดมากขึ้น

รูปที่ 4.22 ลักษณะท่าผูกเรือ

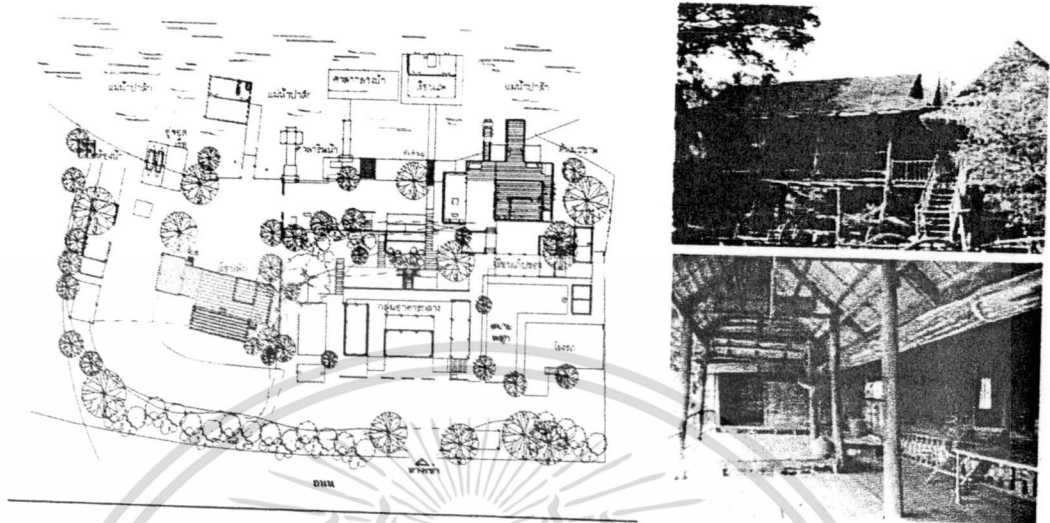
- เรือนแพ และ ศาลากลางน้ำ เป็นที่พักผ่อนของผู้เข้าชม โดยได้เชื่อมสะพานเป็นทางเดินเข้าสู่ตัวเรือนแพที่ลอยอยู่ในแม่น้ำ

รูปที่ 4.23 ลักษณะเรือนแพ และศาลากลางน้ำ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

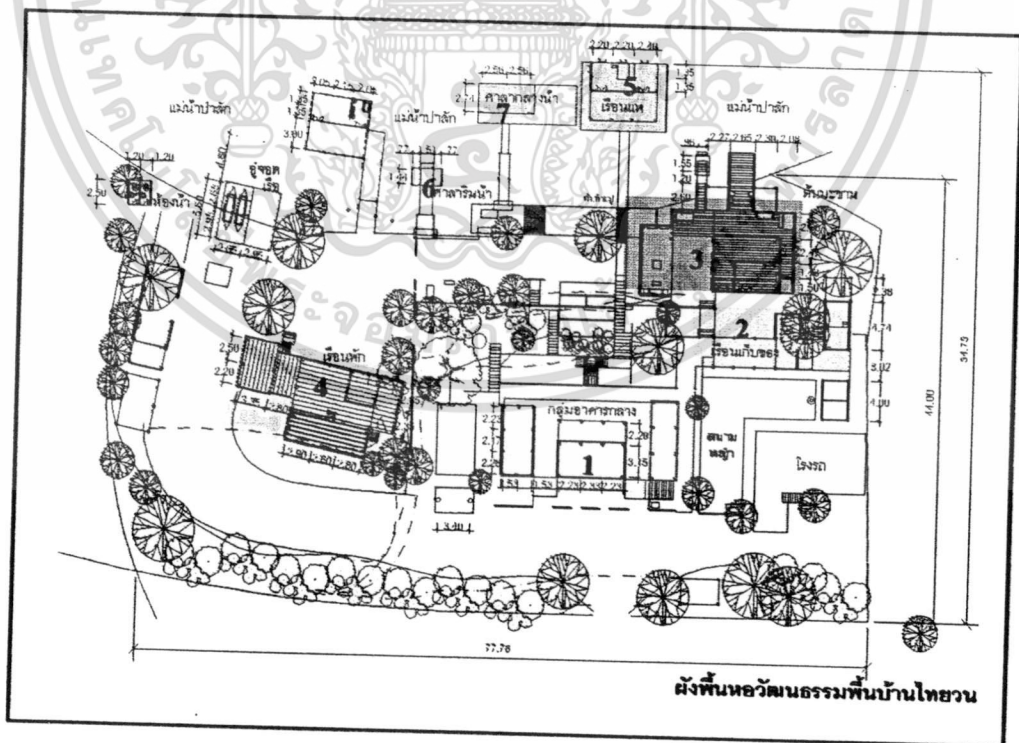
- เรือนพัก เป็นเรือนที่ใช้สำหรับเป็นที่พักโฮมสเตย์ สำหรับแขกที่ต้องการมาพัก มีระเบียบ
 ใโล่งสามารถมองเห็นทัศนียภาพโดยรอบได้อย่างดี

รูปที่ 4.24 ลักษณะเรือนพัก

4.3 การวิเคราะห์ลักษณะสถาปัตยกรรม และสถาปัตยกรรมภายใน

4.3.1 รูปแบบของอาคาร และสิ่งปลูกสร้าง

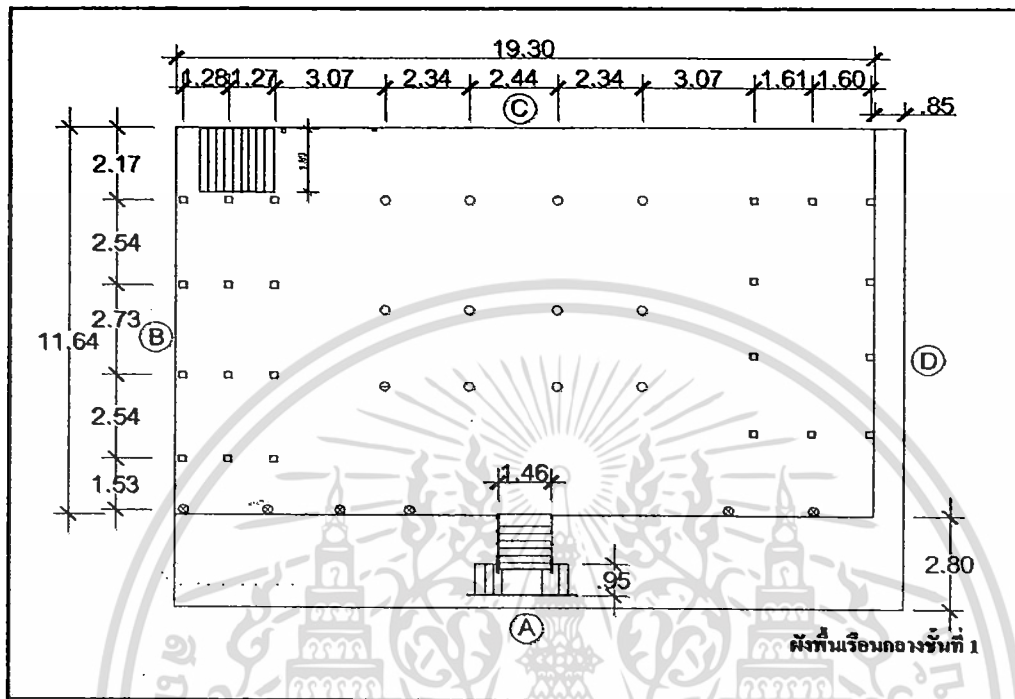

รูปที่ 4.25 ผังศูนย์วัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวน

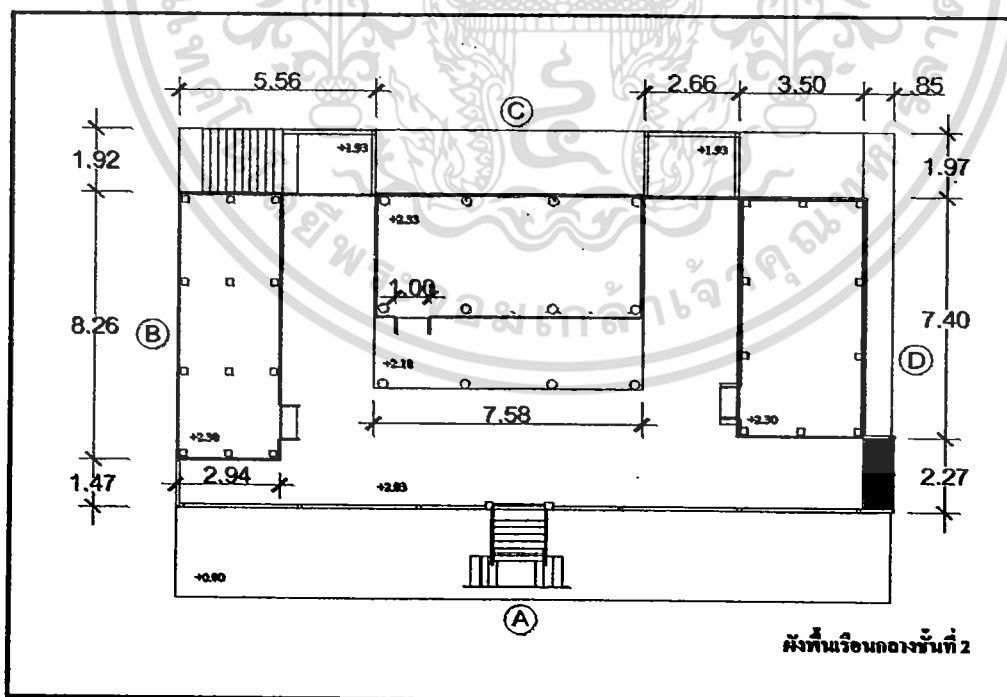
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จากการสำรวจพื้นที่ศูนย์วัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวน สามารถแบ่งกลุ่มอาคารหลัก ได้ดังนี้

- 1) เรือนกลาง 2) เรือนเก็บของและเรือนครัว 3) เรือนพักผ่อน (เรือนพักริมน้ำ) 4) เรือนพัก
- 5) เรือนแพ 6) ศาลาริมน้ำ 7) ศาลากลางน้ำ

รูปที่ 4.26 ผังเรือนกลางชั้นที่ 1

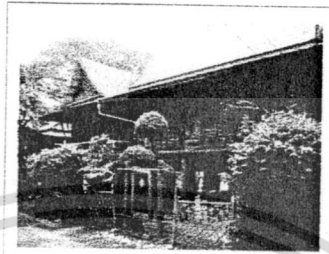
รูปที่ 4.27 ผังเรือนกลางชั้นที่ 2

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แสดงรายละเอียดส่วนผังพื้นที่ 1 อาคารเรือนกลาง

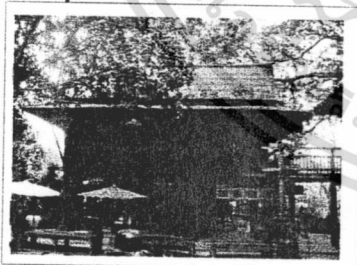
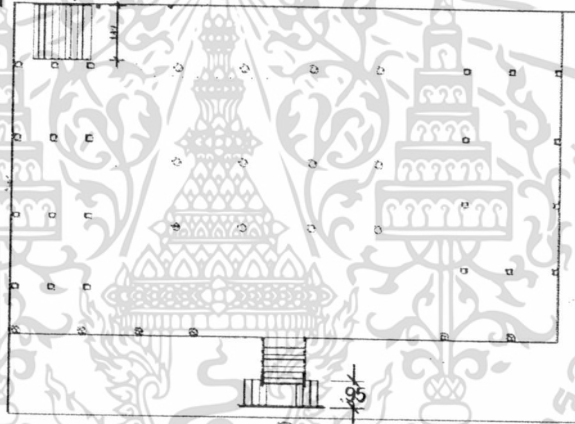
● ส่วนบันไดทางขึ้นด้านหลัง เป็นบันไดแบบพาดกับ ส่วนชานบางเรือนบันไดนี้ สามารถที่จะยกเก็บได้

● ส่วนด้านหลังอาคาร (C) แสดง รูปแบบโดยรวมของลักษณะของ รูปแบบเรือนไทย

● ส่วนพื้นที่ที่โองชั้นที่ 1 จะเห็น ส่วนของโครงสร้างเสาที่เป็น แบบเสากลม

● ส่วนด้านข้างอาคาร (B)

● ส่วนด้านหน้าอาคาร (A) ซึ่งมีลักษณะคล้าย ศาลาขนาดใหญ่มีโครงสร้างคล้ายหลังคาเรือน แต่มีขนาดที่เล็กกว่าและรูปแบบทางด้านหน้า โดยรวมการวางห้องต่างๆของเรือนไทย

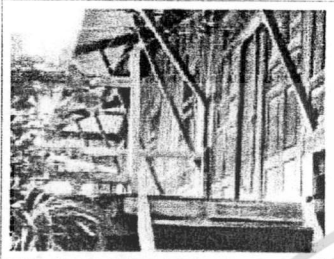

● ส่วนด้านข้างอาคาร (D)

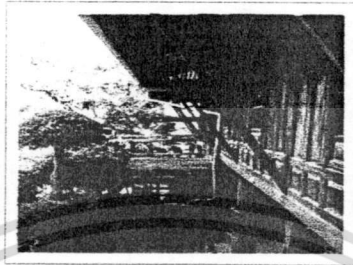
รูปที่ 4.28 รายละเอียดเรือนกลาง ชั้นที่ 1

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

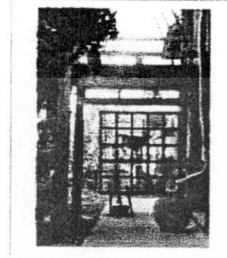
แสดงรายละเอียดส่วนผนังพื้นที่ 2 อาคารเรือนกลาง

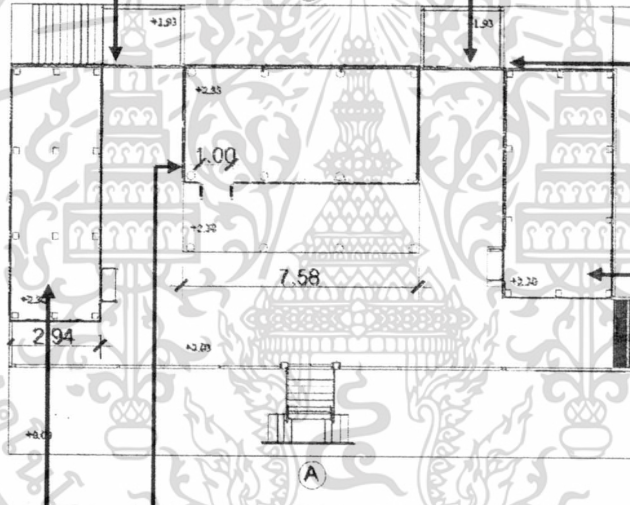
● พื้นที่ว่างระเบียงหลัง

● พื้นที่ว่างระเบียงหลัง ในส่วนมีเด้าและกันฮาด ซึ่งทำหน้าที่ขึ้นจากเสาออกไปเพื่อรับน้ำหนักเชิงชายและปลายของหลังคาและเป็นที่ยึดเกาะของจันทันกันฮาด

● พื้นที่ว่างส่วนได้อาคาร

● ทักษณียภาพภายในห้อง รูปแบบผนังแบบตูกฝึก หน้าค่างบานเปิดและแบบที่เป็นระแนง

● ทักษณียภาพภายในห้อง ลักษณะผนังโดยการเด่นตูกฝึกในรูปแบบต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นแนวคั้งและแนวนอน

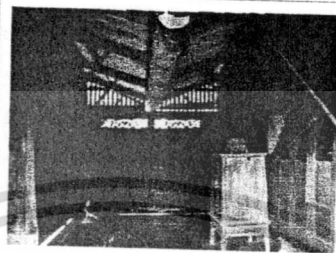
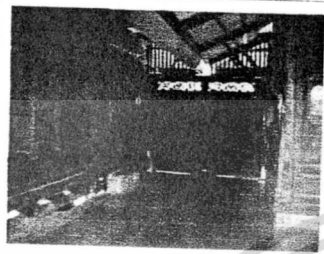

● ทักษณียภาพภายในห้อง จะเห็นท้องหลังคาซึ่งสามารถที่จะเป็น ซื่อ แปล ลักษณะช่องแสง การเปิดพื้นที่รับลมได้อย่างชัดเจน

รูปที่ 4.29 รายละเอียดเรือนกลาง ชั้นที่ 2 ส่วนระเบียงและห้องพัก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

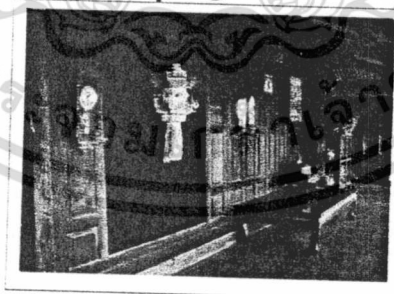
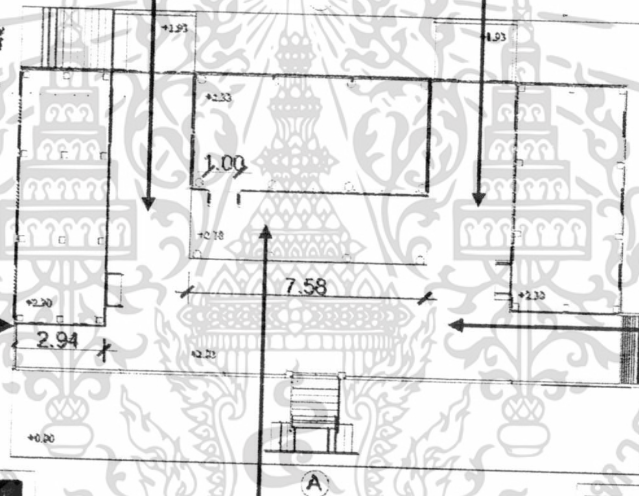
แสดงรายละเอียดส่วนผังพื้นที่ชั้นที่ 2 อาคารเรือนกลาง

● พื้นที่ว่างส่วนลานหน้าห้อง แสดงให้เห็นพื้นที่ว่างภายในอาคารที่เว้นระหว่างห้องสองห้องซึ่งไม่ใช้ผนังร่วมกันและยังทำให้เกิดพื้นที่ที่อากาศสามารถที่จะหมุนเวียนได้อีกด้วย

● รูปแบบช่องระบายอากาศในส่วนพื้นที่ว่าง

● พื้นที่ว่างบริเวณระเบียงที่ไม่มีการส่วนลานหน้าห้องส่วนนี้จะแสดงให้เห็นถึงผลของการยกพื้นที่แบ่งแยกพื้นที่ออกจากกันอย่างชัดเจน

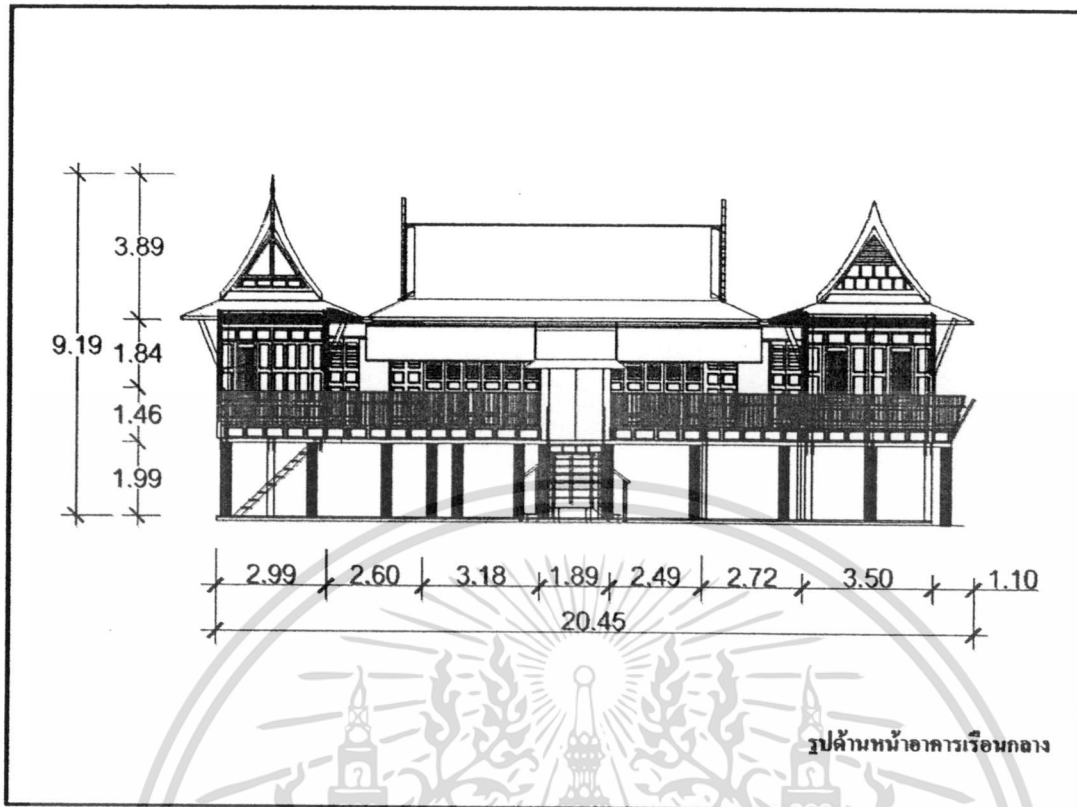
● ทางเชื่อมคอร์ตระหว่างอาคารมีการแบ่งพื้นที่โดยขมกการยกระดับพื้นของอาคาร

● พื้นที่ว่างส่วนชานเรือนหน้าห้อง แสดงให้เห็นส่วนที่เปิดและตัวที่ปิดของบ้านเรือนไทยที่มีความแตกต่างอย่างชัดเจน

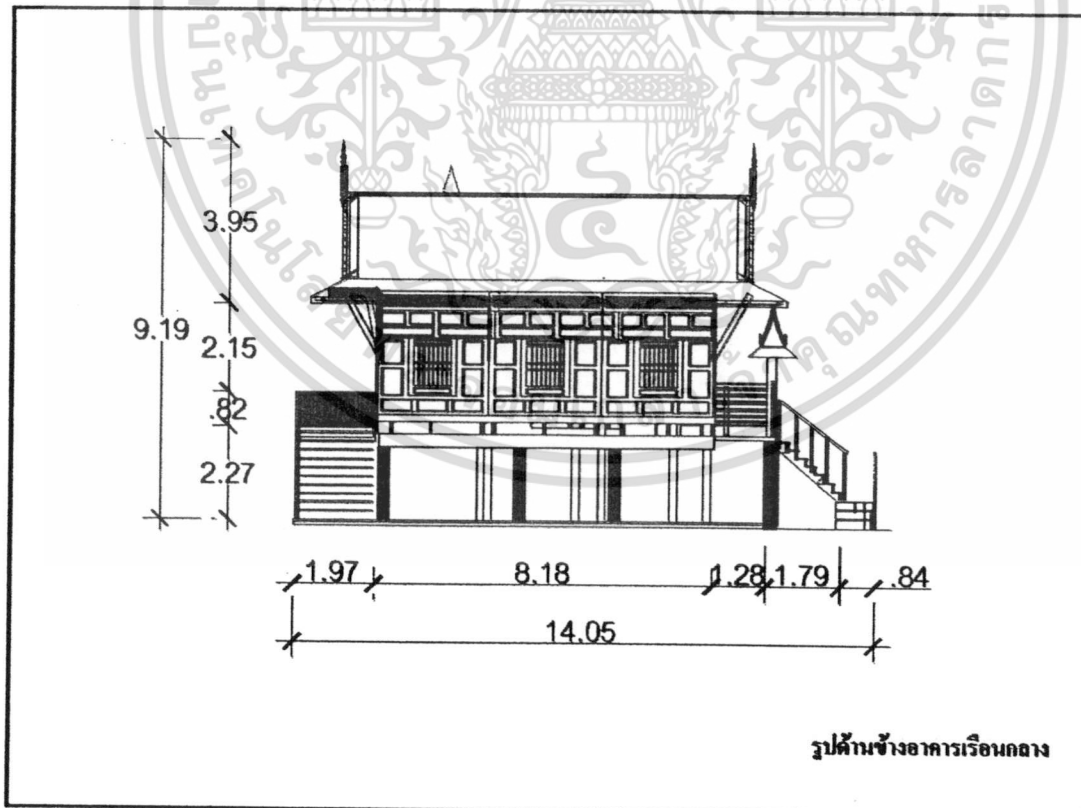
● พื้นที่ส่วนนั่งพัก มนังส่วนนี้จะเป็นระแนงไม้เป็นผลให้มีการระบายอากาศอย่างเต็มที่

รูปที่ 4.30 รายละเอียดเรือนกลาง ชั้นที่ 2 ส่วนลานเชื่อมและระเบียง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

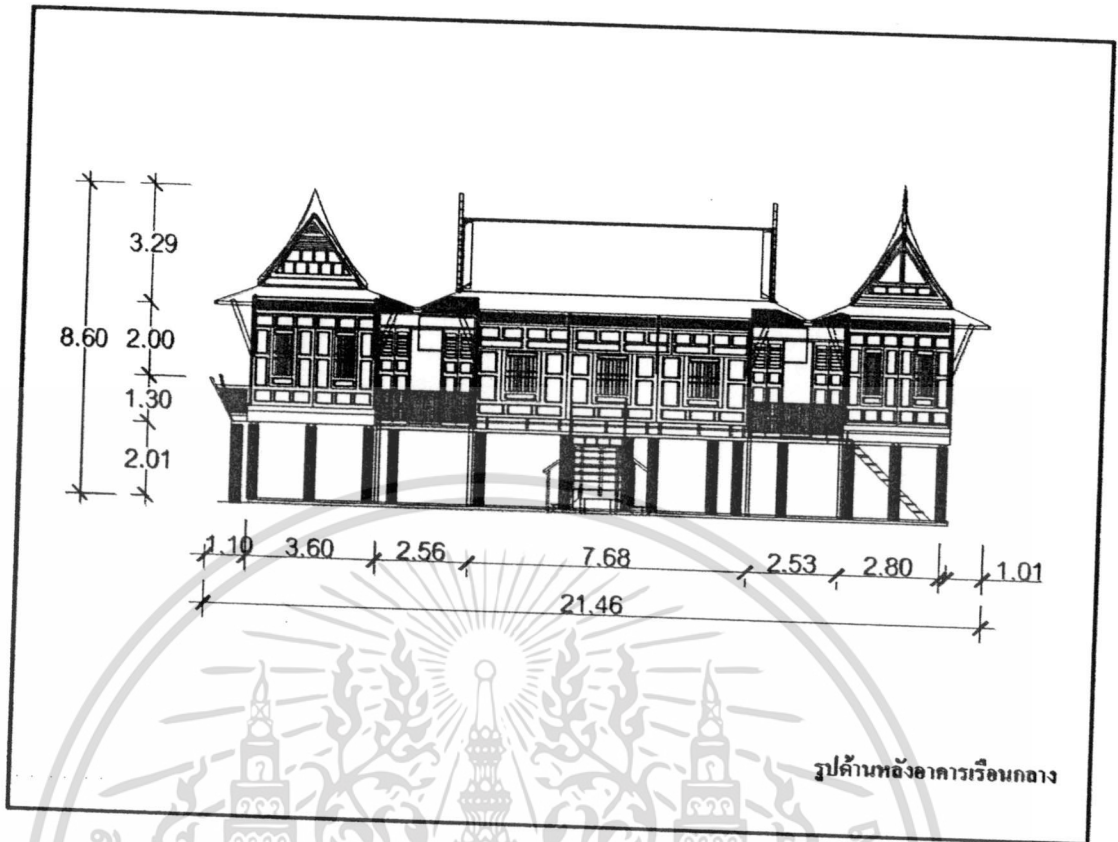

รูปที่ 4.31 รูปด้านหน้าอาคารเรียนกลาง (A)

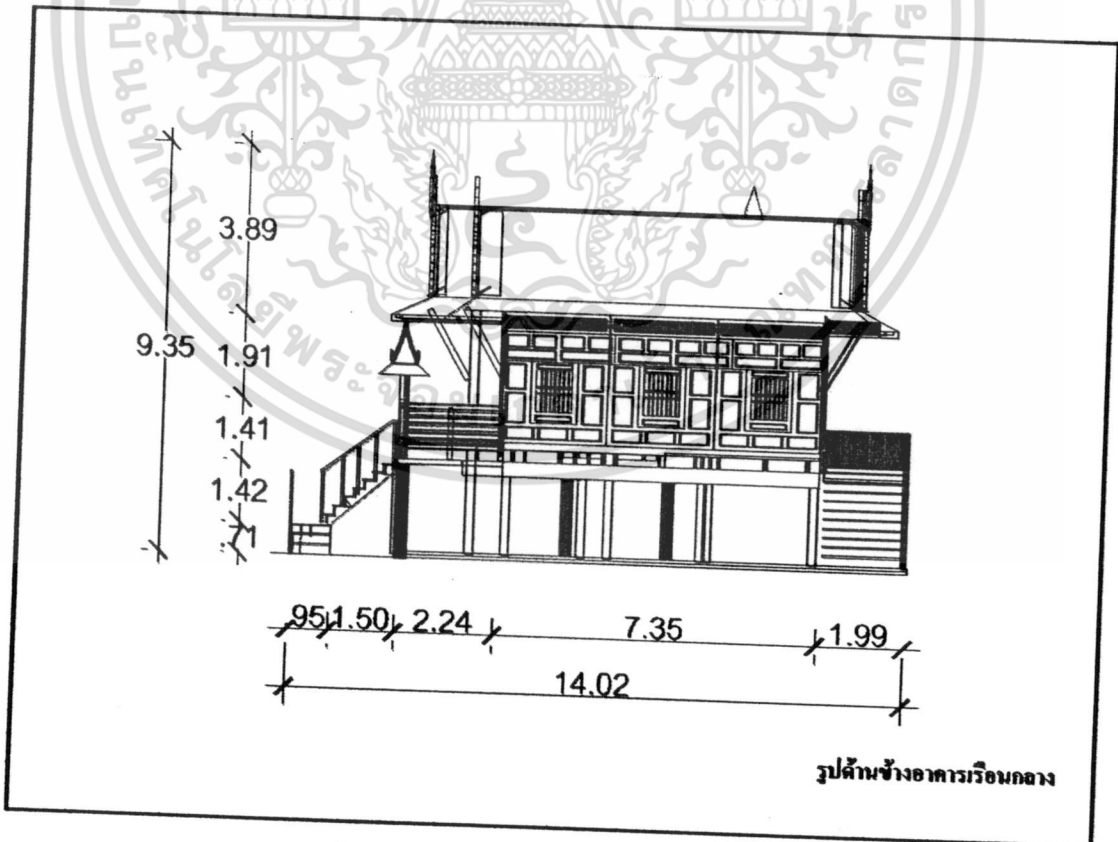

รูปที่ 4.32 รูปด้านข้างอาคารเรียนกลาง (B)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

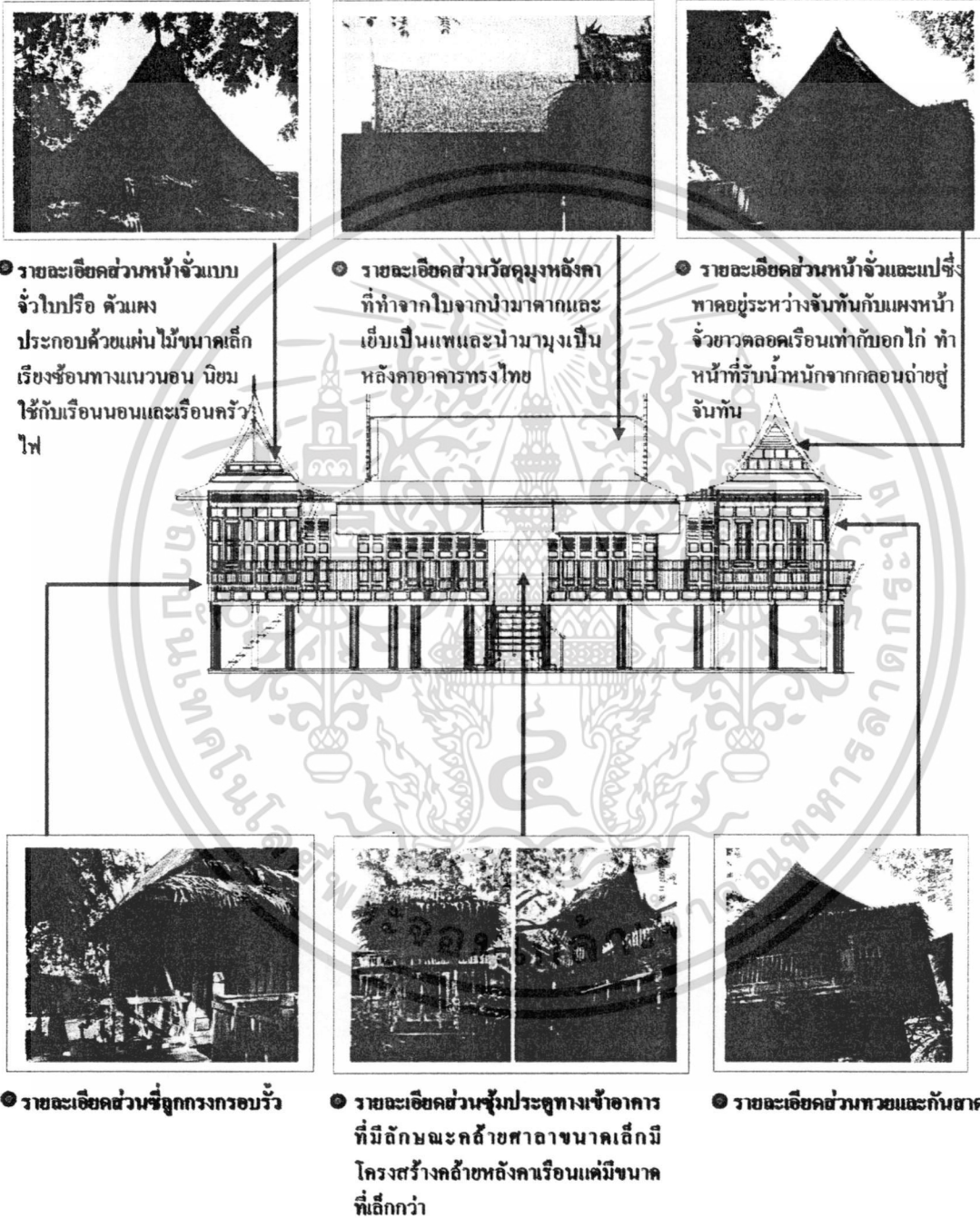
รูปที่ 4.33 รูปด้านหลังอาคารเรือนกลาง (C)

รูปที่ 4.34 รูปด้านข้างอาคารเรือนกลาง (D)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

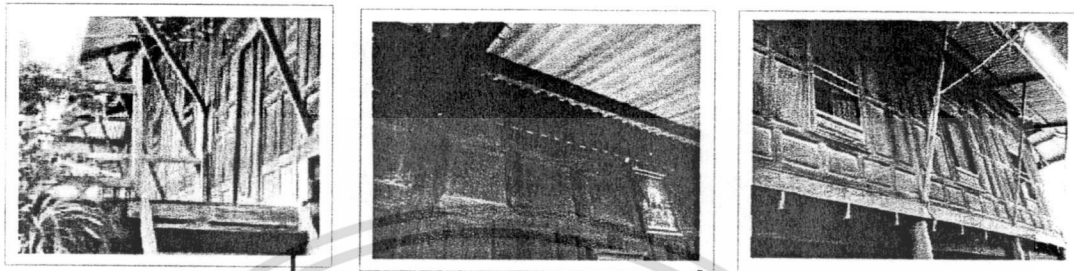
แสดงรายละเอียดส่วนด้านหน้า (A) อาคารเรือนกลาง

รูปที่ 4.35 รายละเอียดส่วนด้านหน้า (A) อาคารเรือนกลาง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แสดงรายละเอียดส่วนด้านข้าง (B) อาคารอาคารเรือนกลาง

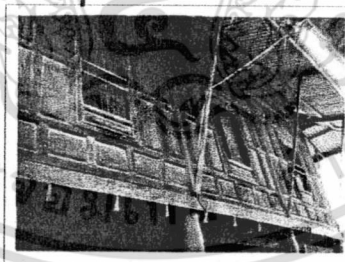
● พื้นที่ว่างระเบียงค้ำหลังอาคาร

● ร่องระบายอากาศ เป็นการคิระแนงไม้เพื่อช่วยในเรื่องของการถ่ายเทของอากาศเป็นส่วนที่เชื่อมค่อระหว่างส่วนของหลังคาและผนังเรือน

● รายละเอียดส่วนเต้าและกันสาด ซึ่งทำหน้าที่ยื่นจากเสาออกไปเพื่อรับน้ำหนักเชิงชายและปลายของหลังคาและเป็นที่ยึดเกาะของจันทันกันสาด

● บันไดทางขึ้นด้านหลัง ลักษณะเป็นบันไดแบบพาดกับส่วนชานบางเรือน บันไดนี้สามารถที่จะยกเก็บได้

● รายละเอียดส่วนผนังเป็นแบบการใช้ลูกฟูกแบบคั้งและนอนนอกจากนี้ซึ่งแสดงให้เห็นส่วนเต้าทำหน้าที่ยื่นจากเสาออกไปเพื่อรับน้ำหนักเชิงชายและปลายของหลังคาและเป็นที่ยึดเกาะของจันทันกันสาด

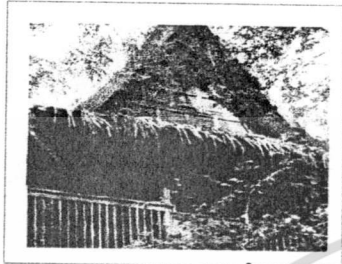

● รายละเอียดส่วนคงและรอดอาคารของซึ่งเป็นอีกส่วนที่ทำหน้าที่รับน้ำหนักในส่วนพื้นเรือน

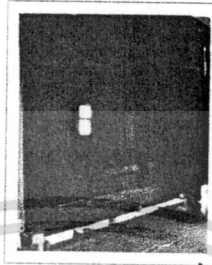
รูปที่ 4.36 รายละเอียดส่วนด้านข้าง (B) อาคารเรือนกลาง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้.

แสดงรายละเอียดส่วนด้านหลัง (C) อาคารอาคารเรือนกลาง

● รายละเอียดส่วนหน้าจั่วในแบบที่ใช้แค่ลวดลายแบบลูกฟักเพียงอย่างเดียว

● รูปแบบผนังอาคารซึ่งเป็นแบบผสมระหว่างฝาปะกนที่มีการใช้ลูกฟักเล่นในส่วนล่างของผนังอาคาร

● รายละเอียดส่วนหน้าจั่วแบบจั่วใบปรีอ คิ้วแฝงประกอบด้วยแผ่นไม้ขนาดเล็กเรียงซ้อนทางแนวนอน นิยมใช้กับเรือนนอนและเรือนครัวไฟ

● รายละเอียดของเสา(กลม) เรือนนิยมในเนื้อซึ่งท่อนเดียวเป็นส่วนโครงสร้างหลักของอาคารซึ่งมีหลายส่วน อาทิเช่น เสาเอก เสาโท เป็นต้น

● รูปแบบซุ้มกกรงครอบรั้วที่มีการตีระแนงเหลี่ยมและส่วนล่างให้บานลูกฟักในการเก็บส่วนล่างของรั้ว

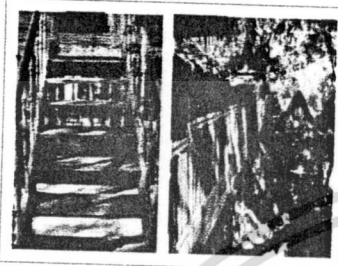

● พื้นที่ว่างส่วนโถงใต้บันไดที่ใช้โครงสร้างแบบบกลมและยังเห็นแนวโครงสร้างของรอดซึ่งเป็นอีกส่วนที่สำคัญการเรือนไทย

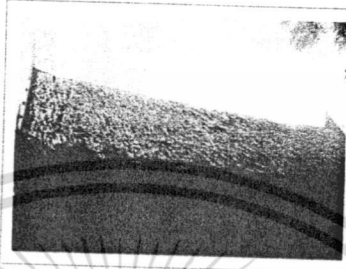
รูปที่ 4.37 รายละเอียดส่วนด้านหลัง (C) อาคารเรือนกลาง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

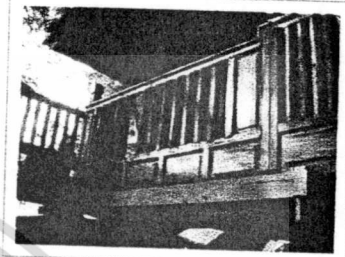
แสดงรายละเอียดส่วนด้านข้าง (D) อาคารเรือนกลาง

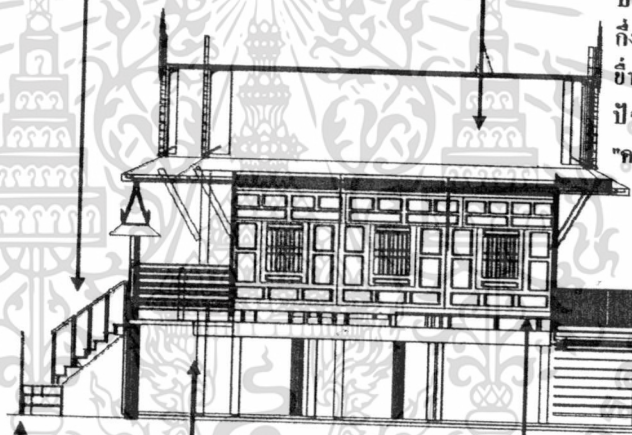
● รายละเอียดส่วนบันไดทางขึ้น

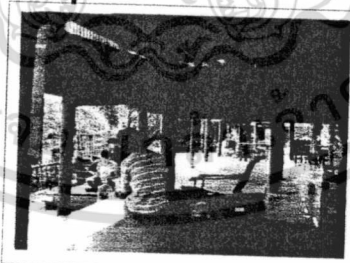
● รายละเอียดส่วนวัดคูนงหลังคาที่ทำกรวยจากเรียงเป็นคับมวาวซ้อนกัน

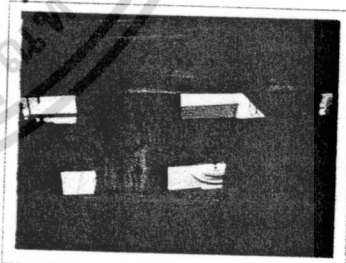
● รายละเอียดส่วนรอกทำหน้าที่ยอมรับพื้น นั่งอยู่บนเสาที่เจาะทะลุถึงกลางทั้งสองค้ำ และยื่นเลขเสาออกไป ในปัจจุบันเรียกส่วนนี้ว่า "คาน"

● รายละเอียดลูกกรงบันได แสดงรายละเอียดการเว้นระยะในการทำราวจับบริเวณบันได

● รายละเอียดส่วนที่นั่งพักใต้เรือน แสดงการใช้พื้นที่ใช้สอยภายใต้อาคารของบ้านเรือนไทยในอีกรูปแบบ

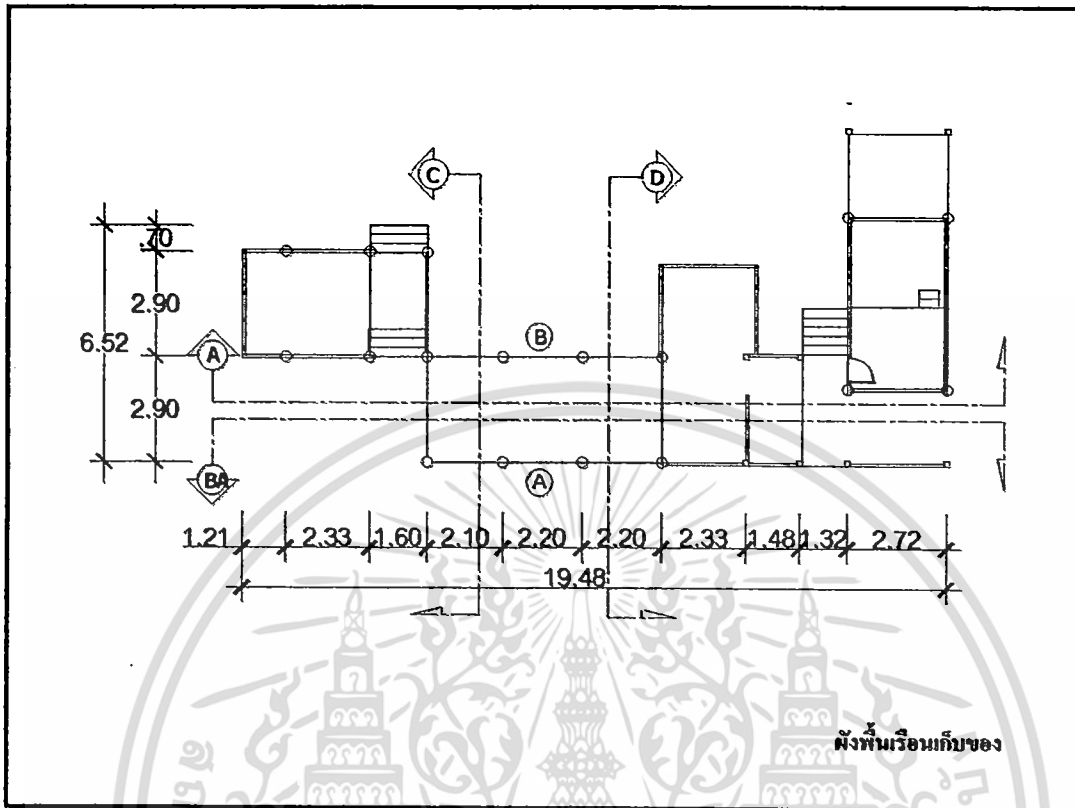

● รายละเอียดส่วนรอกและคอง ซึ่งคองคือพื้นสั้นขวางกับค้ำเรือน จำเป็นต้องมีคองมารองรับ คองคือไม้เหลี่ยมช่วยไม่ให้อาคารคกท้องข้าง

รูปที่ 4.38 รายละเอียดส่วนด้านข้าง (D) อาคารเรือนกลาง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

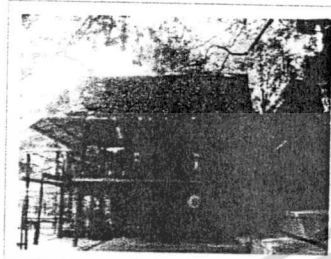
2) เรือนเก็บของ และเรือนครัว

รูปที่ 4.39 ผังพื้นเรือนเก็บของ และเรือนครัว

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แสดงรายละเอียดส่วนมั่งพื้นอาคารเรือนเก็บของ

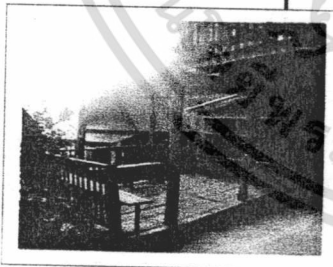
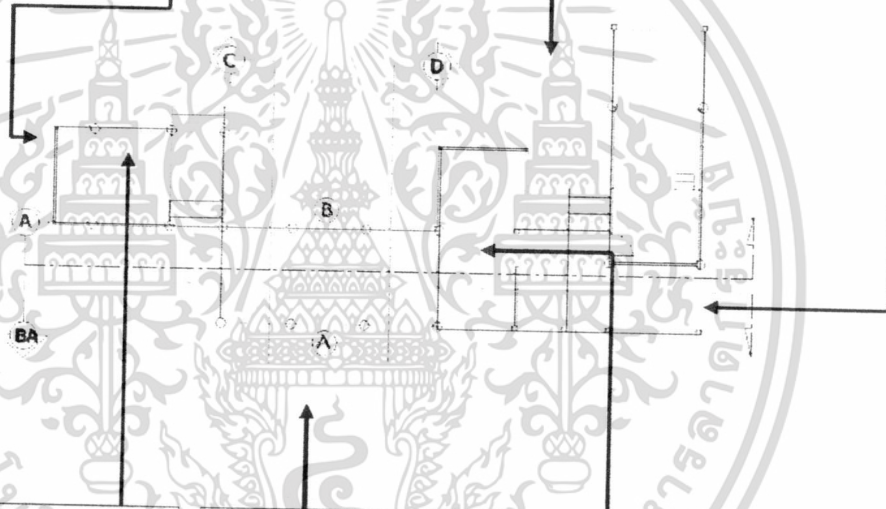
รูปด้านข้างอาคาร

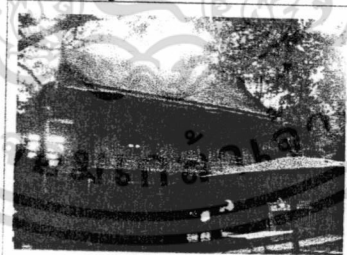
รูปด้านหน้าอาคาร (B)

พื้นที่ว่างบริเวณครัว

ทัศนียภาพภายในศาลาพักคอย

รูปด้านหน้าอาคาร (A) ลักษณะโดยรวมของเรือนไทยไม่ว่าจะเป็นส่วนของสี ฝาและโครงสร้างของอาคาร

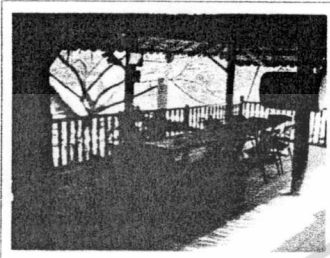

ทัศนียภาพภายในส่วนเตรียมอาหาร ไร่กรูพื้นคัวไม้จริง

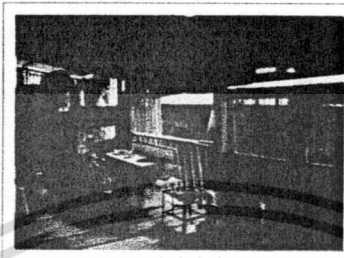
รูปที่ 4.40 รายละเอียดสภาพภายนอกเรือนเก็บของและเรือนครัว

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แสดงรายละเอียดส่วนผังพื้นอาคารเรือนเก็บของ

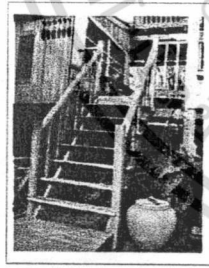
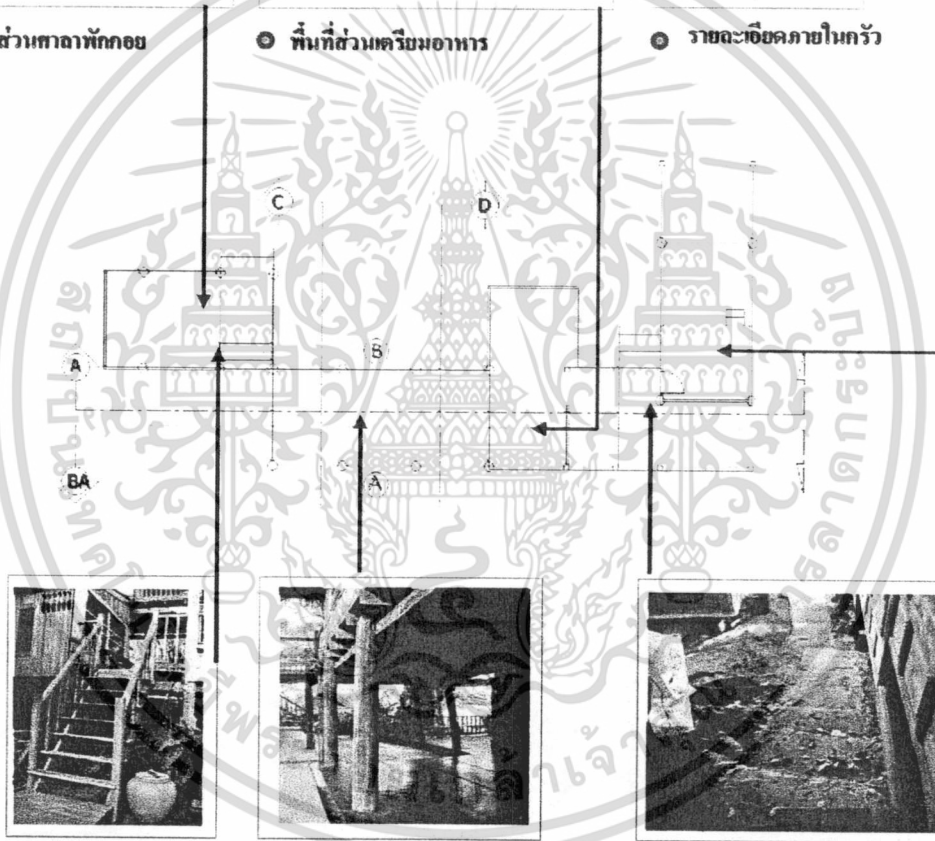
๑ พื้นที่วางส่วนคาถาทักกอย

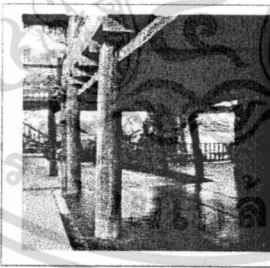
๒ พื้นที่ส่วนเคาน์เตอร์อาหาร

๓ รายละเอียดภายในครัว

๔ บันไดลงอาคาร

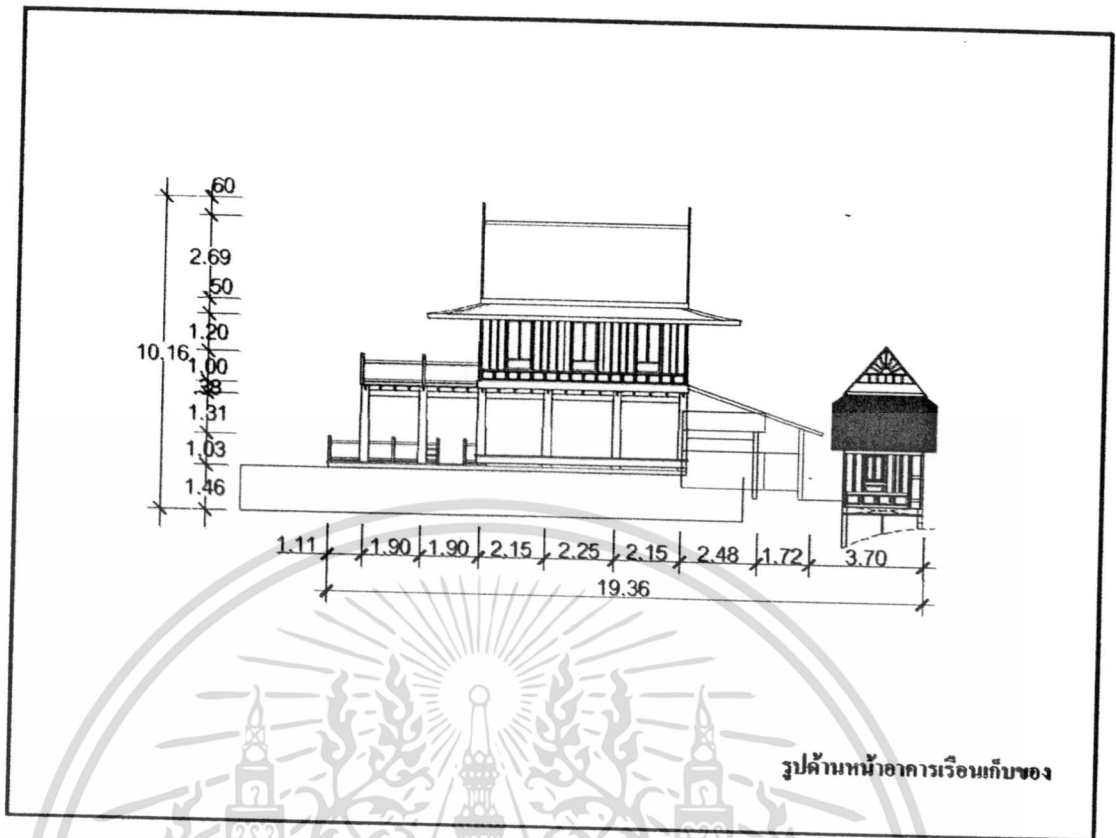
๕ พื้นที่วางใต้อาคารที่มีการใช้พื้นที่โล่งภายใต้อาคารทำเป็นพื้นที่พักผ่อน

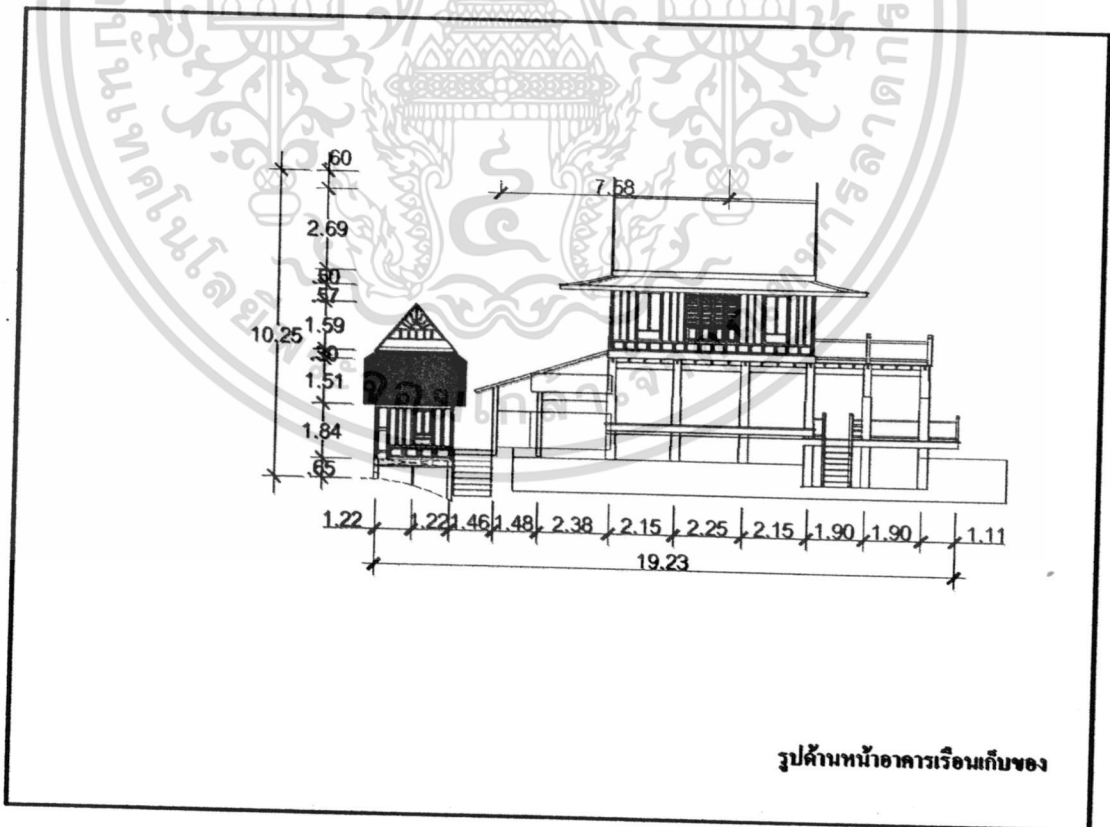
๖ รายละเอียดบันไดโรงครัว

รูปที่ 4.41 รายละเอียดภายในเรือนเก็บของและเรือนครัว

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

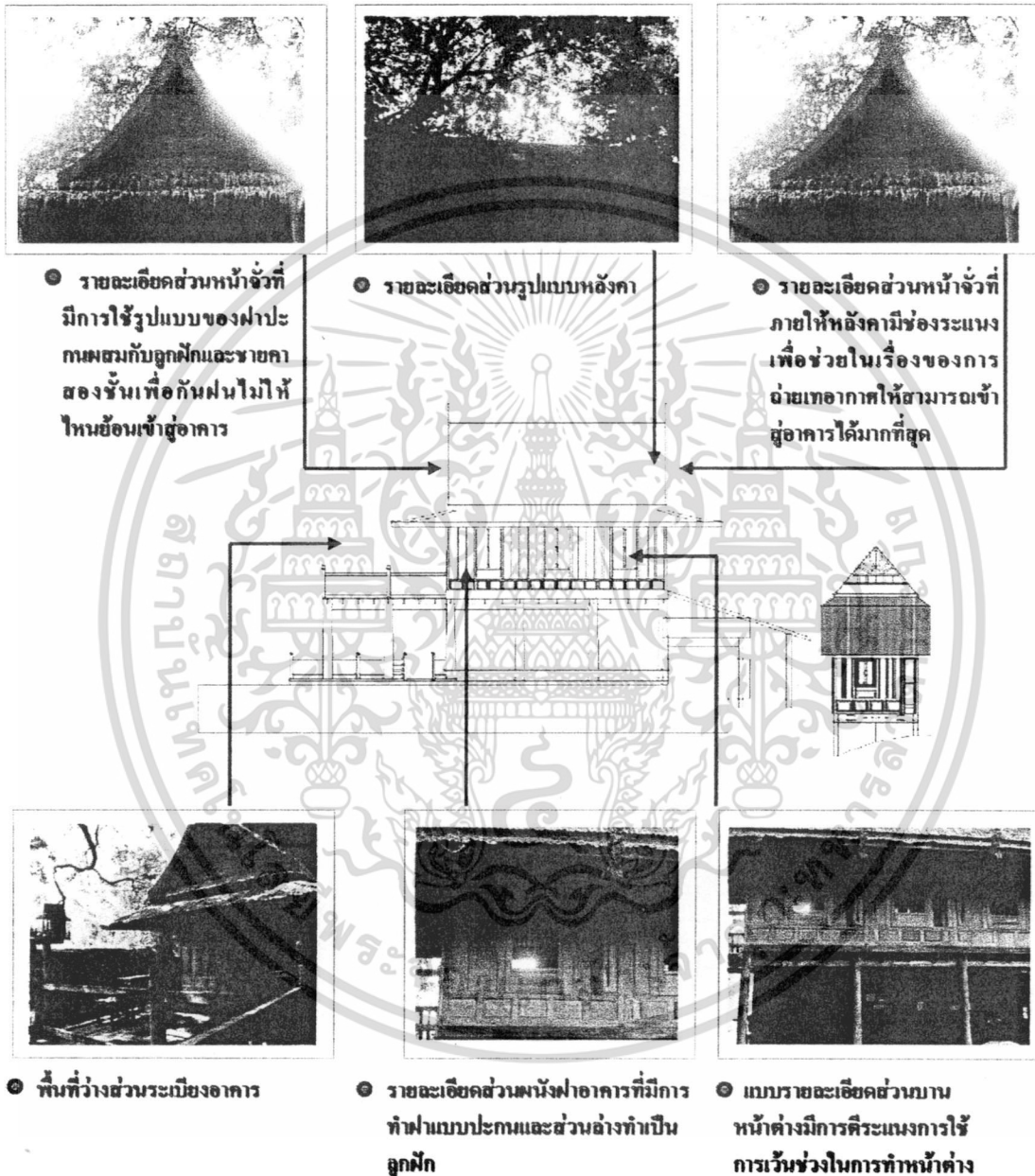
รูปที่ 4.42 รูปด้านเรือนเก็บของ และเรือนครัว (A)

รูปที่ 4.43 รูปด้านเรือนเก็บของ และเรือนครัว (B)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

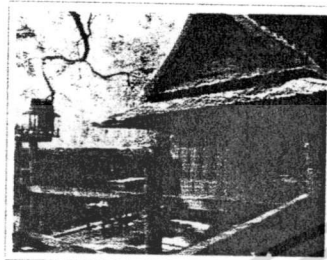
แสดงรายละเอียดส่วนด้านหน้า (A) อาคารเรือนเก็บของ

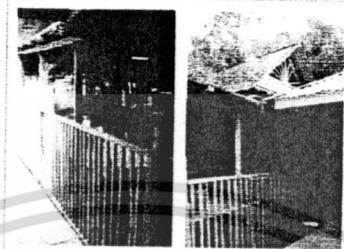
รูปที่ 4.44 รายละเอียดด้านหน้าเรือนเก็บของ (A) ส่วนหลังคาและผนัง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

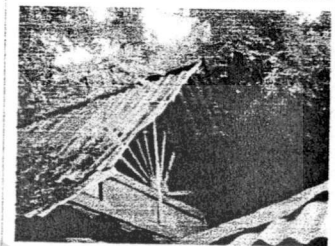
แสดงรายละเอียดส่วนด้านหน้า (A) อาคารเรือนเก็บของ

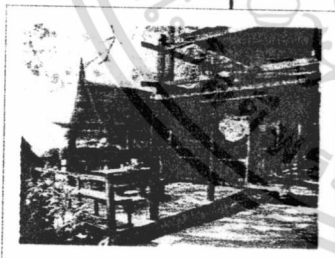
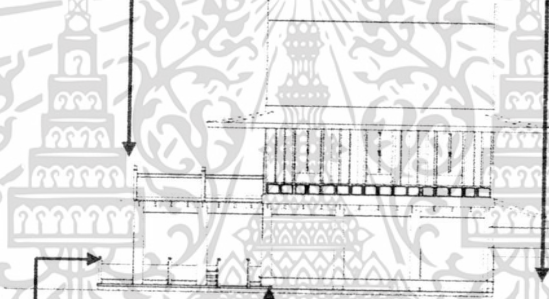
๑ รายละเอียดกระเบื้องอาคาร

๒ รายละเอียดการแบ่งพื้นที่ส่วนเตรียมอาหารที่จะเน้นในเรื่องการถ่ายเทอากาศโดยการตีระแนงไม้วันระยะ

๓ รายละเอียดส่วนหน้าจั่วโรงครัว จั่วรูปพระอาทิตย์ มีรูปคล้ายพระอาทิตย์ครึ่งดวง เส้นรัศมีพระอาทิตย์ ทำด้วยไม้แบน และเว้นช่องให้อากาศถ่ายเท นิยมใช้กับจั่วเรือนครัวไฟ

๔ รายละเอียดกระเบื้องทางลง แสดงให้เห็นการแบ่งพื้นที่โดยการยกพื้นไม้

๕ รายละเอียดส่วนเสาโครงสร้างเป็นแบบเสาที่อนเดียวเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 10-15 เซนติเมตร

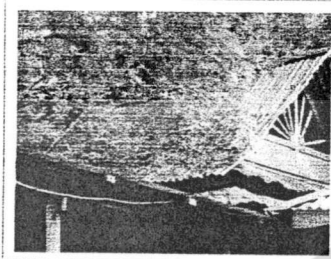

๖ รายละเอียดพื้นที่โล่งใต้อาคารที่มีการยกระดับการพื้นดินนอกรจากช่วยในเรื่องของการถ่ายเทอากาศ ยังช่วยในเรื่องกันความชื้นจากดินอีกด้วย

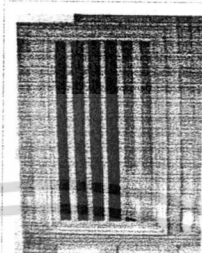
รูปที่ 4.45 รายละเอียดด้านหน้าเรือนเก็บของ (A) ส่วนกระเบื้องและโครงสร้าง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

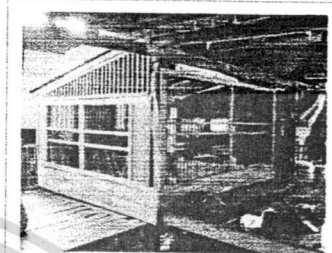
แสดงรายละเอียดส่วนด้านหลัง (B) อาคารเรือนเก็บของ

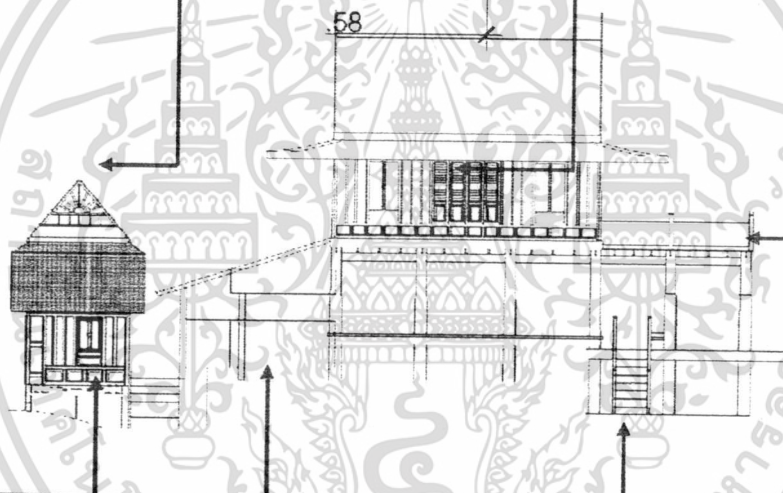
๑ รายละเอียดส่วนวัดคุมงหลังคา

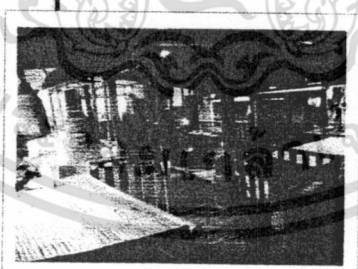
๒ รายละเอียดส่วนบานเปิดอาคารที่มีการตีระแนงไม้แทนการทำบานเปิด

๓ รายละเอียดคองและรอดใต้อาคาร

๔ รายละเอียดส่วนบานหน้าต่าง

๕ รายละเอียดบริเวณส่วนเตรียมอาหาร

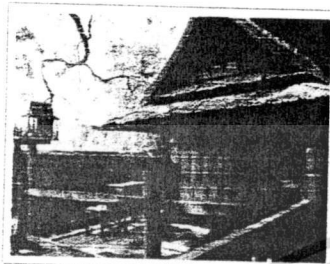

๖ รายละเอียดพื้นที่ส่วนบันไดทางลง

รูปที่ 4.46 รายละเอียดด้านหลังเรือนเก็บของ (B)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

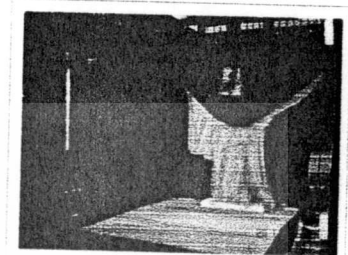
แสดงรายละเอียดส่วนภาพตัด (A) ภายใน อาคารเรือนเก็บของ

๑ รายละเอียดส่วนพื้นระเบียง

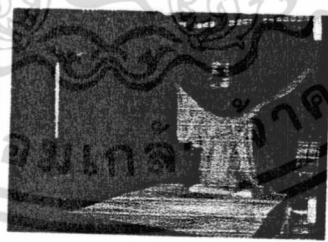
๒ รายละเอียดส่วนกลอน แปลาน ไม้ตั้งเป็นส่วนที่รับน้ำหนักในส่วน ของหลังคา

๓ รายละเอียดในภายในที่มีส่วนต่างๆ ที่ลมสามารถที่จะเข้าถึงได้ทุกส่วน ของอาคาร

๔ รายละเอียดส่วนบานประตู มีการทำลูกฝักขนาดต่างๆ ในแต่ละบานของประตู

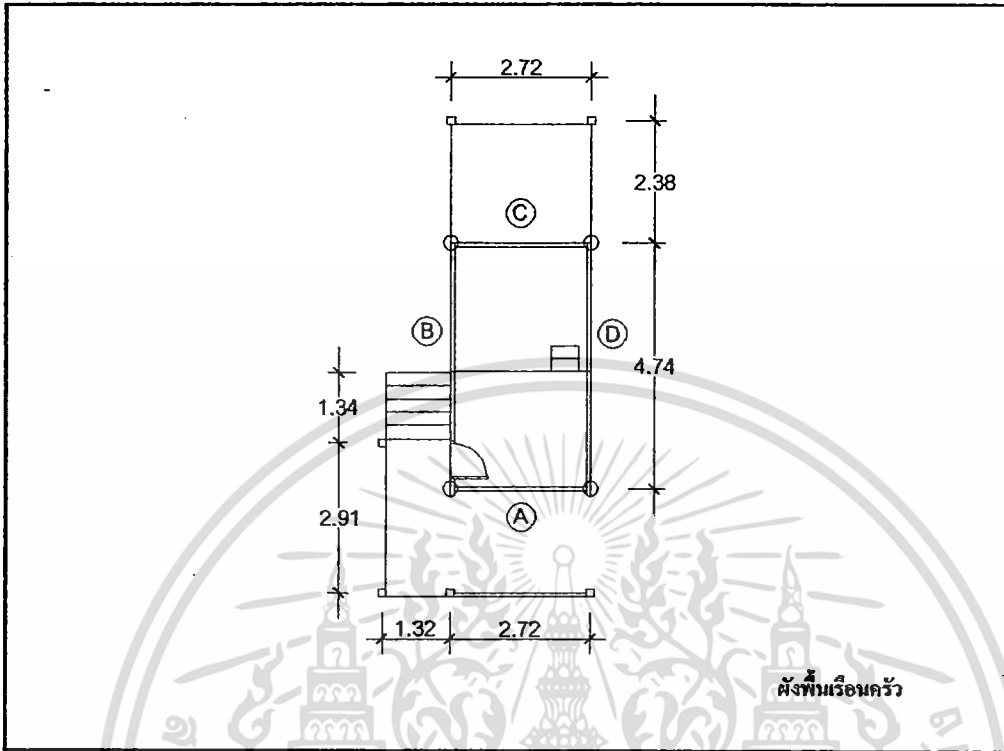
๕ รายละเอียดส่วนพริ้งทำหน้าที่รัดเสา ส่วนที่ติดกับพื้นทั้งสี่ด้านให้อยู่ภายใน ขอบเขตที่กำหนด และยังทำหน้าที่รับฝา ตลอดจนทุกด้าน พริ้งติดอยู่กับเสาด้วย ตะปูจีน ทำหน้าที่รับน้ำหนักจากรา

๖ รายละเอียดพื้นภายในอาคารแสดงการ ปูพื้นด้วยไม้จริงขนาดหน้ากว้าง ประมาณ 10-15 เซนติเมตรทำให้เกิด ช่องว่างระหว่างรอยต่อเป็นส่วนที่ทำให้ เกิดการหมุนเวียนของอากาศ

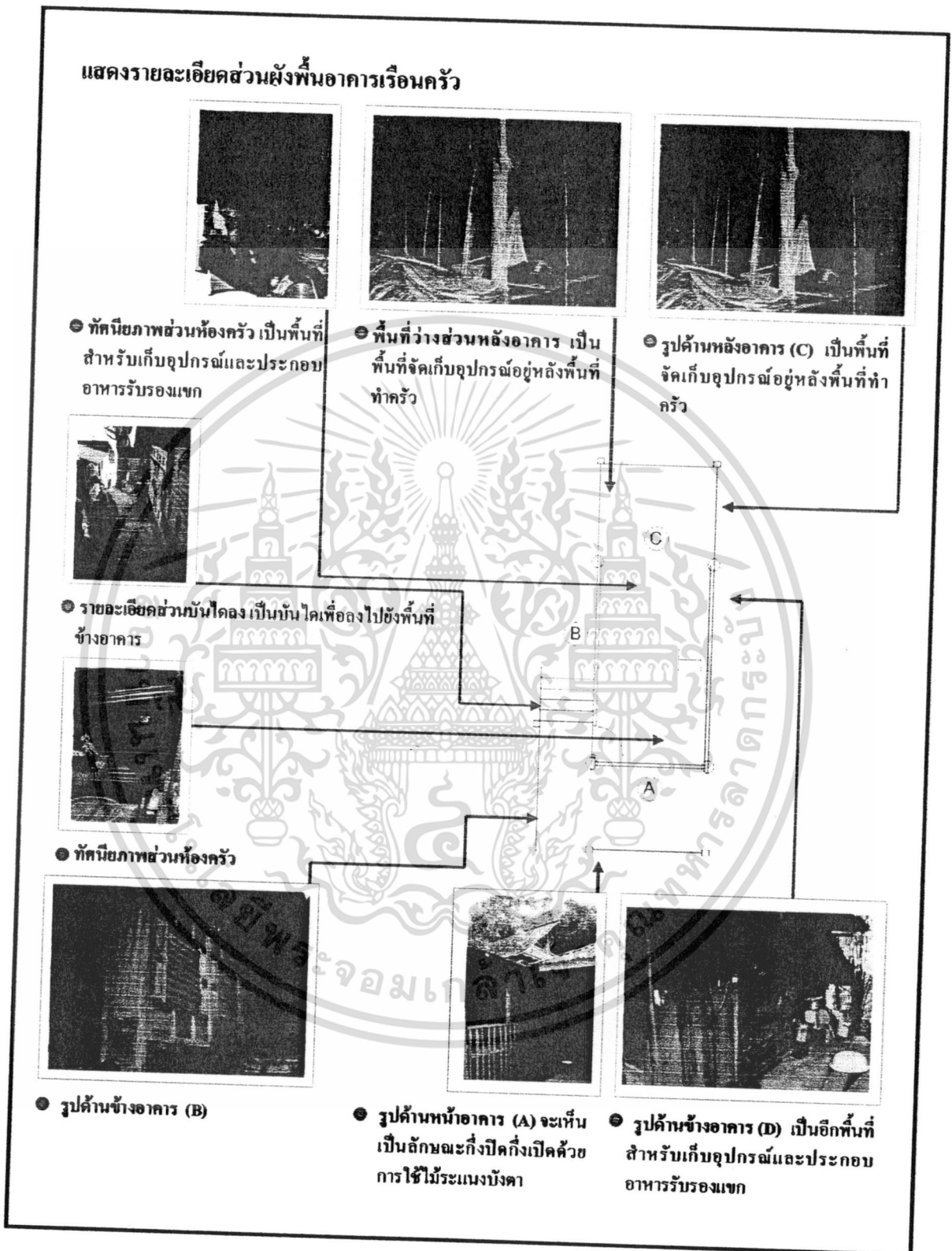
รูปที่ 4.47 รายละเอียดภายในเรือนเก็บของ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

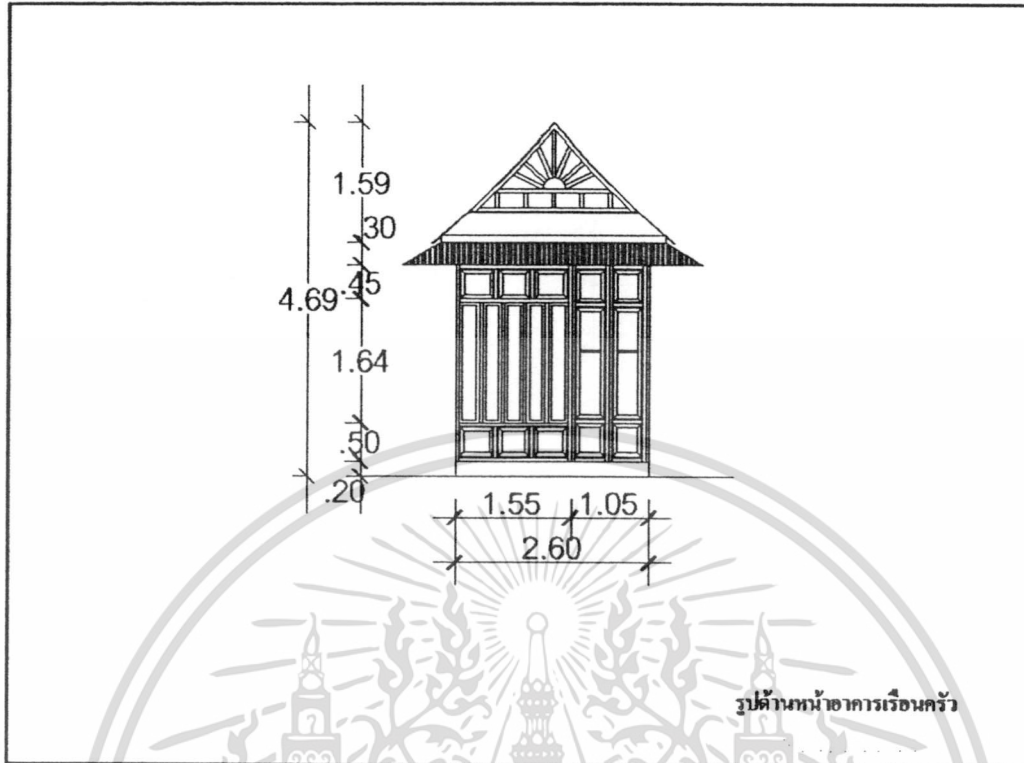
รูปที่ 4.48 ผังพื้นเรือนครัว

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

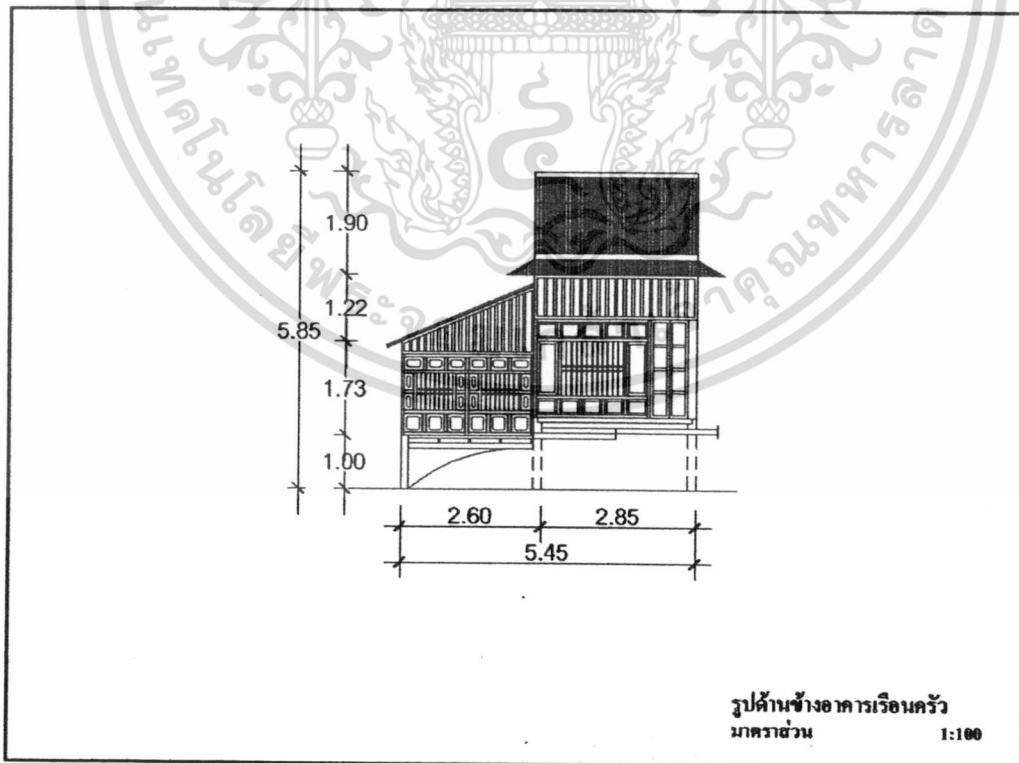

รูปที่ 4.49 รายละเอียดผังพื้นเรือนครัว

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

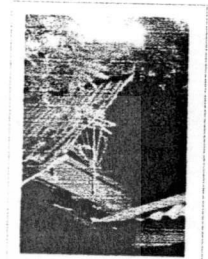
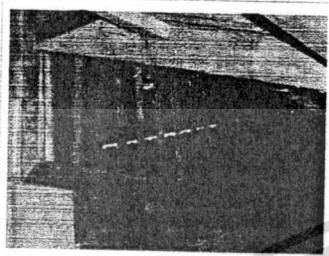
รูปที่ 4.50 รูปด้านหน้าอาคารเรือนครัว (A)

รูปที่ 4.51 รูปด้านข้างอาคารเรือนครัว (B)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แสดงรายละเอียดด้านหน้า (A) อาคารเรือนครัว

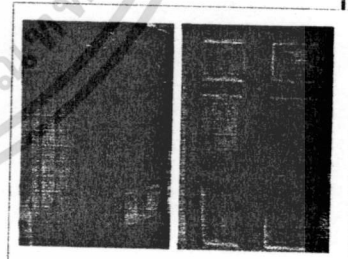
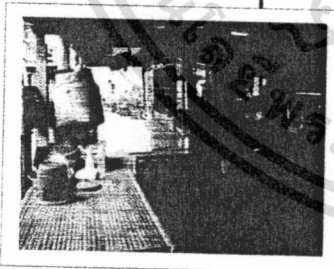
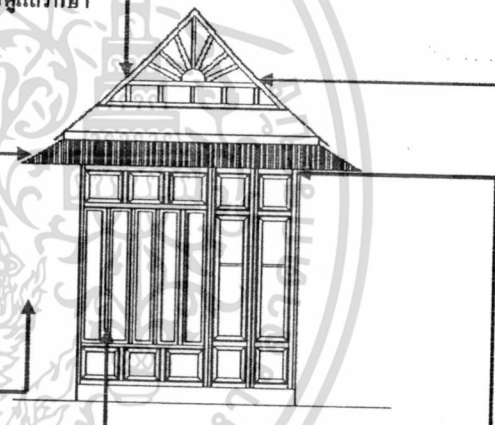
• รายละเอียดช่วงช่องระบายอากาศ

• รายละเอียดรูปแบบหลังคา เป็น
ชั้นส่วนที่เป็นคันท่อน้ำ ทำหน้าที่กัน
แดดและบังฝนให้กับตัวเรือน ใช้
วัสดุสังกะสีมาใช้ทั้งหลังคาและ
กันสาดเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้ดูแลรักษา

• รายละเอียดหน้าจั่วโรงครัว เป็นจั่ว
พระอาทิตย์ครึ่งดวง เส้นรัศมีพระ
อาทิตย์ทำด้วยไม้แบน และเว้นช่องให้
อากาศถ่ายเท ใช้กับจั่วเรือนครัวไฟ

• รายละเอียดส่วนกันสาดอาคารเป็น
ชั้นส่วนที่เป็นคันท่อน้ำ ทำหน้าที่กันแดด
และบังฝนให้กับตัวเรือน ใช้วัสดุ
สังกะสีมาใช้เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้ดูแลรักษา

• รายละเอียดพื้นที่ว่างส่วนข้างอาคาร
เป็นพื้นที่เตรียมอาหารเพื่อยกอาหาร
ไปบริการยังพื้นที่ต่างๆ

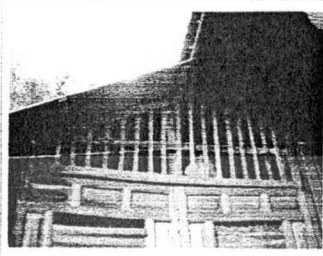
• รายละเอียดช่องบานเปิดอาคาร เป็น
ฝาสาขบัว มีฝากระดาน มีตัวไม้ลูกตั้ง
ไม่มีตัวไม้ลูกนอนหรือลูกปะกนขวาง
อยู่ระหว่างช่องว่างลูกตั้งแต่ละตัว

• รูปแบบผนังฝาอาคาร ฝาเพื่อมลูกปัก
คือ ฝาประกน ที่มีแผ่นลูกปักจั่ววาง
อย่างเป็นระเบียบ โดยอาจมีขนาดไม้
เท่ากันในแต่ละช่องตามแนวตั้งแต่จะ
เท่ากันในแนวนอน

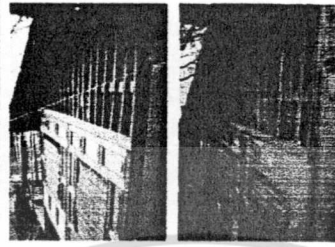
รูปที่ 4.52 รายละเอียดด้านหน้าอาคารเรือนครัว (A)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

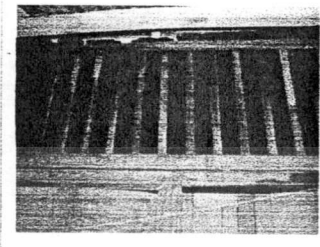
แสดงรายละเอียดด้านข้าง (B) อาคารเรือนครัว

๑ รายละเอียดรูปแบบหลังคาเป็น
ชั้นส่วนที่เป็นดิน ทำหน้าที่กัน
แดดและบังฝนให้กับตัวเรือน ใช้
วัสดุสังกะสีมาใช้เพื่อช่วยต่อการ
ดูแลรักษา

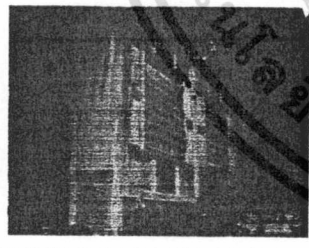
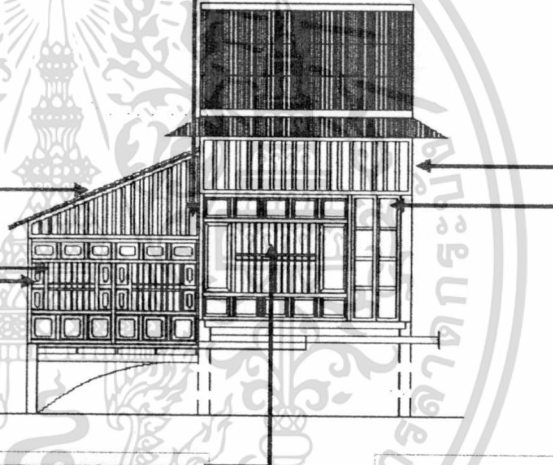
๒ รายละเอียดส่วนช่องระบายอากาศ

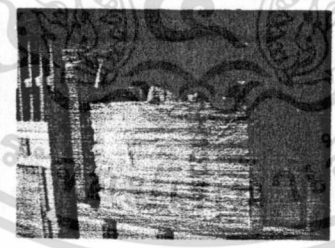
๓ รายละเอียดส่วนช่องระบายอากาศ

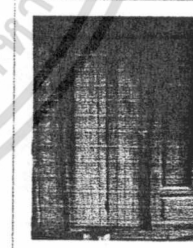
๔ รายละเอียดช่องบานเปิดอาคาร หน้าค่างเป็น
ส่วนประกอบของฝาเรือนที่ทำติดเป็นส่วนเดียวกัน
แต่เป็นช่องเจาะให้แสงสว่าง อากาศ ลมผ่านเข้าได้
สามารถควบคุมการเปิดปิดได้โดยตัวบาน

๕ รูปแบบผนังฝาอาคาร เป็นฝาเพ็ชฌ
ลูกฟัก คือ ฝาประคน ที่มีแผ่นลูกฟัก
จัดวางอย่างเป็นระเบียบ โดยอาจมี
ขนาดไม่เท่ากัน ในแต่ละช่องตาม
แนวตั้งแต่ละจะเท่ากันในแนวนอน

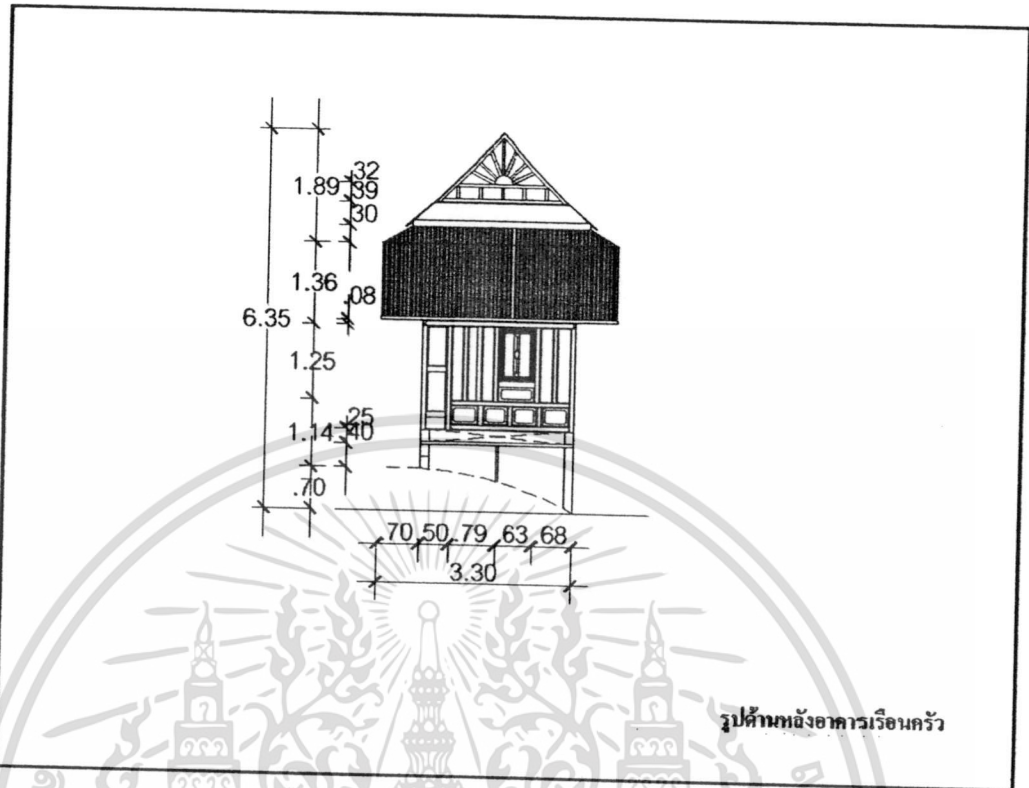
๖ รายละเอียดช่องบานเปิดอาคาร หน้าค่างเป็น
ส่วนของฝาเรือนที่ทำติดเป็นส่วนเดียวกัน เป็น
ช่องเจาะให้แสงสว่าง อากาศ ลมผ่านเข้าได้
สามารถควบคุมการเปิดปิดได้โดยตัวบาน

๗ รูปแบบบานประตูเป็น
ทางเข้าออกห้องครัว
ประกอบด้วยกรอบเช็ดหน้า
บานประตูฉลุนิ และประตู
คาลคู่

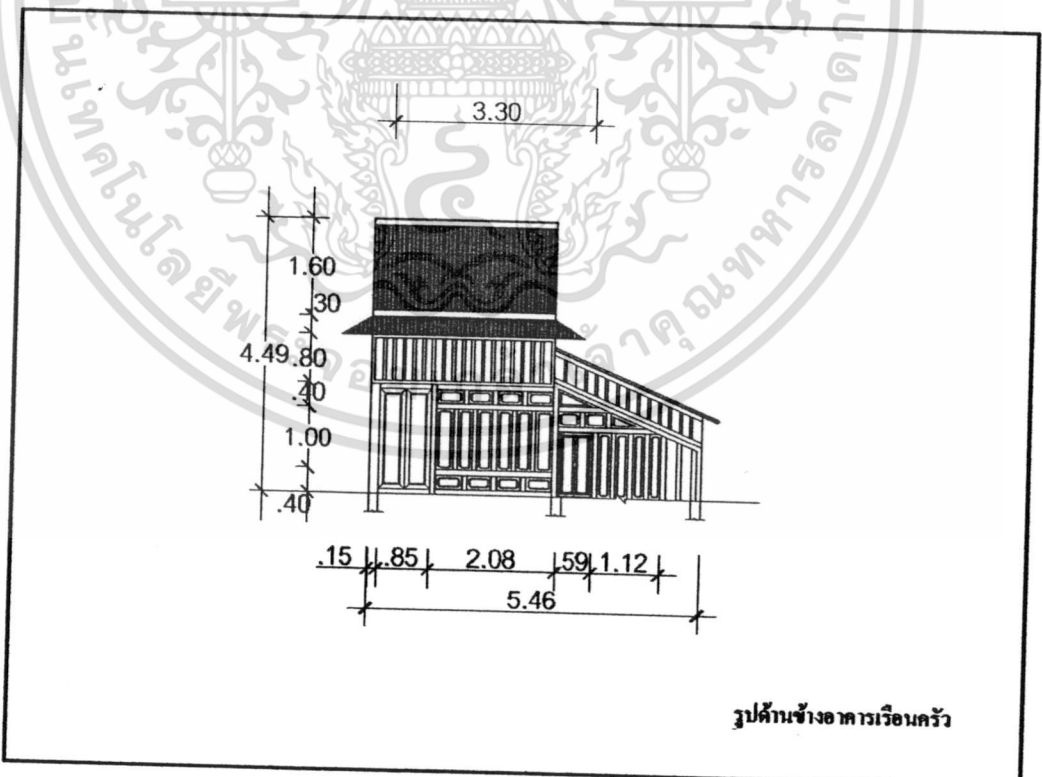
รูปที่ 4.53 รายละเอียดด้านข้างอาคารเรือนครัว (B)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รูปด้านหลังอาคารเรือนครัว

รูปที่ 4.54 รูปด้านหลังอาคารเรือนครัว (C)

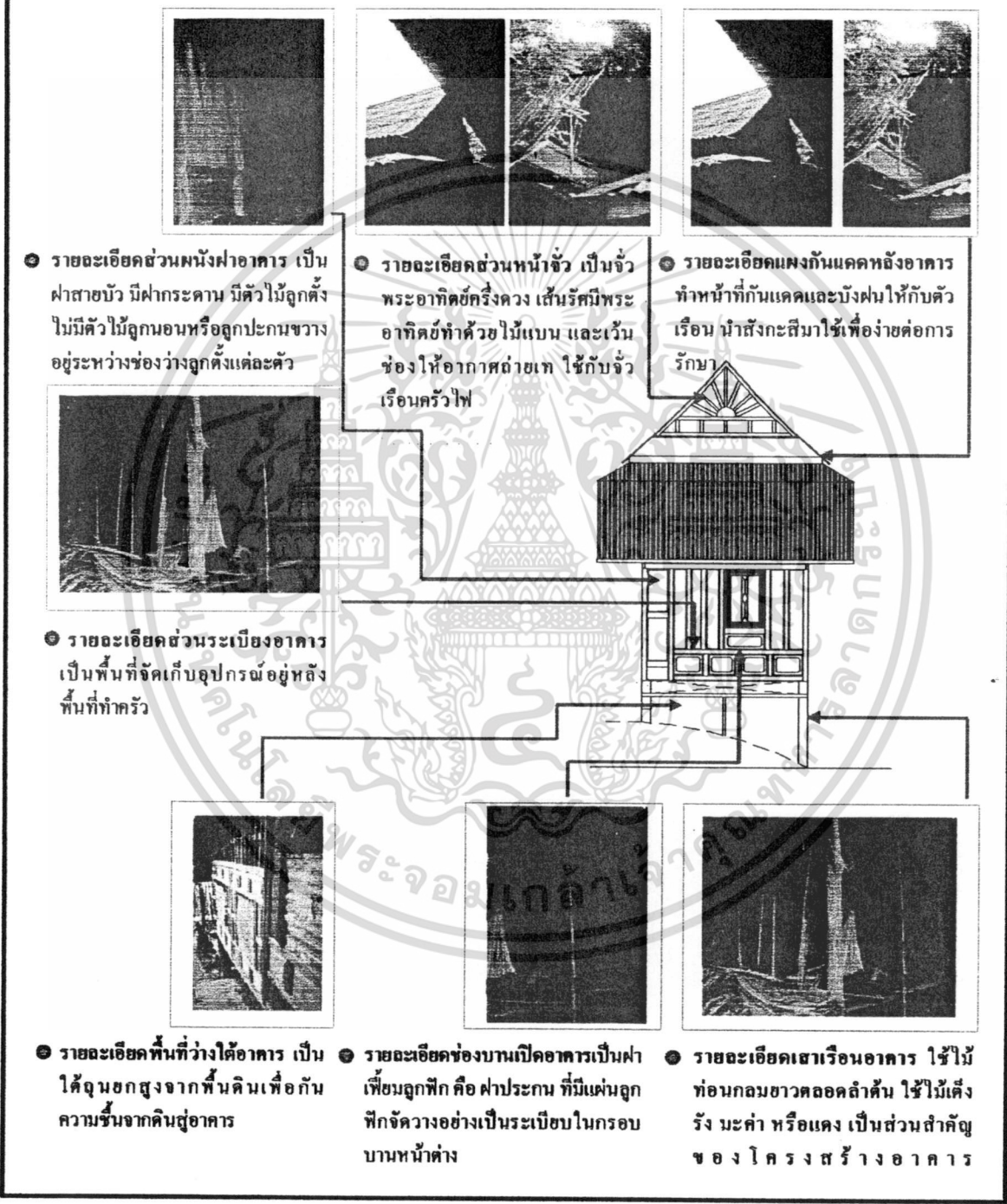

รูปด้านข้างอาคารเรือนครัว

รูปที่ 4.55 รูปด้านข้างอาคารเรือนครัว (D)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แสดงรายละเอียดด้านหลัง (C) อาคารเรือนเก็บของ

รูปที่ 4.56 รายละเอียดด้านหลังเรือนเก็บของ (C)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

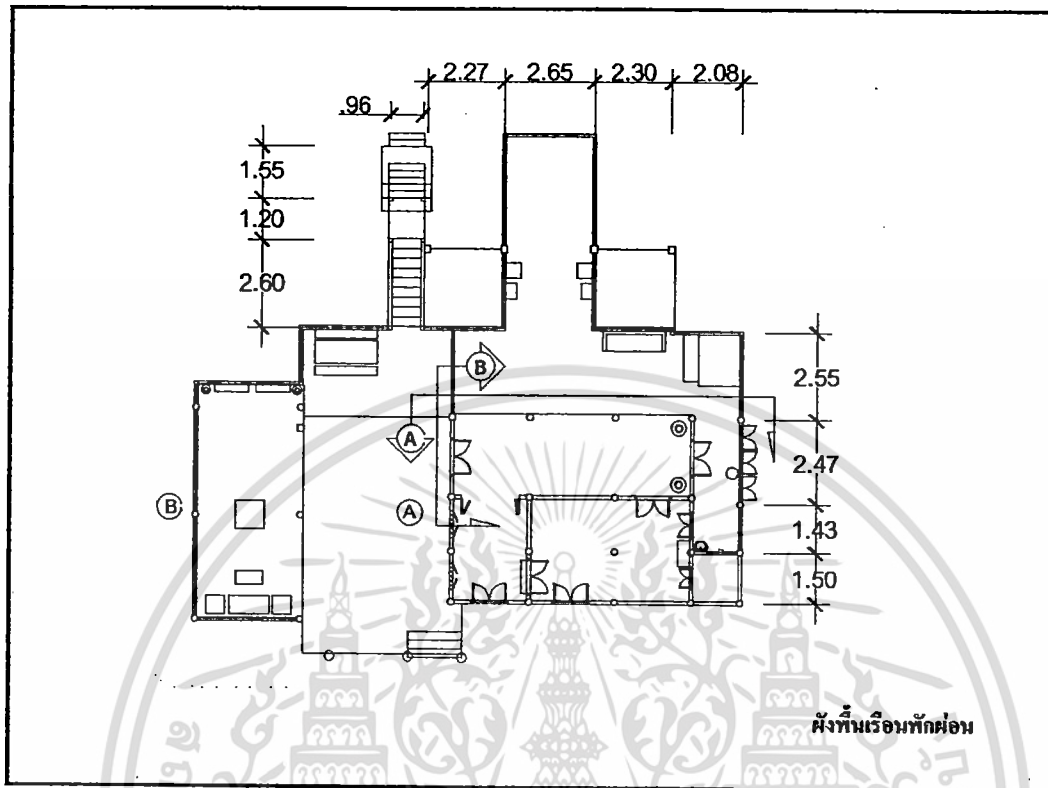
แสดงรายละเอียดด้านข้าง (D) อาคารเรือนเก็บของ

รูปที่ 4.57 รายละเอียดด้านข้างเรือนเก็บของ (D)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

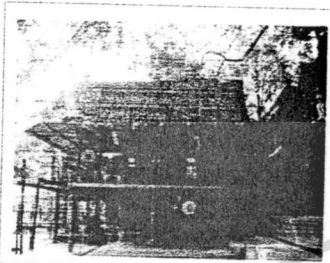
3) เรือนพักผ่อน (ริมน้ำ)

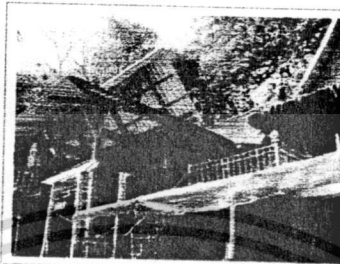
รูปที่ 4.58 ผังเรือนพักผ่อน (ริมน้ำ)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แสดงรายละเอียดส่วนผังพื้นอาคารเรือนพักผ่อน

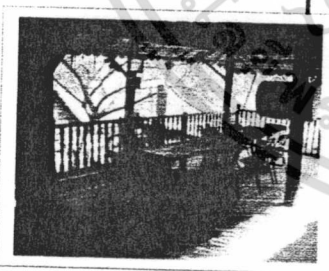
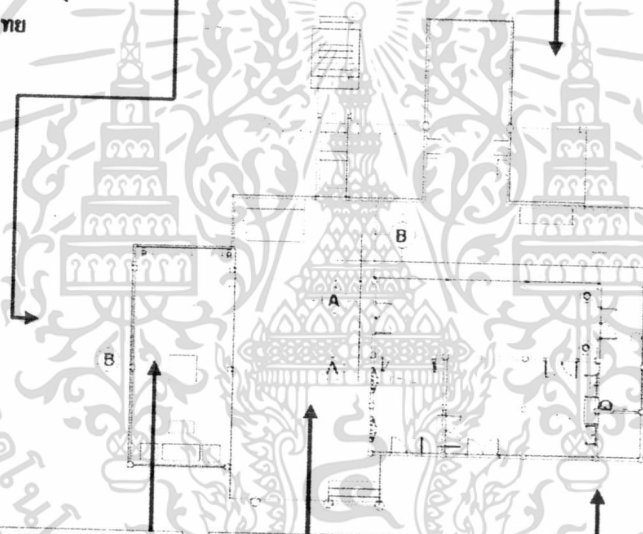
● รูปด้านข้างอาคาร จะเห็นในเรื่องของการใช้พื้นที่และลักษณะที่เปิดและวัสดุที่ใช้ในการสร้างเรือนไทย

● รูปด้านหน้าอาคาร (B)

● รูปด้านข้างอาคาร ทางเชื่อมต่อกับถูกปรับปรุงเพื่อตอบสนองการใช้งาน

● ทักษณียภาพภายในศาลาแสดงให้เห็นความโปร่งภายในการอาคาร

● ทักษณียภาพภายในส่วนทางเดินแสดงการปูพื้นด้วยไม้จริงขนาดหน้ากว้างประมาณ 10-15 เซนติเมตรทำให้เกิดช่องว่างระหว่างรอยต่อเป็นพื้นที่ทำให้เกิดการหมุนเวียนของอากาศ

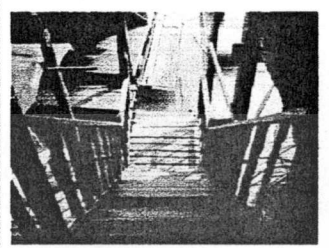

● รูปด้านหลังอาคาร (A) แสดงลักษณะผ่านแบบฝาปะกนและบางส่วนที่ต่อเติมออกมาเมื่อมีการขยายพื้นที่การใช้งาน

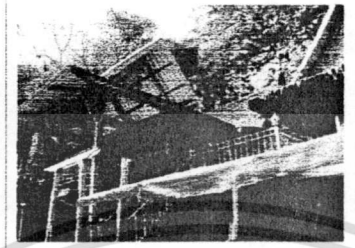
รูปที่ 4.59 รายละเอียดผังพื้นเรือนพักผ่อนในส่วนลักษณะภายนอก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

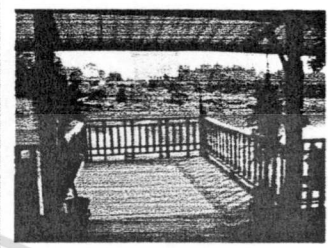
แสดงรายละเอียดส่วนผนังอาคารเรือนพักม่อน

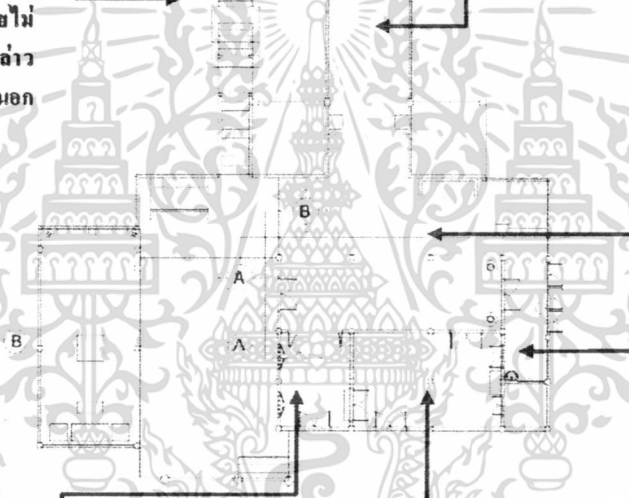
รูปบันไดหน้าอาคารทำการ
วัสดุคือไม้จริง โดยใช้เทคนิค
การเข้าลิ้นซึ่งเป็นผลให้อาคาร
สามารถที่จะต่อกันได้โดยไม่ต้อง
ใช้ตะปูแบริ่งที่ตักง่าว
เป็นพื้นที่ที่เชื่อมไปยังภายใน
อาคาร

รูปขานเรือนหน้าอาคารแสดงให้เห็น
การปรับเปลี่ยนวัสดุบางส่วนให้
มีความเหมาะสมกับยุคสมัย

รูปขานเรือนในอาคาร

ทัศนียภาพภายในส่วนห้องเปิดภายในอาคาร
ให้การตีผ้าแบบฝาปะกนการแบ่งพื้นที่ระหว่าง
ห้องทำโดยการขรรณิประตุให้สูงกว่าพื้นที่
ปกติช่วยลดการสวางผนังทำให้ไม่มีสิ่งกั้นการ
หมุนเวียนของอากาศ

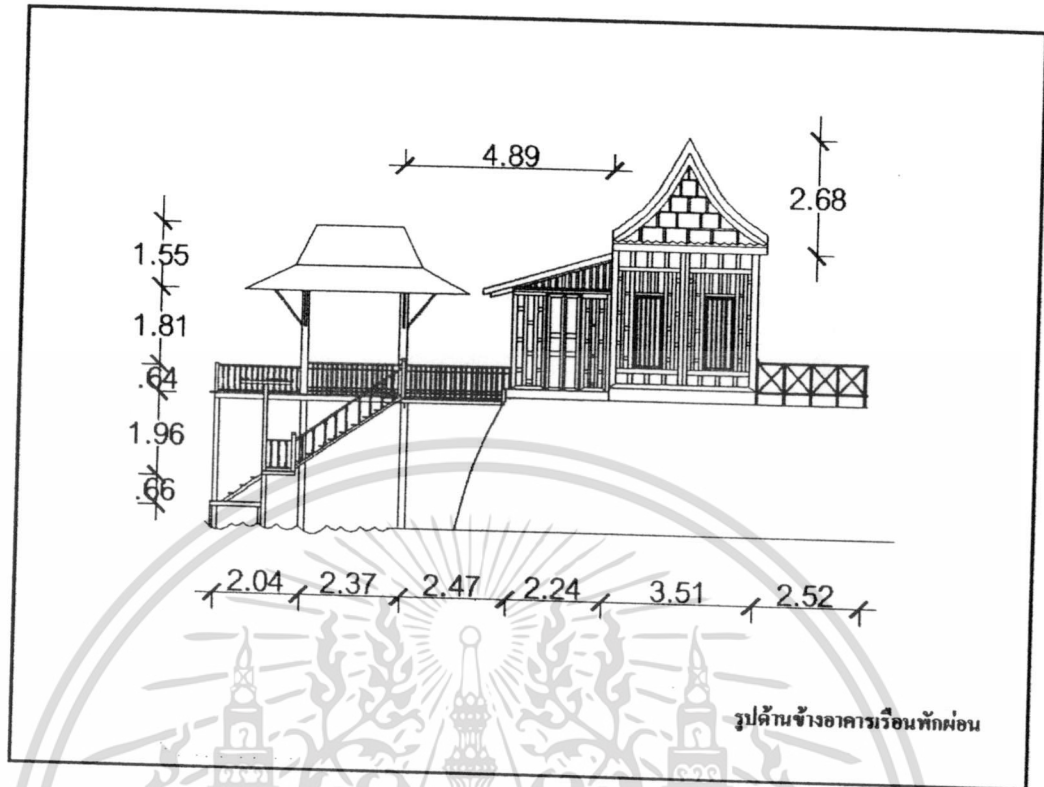
ทัศนียภาพภายในส่วนห้องมีการ
ยกหลังคาสูงเพื่อช่วยในเรื่องของ
การหมุนเวียนของอากาศเป็นผล
ให้ภายในอาคารจะเย็นกว่าปกติ

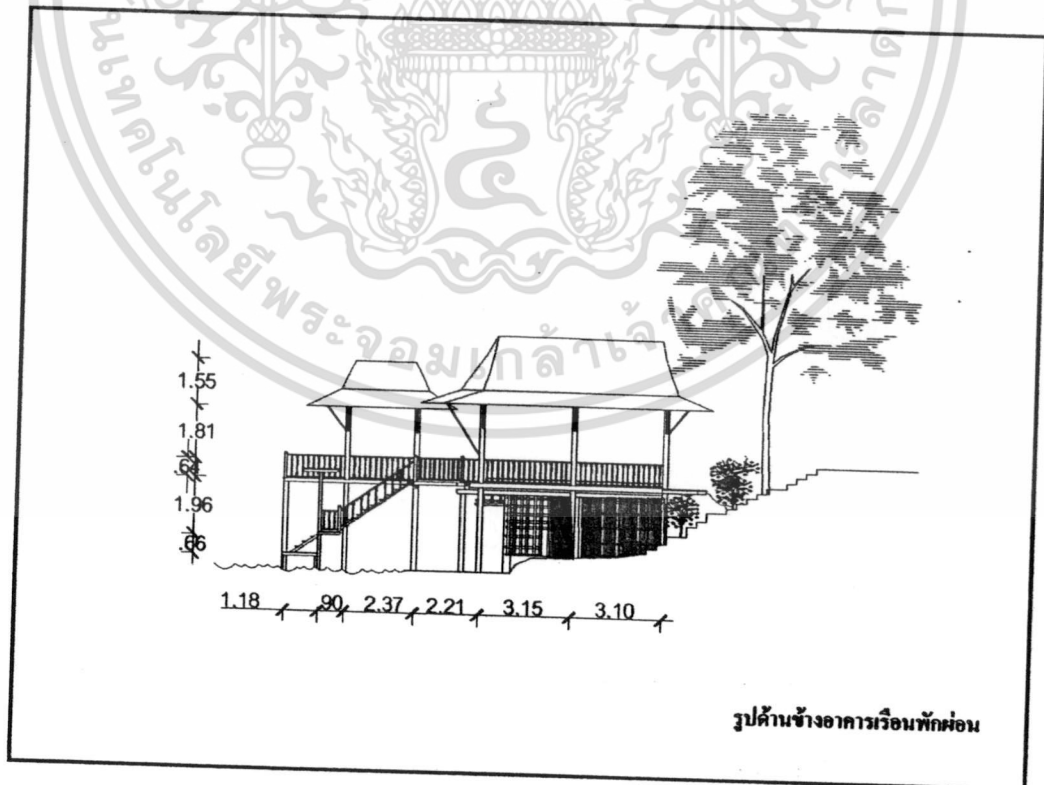
ทัศนียภาพส่วนข้างอาคาร
มีการปรับปรุงในบางส่วน
เพื่อให้ตอบสนองกับการใช้
งานจริง

รูปที่ 4.60 รายละเอียดผนังเรือนพักม่อนในส่วนลักษณะภายใน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รูปที่ 4.61 รูปด้านข้างอาคารเรือนพักผ่อน (A)

รูปที่ 4.62 รูปด้านข้างอาคารเรือนพักผ่อน (B)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

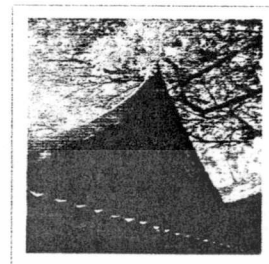
แสดงรายละเอียดส่วนด้านข้างอาคารเรือนพักผ่อน

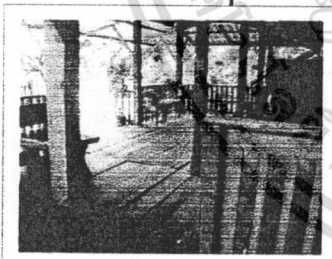
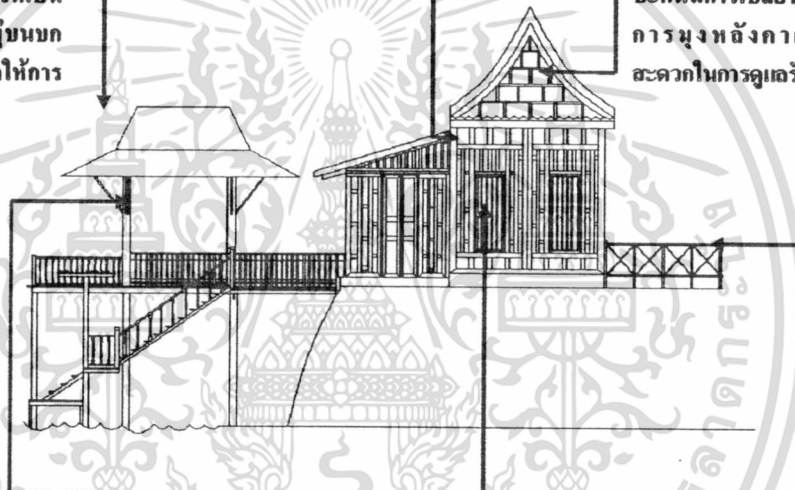
● รายละเอียดส่วนศาลาอาคาร เป็นพื้นที่ที่ช่วยสร้างความต่อเนื่องจากหน้าอาคารที่เป็นแม่หนักกับตัวอาคารที่อยู่บนยก เป็นพื้นที่เปิดโล่งส่งผลให้การถ่ายเทอากาศเกิดเต็มที่

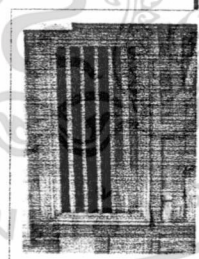
● รายละเอียดด้านช่องระบายอากาศ

● รายละเอียดส่วนหน้าจั่ว ลักษณะจั่วคล้ายเป็นแบบฝา ปะกนมีการเปลี่ยนวัสดุในการมุงหลังคาเพื่อให้สะดวกในการดูแลรักษา

● รายละเอียดส่วนเสาโครงสร้างอาคารเป็น โครงสร้างเสาแบบเสาทรงสี่เหลี่ยม ยก หลังคา ไม่มีคาน้ำแข็งพื้นที่โดยรอบ ยกระดับพื้น ทำให้เกิดพื้นที่ใช้งานในรูปแบบที่เป็นนอกกะประสงค์

● รายละเอียดส่วนหน้าต่างอาคาร มีการตีระแนงด้วยไม้จริงเพื่อช่วยในเรื่องการรับแสงและการถ่ายเทของอากาศให้แก่ตัวเรือน

● รายละเอียดส่วนระเบียงอาคารมี บ้านใต้สูงประมาณ 1.50 เมตร เชื่อมไปสู่อาคารอีกหลัง

รูปที่ 4.63 รายละเอียดด้านข้างเรือนพักผ่อนในส่วนศาลาพัก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

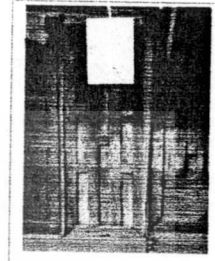
แสดงรายละเอียดส่วนด้านข้างอาคารเรือนพักผ่อน

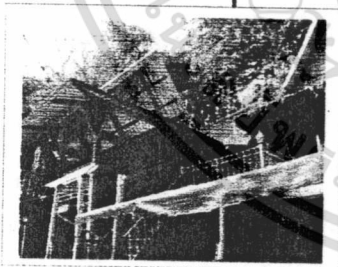
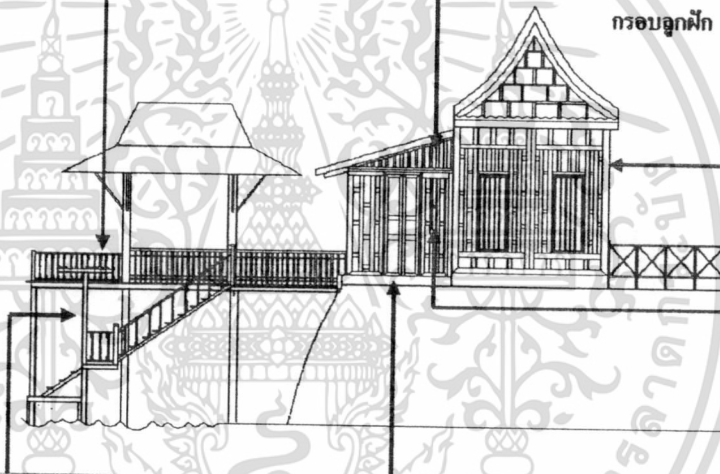
๑ รายละเอียดส่วนระเบียงหน้าที่ยื่นออกจากตัวเรือนใช้ไม้จริงเป็นวัสดุในการสร้าง

๒ รายละเอียดส่วนช่องระบายอากาศ การเว้นช่องก่อให้เกิดการหมุนเวียนของอากาศได้มากกว่าปกติ

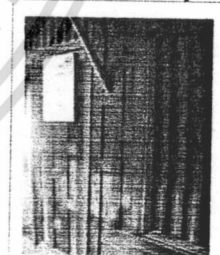
๓ รายละเอียดส่วนผนังฝาอาคารที่ทำอาคารระบบฝาปะกนและส่วนล่างของฝามีการที่ฉาบกรอบลูกฟัก

๔ พื้นที่วางส่วนบันไดทางลงอาคาร

๕ รายละเอียดส่วนบานประตูอาคารโดยบานประตูและเค็ช ธรณีประตูคาลคู่ ประตูนี้ส่วนล่างกว้างและส่วนบนขอบ เล็กกว่า

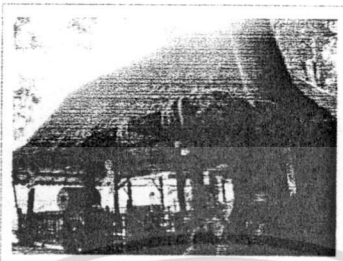

๖ รายละเอียดส่วนผนังฝาอาคารใช้คือฉาบแบบฝาปะกน ซึ่งเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของบ้านเรือนไทย

รูปที่ 4.64 รายละเอียดด้านข้างเรือนพักผ่อนในส่วนระเบียงและฝาผนังห้องพัก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

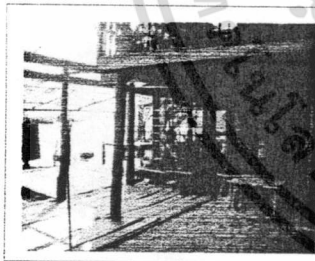
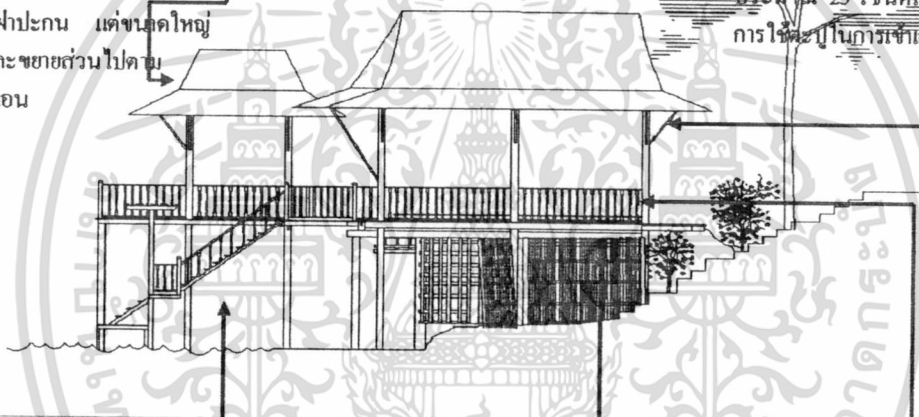
แสดงรายละเอียดส่วนด้านข้างอาคารเรือนพักผ่อน

● รายละเอียดส่วนหน้าจั่ว
อาคารจั่วถูกพัก หรือจั่วพรหม
ทักคร่ แบ่งหน้าจั่วโดยมี
แนวนอนและแนวตั้งสลับกัน
คล้ายฝาปะกน แต่ขนาดใหญ่
กว่าและขยายตัวไปดิม
แนวนอน

● รายละเอียดส่วนวัสดุทำหลังคา

● รายละเอียดส่วนเสาโครงสร้าง
ไม้ซุงกลมขนาดกลมเล็กเห็น
ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางที่โคน
ประมาณ 25 เซนติเมตร ไม่มี
การใส่ตะปูในการเชื่อมเรือน

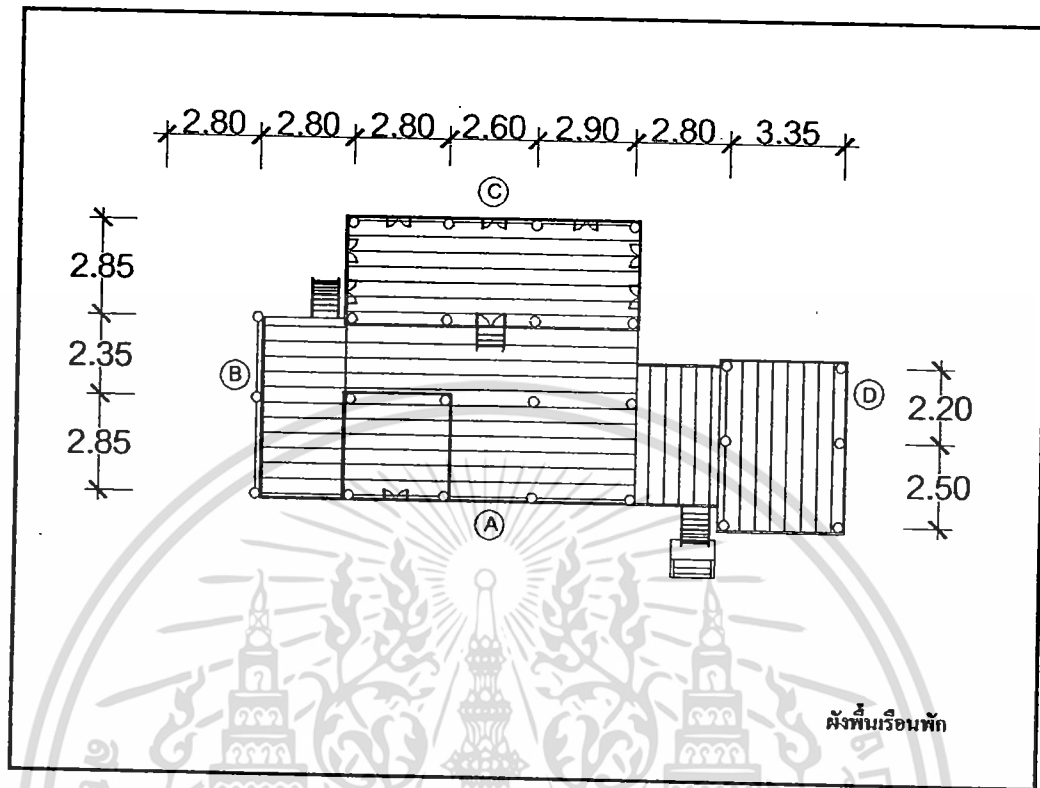
● รายละเอียดส่วนใต้ถุนอาคารยก
โครงสร้างด้วยไม้ท่อนเดียว สูง
ประมาณ 2 เมตรใช้เก็บอุปกรณ์
เครื่องมือ

● รายละเอียดส่วนใต้ถุนอาคาร
เนื่องจากการยกพื้นที่ดังกล่าวช่วยทำ
ให้เกิดการระบายของอากาศทำให้เกิด
การหมุนเวียนของลมที่พัดเข้าสู่ตัว
อาคาร

รูปที่ 4.65 รายละเอียดด้านข้างเรือนพักผ่อนในส่วนศาลาต่อเติมและใต้ถุน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อ 114 และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

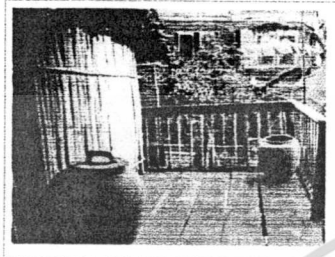
4) เรือนพัก

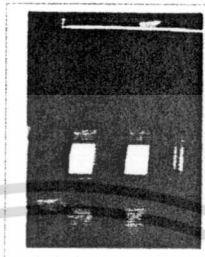
รูปที่ 4.66 ผังพื้นเรือนพัก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

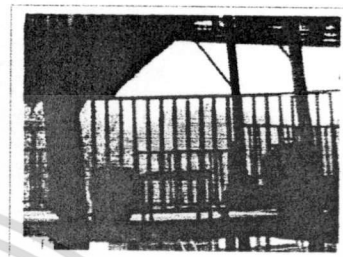
แสดงรายละเอียดส่วนผังพื้นอาคารเรือนพัก

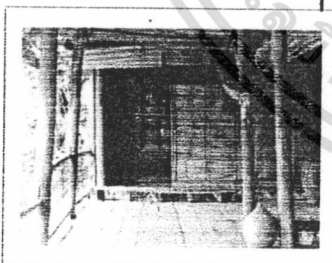
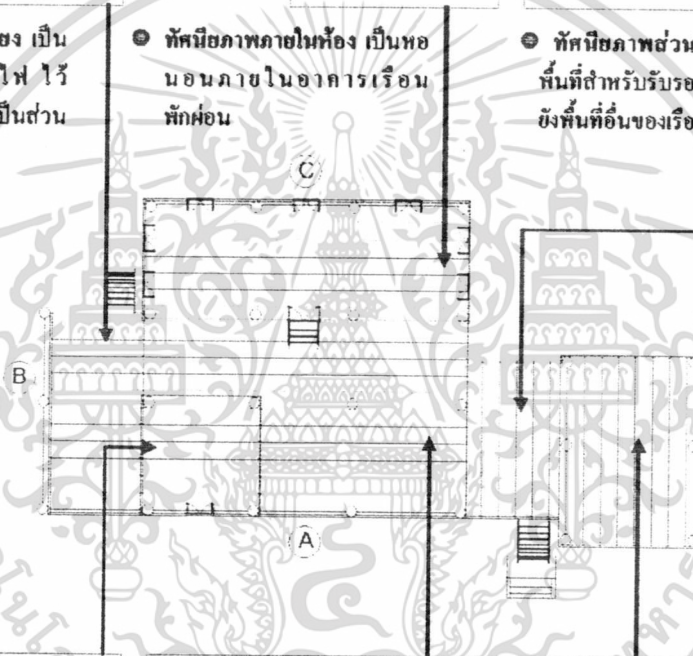
● ทักษณภาพส่วนระเบียง เป็นพื้นที่ว่างหลังครัวไฟไว้สำหรับเก็บน้ำดื่มและเป็นส่วนเชื่อมลงไปหลังอาคาร

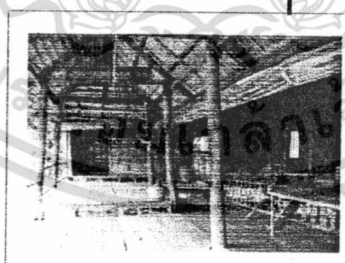
● ทักษณภาพภายในห้อง เป็นห้องนอนภายในอาคารเรือนพักก่อน

● ทักษณภาพส่วนโถงทางเข้า เป็นพื้นที่สำหรับรับรองแขกก่อนแยกไปยังพื้นที่อื่นของเรือนพัก

● ทักษณภาพภายในห้อง เป็นครัวไฟในเรือนพักก่อน

● ทักษณภาพส่วนระเบียง เป็นพื้นที่ระเบียงว่างนอกประตูหน้าห้องนอน

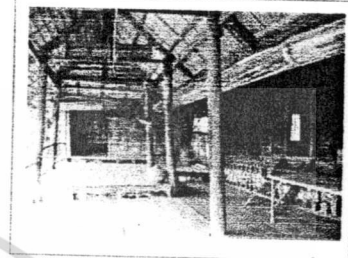
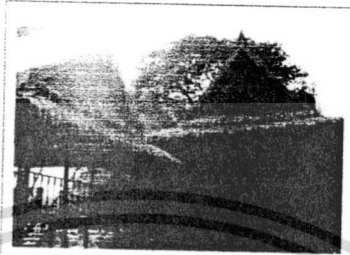

● ทักษณภาพภายในห้อง เป็นพื้นที่ระเบียงว่างนอกประตูสำหรับนั่งเล่นหรือรับรองแขก

รูปที่ 4.67 รายละเอียดส่วนผังพื้นอาคารเรือนพัก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

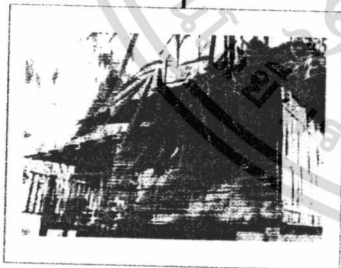
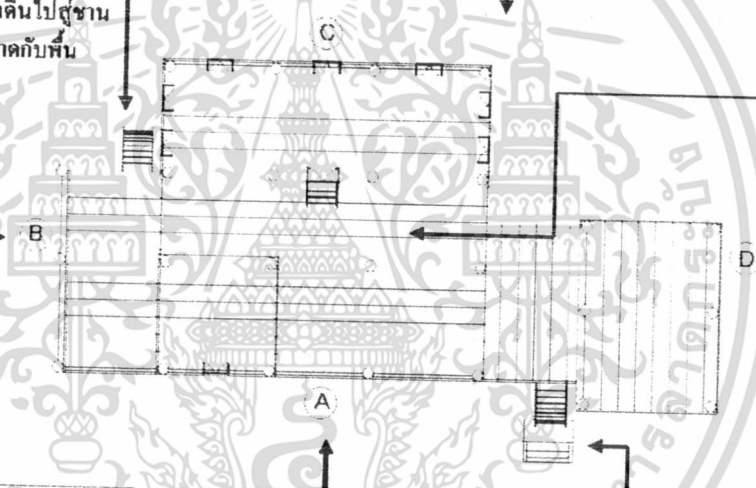
แสดงรายละเอียดส่วนผังพื้นอาคาร

๑ แสดงรายละเอียดบันไดทางขึ้น ส่วนประกอบของ ไม้มีดุกชั้น (ตามนอน) กับแม่กระโด (ตามตั้ง) ใช้สำหรับขึ้นจากพื้นดินไปสู่ชานกระโดแบบคิมวางหาคกับพื้น และขอบพริ้ว

๒ รูปด้านหลังอาคาร (C) เป็นอาคาร ฉุนสูงตัวเรือนมีลักษณะอาคารกึ่ง บิดกึ่งเปิด ไปตลอดแนวอาคาร

๓ ทิศนียภาพส่วนโถง เป็น พื้นที่ระเบียงว่างอนกประสงค์ หน้าห้องนอน

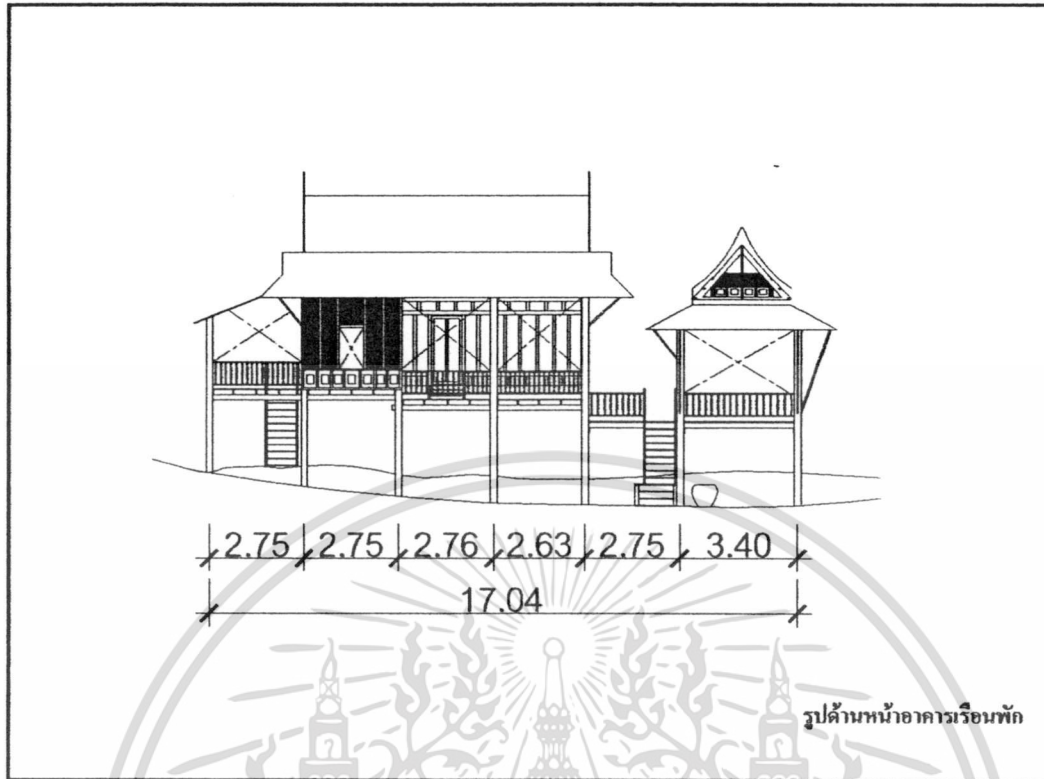
๑ รูปด้านข้างอาคาร (B) เป็น อาคารฉุนสูงตัวเรือนมีลักษณะ อาคารกึ่งบิดกึ่งเปิด ไปตลอด แนวอาคาร

๒ รูปด้านหน้าอาคาร (A) เป็นอาคาร ฉุนสูงตัวเรือนมีลักษณะอาคารกึ่ง บิดกึ่งเปิด ไปตลอดแนวอาคาร

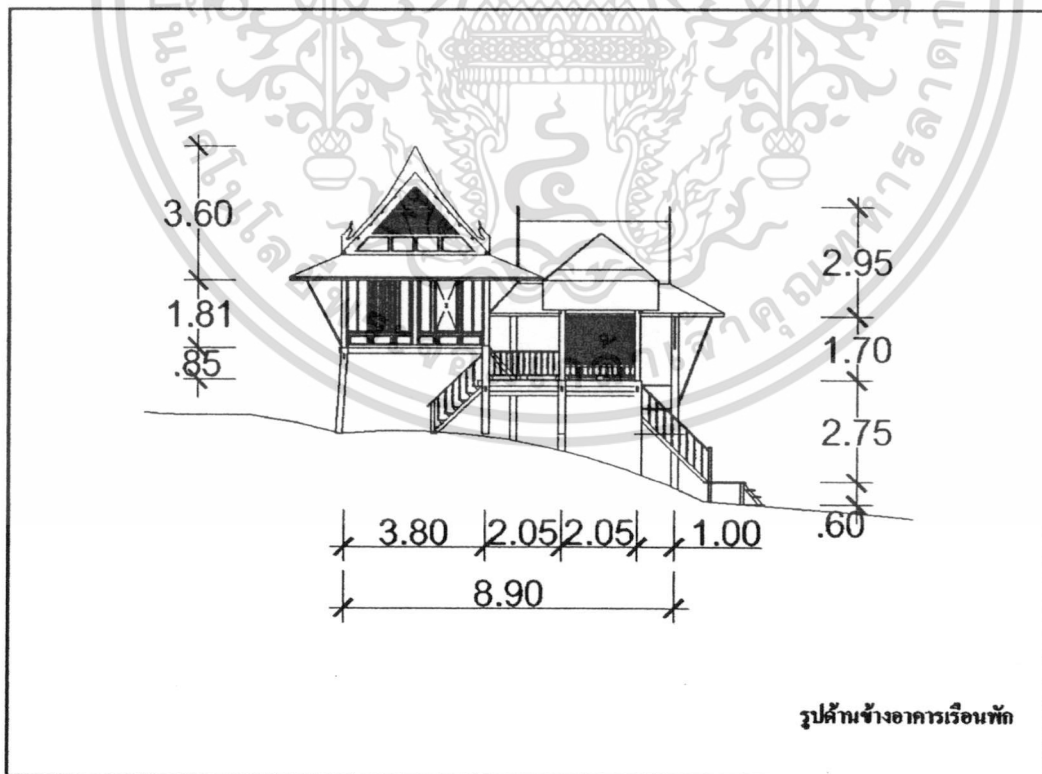
๓ แสดงรายละเอียดบันไดทางขึ้น อาคารส่วนประกอบของ ไม้มีดุกชั้น (ตามนอน) กับแม่กระโด (ตามตั้ง) ใช้ สำหรับขึ้นจากพื้นดิน สู่อาคาร

รูปที่ 4.68 รายละเอียดอาคารเรือนพัก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

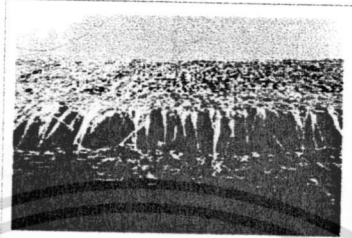
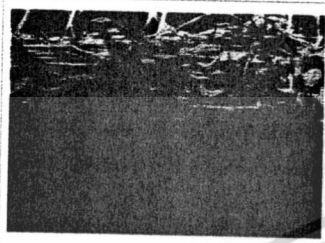
รูปที่ 4.69 รูปด้านหน้าอาคารเรือนพัก (A)

รูปที่ 4.70 รูปด้านข้างอาคารเรือนพัก (B)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

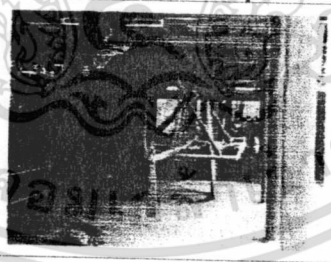
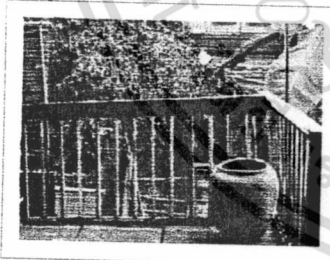
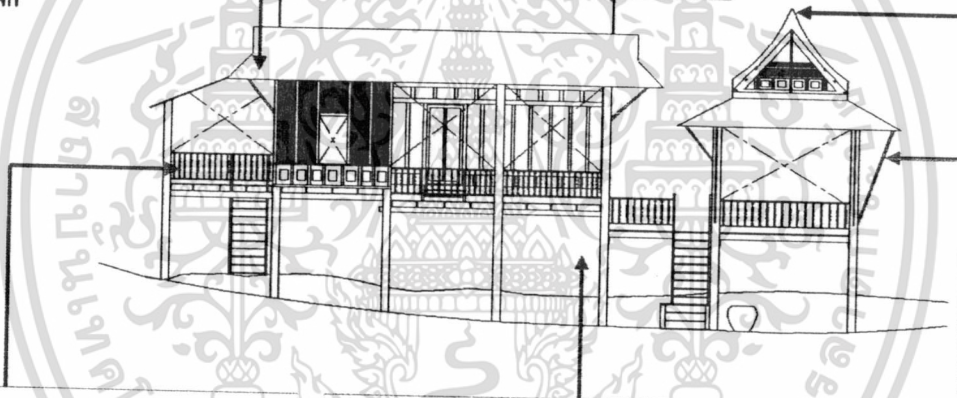
แสดงรายละเอียดส่วนด้านหน้า (A) อาคารเรือนพัก

๑ รายละเอียดส่วนรูปแบบหลังคา เป็นชั้นส่วนที่เป็นคันท่อน้ำที่ กั้นแควและบังฝนให้กับตัว เรือน ใช้วัสดุสังกะสีคลุมด้วย แผลก

๒ รายละเอียดส่วนรูปแบบหลังคา เป็นชั้นส่วนที่ เป็นคันท่อน้ำที่กั้นแควและบังฝนให้กับตัว เรือน ใช้วัสดุสังกะสีคลุมด้วย แผลก

๓ รายละเอียดส่วนหน้าจั่ว เป็น จั่วใบปรือตัวแคงประกอบด้วย แผ่นไม้ขนาดเล็กเรียงซ้อนทาง แนวนอน นิยมใช้กับเรือนนอน

๔ รายละเอียดส่วนกรอบซี่ลูกกรง

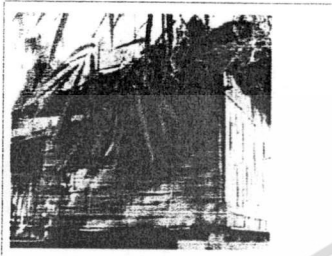
๕ พื้นที่ว่างส่วนใต้อาคาร เป็นอาคารใต้ ถุนสูงมีการจัดวางสิ่งของพื้นถิ่นภายใน ใต้อาคาร

๖ รายละเอียดทวยค้ำยันอาคาร ส่วน หนึ่งของสถาปัตยกรรมไทยทำ หน้าทีค้ำยันชายคา กั้นเสาหรือ หลังคาอาคาร

รูปที่ 4.71 รายละเอียดส่วนด้านหน้าอาคารเรือนพัก (A)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

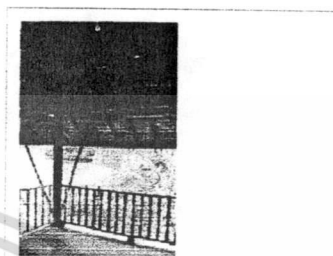
แสดงรายละเอียดส่วนด้านหน้า (A) อาคารเรือนพัก

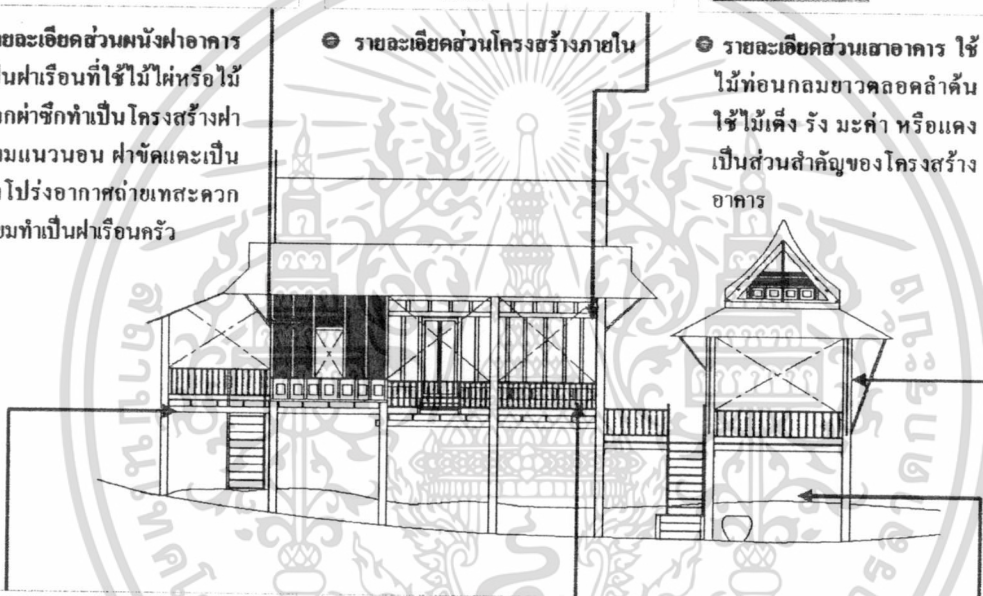
๑ รายละเอียดส่วนผนังฝาอาคาร เป็นฝาเรือนที่ใช้ไม้ไผ่หรือไม้รวกผ่าซีกทำเป็นโครงสร้างฝาตามแนวนอน ฝาซัดและเป็นฝาโปร่งอากาศถ่ายเทสะดวก นิยมทำเป็นฝาเรือนครัว

๒ รายละเอียดส่วนโครงสร้างภายใน

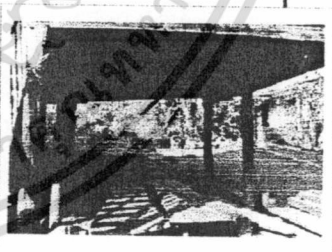
๓ รายละเอียดส่วนเสาอาคาร ใช้ไม้ท่อนกลมยาวตลอดลำต้น ใช้ไม้เต็ง ริง มะค่า หรือแดง เป็นส่วนสำคัญของโครงสร้างอาคาร

๔ รายละเอียดส่วนรอยอาคาร ทำหน้าที่รองรับพื้น นั่งอยู่บนเสาที่เจาะทะลุกึ่งกลางทั้งสองด้าน ปัจจุบันเรียกส่วนนี้ของโครงสร้างเรือนว่า "คาน"

๕ รายละเอียดส่วนกรอบซี่ลูกกรง

๖ พื้นที่ว่างส่วนใต้อาคาร เป็นอาคารใต้ถุนสูงมีการจัดวางสิ่งของพื้นดินภายในใต้อาคาร

รูปที่ 4.72 รายละเอียดส่วนด้านหน้าอาคารเรือนพักส่วนโครงสร้างภายใน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

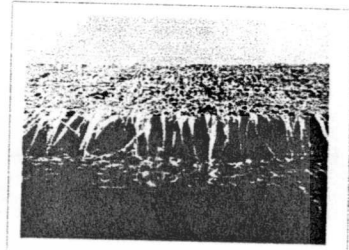
แสดงรายละเอียดส่วนด้านข้าง (B) อาคารเรือนพัก

๑ รายละเอียดส่วนค้ำฟ้าอาคาร เป็นฝาตายบัว มีฝากระดาน มีตัวไม้ถูกค้ำ ไม่มีตัวไม้ถูกนอนหรือถูกประกนขวางอยู่ระหว่างช่องว่าง ถูกค้ำแต่ละตัว

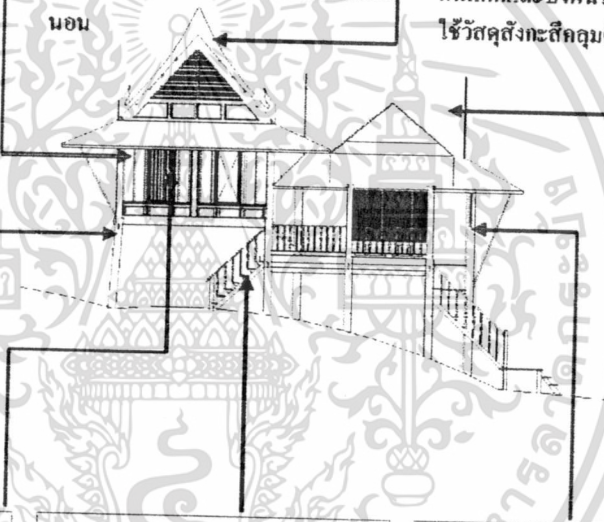
๒ รายละเอียดส่วนหน้าจั่ว เป็นจั่วใบปรีอ ตัวแครงประกอบด้วยแผ่นไม้ขนาดเล็ก เรียงซ้อนทงแนวนอน นิยมใช้กับเรือนนอน

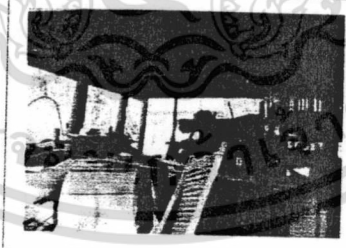
๓ รายละเอียดส่วนรูปแบบหลังคา เป็นชั้นส่วนที่เป็นคันท่อน้ำ ทำหน้าที่กันแดดและบังฝนให้กับตัวเรือน ใช้วัสดุสังกะสีคลุมด้วยแฝก

๔ รายละเอียดส่วนเสาเรือน ไซ้ไม้ ท่อนกลมยาวตลอดค้ำคันท่อน ไซ้ไม้ตั้ง รัง มะก่า หรือแครง เป็นส่วนสำคัญของโครงสร้างอาคาร

๕ รายละเอียดบานหน้าต่าง หน้าต่างเป็นส่วนของฝาเรือนที่ทำลึกลงเป็นส่วนเดียวกัน แต่เป็นช่องเจาะให้แสงสว่าง อากาศ ลมผ่านเข้าได้ สามารถควบคุมการเปิดปิดได้โดยตัวบาน

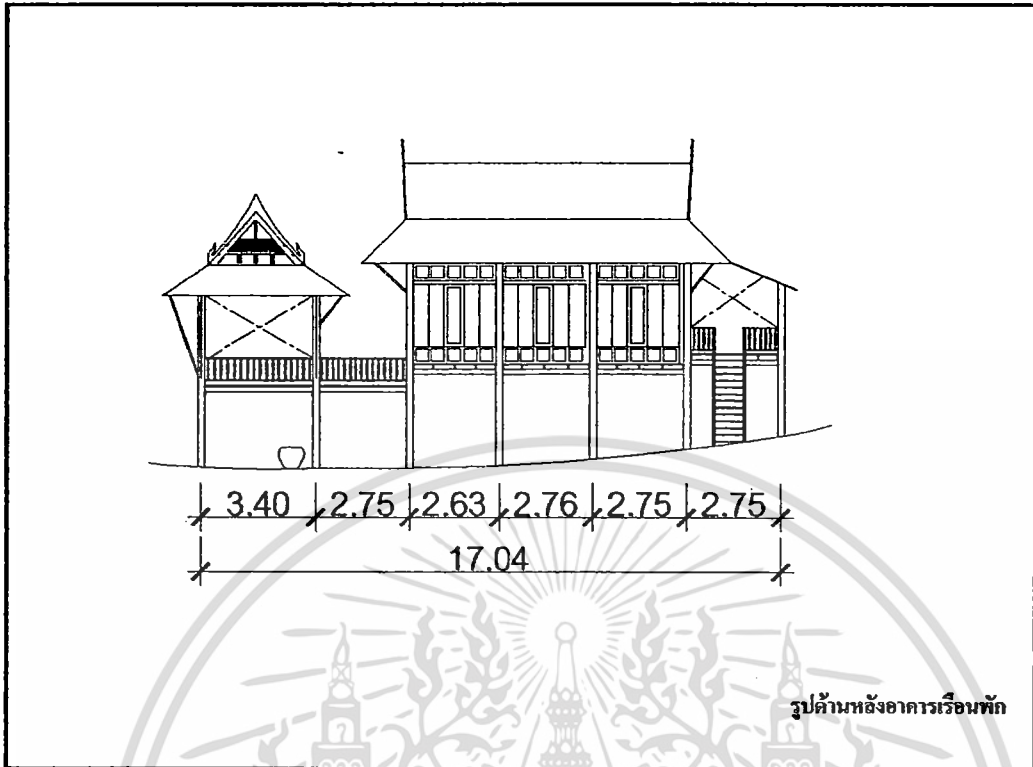
๖ พื้นที่ว่างส่วนใต้อาคาร เป็นอาคารใต้ถุนสูงมีการจัดวางตั้งของพื้นดินภายในอาคาร

๗ รายละเอียดส่วนเสาเรือน ไซ้ไม้ ท่อนกลมยาวตลอดค้ำคันท่อน ไซ้ไม้ตั้ง รัง มะก่า หรือแครง เป็นส่วนสำคัญของโครงสร้างอาคาร

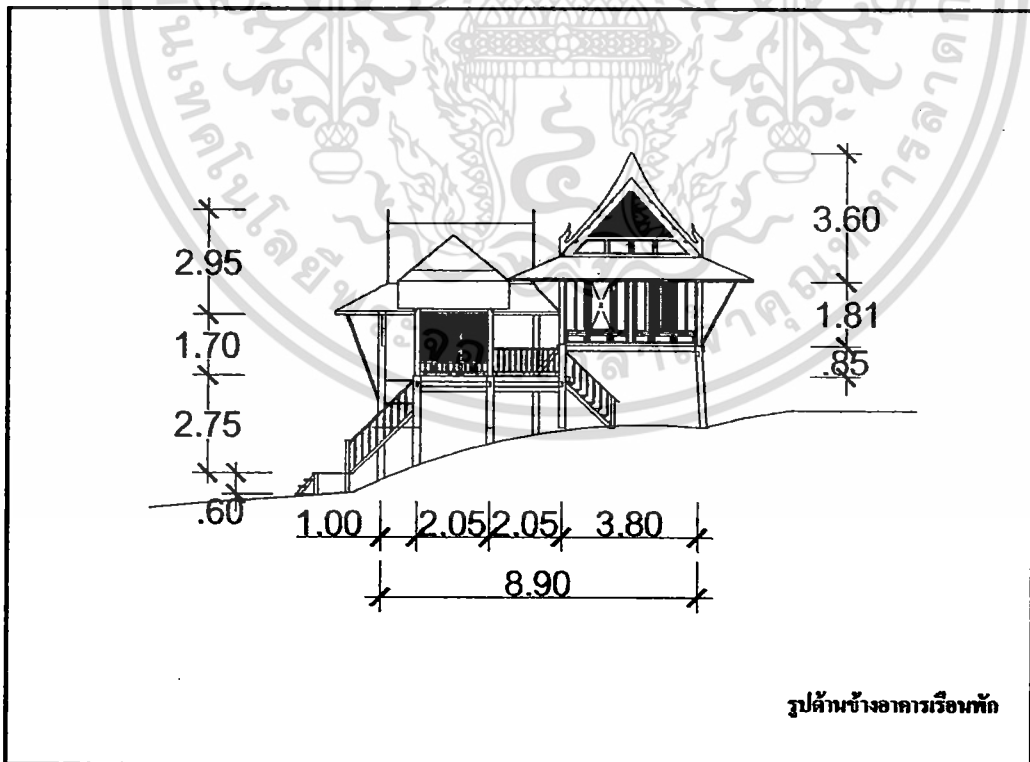
รูปที่ 4.73 รายละเอียดส่วนด้านข้างอาคารเรือนพัก (B)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รูปด้านหลังอาคารเรือนพัก

รูปที่ 4.74 รูปด้านหลังอาคารเรือนพัก (C)

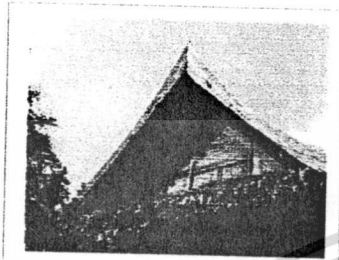

รูปด้านข้างอาคารเรือนพัก

รูปที่ 4.75 รูปด้านข้างอาคารเรือนพัก (D)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แสดงรายละเอียดส่วนด้านหลัง (C) อาคารเรือนพัก

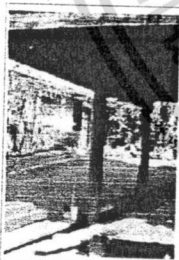
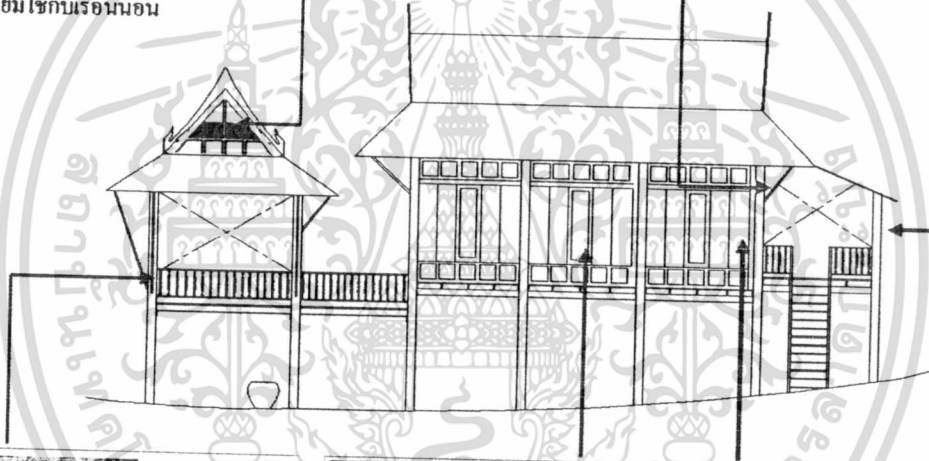
๑ รายละเอียดหน้าจั่วอาคาร เป็นจั่วใบปรีอัวแผงประกอบด้วยแผ่นไม้ขนาดเล็กเรียงซ้อนทางแนวนอน นิยมใช้กันเรือนนอน

๒ รายละเอียดส่วนทวยค้ำยัน ส่วนหนึ่งของสถาปัตยกรรมไทยทำหน้าที่ค้ำยันชายคา กันสาคหรือหลังคาอาคาร

๓ รายละเอียดส่วนเสาเรือน ใช้นิ้ท่อนกลมชาวตลอดลำคั้น ใช้นิ้เต็ง รัง มะค่า หรือแดง

๔ รายละเอียดส่วนเสาเรือน ใช้นิ้ท่อนกลมชาวตลอดลำคั้น ใช้นิ้เต็ง รัง มะค่า หรือแดง เป็นส่วนสำคัญของโครงสร้างอาคาร

๕ รายละเอียดส่วนบานหน้าต่าง หน้าต่างเป็นส่วนของฝารือนที่ทาคิดเป็นส่วนเคียวกัน แต่เป็นช่องเจาะให้แสงสว่าง อากาศ ลมผ่านเข้าได้ สามารถควบคุมการเปิดปิดได้โดยตัวบาน

๖ รายละเอียดส่วนผนังฝาอาคาร เป็นฝาสาบับ มีฝากระดาน มีคิ้วไม้ลูกคั้ง ไม่มีคิ้วไม้ลูกนอนหรือลูกปะกน ขวงอยู่ระหว่างช่องว่างลูกคั้งแต่ละค้ว

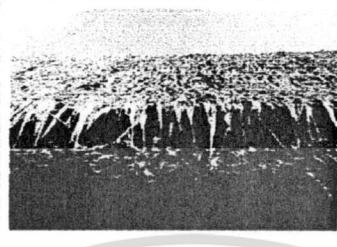
รูปที่ 4.76 รายละเอียดส่วนด้านหลังอาคารเรือนพัก (C)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

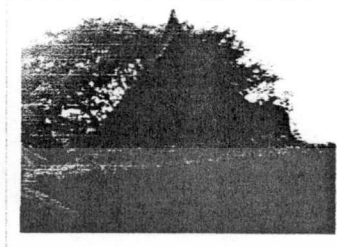
แสดงรายละเอียดส่วนด้านข้าง (D) อาคารเรือนพัก

๑ รายละเอียดส่วนทวยค้ำยัน ไม้ไผ่ ท่อนกลมยาวตลอดลำต้น ไม้ไผ่ตั้ง รัง มะค่า หรือแดง เป็นส่วนสำคัญของ โครงสร้างอาคาร

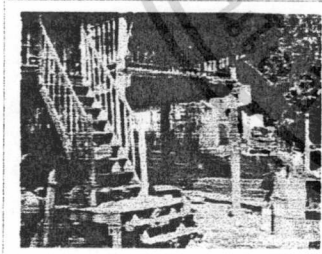
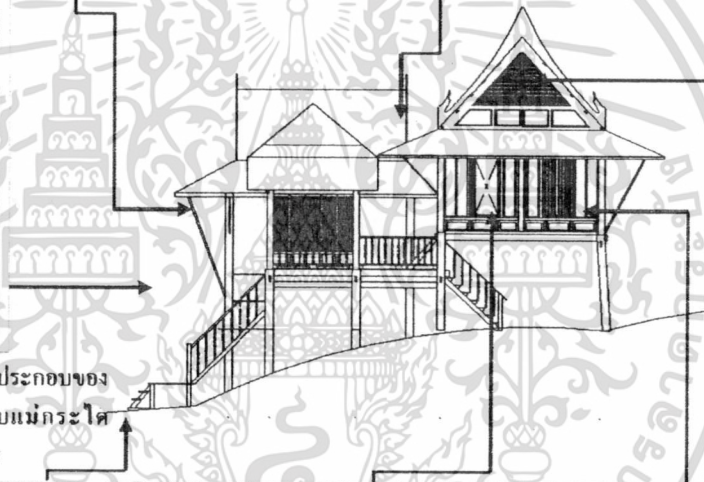
๒ รายละเอียดส่วนรูปแบบหลังคา เป็นชั้นส่วนที่เป็นคันท่อน้ำที่กัน แคลและบังฝนให้กับตัวเรือน วัสดุสังกะสีคลุมด้วย แผ่น

๓ รายละเอียดส่วนหน้าจั่ว เป็นจั่ว ใบปรีหรือคิ้วแดงประกอบด้วยแผ่น ไม้ขนาดเล็กเรียงซ้อนทาง แนวนอน นิยมใช้กับเรือนนอน

๔ รายละเอียดส่วนบันได ส่วนประกอบของ ไม้มีลูกขึ้น (ตามนอน) กับแม่กระโศ (ตามตั้ง) ใช้สำหรับขึ้นอาคาร

๕ พื้นที่ส่วนทางขึ้นอาคาร เป็นพื้นที่ โถงของลานดิน

๖ รายละเอียดบานหน้าต่าง หน้าต่าง เป็นส่วนของฝาเรือนที่ทำติดเป็นส่วน เดียวกัน แต่เป็นช่องเจาะให้แสงสว่าง อากาศ ลมผ่านเข้าได้ สามารถควบคุม การเปิดปิดได้โดยตัวบาน

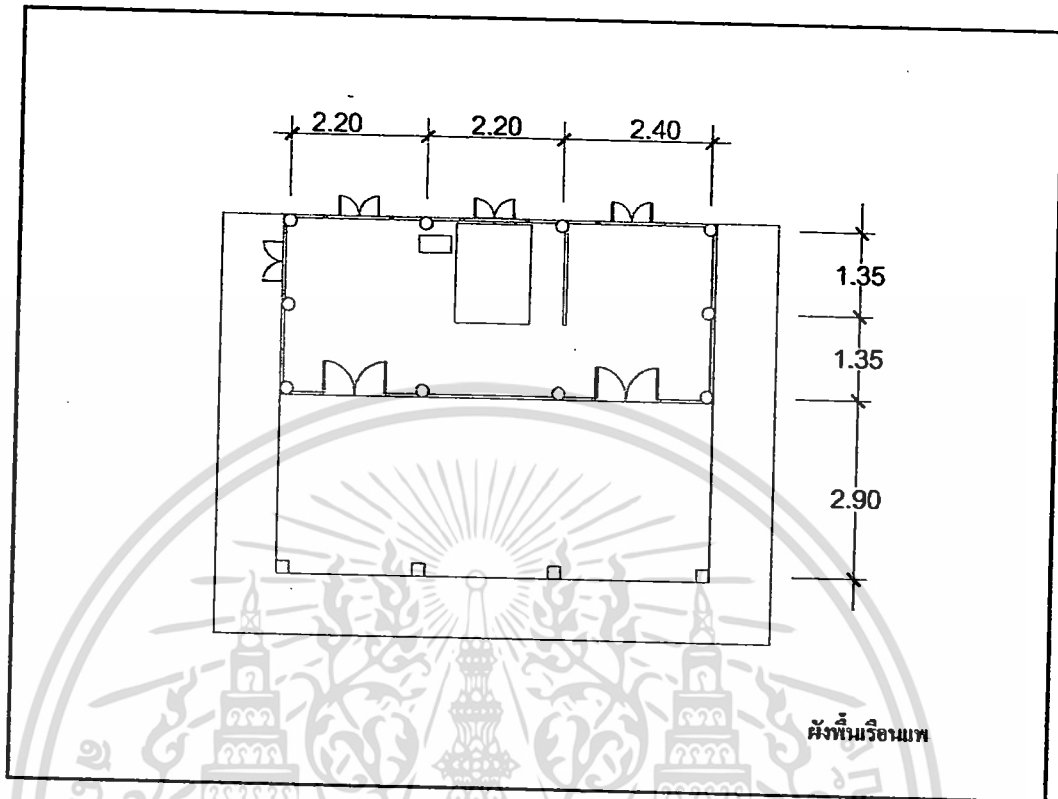

๗ รายละเอียดส่วนผนังฝาอาคาร เป็นฝาสาขบัว มีฝากระดาน มีตัวไม้ ลูกตั้ง ไม้มีตัวไม้ลูกนอนหรือลูกปะ กนขวางอยู่ระหว่างช่องว่างลูกตั้งแ่ ละตัว

รูปที่ 4.77 รายละเอียดส่วนด้านข้างอาคารเรือนพัก (D)

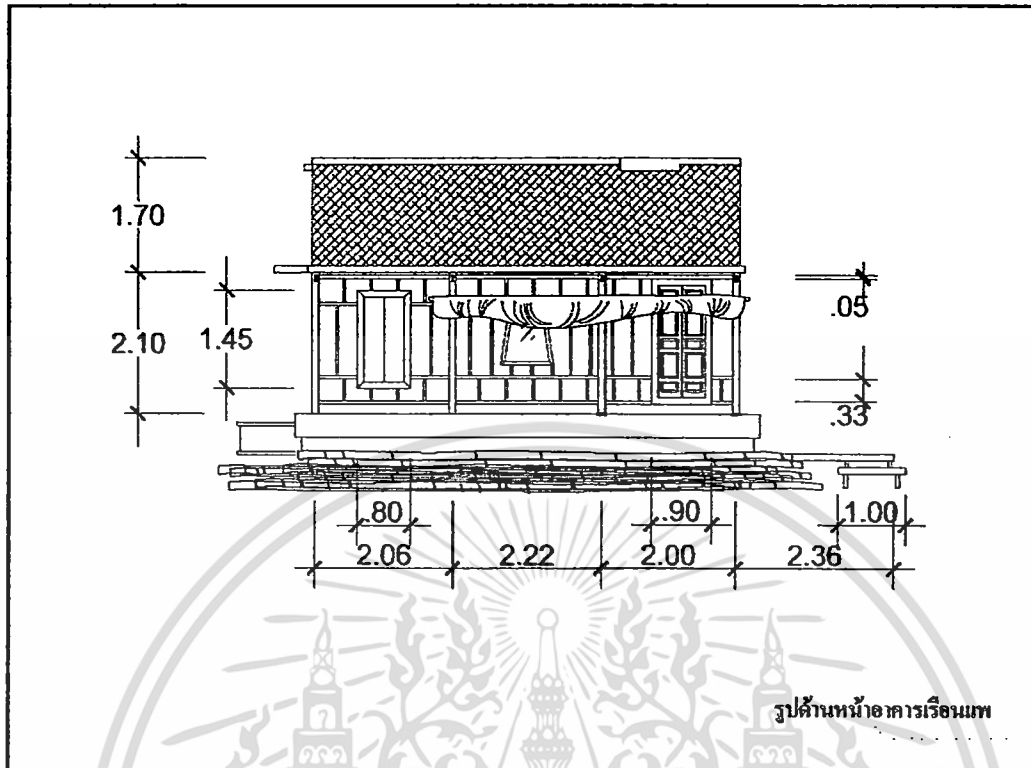
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

5) เรือนแพ

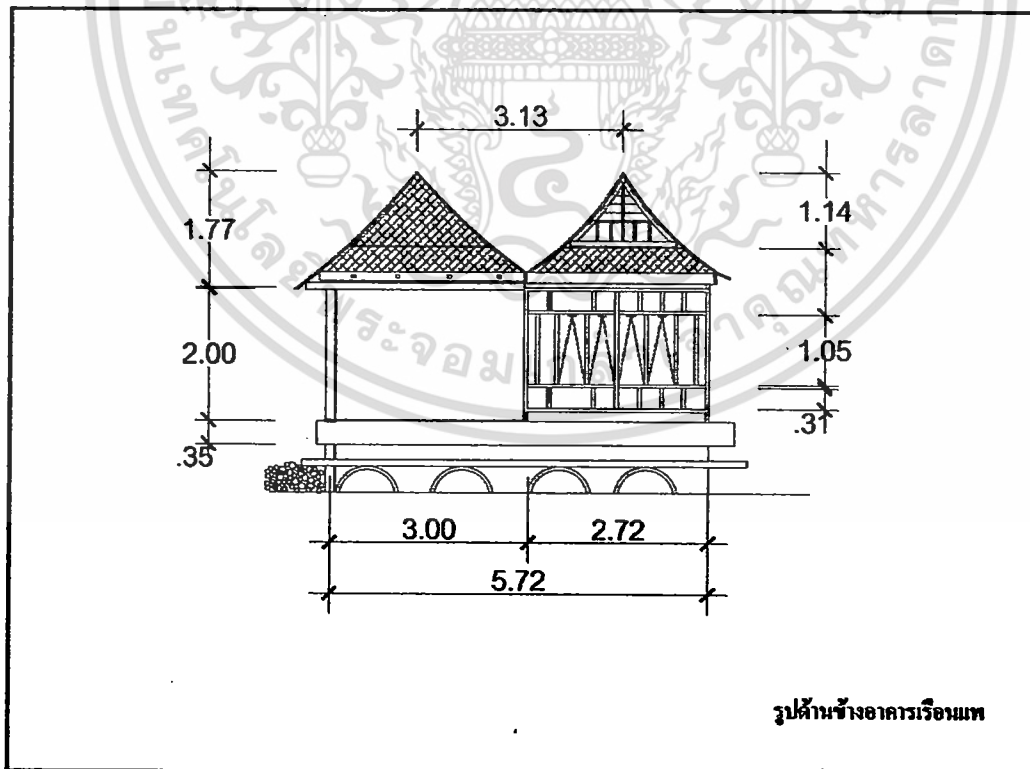

รูปที่ 4.78 ผังพื้นเรือนแพ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

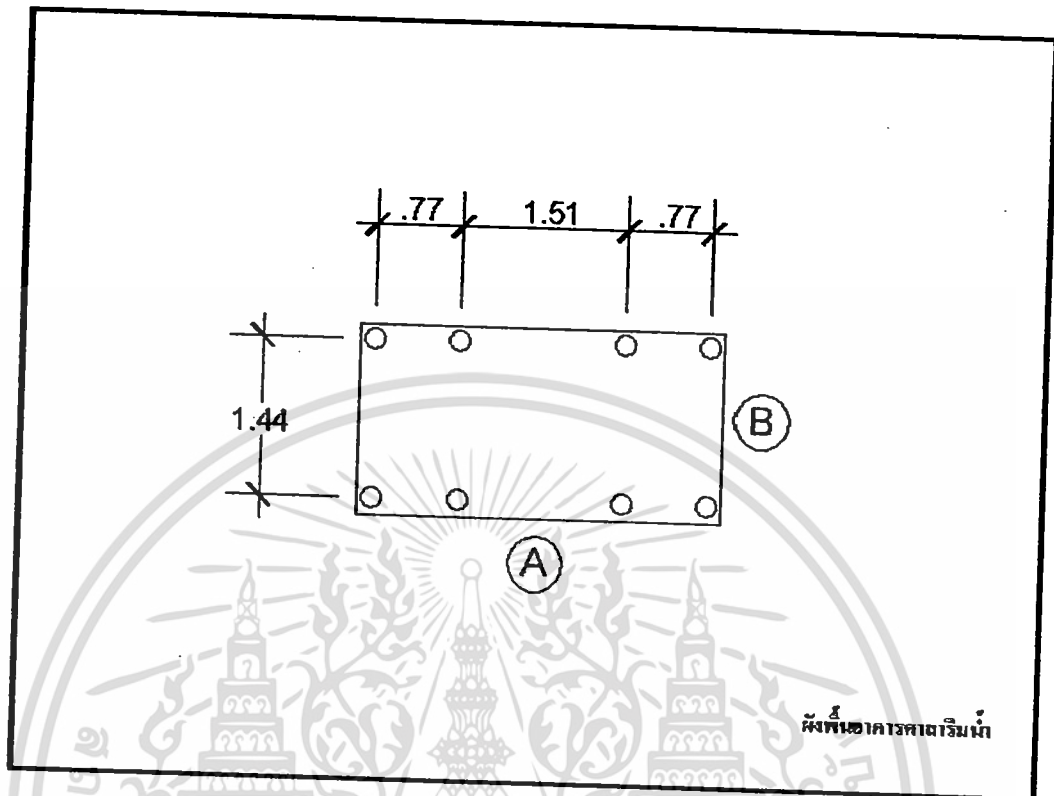
รูปที่ 4.79 รูปด้านหน้าอาคารเรือนแพ

รูปที่ 4.80 รูปด้านข้างอาคารเรือนแพ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

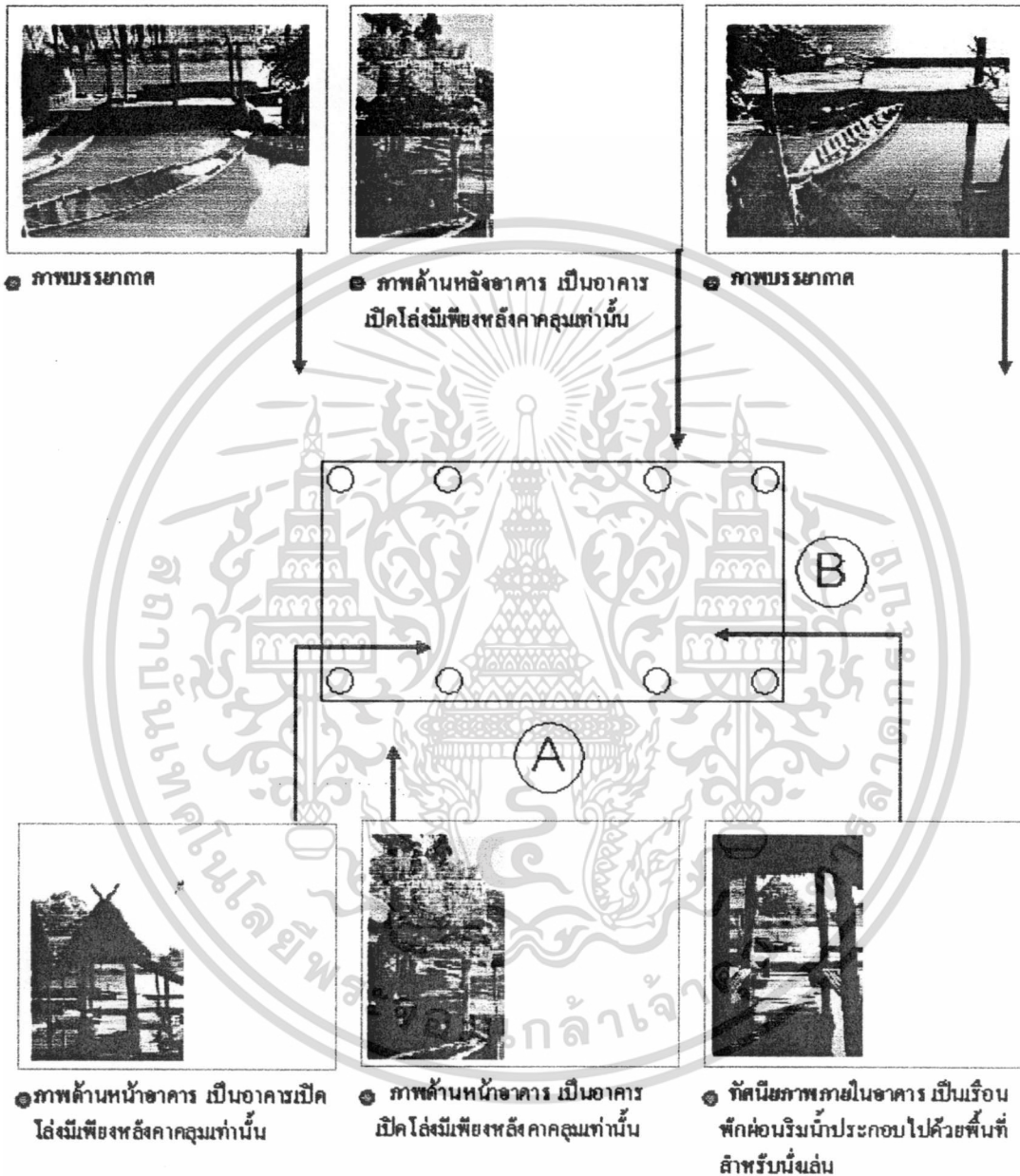
6) ศาลาริมน้ำ

รูปที่ 4.81 ผังพื้นที่อาคารศาลาริมน้ำ

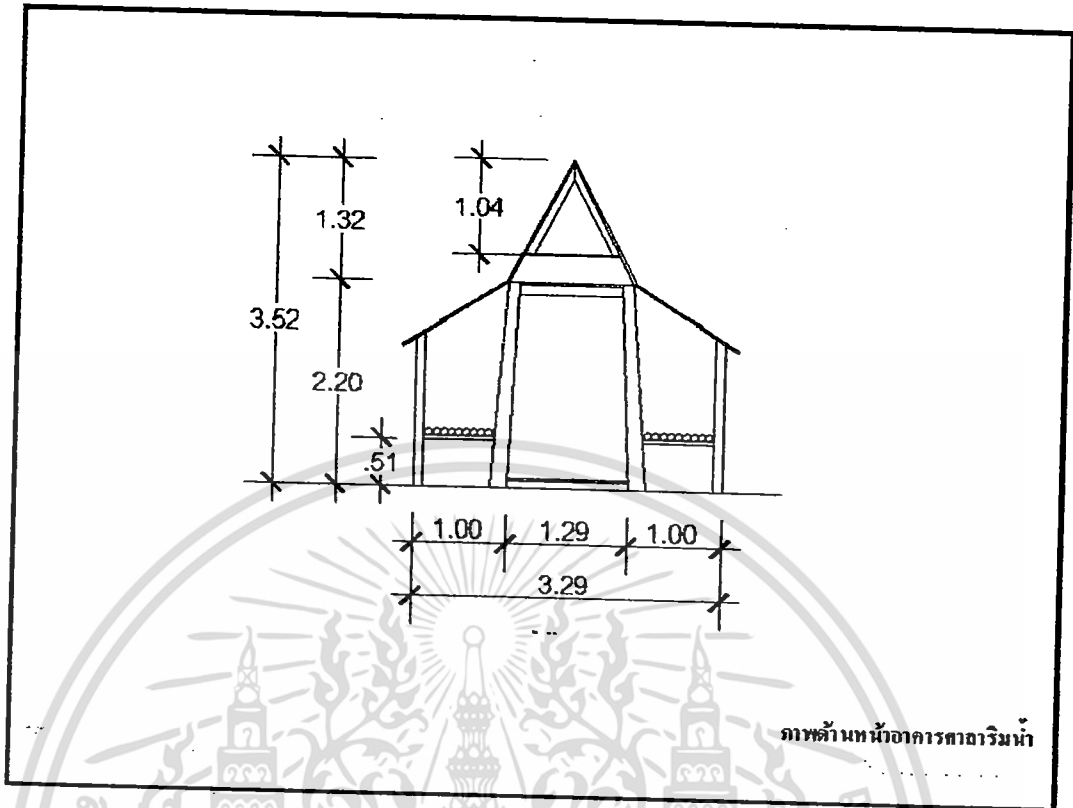
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แสดงรายละเอียดส่วนผังพื้นอาคารศาลาภิรมน้ำ

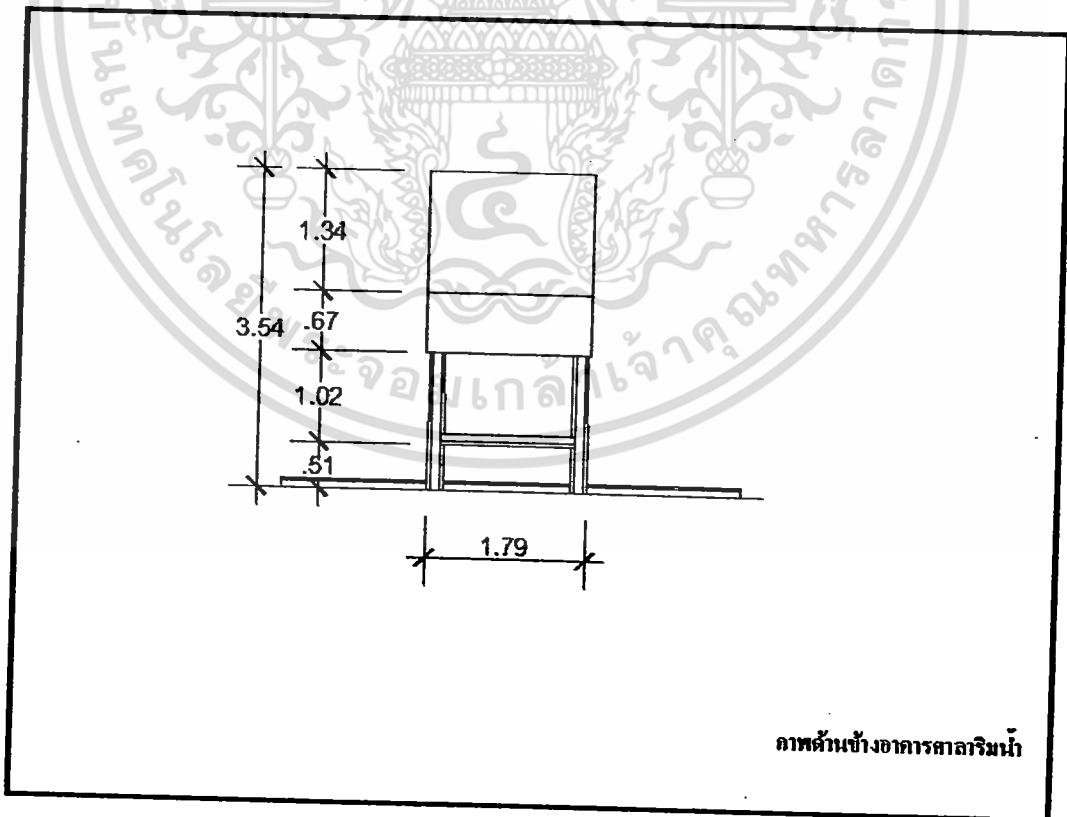
รูปที่ 4.82 รายละเอียดส่วนผังพื้นศาลาภิรมน้ำ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพด้านหน้าอาคารศาลาริมน้ำ

รูปที่ 4.83 รูปด้านหน้าอาคารศาลาริมน้ำ

ภาพด้านข้างอาคารศาลาริมน้ำ

รูปที่ 4.84 รูปด้านข้างอาคารศาลาริมน้ำ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

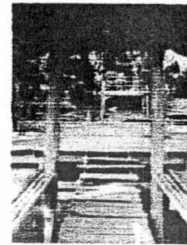
แสดงรายละเอียดส่วนด้านหน้า (A) อาคารศาลาริมน้ำ

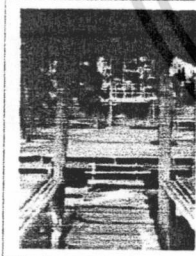
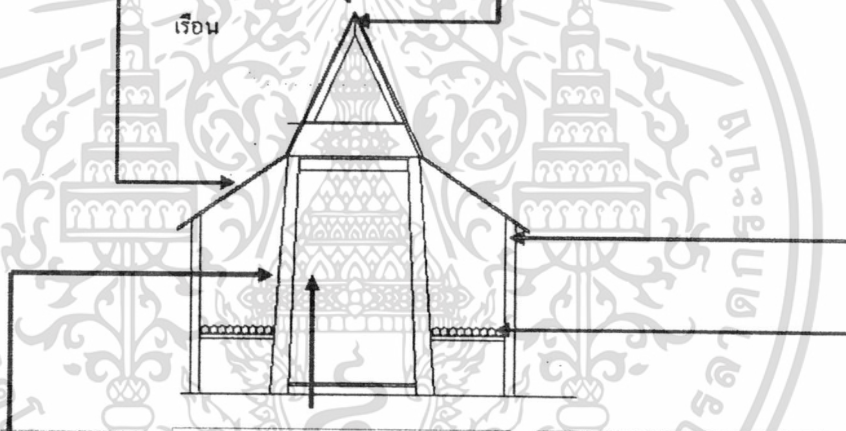
๑ ส่วนรูปแฉกหลังคา เป็นชิ้นส่วนที่เป็นผืน ทำหน้าที่กันแดดและบังฝนให้กับตัวเรือน ใช้คลุมด้วยแฝก

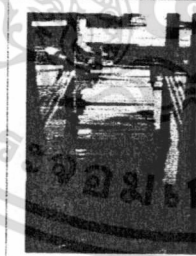
๒ รายละเอียดปั้นลม และหน้าจั่ว เป็นจั่วใบปรีอ ตัวแฝงประกอบด้วยแผ่นไม้ขนาดเล็กเรียงซ้อนทางแนวนอน มีกาแลคือ ส่วนประดับอยู่บนหลังคาเรือน

๓ ส่วนเสาเรือน ใช้ไม้ท่อนกลม ยาวตลอดลำต้น ใช้ไม้เต็ง รังมะค่า หรือแดง เป็นส่วนสำคัญของโครงสร้างอาคาร

๔ ภาพบรรยากาศภายในเรือนภายในเป็นเรือนพักก่อนริมน้ำประกอบไปด้วยพื้นที่สำหรับนั่งเล่น

๕ รายละเอียดส่วนพื้นเรือน เป็นไม้แผ่นเรียงยาวเป็นแนวทางเดินภายในอาคาร

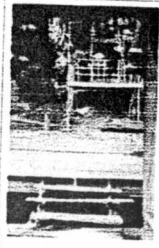

๖ รายละเอียดส่วนที่ชันานพัก ทำจากไม้ไผ่รวกทำเป็นพื้นที่นั่งพักภายในอาคาร

รูปที่ 4.85 รายละเอียดส่วนด้านหน้าศาลาริมน้ำ (A)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แสดงรายละเอียดส่วนด้านข้าง (B) อาคารศาลาริมน้ำ

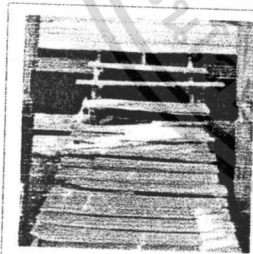
๑ ภาพบรรยากาศทางเดินเข้า เป็นชั้นบันไดที่เชื่อมต่อกจากพื้นดินลงสู่อาคารริมน้ำ

๒ รายละเอียดส่วนรูปแบบหลังคา เป็นชั้นส่วนที่เป็นคันท่อน้ำที่กันแดดและบังฝนให้กับตัวเรือน ใช้กลุ่มด้วย แผ่น หลังคาและกันสาด

๓ ภาพบรรยากาศ

๔ รายละเอียดส่วนพื้นทางเดิน เป็นไม้แผ่นเรียงยาวเป็นแนวทางเดินภายในอาคาร

๕ รายละเอียดส่วนพื้นชานพัก เป็นไม้แผ่นเรียงยาวเป็นแนวทางเดินภายในอาคาร

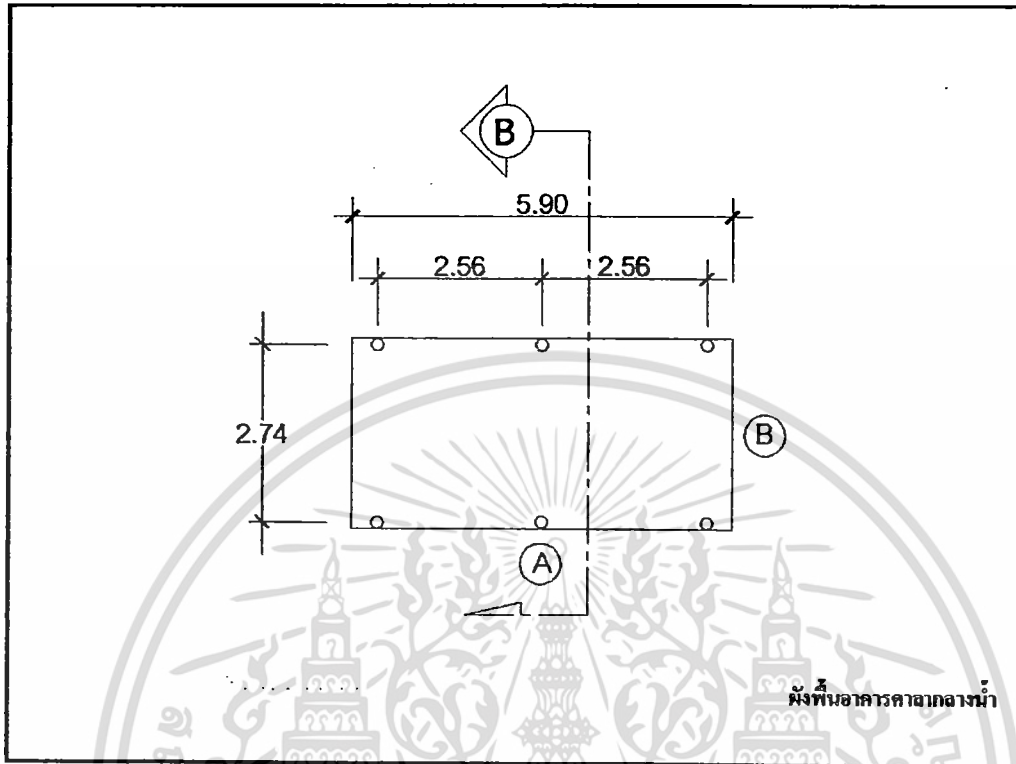

๖ รายละเอียดส่วนพื้นทางเดิน เป็นไม้แผ่นเรียงยาวเป็นแนวทางเดินภายในอาคาร

รูปที่ 4.86 รายละเอียดส่วนด้านข้างศาลาริมน้ำ (B)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

7) ศาลากลางน้ำ

รูปที่ 4.87 ผังพื้นอาคารศาลากลางน้ำ

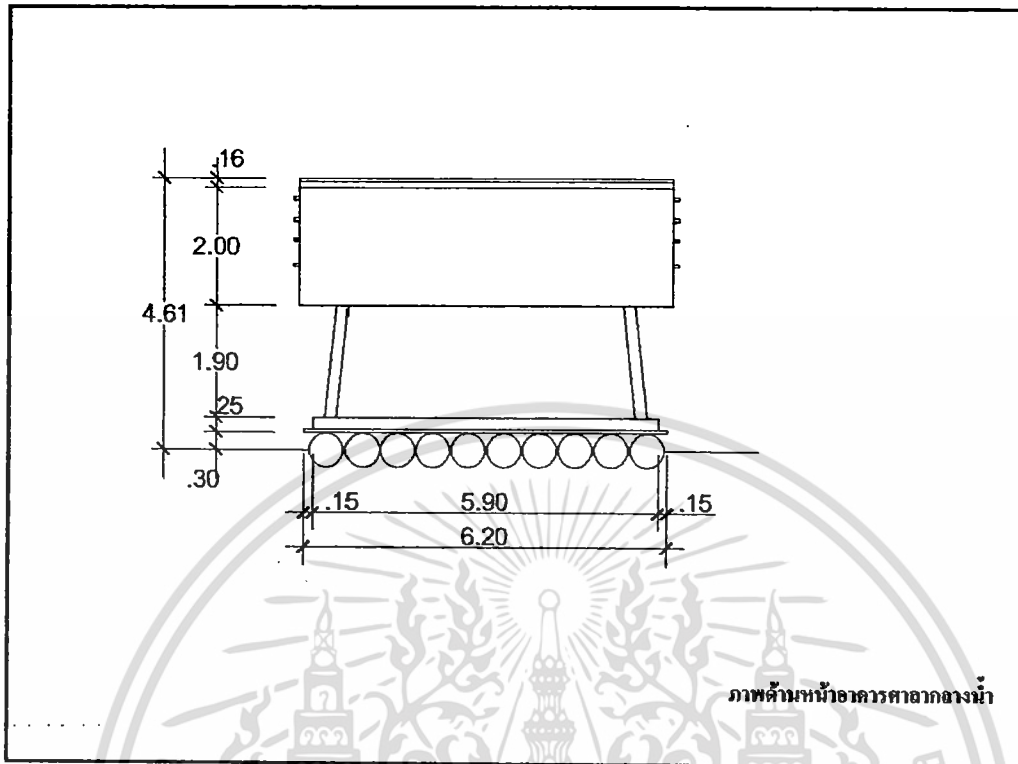
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แสดงรายละเอียดส่วนผนังอาคารศาลากลางน้ำ

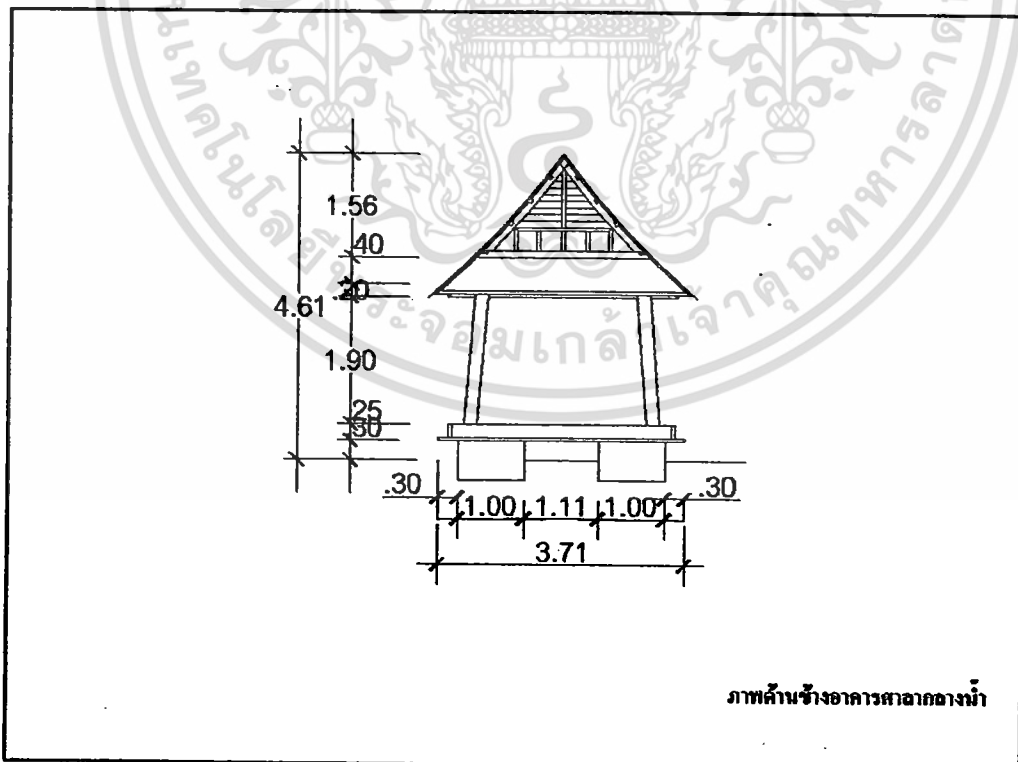

รูปที่ 4.88 รายละเอียดส่วนผนังอาคารศาลากลางน้ำ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รูปที่ 4.89 ด้านหน้าอาคารศาลากลางน้ำ

รูปที่ 4.90 ด้านข้างอาคารศาลากลางน้ำ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แสดงรายละเอียดส่วนด้านหน้า (A) อาคารศาลากลางน้ำ

● รายละเอียดส่วนแปลาน กลอน แปลาน ไม้เหลื่อม ทอดอยู่ระหว่าง จันทันกับแหงหน้าจั่วตลอด เรือนเท่ากับอกไก่ ทำหน้าที่รับ น้ำหนักจากกลอนถ่ายสู่จันทัน กลอนสำหรับหลังคาจาก เป็น กลอนเรียบเจาะรูข้างหนึ่ง สำหรับ ไข้ตอกร้อยมัดกับจาก ติดกับแป ด้วยการตอกสลักไม้แสม ปลาย ด้านบนเข้าเคียวหางเหยี่ยวติดกับ อกไก่ ปลาย ด้านล่างตอกติดกับ สะพานหนู

● รายละเอียดส่วนรูปแบบหลังคาเป็น ชั้นส่วนที่เป็นสัน ทำหน้าที่กันแดด และบังฝนให้กับตัวเรือน ไข้คลุมด้วย แผลก ทั้งหลังคาและกันสาด

● ส่วนเสาเรือน ไข้ไม้ท่อนกลมยาว ตลอดลำต้น ไข้ไม้เต็ง รัง มะค่า หรือแคง เป็นส่วนสำคัญของ โครงสร้างอาคาร

● ภาพบรรยากาศนอกอาคาร เป็น สะพานทำจากไม้แสมไม่ได้มีการจัดวางที่เป็นระเบียบนัก เชื่อมจาก พื้นดินไปยังตัวอาคาร

● ฐานอาคารลอยน้ำ ฐานอาคารลอย น้ำทำจากถังแกลลอนน้ำมันและ ฐานอาคารทำจากโครงเหล็กและ ปิดด้วยพื้นไม้แสม

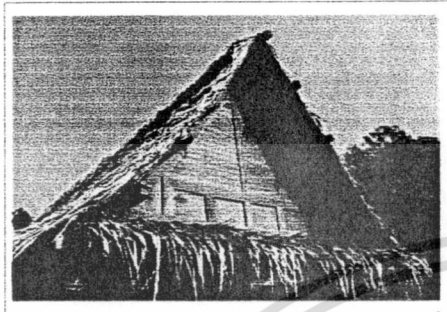

● รายละเอียดส่วนวัสดุปูพื้น พื้น เรือน โทนิยมไม้พื้นกว้าง ปูบนตง หรือบนรอด เพื่อเป็นที่พักนอนอยู่ อาศัย ระหว่างแผ่นดินกับพื้นไม้เคียวไม้แสมตอกยึดพื้น

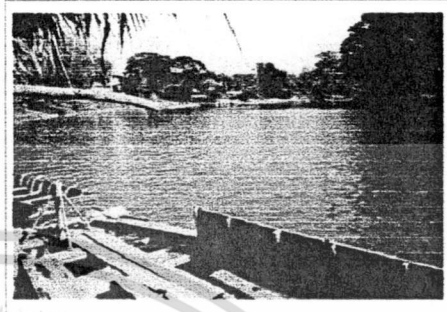
รูปที่ 4.91 รายละเอียดส่วนด้านหน้าศาลากลางน้ำ (A)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

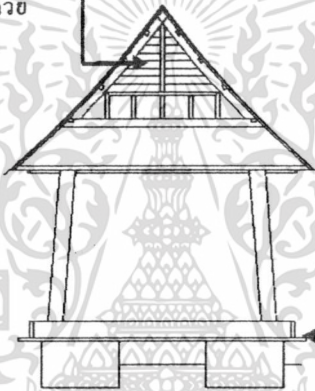
แสดงรายละเอียดส่วนด้านหน้า (B) อาคารศาลากลางน้ำ

● รายละเอียดส่วนหน้าจั่วอาคาร เป็นจั่วใบ
ปรีอบนฐานตึกที่ค้ำด้วยประกอบด้วย
แผ่นไม้ขนาดเล็กเรียงซ้อนทางแนวนอน

● ภาพบรรยากาศภายนอกอาคาร

● ภาพบรรยากาศภายนอกอาคาร

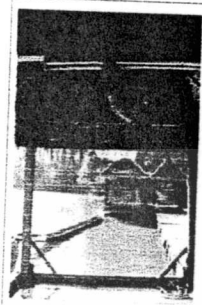

● ภาพรายละเอียดส่วนพื้นของอาคาร เป็นฐาน
เรือนทำจากไม้แผ่นไม้ได้มีการจัดวางที่เป็น
ระแนงชันนิก

รูปที่ 4.92 รายละเอียดส่วนด้านข้างศาลากลางน้ำ (B)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

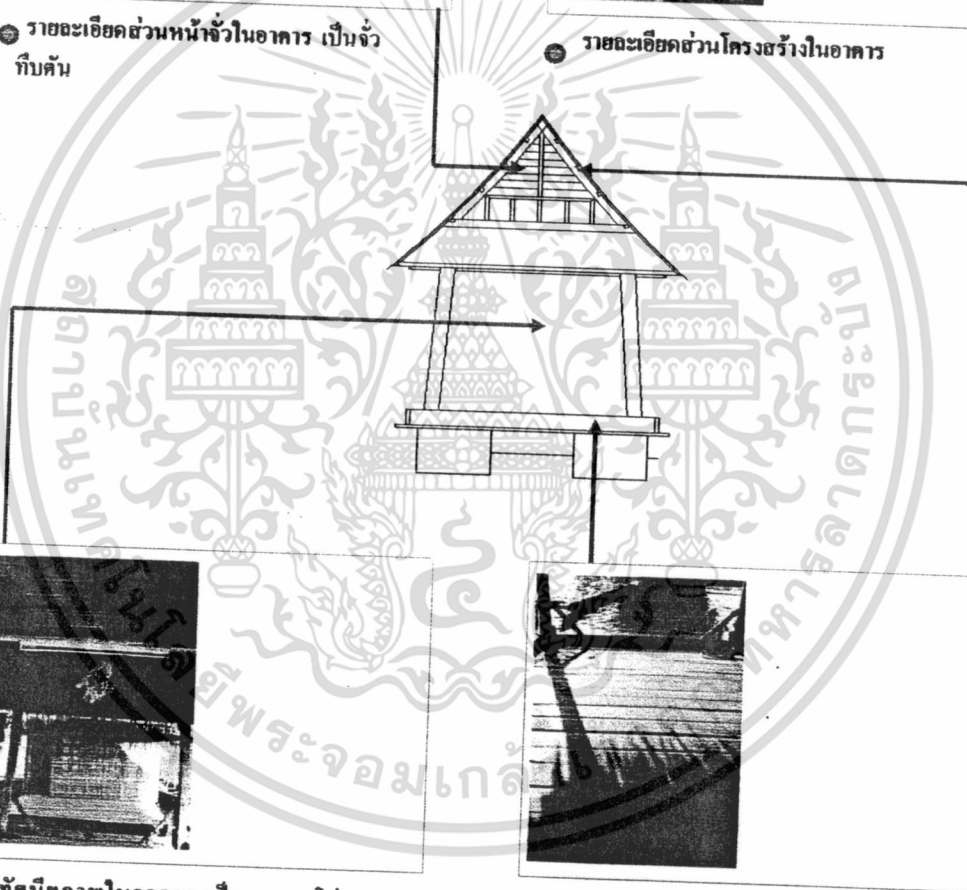
แสดงรายละเอียดส่วนภาพตัด (A) อาคารศาลากลางน้ำ

๑ รายละเอียดส่วนหน้าจั่วในอาคาร เป็นจั่วทับคาน

๒ รายละเอียดส่วนโครงสร้างในอาคาร

๓ ทักษณียภาพในอาคาร เป็นอาคารโล่ง อเนกประสงค์ ไม่มีการแบ่งการใช้งานภายในอาคาร

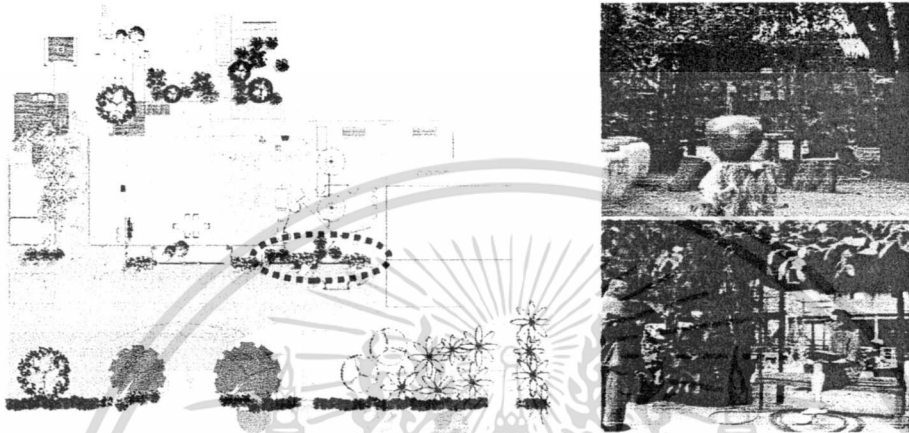
๔ รายละเอียดส่วนวัสดุปูพื้นในอาคาร พื้นเรือนไทยนิยมไม้พื้นกว้าง ปูบนคางหรือบนรอด เพื่อเป็นที่พักผ่อนอยู่อาศัย ระหว่างแผ่นต่อแผ่นของพื้นมีเคือไม้แสมคอกยึดพื้น

รูปที่ 4.93 รายละเอียดลักษณะภายในศาลากลางน้ำ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

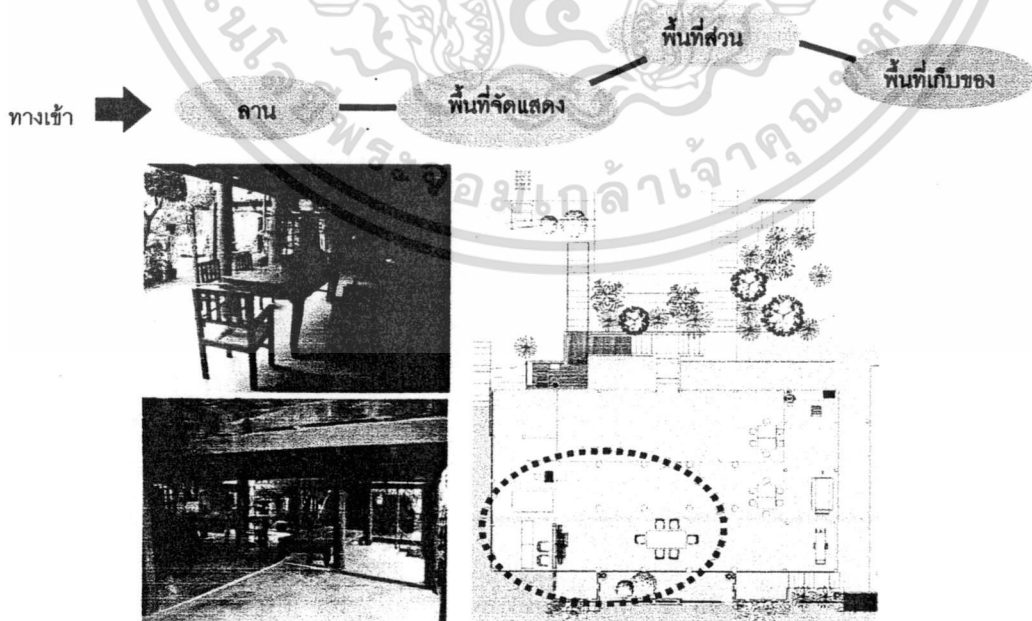
4.3.2 ลักษณะการจัดภายในอาคาร การจัดวางเครื่องเรือนและสิ่งจัดแสดง

ผู้ขายของหน้าเรือนพัก การจัดวางมุมนั่งเล่นด้านหน้าเรือนใหญ่ เป็นการนำของเก่ามาใช้ประโยชน์ใหม่ แต่เดิมเครื่องเรือนชิ้นนี้เป็นตู้ขายข้าวต้มก๋วย อ.ทรงชัยได้มาจากภัตตาคารในเมือง และได้ปรับเปลี่ยนรูปแบบการใช้งานเพื่อให้เกิดประโยชน์ โดยการล้อมชั้นด้านบนออกเหลือเพียงส่วนล่างที่ขนาดพอเหมาะ ปรับเปลี่ยนมาเป็นที่นั่งมุมเล็กๆ ได้สอดคล้องกับการใช้งาน

รูปที่ 4.94 ลักษณะการจัดวางเครื่องเรือน และสิ่งจัดแสดงในมุมนั่งเล่นหน้าเรือนใหญ่

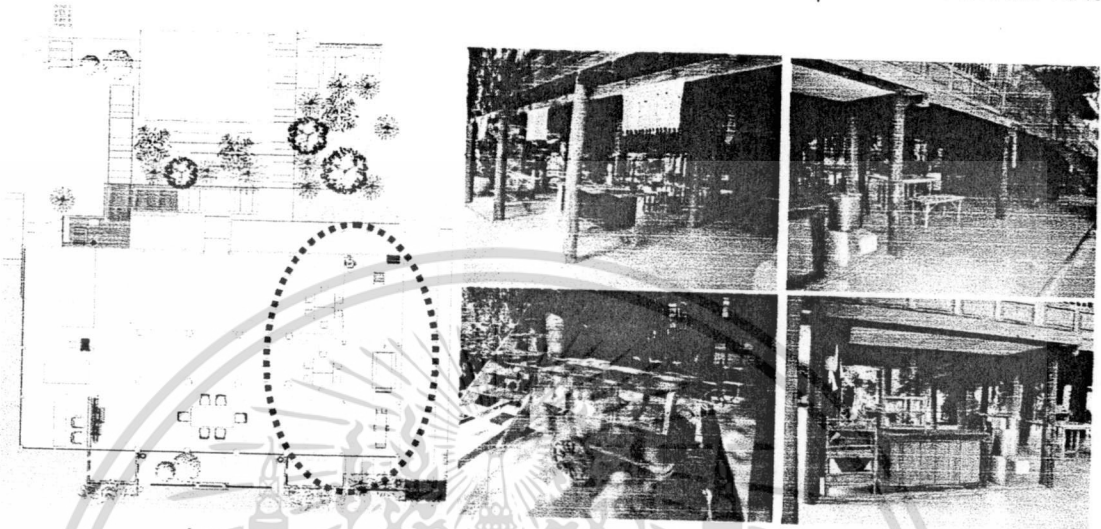
เรือนพัก การจัดวางเครื่องเรือนใต้ถุนเรือนใหญ่ เป็นการจัดวางชุดโต๊ะสำหรับการใช้งานสอดคล้องกับการใช้งานจริงในชีวิตประจำวัน และใช้ในการพบปะ พูดคุย งานกิจกรรมต่างๆ ของแขกที่เข้ามาติดต่อ ส่วนเก้าอี้ด้านหลังสีแดง ที่วางซ้อนๆ กันเพื่อการใช้งาน ทำกิจกรรม อื่นๆ ในการนั่งประชุม หรือที่นั่ง จากตรงชุดโต๊ะไม่พอก็เอาเก้าอี้ไว้เสริมสำหรับที่นั่งไม่พอ

รูปที่ 4.95 ลักษณะการจัดวางเครื่องเรือนใต้ถุนเรือนใหญ่

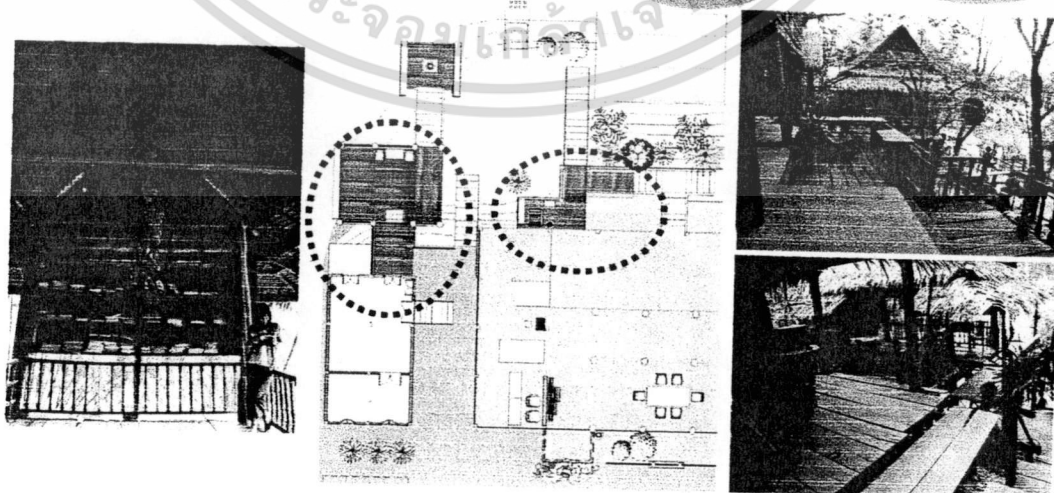
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การจัดเครื่องเรือนได้ดูเรือนใหญ่ มีแนวคิด (Concept) คือ ตลาด ซึ่ง อ.ทรงชัย ได้สะสมของเก่าในยุคอื่นๆ ให้ดูนึกถึงบรรยากาศตลาดในยุคนั้นโดยจัดวางตามเนื้อที่เท่าที่จะทำได้ อ.ทรงชัยได้คำนึงถึงสภาพอากาศจึงต้องมาจัดวางได้ดูเรือน และยังคิดถึงสภาพความเป็นจริง เช่น ร้านกาแฟโบราณ ซึ่งมีชุดโต๊ะนั่ง เป็นต้น ซึ่งของใช้และเครื่องเรือนทุกอย่างยังนำมาใช้งานจริง

รูปที่ 4.96 ลักษณะการจัดวางของสะสมและสิ่งจัดแสดงได้ดูเรือนใหญ่

การจัดโซนการเรียนรู้สำหรับแขกที่เข้ามาเยี่ยมชม การจัดที่นั่งให้อ่านและการเปิดพื้นที่ว่าง (Space) ให้โล่ง เพื่อสะดวกในการหยิบใช้ ซึ่งสอดคล้องกับพฤติกรรมการใช้งาน และสามารถนั่งอ่านหนังสือกับพื้นได้

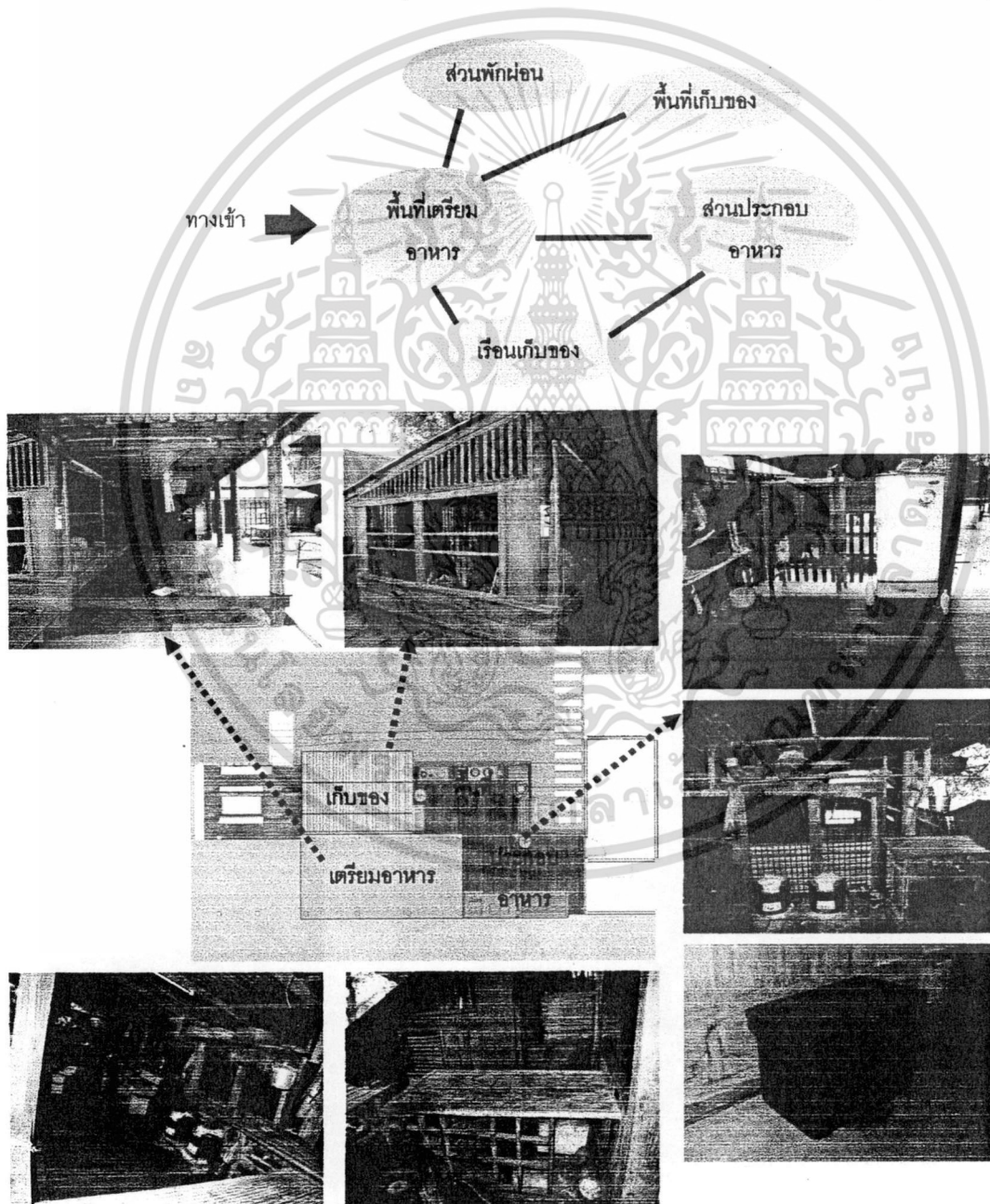

รูปที่ 4.97 ลักษณะการจัดวางเครื่องเรือน และสิ่งจัดแสดงส่วนการเรียนรู้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น เมื่ออนุญาตให้มาใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เรือนครัว การจัดโซนของสวนครัว แบ่งได้เป็น 3 ส่วน ส่วนแรก เป็นพื้นที่เก็บของ ประโยชน์ใช้สอย คือ เก็บภาชนะต่างๆ ที่ใช้ในงานสำหรับแขกที่มาพัก ส่วนที่สอง คือส่วนที่เอา ภาชนะออกมาแล้วทำการเตรียมอาหารสำหรับกลุ่มแม่บ้าน เพื่อนำไปประกอบอาหาร ส่วนที่สาม คือ ส่วนปรุงอาหาร มีทั้งเครื่องเรือนในอดีต เช่น เตาถ่าน แล้วยังคงใช้งานอยู่ และนำแคร่มาใช้ ประโยชน์ในการวางของก่อนปรุงอาหาร เครื่องเรือนที่คนส่วนใหญ่ใช้ทำอาหาร คือ แก๊สหุงต้ม และ ตู้เย็นสำหรับเก็บของสด

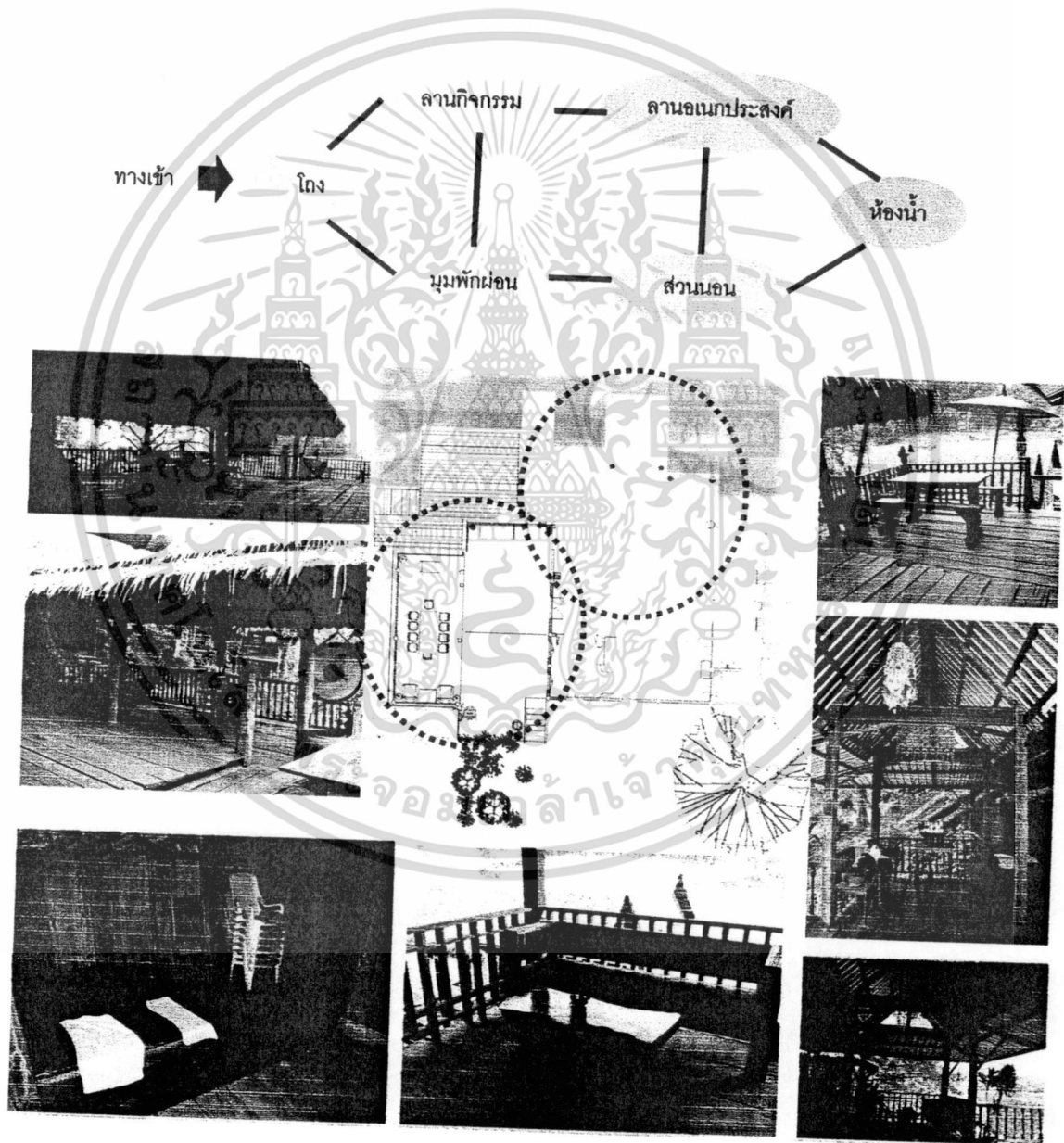
ห้องเก็บของ ไม้เก็บของใช้ต่างๆ ซึ่งนานๆ จะเอาออกมาใช้งาน มีถึงน้ำแข็งวางอยู่ ด้านหน้า ถือว่าเป็นเครื่องเรือนที่เป็นวัสดุใหม่ ซึ่งใช้งานสำหรับแขกซึ่งเก็บได้มากกว่าตู้เย็นที่มีอยู่

รูปที่ 4.98 ลักษณะการจัดวางเครื่องเรือนและสิ่งจัดแสดงส่วนเตรียมอาหารและส่วนเก็บของ เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เรือนพักริมน้ำ ส่วนเรือนพักริมน้ำ การจัดวางเฟอร์นิเจอร์ Space ตรงกลางปรับเปลี่ยนตอบสนองตามกิจกรรมประโยชน์ใช้สอย การประชุมพบปะพูดคุยกัน ส่วนมุมนั่งเป็นโซนนั่งทำกิจกรรม เช่น พักผ่อน อ่านหนังสือ ส่วนร่วมมีการใช้งานจริง เพื่อตอบสนองการใช้งานปัจจุบัน ที่ฝนตก แดดออก

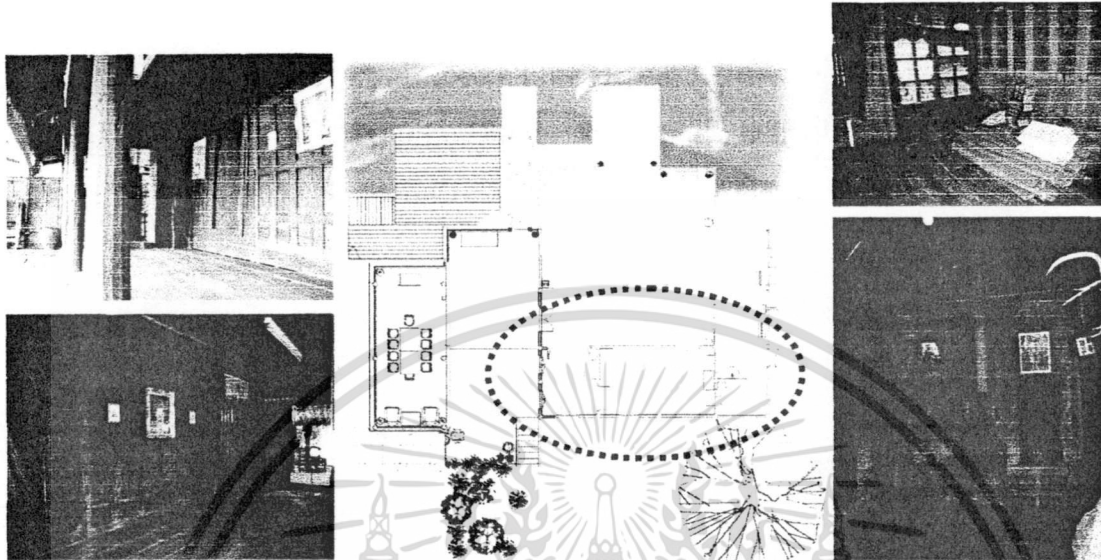
การจัดวางตามประโยชน์ใช้สอยตามชีวิตปัจจุบัน พื้นที่นั่งพักผ่อน การจัดวางเฟอร์นิเจอร์ปรับเปลี่ยนตามกิจกรรมการใช้งาน เนื่องจากเป็น เครื่องเรือนแบบลอยตัว ง่ายในการปรับเปลี่ยน และของตกแต่งส่วนใหญ่ก็เป็นของที่มาจากวัสดุจากทำธรรมชาติที่หมดประโยชน์มาสร้างสรรค์เป็นงานศิลปะให้เกิดความวิจิตรได้

รูปที่ 4.99 ลักษณะการจัดวางเครื่องเรือนและสิ่งจัดแสดงมุมนั่งพักผ่อนในเรือนพักริมน้ำ

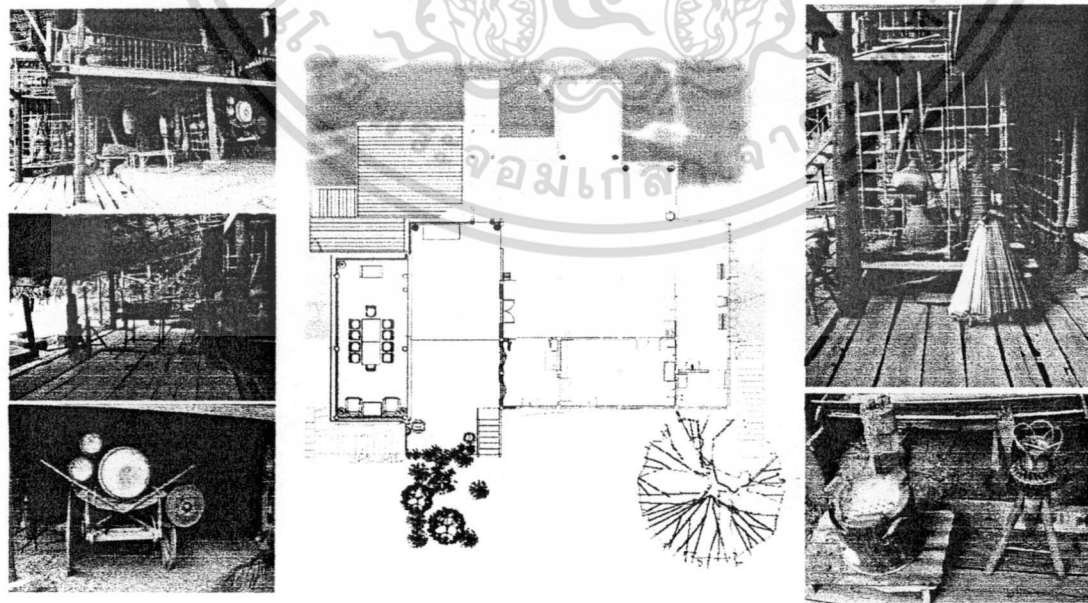
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ส่วนของห้องนอน สองห้อง มีเครื่องเรือนที่ใช้จริงในปัจจุบันสำหรับแขกที่พักรสามารถพักในห้องด้วยวัสดุภูมิปัญญา คือ นอนบนเสื่อ การนอนแบบคนในอดีตที่เครื่องอำนวยความสะดวกน้อยชิ้น เหมือนคำที่ว่า กินง่ายอยู่ง่าย

รูปที่ 4.100 ลักษณะการจัดวางเครื่องเรือนและสิ่งจัดแสดงส่วนนอนในเรือนพักกรมน้ำ

พื้นที่ใต้ถุนเรือน ประโยชน์ใช้สอยในการเก็บข้าว และจัดเก็บเครื่องดนตรีที่ใช้ในงานกิจกรรมเพื่อความบันเทิง และจัดวางของใช้ที่ อ.ทรงชัยซื้อมาเก็บไว้บางส่วนสำหรับใช้ในกิจกรรมบางโอกาส มีเตาบาบิควเพื่อสนองความต้องการของแขกที่มาพัก และใช้เตาด้านในการปรุงอาหาร ของใช้ก็เป็นวัสดุที่มาจากธรรมชาติ เช่น การสานของหวาย และไม้ไผ่ ภูมิปัญญาไทย

รูปที่ 4.101 ลักษณะการจัดวางเครื่องเรือนและสิ่งจัดแสดงใต้ถุนเรือนพักกรมน้ำ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.4 สรุปข้อดีและข้อด้อยของสภาพแวดล้อมทางกายภาพ

4.4.1 ข้อดีของสภาพแวดล้อมทางกายภาพหอวัฒนธรรมไทยวน สระบุรี

1) การมีที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำป่าสัก ถือเป็นจุดเด่นของพื้นที่และเป็นองค์ประกอบที่แสดงถึงการเลือกตั้งถิ่นฐานของชุมชนเกษตรกรรมภาคกลางที่ยึดติดกับน้ำในการดำรงชีวิต ถึงแม้ว่าตัวที่ตั้งจากถนนจะอยู่ในทางโค้งที่ไม่สะดวกนักในการเข้าถึง นอกจากความเหมาะสมของที่ตั้งแล้วยังมีข้อดีของทำเลที่ตั้งในแหล่งชุมชนไทยวนภาคกลางซึ่งอยู่ในรัศมี 5 กิโลเมตรเป็นการเสริมลักษณะการเป็นหอวัฒนธรรมพื้นบ้านในถิ่นที่แท้จริง และด้วยข้อได้เปรียบของการมีพื้นที่ริมน้ำตามแนวยาวของพื้นที่ทำให้มีโอกาสในการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับประเพณีและวัฒนธรรมน้ำได้หลากหลาย ซึ่งถ้ามองที่มาของการเลือกทำเลแบบนี้จะเห็นว่าเป็นความตั้งใจของอาจารย์ทรงชัยเพื่อตอบวัตถุประสงค์ในการจัดแสดงเรือโบราณลุ่มน้ำป่าสักที่อาจารย์สะสมไว้ โดยอาจารย์ทรงชัยเลือกที่จะเป็นพิพิธภัณฑ์เรือแบบมีชีวิต ให้เรือได้อยู่ในแม่น้ำไม่ใช่อยู่ในอาคาร และเพื่อให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้นจึงมองหาเรื่องราวสถาปัตยกรรมในน้ำคือการมีเรือนแพมารองรับกิจกรรมอื่นๆ เพิ่มขึ้นด้วยเพื่อสื่อให้เห็นวิถีของคนไทยที่อยู่ริมน้ำของชุมชนชาวไทยวนในอดีต

2) มีการจัดวางอาคารเรือนไทยเป็นกลุ่ม โดยเน้นเรือนใหญ่เป็นหลัก มีการจัดสภาพภูมิทัศน์ที่ร่มรื่นด้วยต้นไม้ขนาดใหญ่และไม้ไทยพื้นบ้านต่างๆ บริเวณโดยรอบพื้นที่ ให้ความสำคัญกับการพัฒนาพื้นที่ทางด้านที่มีเรือนพักอาศัยของลูกสาว แต่อีกด้านอยู่ระหว่างการพัฒนาสวนใหญ่ไว้เพื่อเก็บของ ข้อดีของเรือนใหญ่กลุ่มนี้คือมีการเชื่อมต่อของประโยชน์ใช้สอยที่ต่อเนื่องกันในด้านบนที่ได้มุมมองเป็นมุมกว้างตามแนวยาวของแม่น้ำป่าสัก และด้วยสภาพพื้นที่ที่เป็นเนินลาดลงแม่น้ำทำให้มุมมองจากเรือนเห็นแม่น้ำได้บรรยากาศของบ้านไทยภาคกลางที่มีวิถีชีวิตผูกพันกับแม่น้ำ นอกจากนี้การลดหลั่นระหว่างเรือนทำให้เกิดการสับหว่างของมุมสูงต่ำที่ไม่บังทัศนียภาพของแม่น้ำในแต่ละมุมของเรือน และเป็นการแบ่งพื้นที่ใช้สอยที่แยกกระหว่างส่วนที่เป็นสาธารณะกับส่วนที่เป็นพื้นที่ส่วนตัวโดยไม่รบกวนกัน ในขณะที่ได้ถุนเรือนใหญ่เป็นจุดร่วมที่สำคัญของการเกิดกิจกรรมรับแขก กิจกรรมทางวัฒนธรรม หรือเป็นพื้นที่เอนกประสงค์เพื่อกลุ่มคนโดยมีส่วนเชื่อมกับพื้นที่ครัวกึ่งปิดกึ่งเปิด ห้องน้ำและลานซักล้าง หรือเป็นส่วนสนับสนุนของบ้าน (back of the house) โดยการเชื่อมพื้นที่ส่วนนี้มีลานสนามหญ้ากลางแจ้งช่วยเปิดมุมมองแทนการเห็นแม่น้ำและช่วยให้สามารถมองเห็นทางเข้าบ้าน

3) ทางสัญจรที่เชื่อมต่อกันด้วยทางเดินแนวราบของใต้ถุนเรือนใหญ่ บ้านใด เนินสนามหญ้า ลานกิจกรรมกึ่งเวทีกกลางแจ้ง มีการวางจังหวะในการนำทางเดินจากมุมปิดด้านบนของทางเข้าและของตัวบ้านในทิศทางที่บังคับลงสู่พื้นที่บริเวณริมแม่น้ำไปสู่พื้นที่ต่างๆ ที่เกาะตัวอยู่ริมแม่น้ำทั้งที่เป็นเรือนแพ และเรือนที่อยู่ระหว่างการพัฒนา ถือเป็นจุดดีในการวางเส้นทางสัญจร

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ไม่ให้สับสน และเป็นความฉลาดในการนำคนลงสู่พื้นที่ต่ำแล้วมองกลับขึ้นมาในแนวสูงที่อยู่บนเนินทำให้ภาพที่มองย้อนขึ้นมาเห็นเป็นเรือนไทยริมน้ำที่ดูแล้วยิ่งใหญ่เพราะมองเห็นเป็นมุมกว้างและยาวนานแม่น้ำ นอกจากนี้การวางทางสัญจรที่กว้างเป็นกิ่งลานหญ้าลานดินขนาดใหญ่ที่ขนานกับแม่น้ำในระดับต่างๆ ทำให้เกิดการใช้พื้นที่ลานแบบเอนกประสงค์และปรับเปลี่ยนได้ตลอดเวลา เช่นพื้นที่ลานช่วงทางลาดระดับกลางใช้เป็นเวทีการแสดงได้ ลานเลียบริมน้ำและเรือนแพเป็นที่นั่งพักผ่อนหรือลานกิจกรรมชั้นโตกในการจัดเลี้ยงต่างๆ ทั้งในงานแต่งงาน งานรับแขก บ้านแขกเมือง หรือเพื่อการจัดงานลอยกระทง งานประเพณีเรือแบบชาวล้านนา

4) ลักษณะการจัดแสดงด้วยตัวสถาปัตยกรรม การจัดวางสิ่งของเครื่องใช้ภายในเรือน และการออกแบบสภาพภูมิทัศน์ ร่วมกับการจัดกิจกรรมประเพณีและวัฒนธรรมไทยวนผลสานกับไทยภาคกลาง โดยไม่เน้นการอธิบายหรือสื่อสารด้วยระบบพิพิธภัณฑท์ทั่วไป เพราะต้องการให้ผู้เข้าชมได้มีปฏิสัมพันธ์กับเจ้าของบ้านและคนในชุมชนแทนการรับรู้ผ่านการแสดงด้วยลักษณะทางกายภาพอย่างเดียว ถือเป็นจุดเด่นทำให้สิ่งของวัตถุของที่เป็นของเก่ากลับมามีชีวิต และทำให้การจัดแสดงเรื่องราวทางวัฒนธรรมสามารถสัมผัสได้จริงด้วยสายตาทั้งห้า ไม่ใช่แค่การจัดแสดงมรดกทางวัฒนธรรมด้วยการสร้างทำหรือจำลองเหตุการณ์มาวางไว้ในสื่อหรือวิธีการจัดพิพิธภัณฑท์แบบปิดล้อมไว้ในผนัง ตู้ หรือในกรอบอาคาร อาจกล่าวได้ว่าที่นี่ต้องการให้สภาพแวดล้อมทางกายภาพเป็นสื่อแสดงบรรยากาศหรือเป็นฉากและเป็นวัตถุจัดแสดงไปในตัว ตรงส่วนนี้ถือว่าเป็นส่วนนิทรรศการถาวร (permanent exhibition) ในขณะที่ให้ผู้มาเยี่ยมชมทั้งหมดและผู้คนที่อยู่ที่นี่ก็เป็นส่วนจัดแสดงด้วย โดยร่วมทำกิจกรรมวัฒนธรรมเพื่อแสดงวิถีชีวิตของไทยวนภาคกลางทั้งที่เป็นอดีตและที่เป็นปัจจุบัน ซึ่งกิจกรรมต่างๆ สามารถปรับเปลี่ยนตามความต้องการหรือตามวัตถุประสงค์ที่มาเยี่ยมชมหรือมาใช้ประโยชน์ ในส่วนนี้อาจสรุปได้ว่าเป็นนิทรรศการแบบชั่วคราว (temporary exhibition or event) สำหรับรายละเอียดและเรื่องราวในการจัดวัตถุแสดงทั้งหมดใช้แนวคิดของวิถีชีวิตชาวชนบทในบ้านไทยพื้นถิ่น

4.4.2 ข้อดีของสภาพแวดล้อมทางกายภาพหรือวัฒนธรรมไทยวน สระบุรี

1) เนื่องจากตัวสถาปัตยกรรมเป็นเรือนไทยเดิมที่มีโครงสร้างเป็นไม้ และวัสดุमुखหลังคาเป็นแฝกหรือหญ้าคา ซึ่งมีโอกาสผุพังได้ง่าย จึงต้องทำการซ่อมแซมตลอดเวลา ในขณะที่ช่างฝีมือที่มีความชำนาญในการต่อเรือนไทยในพื้นที่มีน้อยและหายากในปัจจุบัน นอกจากนี้วัสดุไม้หรือธรรมชาติแบบเดิมมีน้อย หายาก และราคาแพง ทำให้การอนุรักษ์ทำได้ยากขึ้น บางครั้งไม่สามารถรอได้จึงต้องมีการเปลี่ยนแปลงวิธีการและการใช้วัสดุแบบใหม่ ทำให้ลักษณะทางสถาปัตยกรรมของตัวเรือนเดิมดูแปลกแยกและไม่สวยงามดังเดิม บางครั้งทำให้สูญเสียลักษณะเฉพาะของไทยบางอย่างไป ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญที่อาจารย์ทรงชัยต้องใช้ความพยายามอย่างมากในการแก้ไขเพื่อให้ได้ลักษณะเรือนไทยพื้นถิ่นที่มีเอกลักษณ์กลับคืนมา นอกจากนี้การเอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งยังมีให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ปรับเปลี่ยนตลอดเวลาเพื่อการดูแลรักษาทำให้ไม่สามารถพัฒนากลุ่มอาคารและพื้นที่บางส่วนได้ จึงทำให้มีพื้นที่เรือนที่ผู้เช่าเยี่ยมชมรู้สึกที่ไม่เสร็จเหมือนเรือนใหญ่ และกลายเป็นพื้นที่ทรุดโทรม ส่วนหนึ่งเพราะเป็นพื้นที่ขนาดใหญ่เกินกว่ากำลังของคนเดียวหรือครอบครัวเล็กๆ จะสามารถจัดการได้ทั่วถึง

2) การขาดข้อมูลและรายละเอียดอธิบายเรื่องราวการจัดแสดงของตัวเรือน วัตถุประสงค์ของต่างๆ และสภาพภูมิทัศน์ ทำให้ผู้ที่เข้ามาเยี่ยมชมถูกจำกัดในกลุ่มเฉพาะคนที่สนใจหรือมีความรู้เบื้องต้นอยู่ก่อนเท่านั้น ซึ่งอาจไม่สนองตอบต่อผู้ที่เข้ามาศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเองเหมือนพิพิธภัณฑ์ที่เป็นทางการ นอกจากนี้การที่ไม่ได้จัดแสงสว่างให้เพียงพอหรือเน้นวัตถุจัดแสดงที่อยู่ในเรือนทำให้วัตถุจัดแสดงไม่น่าสนใจ ผู้คนที่มาชมจึงไม่ได้ศึกษาในรายละเอียดเพราะขาดความรู้และไม่เข้าใจ ทำให้คนส่วนใหญ่มาสัมผัสบรรยากาศของทัศนียภาพริมแม่น้ำมากกว่าตัวสถาปัตยกรรม หรือมาเพื่อเข้าร่วมกิจกรรมวัฒนธรรมและมองสภาพแวดล้อมเป็นเสมือนฉากละคร ทำให้ไม่ซึมซับในคุณค่าของพื้นที่เพียงพอต่อการอนุรักษ์ เสมือนมาเที่ยวชมนกชมไม้ นั่งเล่นกินลมชมวิวเท่านั้น

3) ทางเข้าด้านหน้าโครงการไม่เด่นชัด เนื่องจากถนนที่ผ่านหน้าโครงการอยู่สูงกว่าพื้นที่และเป็นถนนทางโค้ง และเมื่อเข้าไปในพื้นที่ทิศทางการเข้าถึงและเส้นทางสัญจร ไม่ชัดเจน นอกจากนี้ยังมีปัญหาในฤดูฝนหรือน้ำหลากบริเวณพื้นที่ริมแม่น้ำที่มักจะมีน้ำจะท่วมจนถึงบริเวณเวทีและลานเอนกประสงค์ช่วงกลางทำให้ไม่สามารถใช้ประโยชน์ได้ ต้องปรับปรุงพื้นที่ทุกปี ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงตำแหน่งการจัดวางสิ่งของและเรือนบางส่วน ที่เป็นทั้งข้อดีที่ได้เรียนรู้ข้อมูลในกายภาพชุดใหม่ แต่ก็ยังเป็นข้อด้อยเพราะขาดความต่อเนื่องของเรื่องราวที่กำลังศึกษาอยู่

4) ปัญหาสิ่งอำนวยความสะดวกที่ช่วยเสริมให้กับผู้มาเยี่ยมชมไม่เพียงพอและขาดลักษณะทางกายภาพที่ดี เช่น ห้องน้ำยังไม่สะดวกเพียงพอสำหรับรองรับผู้มาเยี่ยมชม การมีเสียงรบกวนจากท่อสูบน้ำทางด้านทิศตะวันตกของโครงการส่งผลต่อผู้มาพักแบบโฮมสเตย์ (homestay) ความปลอดภัยในเรื่องทรัพย์สิน ของมีค่า หรือวัตถุจัดแสดงต่างๆ ยังไม่มีการจัดการอย่างเป็นระบบ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีปัญหาการขาดผู้บำรุงรักษาทำให้กายภาพเสื่อมโทรมเร็ว และขาดผู้ให้บริการข้อมูล

บทที่ 5

การวิเคราะห์และอภิปรายผล

วิจัยนี้เป็นการศึกษาเพื่อเสนอแนวทางในการจัดการหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวน สระบุรี แหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมให้เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพการณ์ในปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต โดยเน้นการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมทางกายภาพแบบพื้นถิ่นและการสร้างองค์ความรู้ภายใต้ภูมิปัญญาชาวบ้านเพื่อเป็นพิพิธภัณฑสถานพื้นบ้านที่มีชีวิต โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพกึ่งปริมาณ ด้วยการสำรวจลักษณะทางกายภาพของพื้นที่และแนวคิดในการจัดการจากปราชญ์ อาจารย์ทรงชัย วรรณกุล (เจ้าของเรือนบ้านเขาแก้วและหอวัฒนธรรมไทยวน) และสำรวจทัศนคติของผู้เชี่ยวชาญด้านสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น วัฒนธรรม และการจัดพิพิธภัณฑสถาน 3 ท่าน ด้วยการสัมภาษณ์ ร่วมกับการสำรวจทัศนคติผู้เยี่ยมชมกลุ่มเจาะจงจำนวน 118 คนด้วยแบบสอบถาม ในระหว่างเดือนมิถุนายน 2552 ถึงเดือนเมษายน 2553 และได้ทำการรวบรวม วิเคราะห์ผลได้ดังนี้

5.1 การบริหารจัดการ แนวความคิดในการจัดแสดง และแนวทางในการพัฒนา และสืบสานของอาจารย์ทรงชัย วรรณกุล ที่มีต่อหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวน

ได้ทำการสัมภาษณ์ อาจารย์ทรงชัย วรรณกุล 2 ครั้ง คือ ในวันจันทร์ที่ 17 สิงหาคม 2552 และ วันจันทร์ที่ 1 พฤศจิกายน 2552

5.1.1 แนวคิดด้านการบริหารจัดการ

อาจารย์ทรงชัย วรรณกุล เจ้าของบ้านเขาแก้ว และหอวัฒนธรรมไทยวน อดีตตั้งแต่ปี พ.ศ. 2502 เป็นครูสอนพลศึกษาที่โรงเรียนประจำจังหวัดสระบุรี “สระบุรีวิทยาคม” เดิมอยู่ในหมู่บ้านต้นตาล อำเภอเสนาให้ สระบุรี เป็นผู้นำชุมชนกลุ่มทอผ้าบ้านต้นตาล และย้ายออกมาเมื่อปี พ.ศ. 2504 มาสร้างบ้านพักอาศัยเป็นเรือนทรงไทยหน้าจั่วออกมุข (หลังกลางในปัจจุบัน) ที่บ้านเขาแก้วที่อยู่ในพื้นที่นาข้าวที่พ่ายให้ โดยมีความตั้งใจสร้างบ้านไทยหลังนี้เพราะมีความชอบและสนใจเรือนไทยเดิมมานานแล้ว ผนวกกับอยากสานต่องานวัฒนธรรมทางชาติพันธุ์ของท้องถิ่นตนเอง เมื่อสร้างบ้านตนเองจึงต้องการให้เกิดประโยชน์แก่ชนรุ่นหลังในการเรียนรู้เพื่อสืบสานและรักษามรดกทางวัฒนธรรมไทย โดยยึดแนวทางของตนเอง “เป็นตัวตนของผม ภาษาผม” และตั้งชื่อบ้านว่า “บ้านเขาแก้ว” เพื่อเป็นมงคลแก่บ้านโดยมีที่มาจากด้านหลังบ้านมีวัดเขาแก้ว ซึ่งมีตำนานเกี่ยวกับดวงแก้วลอยเป็นแสงสว่างเหนือพระธาตุ

บ้านหลังนี้ต่อมาใช้เป็นเรือนหอเมื่อแต่งงานกับอาจารย์สงัดเมื่อปี พ.ศ.2511 ในระหว่างนั้นอาจารย์ได้ศึกษาเกี่ยวกับบ้านไทยและงานด้านวัฒนธรรมไทยมาโดยตลอด จนถึงพ.ศ. 2524 เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เมื่อมีนโยบายจากภาครัฐให้แต่ละจังหวัดมีศูนย์วัฒนธรรมในบริเวณวิทยาลัยครูของจังหวัด แต่
สระบุรีในตอนนั้นไม่มีวิทยาลัยครูจึงให้อยู่ในโรงเรียนประจำจังหวัดแทน อาจารย์ได้รับมอบหมาย
ให้ทำหน้าที่รองประธานศูนย์วัฒนธรรมประจำจังหวัดสระบุรีจนกระทั่งอาจารย์ลาออกจากราชการ
ในปี พ.ศ. 2537 และอาจารย์ยังคงหาเรือนไทยมาสร้างในบริเวณบ้านต่อไป และได้มีผู้สนใจมา
เยี่ยมชมอย่างต่อเนื่อง จนขาดความเป็นส่วนตัวในบ้าน ในปี พ.ศ.2542 อาจารย์จึงได้พัฒนาที่ดิน
ฝั่งตรงข้ามบ้านที่ติดริมแม่น้ำป่าสักเป็นที่สร้างเรือนไทยชุดใหม่เพื่อให้ผู้สนใจชมแทน (จากเดิม
ตั้งใจจะปลูกเรือนให้ลูกสาว) โดยได้รับการสนับสนุนจากคุณบุญพิร์ พันธุ์วร จากโครงการ Think
Earth ซึ่งมีท่านอาจารย์ภูธร ภูมธน มหาวิทยาลัยราชภัฏสระบุรีเป็นผู้แนะนำ โดยได้วางศิลาฤกษ์
ในวันที่ 9 เดือน 9 ปี ค.ศ. 1999 และได้รับชื่อเป็นหอวัฒนธรรมไทยวน และพิพิธภัณฑสถานเรือลุ่มน้ำป่า
สักในเวลาต่อมา

สาเหตุที่สร้างหอวัฒนธรรมไทยวนสระบุรี เพราะต้องการให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรม
โดยมีเป้าหมายว่าผู้ที่มา “เกิดความสนใจ เห็นแล้วทิ้ง ดูเท่แล้วเก็บไปคิดต่อ” โดยการใช้
เรือนไทยเป็นสื่อในการสอนศิลปะและวัฒนธรรมที่ให้องค์ความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น เพราะการ
สร้างเรือนไทยโบราณมีเทคนิควิธีการในแต่ละประเภทแตกต่างกัน รายละเอียดของเรือนไทยแต่ละ
หลังมีแนวความคิดเชิงศิลปะ คติความเชื่อ และการกำหนดรูปแบบวิถีชีวิตในเรือนที่มี
ลักษณะเฉพาะ ก่อให้เกิดลักษณะของวัฒนธรรมในรูปแบบต่างๆ ที่สามารถใช้เป็นสื่อในการเก็บ
เกี่ยวความรู้ โดยอาจารย์ทรงชัย ได้ใช้เวลาในการพัฒนาพื้นที่นี้ผ่านกระบวนการเรียนรู้แบบลองผิด
ลองถูกมานานกว่า 20 ปี และคิดว่าสิ่งที่ทำอยู่นี้เป็นสิ่งที่ดี (ดีที่ว่า คือ ไม่ผิดกฎหมาย ไม่ผิด
ขนบธรรมเนียมประเพณี และ ไม่ทำให้ครอบครัวและคนอื่นเดือดร้อน และมีธรรมะเป็นหลักใน
การปฏิบัตินั้น)

นอกจากการสร้างสภาพแวดล้อมแล้ว อาจารย์ทรงชัยต้องการให้มีกิจกรรมทาง
วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ที่หลากหลาย เช่น การฟ้อน อาหารการกิน การประดิษฐ์
สุขภาพ ดนตรี โดยอยากให้อีกกิจกรรมนั้นเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตบ้านริมแม่น้ำ เช่น การดูแล
สุขภาพด้วยการออกกำลังกาย พายเรือ ว่ายน้ำ การฟ้อนในเรือซึ่งต้องฝึกเด็กให้ว่ายน้ำให้ได้ก่อน
แนวคิดนี้เพราะต้องการให้มีเวทีการแสดงที่แตกต่างและใช้พื้นที่ในหอวัฒนธรรมฯ หลากๆ มุม
หลายๆ แบบ ทำให้มีการปรับเปลี่ยนการจัดวางสิ่งของเครื่องใช้และสภาพแวดล้อมตลอดเวลา
สรุปได้ว่าเป็นการจัดกิจกรรมการศึกษาเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมชุมชนไทยวนที่อยู่ใน
ภาคกลาง โดยให้มีข้าวของเป็นสื่อในการเรียนรู้ รูปลักษณะ (การออกแบบ) เพื่อทราบเรื่องราวใน
อดีต วิเคราะห์ข้อดี ข้อเสีย เพื่อนำไปปรับใช้ในวิถีชีวิตปัจจุบัน อาจารย์เน้นหัวข้อการศึกษา “สิ่งที่
มนุษย์ต้องการ สิ่งต่างๆ ที่มนุษย์ต้องกิน ต้องใช้” อาจารย์ต้องการให้มีการสาธิต การได้
ทดลองปฏิบัติหรือลงมือทำกิจกรรมทางวัฒนธรรมไปพร้อมกับการชม เพื่อให้หอวัฒนธรรมฯ เป็น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แหล่งปฏิบัติที่เข้าถึงได้ ซึ่งถือเป็นวิธีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของชาวบ้านและผู้ชมในการทำกิจกรรมทางวัฒนธรรมร่วมกัน โดยมีเป้าหมายให้ผู้เข้าชม “มาแล้ว ได้แง่คิด มุมมอง แล้วนำไปปรับใช้ในชีวิตปัจจุบันได้”

อาจารย์ได้คิดวิสัยทัศน์ไว้ดังนี้ ... แหล่งแลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรมไทยวน พื้นถิ่น ดิงาม มีคุณค่า ทั้งตัวเอง โดยอาจารย์ไม่ต้องการเป็นภาระใคร แต่ต้องการรักษาวัฒนธรรม เป็นแบบอย่างให้กับคนอื่นได้สืบทอดรักษาวัฒนธรรม โดยเชื่อว่าข้าวของเป็นมรดกทางวัฒนธรรม

5.1.2 แนวความคิดในด้านการจัดแสดง

จุดเริ่มต้นวัฒนธรรมพื้นถิ่นไทยวนที่นี้อยู่ที่ชุมชนวัดต้นตาล ปัจจุบันมีกำนันสมจิตรเป็นผู้นำ เมื่อครั้งยังอยู่ในชุมชนอาจารย์ทรงชัยได้ร่วมกันสืบทอดวัฒนธรรมประเพณี โดยเน้นการทำเรื่องผ้าเป็นหลัก และได้พัฒนามาเรื่อยๆ โดยชุมชนบ้านต้นตาลมีแนวคิดแบบประยุกต์และมีมุมมองแตกต่างเน้นการมีรายได้มากขึ้น อาจารย์จึงแยกมาเพราะอยากทำแบบพื้นบ้านไม่เน้นการหารายได้แต่มุ่งการสืบสาน ซึ่งอาจารย์ก็พบกับปัญหาว่าคนรุ่นใหม่ไม่สืบทอดต่อ ปัจจุบันจึงเน้นการจัดกิจกรรมให้เด็กเล็กๆ เข้ามามีส่วนร่วมเพื่อการสืบสานต่อไปในอนาคต โดยอาจารย์พบว่าการนำเด็กๆ ในหมู่บ้าน (บ้านโตนด ดาวเรือง นาโคง) เข้ามาร่วมทำกิจกรรมมากขึ้น ได้ช่วยแก้ปัญหาสังคมได้ดีขึ้น เพราะอาจารย์เชื่อว่าวัฒนธรรมเป็นสื่อในการพัฒนาคนได้ โดยอาจารย์ทรงชัยยึดหลักในการทำงานไว้ว่า “ใหม่เอา เก่าเราไม่ทิ้ง”

สิ่งที่อาจารย์ทรงชัยอยากอวด คือ มาที่นี้มีแสงแดด สายน้ำ กระแสลม มีดวงอาทิตย์ มีดวงจันทร์ อยากให้ที่นี้ช่วยหล่อหลอมให้คนมาสนใจ ได้ความรู้ ได้ความคิด ต่อยอดแตกแขนง ให้รู้สึกว่ที่นี้ดี เทห์ อยากกลับไปทำบ้าง ให้คนอื่นเอาอย่าง อยากให้คิด เปรียบเทียบ และอยากให้คิดว่าที่นี้เป็นบ้านในฝัน จุดเด่นของที่นี้คือ วิถีไทย คนล้านนาอยู่ในวัฒนธรรมภาคกลางที่มีการสร้างบ้านเรือนไทยริมแม่น้ำ ในลักษณะการเชื่อมโยงระหว่างกลางกับเหนือ “แบบร่วมสมัย” ไม่ได้เป็นวัฒนธรรมชาวเหนือแบบที่มีภาคมั่วแสดงเอกลักษณ์ เพราะข้าวของที่เราซื้ออยู่ค้ำกัน มีทั้งไทย จีน ฝรั่ง ปนเปกันอยู่ สิ่งที่ยากทำที่นี้คือชูเอกลักษณ์ล้านนาให้เด่น โดยใช้ภาษาถิ่น การแต่งกาย อาหาร การละเล่น

ความตั้งใจที่อยากทำต่อคือ ให้คนจากทุกภาคได้มาชม มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรม โดยเชื่อว่าการให้ผู้มาชมมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่างๆ ของภาคตัวเองในพื้นที่นี้น่าจะดี แต่ก็ไม่แน่ใจว่าดีหรือไม่

มีหลายคนถามว่า “มาที่นี้มีอะไรให้ดู”..... “ที่นี้มีวิถีชีวิต มีองค์ประกอบชีวิตความเป็นอยู่ลุ่มน้ำป่าสัก ที่บนบกมีพืชผักสวนครัว อยู่น้ำมีปลา” หลังจากที่เป็นหอวัฒนธรรมฯ และมีผู้มาเยี่ยมชมมากขึ้นทั้งชาวไทยและต่างประเทศ เริ่มมีผู้ต้องการพักค้างเพื่อเรียนรู้ในลักษณะโฮมสเตย์ ซึ่งอาจารย์ได้ยอมให้พักค้างคืนละ 100 บาทต่อคืนไม่รวมอาหาร มีเพียงเสื้อ มุ้ง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ผ้าห่ม หมอนให้หามาเอง ไม่มีพัดลม ไม่มีทีวี ฝนตกต้องย้ายที่นอน ที่ผ่านมากเคยรับกลุ่มคนมากที่สุด 70 คน แต่ความจุที่รองรับได้ประมาณ 30 – 40 คน แต่ขนาดของกลุ่มที่อาจารย์คิดว่ากำลังเหมาะสมในการพักค้างต่อครั้งคือ 10 คน เพราะยังมีปัญหาของจำนวนห้องน้ำไม่พอ และการดูแลความปลอดภัยในการเล่นน้ำไม่เพียงพอ นอกจากนี้โฮมสเตย์แล้วในอนาคตอาจารย์อาจทำสปาแบบไทย เช่น การทำธรณินบำบัด (ใช้พื้นดิน กะลามะพร้าว)

อาจารย์ทราบว่ามีประเด็นปัญหาที่ผู้เข้าชมอยากให้แก้ไข คือ การไม่มีป้ายหรือคำอธิบาย ซึ่งเป็นเพราะอาจารย์ ต้องการให้ถามเพื่อมีปฏิสัมพันธ์ ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ได้มีส่วนร่วม ได้ลองทำ ได้ลองเล่น นอกจากนี้เพราะอาจารย์อยากให้เห็นเป็นบ้าน มีวิถีชีวิตของตัวเอง จัดแสดงโดยรวบรวมไว้เป็นหมวดหมู่ แต่ไม่อธิบายเพราะต้องการให้เกิดการเรียนรู้ เช่น ไม่เขียนกรุณาถอดรองเท้า เพราะอาจารย์ต้องการพิสูจน์คนที่มาชมว่าเข้าใจวัฒนธรรมความเป็นบ้านหรือไม่ เคารพเจ้าของสถานที่หรือไม่ หรือเพราะคิดว่าเป็นของสาธารณะ ตรงนี้อาจารย์ถือว่าได้เรียนรู้ว่าคนนั้นๆ มีมารยาทหรือไม่ จุดนี้เองที่อาจารย์เชื่อว่า "วัฒนธรรมทำให้รู้จักตนเอง รู้จักคนอื่น รู้จักสังคม และรู้จักเคารพคนอื่น" การรักษาวัฒนธรรมจึงต้องมีความละเอียดในทุกเรื่อง ตัวอย่างเช่น วัฒนธรรมการเลี้ยงสัตว์ในบ้านมีรายละเอียดดังนี้

- 1) นกที่อยู่ในห้องมีไว้เพื่อหยอกล้อเล่นกับเรา แทนการพูดคุยกับคนซึ่งบางเรื่องพูดเล่นกับคนไม่ได้
- 2) ทำให้สังคมขยายกว้างขึ้น เมื่อเราพูดคุยกับคนที่เลี้ยงนกเหมือนกันทำให้ได้รู้จักกับคนอีกกลุ่ม
- 3) ช่วยเรื่องเศรษฐกิจดีขึ้น คือ สามารถนำไปขายได้ต่อได้
- 4) ให้ความบันเทิง เพราะเสียงนกร้องเสมือนมีดนตรีเข้ามาอยู่ในบ้าน
- 5) เป็นนาฬิกาบอกเวลา เช่น นกกาเหว่าร้องปลุกตอนตี 4 ไก่ขันตรงเวลาเที่ยงตรง เป็นต้น

จะเห็นว่าวัฒนธรรมการเลี้ยงนกนี้ช่วยสอนให้เรา รู้ว่ามีเพื่อนที่ซื่อสัตย์ และทำให้เราห่วงไม่ยอมไปไหนไกลๆ บ้าน เป็นการสร้างสังคมที่ดี

5.1.3 แนวทางในการพัฒนาและการสืบสานต่อ

ปัจจุบันลูกหลานเข้ามาช่วย "ครอบครัวมีใจ" มีคนอยากเข้ามาช่วยแต่เราไม่มีอะไรให้เขาเป็นค่าตอบแทน หากรัฐจะสนับสนุนต้องมา "ช่วยดูแล ช่วยคิด และช่วยทำ" ในแบบที่เราคิด ปัจจุบัน อบต. เข้ามาบ้าง เช่น มาช่วยสร้างห้องน้ำเพิ่มให้ หลายครั้งที่นักวิชาการเข้ามาเพื่อจัดทำข้อมูลแล้วเสนอแนะให้ทำป้ายและมีเทคโนโลยีการจัดแสดงรายละเอียดตามจุดต่างๆแบบพิพิธภัณฑ์ทั่วไป ซึ่งในความเห็นของอาจารย์มองว่าเลอะเทอะไม่เข้ากับสภาพแวดล้อมที่เป็นอยู่ แต่ถ้าจะมีความต้องการแบบนั้นอาจารย์มองว่าต้องมีศูนย์ข้อมูลอยู่อีกที่ โดยให้เขาได้ค้นคว้าข้อมูลเชิงเอกสารได้เต็มที่ ซึ่งอาจไม่สะดวกที่จะได้เห็นของจริง อาจารย์เชื่อว่าวิธีการแบบนี้ "เป็นการคัดคน เพื่อให้รู้ว่าคนที่มาสนใจจริงหรือไม่ ถ้าสนใจก็ต้องถามและเก็บเกี่ยวความรู้จากอาจารย์" ตามเจตนารมณ์ที่อาจารย์ตั้งไว้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ในวันนั้นได้สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ อบต. ทีมา ..คิดว่าปัจจุบันสระบุรีสามารถรักษาบรรยากาศของวัฒนธรรมไทยวนที่อยู่มาประมาณ 200 กว่าปีได้ดี และคิดว่าดีกว่าไทยวนราชบุรีที่แผ้วถางและการสานต่อเริ่มไม่มี เพราะราชบุรีเน้นการสัมผัสสิ่งของและรูปลักษณ์ทางกายภาพ แต่ที่สระบุรีทำเรื่องกลุ่มชาติพันธุ์ วัฒนธรรม และตัวตน "มวลชนคนไทยวน" เพื่อให้มีการรับรู้และรู้จักตัวเองว่าเป็นใครมาจากไหน อาจารย์เชื่อว่าตรงนี้ต่อยอดได้เพราะอยู่ในชีวิตจิตใจคน

หลายๆ ครั้งอาจารย์ถูกถามว่า "ทำแล้วได้อะไร" อาจารย์ทรงชัยเชื่อว่า 10 กว่าปีที่ทำเรื่องวัฒนธรรมในพื้นที่บ้านของตนเองและที่หอวัฒนธรรมไทยวนนี้ได้ถ่ายทอดทฤษฎีลงสู่การปฏิบัติได้ และอาจารย์ได้วางแนวทางในการพัฒนาต่อไปในอนาคตไว้ดังนี้ "รวมพลคนที่คาดหวังจัดตั้งองค์กร ออกจรรยาที่ จัดงานประเพณี นำสิ่งดีออกเสนอ หาเพื่อนเกลอเครือข่าย ประชาสัมพันธ์ขยายผล ให้เยาวชนสืบสาน ทำงานต่อเนื่อง มีเรื่องต่อยอด ถ้าทำตลอดก็จะมีที่ยืน" ถึงแม้ว่าจะมีผู้ทักท้วงว่า "ประเพณีเป็นเรื่องที่เปราะบาง มีโอกาสแตกหัก ไม่พื้ไม่ยั่งยืน" แต่อาจารย์เชื่อว่าการบริหารจัดการในอนาคตต้อง "คิดได้ ทำได้ โดยต้องมีคนรองรับ" ซึ่งจุดนี้หมายถึงทั้งคนที่มาดูและคนที่มาช่วยทำ สำหรับคนที่มาชมก็คือการขยายตลาดเชิงท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเพื่อดึงคนเข้ามารับรู้มากขึ้น โดยอาจารย์ไม่ได้มองว่าคนที่มาที่นี่จะเป็นคนกลุ่มเดิมๆ เท่านั้น แต่อยากให้คนจากภูมิภาคต่างๆ มาร่วมรับรู้ ด้วยการจัดงานประเพณีต่างๆ ที่มีครบทั้ง 12 เดือนเป็นสื่อในการนำคนมา เช่น การกินข้าวสลาก เป็นต้น ในขณะที่คนช่วยก็คือคนในพื้นที่และหน่วยงานรัฐที่ช่วยสนับสนุน โดยมีข้อแม้ว่าเป็นแบบที่อาจารย์คิด

5.1.4 ผลสรุปในภาพรวมของแนวความคิดอาจารย์ทรงชัย วรรณกุล

การจัดแสดงในหอวัฒนธรรม ต้องการเน้นลักษณะของสถาปัตยกรรมเป็นหลัก โดยตัวเรือนเป็นสื่อที่สำคัญในการเรียนรู้ ทั้งในเรื่องประเภทของเรือน รูปแบบเรือนที่แตกต่าง รายละเอียดของส่วนประกอบเรือนที่สามารถถอดประกอบได้ คติความเชื่อ ลวดลายที่แสดงความหมายแตกต่างกัน สามารถแสดงความสามารถในการสร้างเรือน

การมาเยี่ยมชมที่นี่ไม่ได้หมายถึงการมาเดินดู อ่านคำอธิบายแล้วกลับไป แต่ประเด็นของอาจารย์คือการได้เรียนรู้ผ่านการสัมผัสจากกิจกรรม เช่น ถ้ารู้สึกว่าร้อนก็ลงน้ำให้หายร้อน ให้สัมผัสแบบชาวบ้าน ให้สัมผัสแบบธรรมชาติ อยู่อย่างธรรมชาติ เพราะอาจารย์เชื่อว่าธรรมชาติเกื้อกูลกันอยู่และเกื้อกูลเราด้วย อาจารย์ทำที่นี่เพื่อให้เป็นแบบพื้นบ้าน ไม่ต้องการเป็นพื้นเมือง และสิ่งที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนี้ชาวต่างชาติชอบเพราะดูเป็นวิถีธรรมชาติ ไม่อยากให้ปรุงแต่งมากไปกว่านี้ ซึ่งตรงกับความคิดของอาจารย์เพราะอาจารย์ทำด้วยใจรัก ทำเท่าที่ทำได้ ทำแบบพึ่งพาตนเอง เพราะอยากเก็บรักษาไว้ให้คนรุ่นใหม่ได้เรียนรู้ได้รู้สึกหวงแหนมรดกทางวัฒนธรรมไทย ที่มีได้จำกัดเพียงแค่ไทยวนหรือล้านนา และอยากให้รัฐส่งเสริมอนุรักษ์อย่างจริงจัง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

5.2 ผลการวิเคราะห์ทัศนคติของผู้เชี่ยวชาญด้านสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นและการจัดพิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน

ได้ทำการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน คือ รองศาสตราจารย์วิวัฒน์ เตมียพันธ์ ในวันจันทร์ที่ 14 ธันวาคม 2552 อาจารย์จักรชัย อินทรโชติ ในวันอาทิตย์ที่ 28 กุมภาพันธ์ 2553 และผู้ช่วยศาสตราจารย์สุรพล สุวรรณ ในวันจันทร์ที่ 26 เมษายน 2553 ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ แนวความคิดในการจัดแสดง และแนวทางในการพัฒนาและการสืบสานต่อ โดยทั้ง 3 ท่าน ได้ให้ความเห็น ดังนี้

5.2.1 ความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารจัดการ (แนวความคิดของการทำ)

รองศาสตราจารย์ วิวัฒน์ เตมียพันธ์ แสดงความคิดเห็นว่า อาจารย์ทรงชัยสร้างหอวัฒนธรรมไทยวนขึ้นมาเพราะเห็นคุณค่าและสำนึกถึงภูมิปัญญาของบรรพบุรุษที่มีอยู่ดั้งเดิม ผสมผสานกับความทรงจำที่ดีในอดีตของอาจารย์ทรงชัยที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมไทยล้านนา จึงอยากฟื้นฟูบรรยากาศให้กลับมาเหมือนเช่นดั้งเดิม โดยใช้วิธีการดำเนินชีวิตให้อยู่ในสภาพแวดล้อมที่มีวิถีไทยดั้งเดิมแบบผสมผสานระหว่างพื้นที่ภาคกลางกับวัฒนธรรมล้านนา เป็นลักษณะของการใช้ทฤษฎีผ่านกระบวนการทดลอง แสวงหา ปฏิบัติ และสร้างงานขึ้นมา ตามที่อาจารย์ทรงชัยบอกเล่าไว้ว่า “ผมรู้อย่างที่ผมรู้ มีอย่างที่ผมมี เป็นอย่างที่ผมเป็น” รศ.วิวัฒน์ เห็นว่าการปฏิบัติเช่นนี้ “เป็นการใช้ทฤษฎีที่ไม่มีทฤษฎี” ซึ่งสอดคล้องกับที่อาจารย์ทรงชัยอธิบายไว้ว่า “การทำหอวัฒนธรรมนี้ขึ้นมาเพราะมีความรู้สึกส่วนตัวเองเกิดเป็นคนไทยควรจะมีคามสำนึกในความเป็นไทย และอยากจะทำอะไรอย่างของตัวเองชอบ เพื่อศึกษาค้นคว้าและแสดงให้เห็นความแตกต่างระหว่างดั้งเดิมกับปัจจุบัน โดยเริ่มอย่างจริงจังตั้งแต่ปี พ.ศ. 2530 ตอนเป็นครูที่ทำงานด้านอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมให้กับโรงเรียนที่สอนอยู่ จึงออกสำรวจ สืบเสาะหาบ้านเก่าแก่ในแหล่งต่างๆ ของลุ่มแม่น้ำป่าสัก และจากการค้นพบบ้านเก่าทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ในรายละเอียดของการสร้างบ้านเรือนไทยเดิมกับคนรุ่นก่อน แล้วจึงนำความรู้มาประยุกต์ในการสร้างบ้านเขาแก้วและหอวัฒนธรรมไทยวนให้เข้ากับวิถีชีวิตปัจจุบันโดยใช้การเรียนรู้แบบสืบปากว่าไม่เท่าตาเห็น ไม่เท่ามือคลำ ไม่เท่าทำเอง เป็นการสัมผัสด้วยตัวเองทำให้ได้เรียนรู้ถึงความต่างของบรรยากาศ ของความต้องการ แล้วพัฒนาไปเรื่อยๆ เป็นการเรียนรู้ที่ไม่รู้จักสิ้นสุด”

การเรียนรู้เรื่องการสร้างบ้านเรือนไทยจากช่างในแต่ละท้องถิ่นของอาจารย์ทรงชัย จนมาสู่การสร้างบ้านและหอวัฒนธรรมไทยวนถือเป็นการเรียนรู้เรื่องวัฒนธรรมที่ทำให้รู้จักตัวเอง รู้จักสังคม รู้จักคนอื่น และมีการปรับตัว มาใช้ในสังคมของตนเอง เช่น บ้านเรือนไทยของอาจารย์ทรงชัยที่เป็นอยู่ในปัจจุบันมีระเบียบสูงขึ้นกว่าดั้งเดิมเพื่อให้รู้สึกปลอดภัยมากขึ้น หรือเมื่อมีข้อจำกัดของช่าง ทุนทรัพย์ และวัสดุ ทำให้ต้องคิดปรับเปลี่ยนเป็นองค์รวม ทั้งตัวสถาปัตยกรรม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

และภูมิทัศน์ เช่น การใช้หลังคาตั้งกะสีแทนหญ้าคา แฝก เพราะแรงงานหายากและมีความคงทนแค่ 2 ปี แต่ส่วนอื่นๆ ของเรือนไทยยังเป็นของเดิม เนื่องจากสภาพสังคมและความจำเป็นทำให้วัสดุบางอย่างต้องเปลี่ยน หรือการมีลานดินแบบบ้านล้านนา การปลูกต้นไม้ให้เข้ากับพื้นที่โดยคำนึงถึงความสมบูรณ์ของน้ำ หรือการปลูกไม้ตามความเชื่อ ความชอบ ที่เน้นการสัมผัสที่แตกต่างทั้งด้วยรูปและกลิ่น ซึ่งต้องใช้วิธีการสัมผัสด้วยตัวเอง เพื่อให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของตนเอง ซึ่งพบว่า การอยู่ของอาจารย์ทรงชัยเป็นแบบเรียบง่าย แต่มีความละเอียดอ่อน ไม่วุ่นวาย

ดังนั้นจะเห็นว่าวิธีการดังกล่าวที่พบในบ้านอาจารย์ทรงชัยต้องศึกษาเรียนรู้โยงกันอย่างเป็นเครือข่าย ต้องมองถึงที่มาที่ไป มองความเหมาะสมในแต่ละท้องถิ่นที่มีความต่างกันหรือเหมือนกัน ต้องพิจารณาถึงสภาพดินฟ้าอากาศ ความเชื่อของสังคม ซึ่งเป็นหน้าที่ที่พวกเราต้องช่วยกันอนุรักษ์ เพื่อให้มรดกวัฒนธรรมไทยเหลืออยู่ รวมถึงการเรียนรู้ถึงภูมิปัญญาดั้งเดิมในเรื่องต่างๆ เช่น การมีลานดินเพื่อใช้เป็นลานเอนกประสงค์ ใช้สำหรับพิธีกรรม กิจกรรมในครอบครัว หรือให้เด็กได้วิ่งเล่นคลุกดิน คลุกทรายในธรรมชาติดีกว่าลานซีเมนต์ เมื่อเทียบกับบ้านของฝรั่ง ลานดินนี้ก็คือ พื้นที่ลานบ้าน (Outdoor Domestic) ของไทย สามารถปรับเปลี่ยนประโยชน์ใช้สอยได้ตลอดเวลา และสามารถใช้ทั้งในลักษณะที่เป็นกลางแจ้งหรือกึ่งภายในบ้าน โดยการให้เสื่อปูเพื่อนั่งในเวลาจัดกิจกรรมต่างๆ ซึ่งประโยชน์ของดินนี้ อาจารย์ทรงชัยเน้นว่าเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันให้กับสุขภาพ โดยเปรียบเทียบกับการทำสปา พอกโคลน พอกดิน ในปัจจุบันที่บ่งบอกถึงการกลับคืนสู่ธรรมชาติดั้งเดิม หรือ การปลูกต้นไม้ตามคติความเชื่อทั้งไม้ดอก ไม้ผล ไม้ประดับ ไม้หอม โดยคำนึงถึงประโยชน์อย่างคุ้มค่าต่อสุขภาพทั้งทางกายและทางจิต การขุดคลองรอบบ้าน เพื่อให้อยู่อย่างปลอดภัย

อาจารย์ฉัตรชัย อินทรโชติ แสดงความคิดเห็นว่า วิธีการจัดการของหอวัฒนธรรมไทยวนเป็นลักษณะของการสร้างสภาพแวดล้อมของบ้านที่เป็นเรือนไทย เพื่อเป็นตัวชักนำการเกิดกิจกรรมทางวัฒนธรรม โดยมีอาจารย์ทรงชัย (เจ้าของบ้านหรือเรือน) เป็นแกนในการดำเนินเรื่องหรือเป็น "นิทรรศการหลัก" ผู้ที่เข้ามาเข้าชมควรเป็นผู้ที่มีความสนใจและมีความรู้ มาเพราะอยากเรียนรู้ และเมื่อเกิดความประทับใจจึงนั่งคุยกับเจ้าของสถานที่ โดยความน่าสนใจของที่นี่คือ ตัวสถาปัตยกรรมที่มีเรือน ลาน และองค์ประกอบของสภาพแวดล้อมทั้งหมดในพื้นที่ เป็นตัวกระตุ้นให้เกิดความสนใจ ถือเป็นวางโครงของการจัดแสดงด้วยการใช้เนื้อที่ใช้สอย (space) เพื่อทำให้เราคิดต่อ ทำให้รู้สึกถึงสิ่งที่ขาดหายไป กระตุ้นความรู้สึกให้เราประทับใจ และเมื่อประทับใจแล้วจะรู้สึกถึงการอยากอนุรักษ์ไว้ให้ลูกหลาน ถือเป็นความสามารถเฉพาะตัวในการบริหารจัดการ เพราะเป็นการสร้างจิตสำนึกและความตระหนักในความเป็นวัฒนธรรมไทย ผ่านการได้ดู ได้สัมผัสได้ในสภาพแวดล้อมและบรรยากาศจริง ให้เรียนรู้ด้วยการซึมซับและซาบซึ้งด้วยตัวเอง ไม่ต้องให้ใคร

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บอก ซึ่งวิธีจัดการแบบนี้ถือว่าได้ผล และเมื่อนำกิจกรรมล้านนามาจัดในพื้นที่ทำให้เห็นภาพวิถีชีวิต และวัฒนธรรมได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ตรงนี้ทำให้เกิดพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต (lived museum)

ปัญหาในการบริหารจัดการของที่นี่คือ อาจารย์ทรงชัยทำไปเรื่อยๆ ไม่หยุด แล้วจะเกินจริง ซึ่งตอนนี้เริ่มเกิน นอกจากนี้ยังมีปัญหาการสืบสานต่อยอดของความรู้ในอนาคต ลูกจะเข้ามาต่ออย่างไร ปัจจุบันถึงแม้ว่าลูกจะเข้ามาช่วยลดภาระงานต่างๆ ได้บ้าง แต่ต้องอยู่ที่ใจว่ามาเพราะเห็นในคุณค่าหรือไม่ หรือถ้าต้องเปลี่ยนไปเพราะต้องมีรายได้ในการบริหารจัดการจะเป็นอย่างไร ถ้าลูกหลานสามารถสืบสานต่อยอดความรู้ได้ แนวคิดการจัดการใหม่ที่ต้องมีรายได้ก็น่าจะรับได้

ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุรพล สุวรรณ เห็นว่าการเริ่มต้นของหอวัฒนธรรมไทยวนนี้ มีบ้านเรือนไทยภาคกลางที่สร้างขึ้นเพราะชอบ แล้วจึงคิดทำ ด้วยการวิเคราะห์จากประสบการณ์จริงของอาจารย์ทรงชัย ผสมผสานกับวิถีชีวิตแบบล้านนาที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษเป็นศูนย์กลางและเป็นพื้นฐานอันแรก ที่บ่งบอกแนวคิดในเรื่องของชาติพันธุ์ไทยวนที่มีอยู่ในพื้นที่ภาคกลาง และให้ความรู้ที่จัดแสดงไว้ในหอวัฒนธรรมด้วยวิธีการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับผู้เข้าชมโดยเป็นผู้บรรยายหรือให้ข้อมูลในเรื่องการจัดแสดงผ่านกระบวนการซักถาม ซึ่งเป็นการบริหารจัดการที่มีได้เป็นลักษณะการเปิดให้สาธารณชนเข้าชมและเรียนรู้ด้วยตนเอง เหมือนกับพิพิธภัณฑ์หรือหอวัฒนธรรมต่างๆ ไป แต่เป็นการให้เข้าชมเฉพาะกลุ่มที่สนใจเพราะเป็นการบริหารจัดการด้วยคนจำนวนน้อย คือ อาจารย์ทรงชัยและครอบครัว นอกจากนี้ด้วยข้อจำกัดของความเป็นบ้านที่อยู่อาศัยส่วนตัว ทำให้ต้องเน้นความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ซึ่งการดูแลในลักษณะนี้ถือว่าการจัดการที่ดีและมีประสิทธิภาพมาก

ซึ่งอาจารย์สุรพล เห็นว่าจุดเด่นที่สุดของที่นี่คือ ตัวสถาปัตยกรรมของเรือนไทย วิถีชีวิตที่เกี่ยวข้องกับสายน้ำ และลักษณะของภูมิสถาปัตยกรรมที่เป็นธรรมชาติของชนบทในภาคกลาง แต่ตัวตนของการดำเนินชีวิตที่เป็นล้านนาเป็นการแสดงถึงความเป็นชาติพันธุ์ล้านนาในภาคกลาง (ล้านนาใน สระบุรี) ซึ่งทั้งหมดนี้คือ “ภูมิปัญญา” ของชาวบ้านที่มีอยู่ในท้องถิ่น เป็นจุดแข็งของการมาเรียนรู้ที่นี่ และถือว่าการจัดการในหอวัฒนธรรมไทยวนในลักษณะนี้มีความเหมาะสม ไม่จำเป็นต้องเปิดสู่สาธารณะอย่างเต็มที่ เพราะเชื่อมคนในวงการศึกษาได้แล้ว

5.2.2 ความคิดเห็นในด้านการจัดแสดง

รองศาสตราจารย์วิวัฒน์ เตมียพันธ์ เห็นว่า การที่อาจารย์ทรงชัยสามารถสร้างหอวัฒนธรรมไทยวนได้ในลักษณะที่ดีแบบนี้ เพราะอาจารย์ทรงชัยมีความสามารถในการมองเห็นของไทยที่ดีๆ แล้วนำมารวบรวมไว้ จนมีข้อมูลและเรื่องราวที่มากพอให้เป็นแหล่งเรียนรู้ โดยใช้เทคนิควิธีการจัดให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่เชื่อมโยงกับธรรมชาติอย่างเป็นเอกภาพ โดยวัตถุหรือสิ่งของบางอันใช้บางอันไม่ใช้ เช่น ขาจักรโบราณบางส่วนถูกนำมาใช้เป็นขาโต๊ะ แต่บางอันก็ยวบ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ทั้งไว้ก่อนแต่มีการจัดวางในตำแหน่งที่เหมาะสมโดยคำนึงถึงความสวยงามในมุมมองต่างๆ ที่อาจารย์ทรงชัยมักจะปรับเปลี่ยนไปเรื่อยๆ เท่าที่เป็นไปได้ บางครั้งเหมือนเอามันอย่างเดียวไม่มีเหตุผล ถือเป็นเหตุผลที่อยู่กับเรื่องนอกเหตุผลได้ ประจักษ์ตามครรลองที่น่าจะเป็นแบบตามใจฉัน คือการพัฒนาตามสภาพ “เชื่อมั่นตัวเราเอง อยู่แบบเป็นเรา” ซึ่งบางครั้งดูเสมือนไม่เปิดตัวเอง และต้องการความเป็นส่วนตัว

อาจารย์ฉัตรชัย อินทรโชติ เห็นว่าสภาพแวดล้อมทางกายภาพต่างๆ ในหอวัฒนธรรมไทยวนนี้เหมือนฉากละคร ซึ่งคนทั่วไปน่าจะชอบ โดยเฉพาะเมื่อมีวัตถุข่าวของเครื่องใช้เข้าไปจัดวางในลักษณะการจำลองให้เห็นกิจกรรมในพื้นที่ต่างๆ ทำให้ผู้ชมเห็นภาพชัดขึ้น แต่มีปัญหาตั้งแต่ทางเข้าที่ไม่สามารถกำหนดเส้นทางการเดินชม (approach & circulation) เส้นทางการฉายไม่รู้ว่าจะดูอะไรก่อนหลัง แต่ที่ถือว่าเป็นจุดดีคือในพื้นที่คือมีแม่น้ำป่าสักเป็นจุดสนใจ ทำให้ดึงคนไปสู่อบริเวณริมแม่น้ำที่เป็นแนวกว้าง แล้วย้อนกลับขึ้นมาจะมองเห็นเรือนใหญ่ เมื่อขึ้นบนเรือนที่มีชานใหญ่ตลอดแนวเป็นจุดชมวิว จากชานนี้ทำให้มองเห็นกลุ่มอาคารได้อย่างอิสระ ไม่ถูกบีบว่าจะต้องไปทางเดียว ชานเรือนใหญ่จึงเป็นตัวช่วยให้ไม่เกิดความเคร่งเครียด และเป็นตัวสร้างความรู้สึกว่าเป็นบ้าน จุดหลักของการจัดแสดงจึงอยู่ที่กลุ่มเรือนใหญ่และฝั่งบ้านลูกสาวที่อาจารย์ปลูกไว้ให้ สำหรับวัตถุจัดแสดงเห็นว่าไม่เป็นธรรมชาติ ไม่มีลักษณะการกำลังดำเนินชีวิต ทำให้คนส่วนใหญ่ไม่ค่อยสนใจ อาจกล่าวได้ว่าสิ่งจัดแสดงหลักของที่นี่คือ ลานบ้าน ชานบ้าน และตัวเรือน ส่วนการตกแต่งภายในและข่าวของเครื่องใช้เป็นเพียงส่วนประกอบ แต่ที่สำคัญยิ่งกว่าวัตถุคือ อาจารย์ทรงชัย เป็นแกนสำคัญในการดำเนินเรื่องราวของหอวัฒนธรรมไทยวน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุรพล สุวรรณ ยกย่องวิถีคิดของอาจารย์ทรงชัย ในการนำวัฒนธรรมที่อยู่รอบๆ ตัว มาประยุกต์ใช้และบูรณาการกับสถาปัตยกรรมได้เหมาะสม เพราะลำพังตัวอาคารอย่างเดียวจะไม่มีชีวิต แต่ที่มีวัฒนธรรมเข้ามาร่วมอยู่ด้วยถือเป็นพิพิธภัณฑ์มีชีวิต (Live Museum) ผู้ที่เข้าชมต้องศึกษาผ่านกระบวนการฟัง คิด วิเคราะห์และสัมผัสด้วยตนเองและต้องคิดต่อเอง โดยจะสามารถซึมซับได้มากน้อยอยู่ที่ประสบการณ์ ดังนั้นผู้ที่มาเยี่ยมชมหอวัฒนธรรมแห่งนี้ จึงเป็นผู้ที่มีฐานความรู้ในด้านนี้อยู่บ้างแล้ว ส่วนใหญ่ของผู้เข้าชมมาจากการแนะนำต่อๆ กัน เน้นที่จะมารับรู้และเรียนรู้กายภาพแบบไทยดั้งเดิมที่พึ่งพาธรรมชาติ โดยต้องมีการนัดหมายแน่นอน อาจสรุปได้ว่าหอวัฒนธรรมแห่งนี้เป็นสื่อและที่ฝึกปฏิบัติในกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองเหมือนกับการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ ต่างกันที่ไม่มีการแสดงข้อมูลด้วยสื่อสารสนเทศต่างๆ แต่ต้องอาศัยการซักถามจากอาจารย์ทรงชัย โดยไม่ได้เป็นการชมนิทรรศการที่ระบุเส้นทางและเรื่องราวการจัดแสดงอย่างชัดเจน การจัดแสดงของอาจารย์ทรงชัย มีวิธีการคิดที่ปรับเปลี่ยนไปตามกาลเวลาจากประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้ร่วมกับผู้ที่เข้ามาศึกษา ทั้งที่เป็นนักวิชาการและบุคคลทั่วไป ซึ่งกลุ่มคนเหล่านี้ได้เป็นผู้ที่ช่วยบันทึกเรื่องราวภูมิปัญญาท้องถิ่นจากหอ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

วัฒนธรรมแห่งนี้ และนำไปเผยแพร่และสืบสานต่อ แต่มีข้อสังเกตที่การดำเนินการของอาจารย์ทรงชัย ยังไม่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐ และชุมชน ส่วนหนึ่งมีผลมาจากการที่อาจารย์ทรงชัยยึดหลักความพอใจและความพอเพียงเป็นแนวคิดในการจัดการ จึงเป็นผลให้การจัดแสดงของหอวัฒนธรรมแห่งนี้ไม่ได้ดำเนินตามแนวทางของการจัดการหอวัฒนธรรมที่เป็นสากลและมีหน่วยงานของรัฐ หรือ เอกชน หรือ ชุมชนที่เป็นทางการเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแล

หอวัฒนธรรมไทยวนแห่งนี้ไม่ได้เป็นหอวัฒนธรรมที่แสดงถึงความเป็นล้านนาทั้งหมด เพราะลักษณะสภาพแวดล้อมทางกายภาพของพื้นที่และตัวสถาปัตยกรรมมีความเป็นท้องถิ่นภาคกลาง แต่ใช้วิธีการขับเคลื่อนให้เห็นวัฒนธรรมล้านนาผ่านกระบวนการทางศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อและวิถีชีวิตที่ประยุกต์ระหว่างไทยภาคกลางและไทยล้านนา ด้วยการใส่ภาษา การแต่งกาย การพ่อนรำ การประกอบพิธีกรรม หรือการกินการอยู่ที่มีความเป็นล้านนา โดยเฉพาะในตัวตนของ อาจารย์ ทรงชัย ถือเป็นศูนย์กลางในการนำเสนอความเป็นไทยวนที่แสดงความเป็นล้านนา ซึ่งแตกต่างจากหอวัฒนธรรมล้านนาที่จัดขึ้นอย่างเป็นทางการ ทั้งในเรื่องของบริบทพื้นที่ สถาปัตยกรรม เรื่องราวในการจัดแสดง และการบริหารจัดการ

5.2.3 แนวทางในการพัฒนาและการสืบสานต่อ

รองศาสตราจารย์วิวัฒน์ เตมียพันธ์ เห็นว่าการจะพัฒนาหรือสืบสานหอวัฒนธรรมไทยวนแห่งนี้ได้ขึ้นอยู่กับอาจารย์ทรงชัยจะมอบหมายผู้ใด อาจเป็นลูกหลานที่พร้อมหรืออาจเป็นกลุ่มคน (teamwork) ที่เห็นคุณค่าของที่นี่ โดยกลุ่มคนที่จะเข้ามาสานต่อต้องทำความเข้าใจถึงแนวทางของอาจารย์ทรงชัยให้ได้มากที่สุด อาจปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัยได้แต่ต้องให้ฐานของอาจารย์ทรงชัยยังอยู่ คือการรักษาภูมิปัญญาของอาจารย์ทรงชัยไว้ให้ได้ เริ่มตั้งแต่อาจารย์ทรงชัยเก็บรวบรวมสิ่งของที่มีคุณค่าในอดีต ให้ความรู้ที่ค้นพบด้วยตนเองในสภาพแวดล้อมของหมู่บ้านชนบทเพื่อทำการคัดสรรสิ่งของ แล้วนำมาสร้างสรรค์ใหม่ด้วยการร้อยเรียงให้ได้บรรยากาศเป็นสภาพแวดล้อมแบบชนบทที่สมบูรณ์ โดยไม่พึ่งพาวัสดุใหม่ เพื่อใช้ในปัจจุบันด้วยความเข้าใจในคุณค่าและไม่ขาดตกบกพร่อง จนเป็นตัวอย่างของมรดกทางวัฒนธรรมที่ดี

สำหรับการมีกิจกรรมประเพณีต่างๆ เป็นวิธีการหนึ่งที่สำคัญ ทำให้ที่นี่มีชีวิต มีบทบาทในการแสดงวิถีชีวิตดั้งเดิมเพื่อให้เกิดการซึมซับและสัมผัสได้ และสามารถทำให้คนในชุมชนรู้สึกรักเฝ้าพันธุ เห็นและเข้าใจคุณค่ามรดกวัฒนธรรมของชุมชนและเข้ามามีส่วนร่วมในการสืบสานและพัฒนาต่อ ในขณะที่เดียวกันก็สร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้จากกิจกรรมประเพณีทั้งในชุมชนและผู้มาเยือน

หากจะมองการพัฒนาอย่างอนุรักษ์ต่อในอนาคตนั้น นอกจากลูกหลานแล้วการเข้ามาของรัฐ ชุมชน หรือองค์กร เพื่อสนับสนุนส่งเสริมจะต้องอยู่ในกรอบที่อาจารย์ทรงชัยตั้งใจเท่านั้น

และหากจะมองในด้านของการท่องเที่ยวควรเป็นแบบการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงนิเวศน์ โดยต้องมีข้อจำกัดของจำนวนนักท่องเที่ยวที่กำลังพอดี

อาจารย์ฉัตรชัย อินทรโชติ เห็นว่า ไม่แน่ใจในการสืบสานต่อของที่นี่ คาดว่าน่าจะจบที่ตัวอาจารย์ทรงชัย ทางเดียวที่ทำได้คือต้องสร้างลูกหลาน อยู่ที่ว่าลูกหลานจะสืบทอดต่อหรือไม่อย่างไร ส่วนหนึ่งต้องมีทุนที่จะทำต่อ รายได้จากการจัดกิจกรรมที่เป็นส่วนหนึ่งของการจัดแสดงน่าจะช่วยให้ทั้งที่นี่และได้ช่วยชุมชนด้วย ปัจจุบันการจัดการคนเดียวเหนื่อยมาก และถ้าจะยกให้คนอื่นเข้าไปพัฒนาต่อก็น่าจะเป็นคนละภาษา เชื่อว่าอยู่ได้ไม่นาน แต่ในเวลานี้ที่นี้ถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นให้คนไปสร้างต่อ เป็นตัวจุดประกายให้คนเห็นคุณค่า และถ้าในอนาคตจะสามารถเก็บรักษาไว้ได้ด้วยมือองค์กรมาดำเนินการต่อก็พอรับได้ อย่างน้อยเพื่อให้ได้สัมผัสโดยตรง แต่จะไม่มีชีวิตเหมือนอาจารย์ทรงชัยอยู่ เพราะวิถีจัดการของอาจารย์ทรงชัย เป็นลักษณะของการเปิดบ้านต้อนรับ แต่ถ้าต่อไปเปิดเป็นสาธารณะมีปัญหาว่าจะฝึกคนที่ให้ความรู้ให้กับผู้เข้าชมได้อย่างไร อย่างไรก็ตามก็ดีที่ปัจจุบันที่มีผู้ให้ความสนใจมากขึ้นจากจากบ้านไทยในละคร ที่พูดถึงปากต่อปากหรือลงกันในเว็บไซต์ท่องเที่ยว ซึ่งน่าจะดีขึ้นถ้าเราได้พาไปกลุ่มเด็กไปเรียนรู้ให้เข้าใจถึงสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมไทยในพื้นที่จริง เพื่อให้เข้าใจว่าบ้านไทยภาคกลางกับคนไทยวนที่ดำเนินชีวิตในภาคกลางในอดีตและปรับวิถีชีวิตมาแล้วสักหนึ่ง มาใช้ชีวิตในปัจจุบันตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงและยั่งยืนเป็นอย่างไร และเพื่อให้เห็นว่าที่นี่ไม่ใช่สภาพแวดล้อมที่เป็น Folk ที่หยุดนิ่งแต่ที่นี้เป็น Vernacular ที่มีการปรับเปลี่ยน ซึ่งภูมิปัญญาของคนที่ทำตรงนี้ได้ถือเป็นการอัจฉริยะ (genius) โดยเฉพาะจากผู้ที่ไม่ได้เรียนสถาปัตยกรรมแต่เป็นครุฑล่ที่ชอบศิลปะและสามารถสร้างเนื้อที่ใช้สอย (space) ตรงนี้ให้เป็นกรณีศึกษา (case study) ที่จะไปใช้ต่อเป็นเชิงความรู้ของความเป็นไทยได้ในระดับนี้

ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุรพล สุวรรณ เห็นว่าด้วยแนวคิดของอาจารย์ทรงชัย ที่สร้างหอวัฒนธรรมแห่งนี้ขึ้นด้วยความรัก ความชอบ และยึดหลักความพอเพียงความยั่งยืนในการดำเนินชีวิต ทำให้การดำเนินการในลักษณะที่เป็นอยู่ในปัจจุบันไม่จำเป็นต้องเปิดสู่สาธารณะอย่างเป็นทางการเหมือนหอวัฒนธรรมอื่นๆ แต่นักวิชาการต้องเป็นตัวช่วยในการสืบสานต่อ ผ่านกระบวนการวิจัย และเผยแพร่ โดยลักษณะการเผยแพร่อาจเป็นการจัดงานนิทรรศการและสัมมนาวิชาการเรื่อง "ความงามของบ้านอาจารย์ทรงชัย" เพื่อให้เกิดการรับรู้และเห็นคุณค่าของหอวัฒนธรรมแห่งนี้ นอกจากนี้ยังต้องอาศัยความช่วยเหลือจากรัฐ หรือชุมชน ที่มีแนวคิดในลักษณะเดียวกันเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา แต่ถ้าจะต้องทำการพัฒนาให้สอดคล้องกับความต้องการในยุคใหม่ อาจต้องมีการเพิ่มเติมการนำเสนอด้วยแผ่นพับแสดงผังลำดับเรื่องราว และมีภาพประกอบมุมจัดแสดงบางมุมที่เน้นให้เห็นความโดดเด่นของหอวัฒนธรรม หรือจัดทำสารคดี 1 ชุด เพื่อสร้างองค์ความรู้ของที่นี่ หรือการปรับสภาพแวดล้อมให้มีป้ายอธิบาย เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บ้าง แต่ควรเป็นเพียงป้ายบอกทิศทางที่มีลักษณะล้าหนา แต่ถ้าอาจารย์ทรงชัยมีใจที่อยากเปิดสู่สาธารณะอย่างเป็นทางการในลักษณะของพิพิธภัณฑ์ที่พื้นบ้านหรือหอวัฒนธรรมตามรูปแบบที่มีองค์กรรองรับ จะเกิดปัญหาในการบริหารจัดการอย่างมาก เพราะไม่สามารถจัดการโดยครอบครัวอย่างที่เป็นอย่างในปัจจุบันได้ และกลายเป็นหอวัฒนธรรมที่ไม่มีชีวิต

โดยสรุปเห็นว่า สิ่งที่อาจารย์ทรงชัยทำอยู่ในขณะนี้ทำด้วย “หัวใจ” ทำเพราะมีความสุข นักวิชาการควรจะมีการศึกษาค้นคว้าเก็บเป็นแบบอย่างให้เห็นความสำคัญของคนที่สร้างและทำการอนุรักษ์วัฒนธรรมในพื้นที่ตรงนี้อย่างจริงจังก่อนที่จะสูญหายไป อย่างไรก็ตามการสานต่อจากลูกหลานถือเป็นปัจจัยที่สำคัญในการดำรงอยู่ แต่ส่วนที่จะช่วยให้แหล่งการเรียนรู้ทางวัฒนธรรมที่นี้ไม่หายไป คือ การเชื่อมโยงความรู้ให้กับแหล่งการศึกษาในพื้นที่ใกล้เคียง เช่น โรงเรียน วิทยาลัย มหาวิทยาลัย หรือ ชุมชนใกล้เคียง กันก่อน เพื่อให้เกิดกลุ่มก้อนของการเผยแพร่ที่กว้างขวางมากขึ้น เพราะที่นี้เป็นฉากเล่าเรื่องอดีตของคนล้านนาที่อพยพมาอยู่ในภาคกลางและยังคงมีเรื่องราวของวัฒนธรรมที่สร้างขึ้นจากการมีศิลป สมาธิ จนเกิดเป็นภูมิปัญญาของท้องถิ่นที่ชัดเจนจึงสมควรที่จะเรียกที่นี้ว่า “หอวัฒนธรรม” เพราะเป็นที่ที่มีชีวิต

5.2.4 สรุปทัศนคติของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อการบริหารจัดการ แนวความคิดในการจัดแสดง และแนวทางในการพัฒนาและการสืบสานต่อ

ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่านมีความคิดเห็นโดยสรุปว่าหอวัฒนธรรมไทยวอนนี้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางด้านสถาปัตยกรรมไทยพื้นถิ่นและวัฒนธรรมไทยล้านนาที่แสดงความเป็นชนบทไทยภาคกลางที่มีคุณค่าสมบูรณ์แบบ และเป็นแหล่งที่แสดงถึงชาติพันธุ์โดยใช้กิจกรรมประเพณีเข้ามาร่วมเพื่อทำให้ที่นี่มีชีวิต เป็นแบบอย่างของการสร้างสภาพแวดล้อมที่สามารถบูรณาการสิ่งของดั้งเดิมที่สะสมเรียนรู้ด้วยภูมิปัญญาอาจารย์ทรงชัย ที่ควรยกย่องให้เป็นปราชญ์ชาวบ้าน สำหรับแนวคิดในการบริหารจัดการที่อาจารย์ทรงชัยต้องการให้เป็นบ้านที่ต้อนรับเฉพาะคนที่เข้าใจและอยากเรียนรู้เป็นผู้มาเยือน และร่วมสนทนาแลกเปลี่ยนความรู้ ในเรื่องของสภาพแวดล้อมทางกายภาพและกระบวนการทางวัฒนธรรม ซึ่งมีตัวเรือนและสภาพแวดล้อมเป็นตัวนำและให้มีกิจกรรมวัฒนธรรมและประเพณีเป็นส่วนประกอบให้มีชีวิต ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่ามีเหมาะสมเพราะสามารถแสดงวิถีธรรมชาติที่แท้จริงได้ชัดเจนและได้คัดกรองกลุ่มผู้เข้าชม อย่างไรก็ตามการมาเรียนรู้ที่นี่จะขาดอาจารย์ทรงชัยไม่ได้ เพราะเป็นจุดเด่นหรือเป็นหลักของการสื่อวัฒนธรรมของที่นี่ อาจกล่าวได้ว่าอาจารย์ทรงชัยเป็นเสมือนพรีเซนเตอร์ (presenter) ทางวัฒนธรรมที่ทำให้ผู้มาเยือนรับรู้ตั้งแต่แรกพบ ซึ่งไม่สามารถทดแทนด้วยวิธีการจัดแสดงแบบพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านหรือหอวัฒนธรรมที่เป็นทางการทั่วไป

แนวทางในการสืบสานต่อ จะต้องให้ลูกหลานเป็นผู้สานต่อโดยมีกลุ่มคนทั้งในชุมชน รัฐ และนักวิชาการหรือผู้ที่ใส่ใจต่อการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมช่วยกันส่งเสริมภายใต้แนวคิดแบบ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ที่เป็นของอาจารย์ทรงชัย โดยต้องคำนึงถึงความสมดุลระหว่างการเปิดเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยว เรียนรู้ทางวัฒนธรรมเชิงนิเวศน์ และความเป็นส่วนตัวของบ้านไทยพื้นถิ่น (Thai vernacular) ที่เป็นแบบอย่างทางความคิดในการส่งเสริมและอนุรักษ์ความเป็นชาติพันธุ์ในพื้นที่ที่มีร่องรอยทาง วัฒนธรรมไทยวน โดยควรจัดการแบบธรรมชาติด้วยวิถีทางที่ไม่สร้างสิ่งจำลองเพิ่มขึ้นมากเกินไป ที่เป็นอยู่ในปัจจุบันที่กำลังพอดี แต่ควรปรับส่วนที่ยังไม่เรียบร้อยให้สมบูรณ์ตามกำลัง ส่วนการที่ หอวัฒนธรรมแห่งนี้จะคงอยู่ได้คงต้องอาศัยปัจจัยต่างๆ เข้ามาช่วย โดยเฉพาะกำลังทรัพย์ที่อาจ ได้มาจากกิจกรรมวัฒนธรรมซึ่งถือว่าดีเพราะชุมชนที่มาช่วยได้ตรงนี้ด้วย แต่คงต้องมีแรงเสริมมาก ขึ้นจากภาครัฐหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะองค์กรในพื้นที่ นอกจากนี้นักวิชาการทางด้านนี้ ควรช่วยในการจัดการความรู้ให้มีการถ่ายทอดสืบต่อ

5.3 ผลการวิเคราะห์ผู้เยี่ยมชมหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวน สระบุรี

5.3.1 ข้อมูลส่วนตัว

จากการสอบถามกลุ่มตัวอย่าง 118 คน เป็นเพศหญิงมากที่สุด (ร้อยละ 61.9) และ เพศชาย (ร้อยละ 38.1) ส่วนใหญ่มีอายุ 21-30 ปี (ร้อยละ 88.0) อายุ 31-40 ปี (ร้อยละ 7.7) อายุ 41-50 ปี และอายุ 51-60 ปี (ร้อยละ 1.7) เท่าๆ กัน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นนักเรียนนักศึกษา (ร้อยละ 82.2) รองลงมาเป็นพนักงานบริษัทเอกชน (ร้อยละ 8.5) ทำงานราชการหรือเป็นลูกจ้าง ของรัฐ (ร้อยละ 5.1) ประกอบอาชีพส่วนตัว (ร้อยละ 2.5) และรับจ้างทั่วไป (ร้อยละ 1.7)

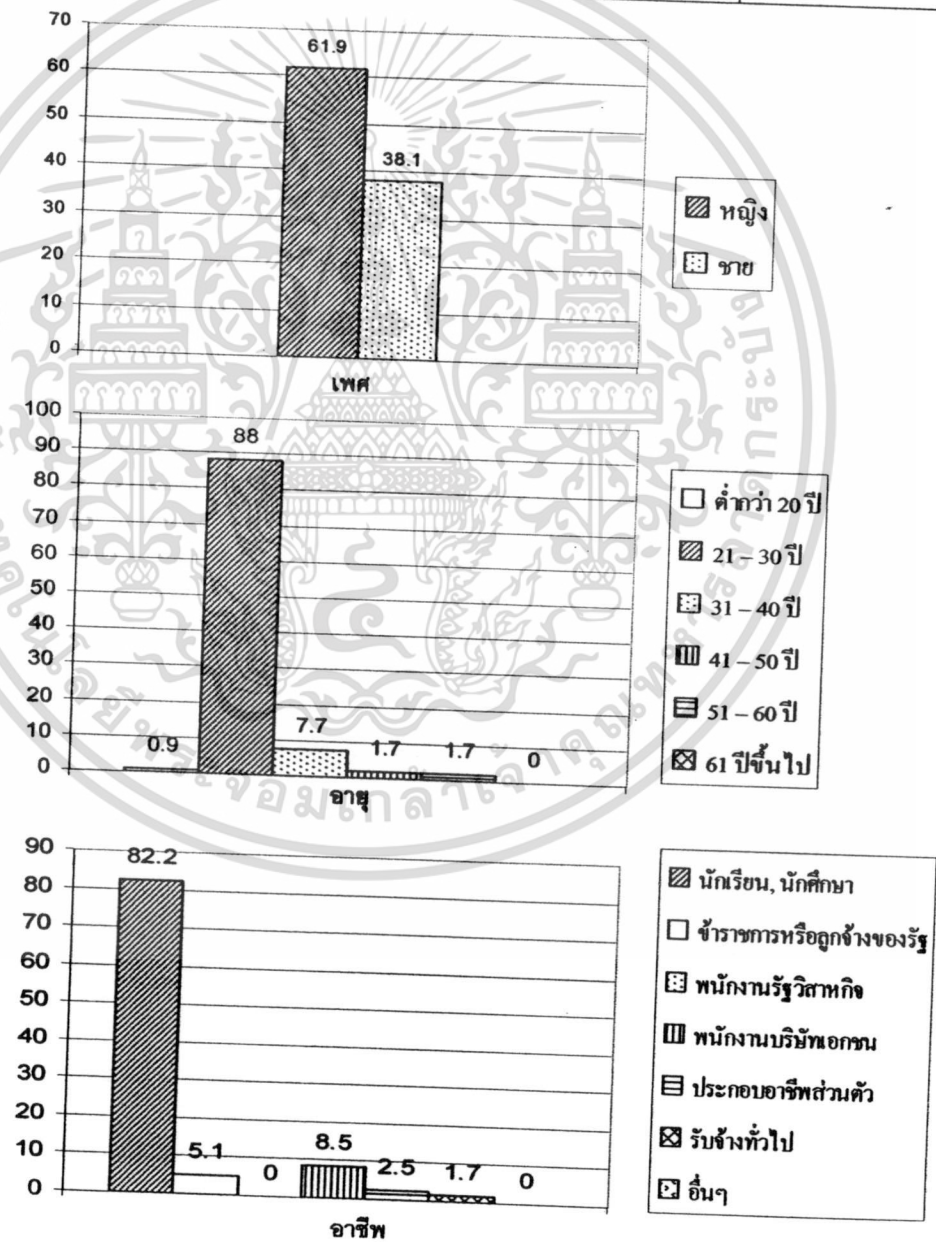
ตารางที่ 5.1 แสดงค่าร้อยละด้านข้อมูลส่วนตัวของกลุ่มตัวอย่าง (N=118)

ข้อมูลส่วนตัว	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
หญิง	73	61.9
ชาย	45	38.1
อายุ		
ต่ำกว่า 20 ปี	1	0.9
21 – 30 ปี	103	88.0
31 – 40 ปี	9	7.7
41 – 50 ปี	2	1.7
51 – 60 ปี	2	1.7
61 ปีขึ้นไป	-	-

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 5.1 (ต่อ)

อาชีพ	ข้อมูลส่วนตัว	จำนวน	ร้อยละ
นักเรียน, นักศึกษา		97	82.2
ข้าราชการหรือลูกจ้างของรัฐ		6	5.1
พนักงานรัฐวิสาหกิจ		-	-
พนักงานบริษัทเอกชน		10	8.5
ประกอบอาชีพส่วนตัว		3	2.5
รับจ้างทั่วไป		2	1.7
อื่นๆ		-	-

รูปที่ 5.1 กราฟแสดงข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

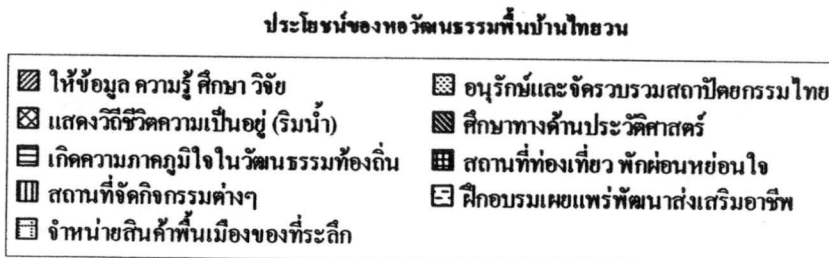
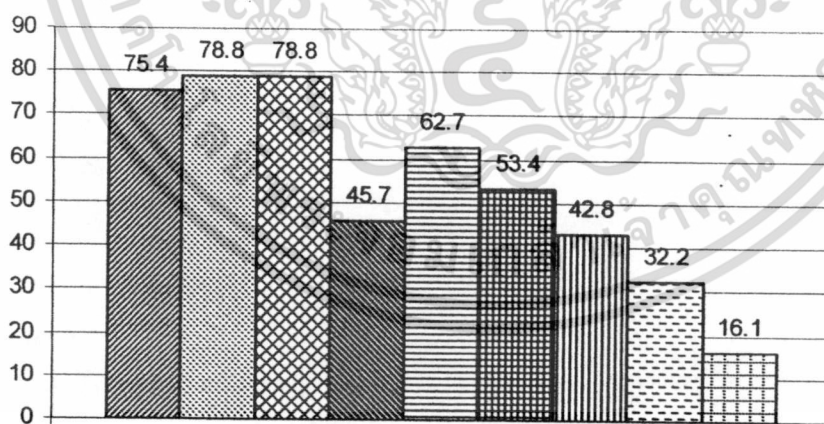
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับใช้ในงานวิชาการเท่านั้น ไม่ควรนำออกเผยแพร่โดยไม่ได้รับอนุญาต หากมีการนำออกไปใช้โดยไม่ได้รับอนุญาต อาจทำให้ข้อมูลบิดเบือนและต้องอ้างถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

5.3.2 ทศนคติของผู้ใช้ที่มีต่อประโยชน์ของหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวน

จากการสอบถามกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่มีทัศนคติต่อประโยชน์ของหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวนมากที่สุด คือ เป็นสถานที่อนุรักษ์และจัดรวบรวมสถาปัตยกรรมไทย โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และประณีตศิลป์ และเป็นสถานที่แสดงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ (ริมน้ำ) ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น (ร้อยละ 78.8) เท่ากัน รองลงมาคือ เป็นสถานที่ให้ข้อมูล ความรู้ ศึกษา วิจัย / แหล่งเรียนรู้ และแลกเปลี่ยนความรู้ (ร้อยละ 75.4) และเป็นสถานที่ให้คนในท้องถิ่นเกิดความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมท้องถิ่น (ร้อยละ 62.7)

ตารางที่ 5.2 แสดงค่าร้อยละของผู้ใช้ที่มีต่อประโยชน์ของหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวน (N=118)

ประโยชน์ของหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวน	จำนวน	ร้อยละ
1. เป็นสถานที่ให้ข้อมูล ความรู้ ศึกษา วิจัย / แหล่งเรียนรู้ และแลกเปลี่ยนความรู้	89	75.4
2. เป็นสถานที่อนุรักษ์และจัดรวบรวมสถาปัตยกรรมไทย โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ ฯลฯ	93	78.8
3. เป็นสถานที่แสดงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ (ริมน้ำ) ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น	93	78.8
4. เป็นสถานที่ศึกษาทางด้านประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เมือง และประเทศ	54	45.7
5. เป็นสถานที่ให้คนในท้องถิ่นเกิดความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมท้องถิ่น	74	62.7
6. เป็นสถานที่ท่องเที่ยว พักผ่อนหย่อนใจ ให้ความเพลิดเพลินและความบันเทิง	63	53.4
7. เป็นสถานที่จัดกิจกรรมต่างๆ เช่น ดนตรี นาฏศิลป์ ละคร และการละเล่นของท้องถิ่น	50	42.8
8. เป็นสถานที่ฝึกอบรมเผยแพร่พัฒนาส่งเสริมอาชีพของท้องถิ่นไทยวน	38	32.2
9. เป็นสถานที่จำหน่ายสินค้าพื้นเมืองของที่ระลึก ผลิตภัณฑ์และหัตถกรรมท้องถิ่น	19	16.1

รูปที่ 5.2 กราฟแสดงประโยชน์ของหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวนตามทัศนคติของกลุ่มตัวอย่าง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

5.3.3 สาเหตุจูงใจที่ทำให้เข้าเยี่ยมชมหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวน

จากการสอบถามกลุ่มตัวอย่าง ที่มีสาเหตุจูงใจในการเข้าเยี่ยมชมหอวัฒนธรรม พบว่าส่วนใหญ่เลือกสาเหตุจูงใจที่เข้าเยี่ยมชมเพื่อศึกษาวิจัย เสริมการเรียนการสอน รองลงมา เพื่อบุคคลทั่วไปเพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับท้องถิ่น เพื่อจัดกิจกรรมทางศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น และเป็นแนวทางในการประกอบอาชีพ ซึ่งถ้าเรียงลำดับความสำคัญ อันดับ 1 – 5 พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ อันดับที่ 1 เพื่อการศึกษาวิจัย เสริมการเรียนการสอน (ร้อยละ 66.7) อันดับที่ 2 เพื่อบุคคลทั่วไปเพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับท้องถิ่น (ร้อยละ 29.2) และเพื่อจัดกิจกรรมทางศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น (ร้อยละ 27.3) ใกล้เคียงกัน อันดับที่ 3 เพื่อบุคคลทั่วไปเพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับท้องถิ่น (ร้อยละ 30.1) และเพื่อความบันเทิง ท่องเที่ยวและพักผ่อน (ร้อยละ 29.2) ใกล้เคียงกัน อันดับที่ 4 เพื่อความบันเทิง ท่องเที่ยวและพักผ่อน (ร้อยละ 29.2) และอันดับที่ 5 เพื่อเป็นแนวทางในการประกอบอาชีพ (ร้อยละ 50.0)

ตารางที่ 5.3 แสดงค่าร้อยละของสาเหตุจูงใจที่ทำให้ผู้ใช้เข้าเยี่ยมชมหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวน

สาเหตุจูงใจ	จำนวน (ร้อยละ)				
	อันดับที่ 1	อันดับที่ 2	อันดับที่ 3	อันดับที่ 4	อันดับที่ 5
เพื่อการศึกษาวิจัย เสริมการเรียนการสอน	76 (66.7)	18 (15.8)	8 (7.0)	8 (7.0)	4 (3.5)
เพื่อจัดกิจกรรมทางศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น	12 (10.9)	30 (27.3)	15 (24.6)	17 (27.9)	6 (9.8)
เพื่อบุคคลทั่วไปเพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับท้องถิ่น	17 (15.0)	33 (29.2)	34 (30.1)	18 (15.9)	11 (9.7)
เพื่อความบันเทิง ท่องเที่ยวและพักผ่อน	6 (5.3)	16 (14.2)	33 (29.2)	33 (29.2)	25 (22.1)
เพื่อเป็นแนวทางในการประกอบอาชีพ	10 (8.9)	13 (11.6)	7 (6.3)	26 (23.2)	56 (50.0)

5.3.4 ความคิดเห็นต่อการจัดแสดงและสิ่งอำนวยความสะดวก

ผู้วิจัยได้แบ่งระดับความคิดเห็นเป็น 6 ระดับ คือ ระดับ 6 หมายถึง ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการมากที่สุด, ระดับ 5 หมายถึง ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการมาก, ระดับ 4 หมายถึง ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการปานกลางระดับ, 3 หมายถึง ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการน้อย, ระดับ 2 หมายถึง ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการน้อยที่สุด และ ระดับ 1 หมายถึง ไม่มีผลต่อความต้องการเข้าชม โดยให้ความหมายไว้ดังนี้

ค่าเฉลี่ยที่ 1.00 – 2.00 หมายถึง ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการน้อยที่สุด

ค่าเฉลี่ยที่ 2.01 – 3.00 หมายถึง ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการน้อย

ค่าเฉลี่ยที่ 3.01 – 4.00 หมายถึง ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการปานกลางระดับ

ค่าเฉลี่ยที่ 4.01 – 5.00 หมายถึง ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการมาก

ค่าเฉลี่ยที่ 5.01 – 6.00 หมายถึง ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการมากที่สุด

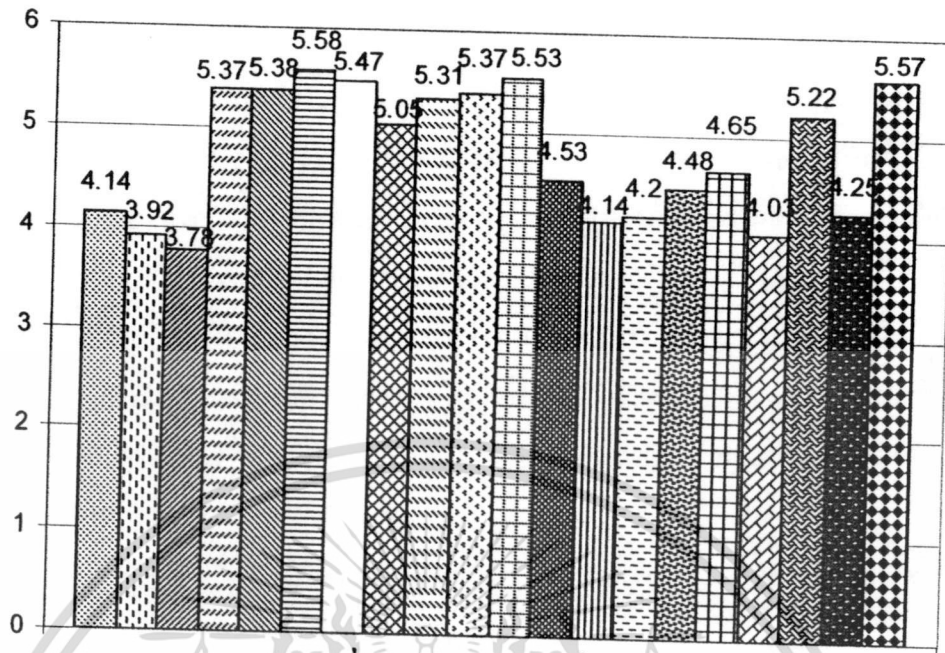
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จากการสอบถามความคิดเห็นต่อการจัดแสดงและสิ่งอำนวยความสะดวกภายในหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวน พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่คิดว่าปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการมากที่สุดคือ ตัวเรือนไทย (สถาปัตยกรรม) (ค่าเฉลี่ย 5.58) รองลงมา คือ อาจารย์ทรงชัย, ผู้ดูแลและให้บริการ (ค่าเฉลี่ย 5.57) บรรยายภาคโดยรวมของสถานที่ (ค่าเฉลี่ย 5.53) การจัดสภาพแวดล้อมภายในเรือนไทย (ค่าเฉลี่ย 5.47) วิธีการจัดแสดงแบบธรรมชาติ และเลือกเรียนรู้ตามสมัครใจ (ค่าเฉลี่ย 5.38) การต้อนรับ การให้ความรู้ และการบริการที่เป็นกันเอง (ค่าเฉลี่ย 5.37) และ สถาปัตยกรรม (การจัดวางต้นไม้ ทางสัญจร ลานดิน สนามหญ้า) (ค่าเฉลี่ย 5.37) เรือนแพและสิ่งตกแต่งบริเวณริมแม่น้ำ (ค่าเฉลี่ย 5.31) และ ที่นั่งเล่น บริเวณพักผ่อน (ค่าเฉลี่ย 5.22)

ตารางที่ 5.4 แสดงค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นที่มีต่อการจัดแสดงและสิ่งอำนวยความสะดวก

การจัดแสดงและสิ่งอำนวยความสะดวก	Mean	Std. Deviation
ป้ายสัญลักษณ์บอกตัวอาคาร และตำแหน่งการจัดแสดงต่างๆ	4.14	1.029
บอร์ดคำอธิบายเรื่องราว	3.92	1.171
เอกสารสื่อสิ่งพิมพ์ วารสาร แผ่นพับ โปสเตอร์	3.78	1.328
การต้อนรับ การให้ความรู้ และการบริการที่เป็นกันเอง	5.37	.885
วิธีการจัดแสดงแบบธรรมชาติ และเลือกเรียนรู้ตามสมัครใจ	5.38	.794
ตัวเรือนไทย (สถาปัตยกรรม)	5.58	.766
การจัดสภาพแวดล้อมภายในเรือนไทย	5.47	.867
วัตถุสิ่งของที่นำมาแสดงในพื้นที่ต่างๆ ทั้งภายในและภายนอก เช่น เครื่องเรือน, เครื่องมือ เครื่องใช้, งานหัตถกรรม	5.05	.815
เรือนแพและสิ่งตกแต่งบริเวณริมแม่น้ำ	5.31	.803
สถาปัตยกรรม (การจัดวางต้นไม้ ทางสัญจร ลานดิน สนามหญ้า)	5.37	.826
บรรยายภาคโดยรวมของสถานที่	5.53	.713
การจัดบรรยาย อบรม สัมมนาต่างๆ	4.53	.847
ความเหมาะสมและเพียงพอของสถานที่จอดรถ	4.14	1.033
ความเหมาะสมและเพียงพอของห้องสุขา	4.20	.957
ที่พักอาศัยกับชุมชนแบบ Home Stay	4.48	1.103
กิจกรรมต่างๆที่ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัด เช่น การแสดง ศิลปวัฒนธรรม	4.65	.919
พื้นที่ขายของที่ระลึก ของฝากที่เป็นของท้องถิ่น	4.03	1.152
ที่นั่งเล่น บริเวณพักผ่อน	5.22	.926
พื้นที่ให้ค้นคว้าหาความรู้ เช่น ห้องสมุด	4.25	1.139
อาจารย์ทรงชัย, ผู้ดูแลและให้บริการ	5.57	.734

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ความคิดเห็นที่มีต่อการจัดแสดงและสิ่งอำนวยความสะดวก

- ป้ายสัญลักษณ์บอกตัวอาคาร และตำแหน่งการจัดแสดงต่างๆ
- บอร์ดคำอธิบายเรื่องราว
- เอกสารสื่อสิ่งพิมพ์ วารสาร แผ่นพับ ไปสเตอร์
- การต้อนรับ การให้ความรู้ และการบริการที่เป็นกันเอง
- วิธีการจัดแสดงแบบธรรมชาติ และเลือกเรียนรู้ตามสมัครใจ
- ต้นเรือนไทย (สถาปัตยกรรม)
- การจัดสภาพแวดล้อมภายในเรือนไทย
- วัตถุสิ่งของที่นำมาแสดงในพื้นที่ต่างๆ ทั้งภายในและภายนอก
- เรือนแพและสิ่งตกแต่งบริเวณริมแม่น้ำ
- สภาพภูมิทัศน์
- บรรยากาศโดยรวมของสถานที่
- การจัดบรรยาย อบรม สัมมนาต่างๆ
- ความเหมาะสมและเพียงพอของสถานที่จอดรถ
- ความเหมาะสมและเพียงพอของห้องสุขา
- ที่พักอาศัยกับชุมชนแบบ Home Stay
- กิจกรรมต่างๆที่ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัด
- พื้นที่ขายของที่ระลึก ของฝากที่เป็นของท้องถิ่น
- ที่นั่งเล่น บริเวณพักผ่อน
- พื้นที่ให้ค้นคว้าหาความรู้
- อาจารย์ทรงชัช, ผู้ดูแลและให้บริการ

รูปที่ 5.3 กราฟแสดงค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นที่มีต่อการจัดแสดงและสิ่งอำนวยความสะดวก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

5.3.5 ความต้องการด้านสื่อและเทคนิคที่ใช้ประกอบการแสดงในหอวัฒนธรรม

สื่อและเทคนิคประกอบการแสดงที่กลุ่มตัวอย่างต้องการส่วนใหญ่ คือ จัดแสดงด้วย วัตถุจัดแสดง (ร้อยละ 55.93) รองลงมา คือ การนำชมและบรรยายโดยวิทยากร (ร้อยละ 52.54) และอยากให้มีเทคนิคแสง สี เสียง เพื่อเพิ่มบรรยากาศ (ร้อยละ 50.385) ซึ่งถ้าเรียงลำดับ ความสำคัญจะพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ต้องการเป็นอันดับที่ 1 คือการนำชมและบรรยายโดย วิทยากร (ร้อยละ 46.8) อันดับที่ 2 คือ การจัดแสดงด้วยวัตถุจัดแสดง (ร้อยละ 42.4) อันดับที่ 3 คือการจัดแสดงหุ่นจำลองเหตุการณ์ในพื้นที่ขนาดเท่าจริง (ร้อยละ 43.6) อันดับที่ 4 คือการจัด แสดงหุ่นจำลองสภาพแวดล้อมและวิถีชีวิต (ร้อยละ 40.0) และอันดับที่ 5 คือ มีคำอธิบายเรื่องราว ของสิ่งแสดง โดยใช้แผ่นป้าย (ร้อยละ 36.8) ซึ่งใกล้เคียงกับความต้องการของกลุ่มตัวอย่าง

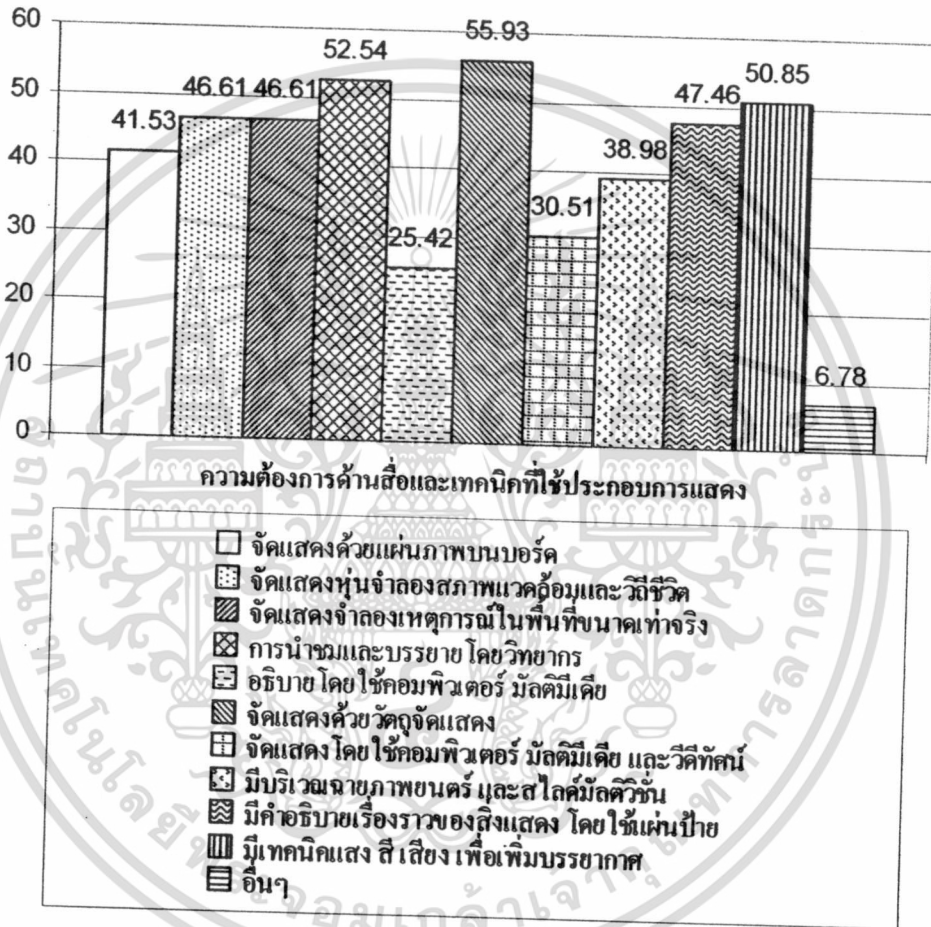
ตารางที่ 5.5 แสดงค่าร้อยละของความต้องการด้านสื่อและเทคนิคที่ใช้ประกอบการแสดง

ความต้องการด้านสื่อและ เทคนิคประกอบการแสดง	จำนวน (ร้อยละ)										
	รวม (N=118)	อันดับ 1	อันดับ 2	อันดับ 3	อันดับ 4	อันดับ 5	อันดับ 6	อันดับ 7	อันดับ 8	อันดับ 9	อันดับ 10
จัดแสดงด้วยแผ่นภาพบนบอร์ด	49 (41.53)	19 (38.8)	1 (2.0)	3 (6.1)	7 (14.3)	4 (8.2)	4 (8.2)	-	1 (2.0)	8 (16.3)	2 (4.1)
จัดแสดงหุ่นจำลอง สภาพแวดล้อมและวิถีชีวิต	55 (46.61)	22 (40.0)	14 (25.5)	10 (18.2)	1 (1.8)	3 (5.5)	3 (5.5)	-	-	2 (3.6)	-
จัดแสดงจำลองเหตุการณ์ใน พื้นที่ขนาดเท่าจริง	55 (46.61)	24 (43.6)	12 (21.8)	13 (23.6)	2 (3.6)	3 (5.5)	-	-	-	-	1 (1.8)
การนำชมและบรรยายโดย วิทยากร	62 (52.54)	29 (46.8)	6 (9.7)	7 (11.3)	13 (21.0)	2 (3.2)	3 (4.8)	-	2 (3.2)	-	-
อธิบายโดยใช้คอมพิวเตอร์ มัลติมีเดีย	30 (25.42)	5 (16.7)	2 (6.7)	1 (3.3)	-	4 (13.3)	1 (3.3)	4 (13.3)	3 (10.0)	-	10 (33.3)
จัดแสดงด้วยวัตถุจัดแสดง	66 (55.93)	28 (42.4)	17 (25.8)	8 (12.1)	2 (3.0)	2 (3.0)	2 (3.0)	2 (3.0)	2 (3.0)	2 (3.0)	1 (1.5)
จัดแสดงโดยใช้คอมพิวเตอร์ มัลติมีเดีย และวีดิทัศน์	36 (30.51)	6 (16.7)	3 (8.3)	4 (11.1)	3 (8.3)	2 (5.6)	1 (2.8)	10 (27.8)	3 (8.3)	4 (11.1)	-
มีบริเวณฉายภาพยนตร์ และ สไลด์มัลติวิชั่น	46 (38.98)	9 (19.6)	4 (8.7)	6 (13.0)	7 (15.2)	2 (4.3)	6 (13.0)	4 (8.7)	4 (8.7)	2 (4.3)	1 (2.2)
มีคำอธิบายเรื่องราวของสิ่งแสดง โดยใช้แผ่นป้าย	56 (47.46)	21 (36.8)	2 (3.5)	8 (14.0)	3 (5.3)	5 (8.8)	4 (7.0)	2 (3.5)	8 (14.0)	3 (5.3)	-
มีเทคนิคแสง สี เสียง เพื่อเพิ่ม บรรยากาศ	60 (50.85)	21 (35.0)	9 (15.0)	5 (8.3)	7 (11.7)	7 (11.7)	2 (3.3)	2 (3.3)	-	1 (1.7)	6 (10.0)
อื่นๆ	8 (6.78)	5 (62.5)	-	-	-	1 (12.5)	1 (12.5)	-	-	-	1 (12.5)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับใช้ภายในเท่านั้น ไม่อนุญาตให้เผยแพร่โดยไม่ได้รับอนุญาต
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

อื่น ๆ

- 1) นำเสนอโดยใช้บรรยากาศ ให้คนที่เข้ามารู้สึกเหมือนบ้านตนเอง และรักมัน พร้อมทั้งจะดูแลมัน
- 2) จัดพื้นที่ ที่ให้ผู้ชมมีส่วนร่วมในกิจกรรมพื้นบ้าน เป็นทดลองตำข้าว
- 3) ใช้นักแสดงจ่างมา แบบพวกเอโดะโบราณของญี่ปุ่น
- 4) ธรรมชาติดีอยู่แล้ว
- 5) อยากให้ปรับให้สวยขึ้น เป็นระเบียบขึ้น สะอาดขึ้น

รูปที่ 5.4 กราฟแสดงความต้องการด้านสื่อและเทคนิคที่ใช้ประกอบการแสดง

5.3.6 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจากผู้เยี่ยมชม

1. จัดให้เป็นไปตามสภาพแวดล้อมที่อยู่จริง ดีแล้ว (5)
2. อยากให้อนุรักษ์ของเดิมไว้ เพราะหาได้ยากในปัจจุบัน (4)
3. ควรเก็บสภาพความเป็นอยู่และธรรมชาติแบบดั้งเดิมไว้ ไม่ควรนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการจัดแสดงมากมาย และไม่ต้องการให้มีสื่ออิเล็กทรอนิกส์มากนัก และควรเลือกใช้วัสดุหรือวิธีการนำเสนอแบบพื้นถิ่นในการถ่ายทอดองค์ความรู้ต่างๆ (4)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4. ไม่อยากให้ทำป้าย หรือแผ่นพับ เพราะสิ่งเหล่านี้ต้องมาสัมผัส เป็นจิตวิญญาณ ไม่ใช่สินค้าที่ต้องโฆษณา

5. ควรจำลองบ้านไทยวนแบบดั้งเดิมเดิม (อาคารพื้นถิ่นภาคเหนือ) (Model) ก่อนมาจัดตั้งที่สระบุรี เพื่อให้รู้รากเหง้าของบ้านและชุมชนไทยวน

6. อยากให้มีการจัดทำหอวัฒนธรรมแบบนี้ ในบริเวณใกล้ๆ กัน เพื่อเพิ่มสถานที่ให้ความรู้ และเกิดการเข้าไปเยี่ยมชมอย่างต่อเนื่อง

7. ควรมีคำอธิบายเรื่องราวต่างๆ และ โปสเตอร์ แผ่นพับ เพื่อให้ความรู้ มากกว่านี้

8. อยากให้จัดบรรยากาศหอวัฒนธรรมไทยวนให้เป็นธรรมชาติมากที่สุด

9. ถ้ามีการจัดแสดงบนเรือนแพ จะมีจุดสนใจ จุดเด่น มากยิ่งขึ้น

10. จัดให้มีการแต่งกายแบบไทยวนสำหรับผู้เยี่ยมชมเพื่อให้สัมผัสถึงวัฒนธรรมการแต่งกายของชาวไทยวนได้มากขึ้น

11. ควรมีการประชาสัมพันธ์การเยี่ยมชมให้มากกว่านี้

12. อยากให้เพิ่มห้องน้ำให้มากกว่านี้

13. ในส่วนตัวมีความชอบในความเป็นพื้นบ้าน วิถีชีวิตพื้นบ้านมาก ในสิ่งที่ยากจะเสนอคือ บางส่วนของพื้นที่ยังไม่ค่อยดูเป็นธรรมชาติพื้นบ้าน เนื่องจากมีวัสดุที่เป็นสมัยใหม่มาประกอบอยู่ด้วย แต่โดยรวมแล้วมีความเป็นวิถีไทยดีมาก

14. วิทยากรอาจต้องเพิ่มเพราะจะนวนผู้เข้ามาเยี่ยมชมค่อนข้างเยอะ

15. เน้นการจัดบริเวณรอบพื้นที่และบริเวณ Land space

16. อยากได้บริเวณจุดขายน้ำดื่ม

17. ควรมีพิพิธภัณฑ์ หรือ ที่พักค้างแรม และควรขยายเขตบ้านเป็นสวนใหญ่ๆ เป็นกิจกรรม

18. อยากให้เน้นความสะอาด การจัดระเบียบ และอาหารการกิน

19. รักษาความเป็นธรรมชาติและกลิ่นอายของวิถีชีวิตไว้อย่าเพิ่มเติมอะไรมากจนเปลี่ยนความรู้สึกจากบ้านไปเป็นสถานที่ท่องเที่ยว

20. สื่อเพิ่มเติมพยายามให้กลมกลืนเข้ากับสถาปัตยกรรม และสิ่งแวดล้อม

21. ให้บรรยากาศของสถานที่ บอกเล่าเรื่องราวทั้งหมด เพราะทำให้คนที่เข้าชมสามารถซึมซับ และเข้าใจสถานที่ได้มากที่สุด

22. มีการสาธิตวิถีชีวิตแสดงถึงวัฒนธรรมพื้นถิ่น และให้ผู้ชมมีส่วนร่วมในกิจกรรม

บทที่ 6

สรุปผลการวิจัย

หอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวน (ไท-ยวน) บ้านเขาแก้ว อำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรี เป็น ศูนย์ศึกษาวิถีชีวิตชุมชนและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวไทยวนในภาคกลาง ที่รวบรวมเรือนไม้ทรง ไทยโบราณอายุประมาณ 80 – 100 ปี และเรือลุ่มน้ำป่าสัก โดยอาจารย์ทรงชัย วรรณกุล ซึ่งเป็น เจ้าของเรือนและพื้นที่ตั้งปณิธานในการอนุรักษ์ไว้เพื่อสืบสานวัฒนธรรมไทยวนและต้องการให้เป็น ศูนย์ศึกษาศิลปวัฒนธรรมไทยล้านนาแก่คนในบริเวณภาคกลาง เป็นเวลานานกว่า 50 ปีที่อาจารย์ ทรงชัยได้สะสมทั้งวัตถุ เรือน ความรู้และภูมิปัญญาทางด้านศิลปะและวัฒนธรรมไทยวนไว้และได้ ถ่ายทอดสู่ลูกหลานชุมชนไทยวนในเสนาห์และชาวจังหวัดสระบุรี และได้รับการเผยแพร่ไปสู่ สถาบันการศึกษาระดับต่างๆ ตลอดถึงนักท่องเที่ยววัฒนธรรมจากทั้งในประเทศและ ต่างประเทศ อาจารย์ทรงชัยได้ใช้กำลังกายและความคิดในการสร้างสรรค์ผลงานที่เป็นองค์ความรู้ ด้านสถาปัตยกรรมศาสตร์ในพื้นที่ดินของตนเองให้เป็นเสมือนพิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน โดยมีการจัดการ ตามวิถีทางเฉพาะตัวด้วยการสะสมความรู้ด้วยตนเอง และถ่ายทอดออกมาเป็นรูปธรรมในการจัด แสดงวัตถุที่ปราศจากการแสดงข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์และความรู้เพื่อการสื่อสารหรือประจักษ์ได้ ตามลักษณะพิพิธภัณฑ์หรือศูนย์ศึกษาที่จัดแสดงและสร้างสื่อและฐานข้อมูลเพื่อการเรียนรู้และ เข้าถึงได้ด้วยตัวผู้เข้าชมเองและมืองค์กรบริหารจัดการตามระบบพิพิธภัณฑ์หรือหอวัฒนธรรมทั่วๆ ไป แต่เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เข้าชมสามารถสัมผัสและซึมซับบรรยากาศและความรู้ตามอัธยาศัย โดยใช้ตัวอาจารย์ทรงชัยเป็นผู้ให้ข้อมูลและรายละเอียดในการจัดแสดง ควบคู่กับการจัดกิจกรรม ทางวัฒนธรรมไทยวนตามความต้องการของผู้เข้าชมโดยมีการนัดหมายล่วงหน้าอย่างเป็นทางการ

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาถึงแนวทางการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์หรือหอวัฒนธรรม พื้นบ้านแนวทางหนึ่ง โดยศึกษาถึงแนวคิดในการจัดแสดงและการสื่อสารข้อมูลภายในหอ วัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวนแห่งนี้ ควบคู่กับการศึกษาความต้องการของผู้เข้าชมเพื่อช่วยในการ พัฒนาหอวัฒนธรรมไทยวนนี้ในอนาคตได้เป็นแหล่งศูนย์กลางการเรียนรู้ที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยเน้น การอนุรักษ์สภาพแวดล้อมทางกายภาพแบบพื้นถิ่นและการสร้างองค์ความรู้ภายใต้ภูมิปัญญา ชาวบ้านเพื่อเป็นพิพิธภัณฑ์มีชีวิต โดยผลสรุปของงานวิจัยจะสามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือที่ สำคัญในการวางกรอบการปรับปรุงหรือบริหารจัดการพื้นที่โดยรวม และได้ฐานข้อมูลทางศาสตร์ สถาปัตยกรรมเรือนไทยในวัฒนธรรมไทยวน โดยมีวัตถุประสงค์ในวิจัยนี้คือ 1) เพื่อศึกษาลักษณะ สภาพแวดล้อมทางกายภาพในปัจจุบัน ทั้งสถาปัตยกรรม สถาปัตยกรรมภายใน และภูมิ สถาปัตยกรรม 2) เพื่อศึกษาแนวคิดและวิธีการจัดวางพื้นที่ใช้สอยและพื้นที่จัดแสดงภายในหอ

วัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวน ของอาจารย์ ทรงชัย วรรณกุล 3) เพื่อศึกษาทัศนคติของผู้เชี่ยวชาญด้านสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นและวัฒนธรรมพื้นบ้านที่มีต่อการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพและการจัดการภายในหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวน 4) เพื่อศึกษาทัศนคติที่มีต่อการจัดแสดงและความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกของผู้เข้าชมหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวน และ 5) เพื่อเสนอแนวทางการจัดการสภาพแวดล้อมทางกายภาพ และวิธีการจัดแสดงภายในหอวัฒนธรรมไทยวนในอนาคต โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ ที่เน้นการศึกษาลักษณะทางกายภาพภายในหอวัฒนธรรมไทยวน โดยการรังวัดอาคารและพื้นที่ต่างๆ และวิเคราะห์สถาปัตยกรรม สถาปัตยกรรมภายใน และสภาพภูมิทัศน์ด้วยวิธีการวิเคราะห์ที่ตั้งและอาคารตามหลักโปรแกรมการออกแบบ สัมภาษณ์ปราชญ์ชาวบ้าน อาจารย์ทรงชัย วรรณกุล (เจ้าของหอวัฒนธรรมไทยวน) และสัมภาษณ์ความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญด้านสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นและการจัดพิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน 3 ท่าน เพื่อทราบถึงแนวความคิดในการจัดการและวิธีการจัดแสดง และสอบถามผู้เข้าชมที่เป็นกลุ่มเฉพาะเจาะจงที่มาศึกษาด้านสถาปัตยกรรมและวัฒนธรรมพื้นบ้านถึงทัศนคติที่มีต่อรูปลักษณ์ บรรยากาศ กิจกรรมและความต้องการด้านต่างๆ ในพื้นที่ โดยมีกลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาทางด้านสถาปัตยกรรมและการออกแบบ และผู้ที่เข้ามาเยี่ยมชม 118 ตัวอย่าง ทำการวิเคราะห์ผลการศึกษาด้วยสถิติพรรณนา และวิเคราะห์ผลทัศนคติและความต้องการของผู้เข้าชมโดยใช้ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสรุปผลเป็นแนวทางการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์หรือหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวนเพื่อการพัฒนาต่อไปในอนาคต

จากการศึกษาตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย ผู้วิจัยสามารถรวบรวมผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำมาสรุปผลเป็นประเด็นต่างๆ ดังนี้

- 6.1 สรุปลักษณะสภาพแวดล้อมทางกายภาพปัจจุบันของหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวน
- 6.2 สรุปแนวคิดของอาจารย์ทรงชัย วรรณกุล และทัศนคติของผู้เชี่ยวชาญด้านสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นและวัฒนธรรมพื้นบ้านที่มีต่อการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพและการจัดการภายในหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวน
- 6.3 สรุปทัศนคติที่มีต่อการจัดแสดงและความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกของผู้เข้าชมหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวน
- 6.4 สรุปแนวทางการบริหารจัดการ การจัดการสภาพแวดล้อมทางกายภาพ และวิธีการจัดแสดงภายในหอวัฒนธรรมไทยวนในอนาคต

6.1 สรุปลักษณะสภาพแวดล้อมทางกายภาพปัจจุบันของหอวัฒนธรรมพื้นบ้าน ไทยวน สระบุรี

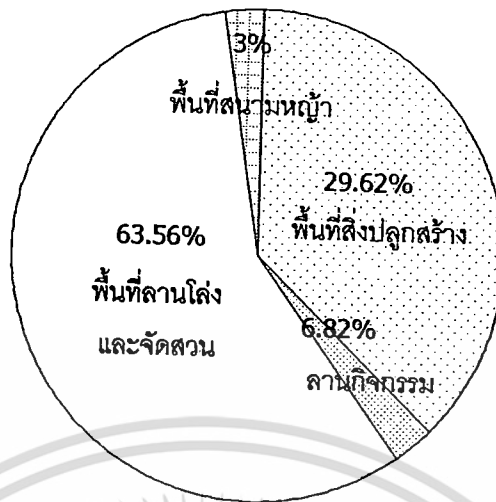
6.1.1 การใช้ที่ดิน

จากการศึกษาลักษณะสภาพแวดล้อมทางกายภาพปัจจุบันของหอวัฒนธรรมไทยวน ในด้านสถาปัตยกรรม สถาปัตยกรรมภายใน และภูมิสถาปัตยกรรม พบว่ามีการใช้ที่ดินทั้งหมด ประมาณ 3,140.94 ตารางเมตร เป็นพื้นที่ตั้งอาคาร ประมาณ 1,305.82 ตารางเมตร คิดเป็นร้อยละ 29.87 พื้นที่ลานดิน สวน และต้นไม้ (Landscape) ประมาณ 2,019.03 ตารางเมตร คิดเป็นร้อยละ 64.28 พื้นที่สนามหญ้าหน้าเรือนพักอาศัย ประมาณ 90.49 ตารางเมตร คิดเป็นร้อยละ 2.88 และพื้นที่ลานเวทีกิจกรรมกลางแจ้ง และทางเดินเชื่อม ประมาณ 93.42 ตารางเมตร คิดเป็นร้อยละ 2.97 ดังตารางที่ 6.1 และภาพที่ 6.1, 6.2 และ 6.3

ตารางที่ 6.1 แสดงขนาดการใช้พื้นที่ดินภายในหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวน สระบุรี

พื้นที่	ขนาดพื้นที่ดิน (ตร.ม.)	ร้อยละ
1. ศาลา	25.29	0.81
2. เรือนพักอาศัยส่วนตัว	87.65	2.79
3. เรือนหลัก	310.28	9.88
4. เรือนครัว	62.93	2.00
5. เรือนเก็บของ	34.23	1.09
6. เรือนพัก ริมแม่น้ำ	171.31	5.45
7. เรือนเก็บอุปกรณ์การแสดง	28.85	0.92
8. เรือนหอสมุด	20.30	0.65
9. เรือนพัก	119.85	3.82
10. ห้องน้ำ	37.08	1.18
11. ศาลาเก็บของ	40.23	1.28
12. ลานกิจกรรม + เวที + ทางเดินเชื่อม	93.42	2.97
13. สนามหญ้าเรือนพักอาศัย	90.49	2.88
14. พื้นที่ลาน + สวน	2019.03	64.28
รวมพื้นที่ดิน	3140.94	100

รูปที่ 6.3 แผนภูมิสัดส่วนการใช้ที่ดินภายในหอวัฒนธรรมพืชมงคลบ้านไทยวน สระบุรี

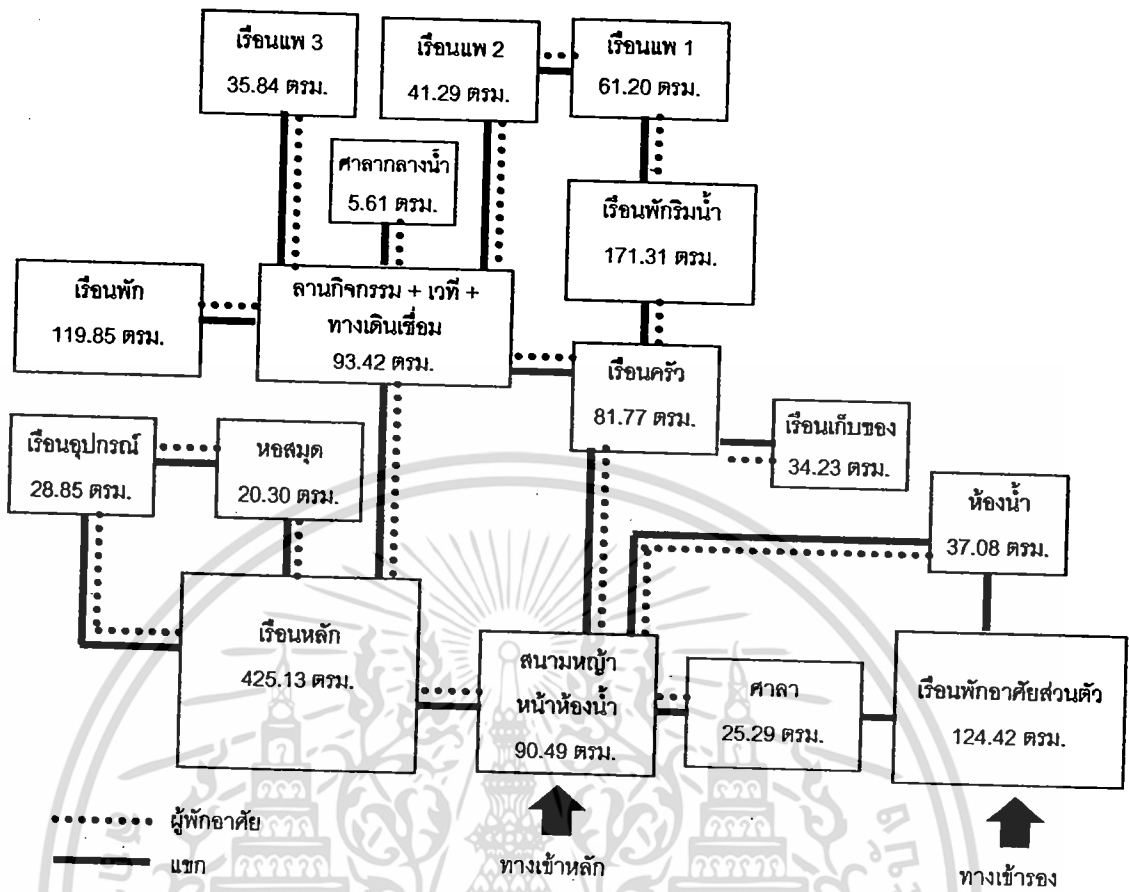
6.1.2 ขนาดและลักษณะการจัดวางพื้นที่ใช้สอยและพื้นที่จัดแสดง

หอวัฒนธรรมพืชมงคลบ้านไทยวน มีการจัดวางพื้นที่ใช้สอย 19 ส่วน โดยมีพื้นที่อาคารและสิ่งปลูกสร้างในพื้นที่ดิน คือ 1) ศาลาด้านหน้า 2) เรือนพักอาศัยส่วนตัว 3) เรือนไทยหลัก 2 ชั้น 4) เรือนครัว 5) เรือนเก็บของ 6) เรือนพักริมแม่น้ำ 7) เรือนเก็บอุปกรณ์การแสดง 8) เรือนหอสมุด 9) เรือนพักที่อยู่ระหว่างพัฒนา 10) ห้องน้ำ 11) ศาลาเก็บของ 12) ลานกิจกรรมเวทีและทางเดินเชื่อม 13) ลานสนามหญ้าหน้าเรือนพักอาศัย 14) พื้นที่ลานดิน ทางสัญจร และพื้นที่ปลูกต้นไม้ และมีพื้นที่ใช้สอยที่ใช้พื้นที่แม่น้ำป่าสักคือ 15) เรือนแพเก็บเรือ (อุ้เก็บเรือ) 16) บ้านเรือนแพหลังเล็ก 17) ศาลาเรือนแพเล็ก 18) ศาลาเรือนแพใหญ่ 19) บ้านเรือนแพหลังใหญ่ 20) พื้นที่ทางเดินเชื่อมระหว่างแพต่างๆ โดยมีขนาดของพื้นที่ดังตารางที่ 6.2 และภาพที่ 6.4

ตารางที่ 6.2 แสดงขนาดพื้นที่ใช้สอยภายในหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวน สระบุรี

พื้นที่	ขนาดพื้นที่ใช้งาน (ตารางเมตร)	ร้อยละ
1. ศาลา	25.29	0.71
2. เรือนพักอาศัยส่วนตัว		
- ชั้นบน	36.77	1.04
- ชั้นล่าง	87.65	2.47
3. เรือนหลัก		
- เรือนหลักชั้นบน	224.75	6.34
- ใต้ถุนเรือนหลัก	200.38	5.65
4. เรือนครัว		
- ชั้นบน	18.84	0.53
- ใต้ถุนเรือนครัว	62.93	1.77
5. เรือนเก็บของ	34.23	0.97
6. เรือนพัก ริมแม่น้ำ	171.31	4.83
7. เรือนเก็บอุปกรณ์การแสดง	28.85	0.81
8. เรือนหอสมุด	20.30	0.57
9. เรือนพัก	119.85	3.38
10. ห้องน้ำ	37.08	1.05
11. ศาลาเก็บของ	40.23	1.13
12. ลานกิจกรรม + เวที + ทางเดินเชื่อม	93.42	2.63
13. สนามหน้าเรือนพักอาศัย	90.49	2.55
14. พื้นที่ลาน + สวน	2019.03	56.94
15. เรือนแพเก็บเรือ (คูเก็บเรือ)	48.65	1.37
16. บ้านเรือนแพหลังเล็ก	35.84	1.01
17. ศาลาเรือนแพเล็ก	5.61	0.16
18. ศาลาเรือนแพใหญ่	41.29	1.16
19. บ้านเรือนแพหลังใหญ่	61.20	1.73
20. พื้นที่ทางเดินเชื่อมเรือนแพต่างๆ	41.99	1.18
รวมพื้นที่ใช้สอยต่างๆ	3545.98	100

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รูปที่ 6.4 สรุปความสัมพันธ์และขนาดของพื้นที่ใช้สอยภายในหอวัฒนธรรมไทยวน

จากการศึกษาสภาพแวดล้อมทางกายภาพ พบว่าการจัดผังพื้นที่มีการจัดวางเรือนไทยโบราณภาคกลางประยุกต์บนพื้นที่ดิน ผสานกับการจัดสภาพภูมิทัศน์ทั้งส่วนที่เป็นพื้นที่ลานกลางแจ้งและพื้นที่ต้นไม้ในปริมาณการใช้ที่ดินเป็นสัดส่วนเท่าๆ กัน และมีการวางเรือนแพร่วมกับการจัดแสดงเรือโบราณชนิดต่างๆ เพื่อจัดแสดงลักษณะวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชนไทยวนในภาคกลางที่มีวัฒนธรรมแบบชุมชนริมแม่น้ำ ซึ่งการจัดวางพื้นที่การจัดแสดงในลักษณะนี้เป็นการจัดพิพิธภัณฑ์ที่พื้นที่บ้านที่ใช้มรดกทางวัฒนธรรมในพื้นที่ชุมชนคือตัวสถาปัตยกรรมเป็นวัตถุจัดแสดงหลักร่วมกับสภาพการใช้ชีวิตแบบปกติของผู้คนในชุมชนนั้นๆ เป็นตัวถ่ายทอดองค์ความรู้ ซึ่งทำให้ผู้เข้าชมสามารถสัมผัสของจริงและบรรยากาศจริงที่ปรากฏอยู่ ทำให้สามารถเรียนรู้ได้ง่าย นอกจากนี้ในมุมต่างๆ ของเรือนและสภาพแวดล้อมโดยรอบยังมีการจัดแสดงเครื่องเรือน เครื่องมือ อุปกรณ์การใช้สอยอื่นๆ แทรกอยู่ โดยเป็นการจัดวางตามความนึกคิดของอาจารย์ทรงชัยที่จะเปลี่ยนแปลงไปตามความเหมาะสมโดยไม่มีการกำหนดเวลาหรือวางแผนล่วงหน้า อาจกล่าวได้ว่าเป็นการจัดการแบบการใช้ชีวิตในบ้านแบบปกติตามธรรมชาติ ดังนั้นเมื่อก้าวถึงวัตถุจัดแสดงที่อยู่ในอาคารหรือที่ถูกจัดวางไว้ตามพื้นที่ต่างๆ จึงเป็นเพียงส่วนประกอบเพื่อสร้างความมี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปเผยแพร่โดยไม่ได้รับอนุญาต
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ชีวิตชีวาหรือเป็นเพียงของตกแต่งเท่านั้น มิได้จัดแสดงเป็นนิทรรศการถาวร จะถูกใช้เพื่อเป็นการจัดแสดงชั่วคราวหรือใช้สอยในพื้นที่ต่างๆ ตามกิจกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการในแต่ละกลุ่มผู้เข้าชมที่มีจุดประสงค์หรือความสนใจที่แตกต่างกัน คงมีเพียงตัวสถาปัตยกรรมและสภาพภูมิทัศน์ที่ค่อนข้างถาวร แต่ก็มีการปรับเปลี่ยนตัดแปลงบ้างเป็นระยะๆ จากเหตุผลในการซ่อมแซมและการดูแลรักษา ในที่นี้สามารถสรุปเป็นลักษณะของเรื่องราวการจัดแสดงดังนี้ คือ ภาพรวมของสภาพแวดล้อมทั้งหมด และเรื่องราวทางสถาปัตยกรรมของเรือนต่างๆ

ตารางที่ 6.3 สรุปลักษณะเรื่องราวการจัดแสดงในหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวน

ประเด็น	รายละเอียด
การจัดสภาพแวดล้อมหอวัฒนธรรมไทยวน	 <p>ทางเข้า ลักษณะทางเข้ามองเห็นได้ไม่ชัดเจนมากนักเนื่องจากเป็นส่วนโค้งมาจากถนน และไม่มีจุดนำสายตาที่น่าสนใจ</p>
	 <p>ลานทางเข้า หรือช่อง เป็นลานที่เชื่อมต่อพื้นที่ และนำเข้าสู่ตัวเรือนต่างๆ ภายในหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวน</p>
	 <p>ทางเดิน เป็นเส้นทางหลักที่เชื่อมกลุ่มเรือนต่างๆ ในการเข้าสู่ตัวเรือน</p>

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 6.3 (ต่อ)

ประเด็น	รายละเอียด
	 <p>ชานเชื่อมกลุ่มเรือน เป็นจุดที่เปิดมุมมองสู่บริเวณโดยรอบ ตลอดจนแม่น้ำ และยัง เป็นจุดนั่งพักผ่อนชมทิวทัศน์</p>
	 <p>กลุ่มเรือนใหญ่ ภายในตัวเรือนด้านบนใช้สำหรับเป็นที่พักโฮมสเตย์ สำหรับแขกที่ ต้องการมาพัก ส่วนใต้ถุนเรือนให้เป็นจุดรวมกิจกรรม การแสดงต่างๆ และให้บริการ ข้อมูล</p>
	 <p>ลานบ้าน เป็นลานที่เชื่อมต่อระหว่างตัวเรือนชานแนวแม่น้ำ และมีเวทีการแสดง ซึ่ง ใช้แสดงวัฒนธรรมพื้นบ้านของคนไทยวน และเพื่อสำหรับทำกิจกรรมต่างๆ</p>
	 <p>ลานริมน้ำ เป็นพื้นที่ที่เชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างเรือนและแม่น้ำ โดยจัดภูมิทัศน์ เช่น สนามหญ้าและปลูกต้นไม้ใหญ่ และไม้ริมน้ำ เป็นต้น</p>

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 6.3 (ต่อ)

ประเด็น	รายละเอียด
	 <p>เรือนพักริมน้ำ เป็นเรือนพักไฮมเสตย์ ที่สามารถมองทิวทัศน์ของแม่น้ำป่าสักได้แบบเปิดกว้าง เป็นเรือนที่มีลักษณะโปร่งโล่ง</p>
	 <p>ทาน้ำ มีลักษณะเป็นระเบียงไม้ อยู่ระหว่างพื้นดินขนานกับแม่น้ำ และเป็นทางเดินเชื่อมกับเรือนแพ และศาลากลางน้ำ โดยมีเรือต่างๆ ผูกไว้ริมตลิ่ง</p>
	 <p>ท่าผูกเรือ มีลักษณะเป็นทางเดินสู่น้ำ มีหลักสำหรับผูกยึดเรือตลอดทางเดิน สามารถทำให้ผู้ชมสัมผัสเรือได้ใกล้ชิดมากขึ้น</p>
	 <p>เรือนแพ และ ศาลากลางน้ำ เป็นที่พักผ่อนของผู้เข้าชม โดยได้เชื่อมสะพานเป็นทางเดินเข้าสู่ตัวเรือนแพที่ลอยอยู่ในแม่น้ำ</p>

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

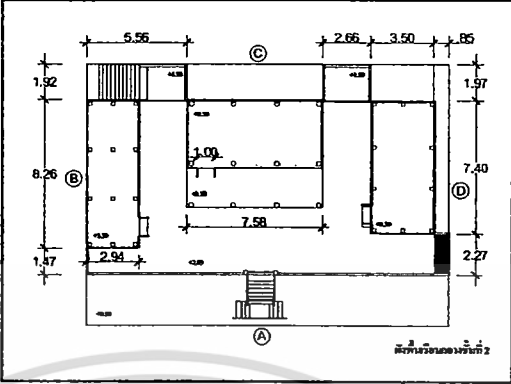
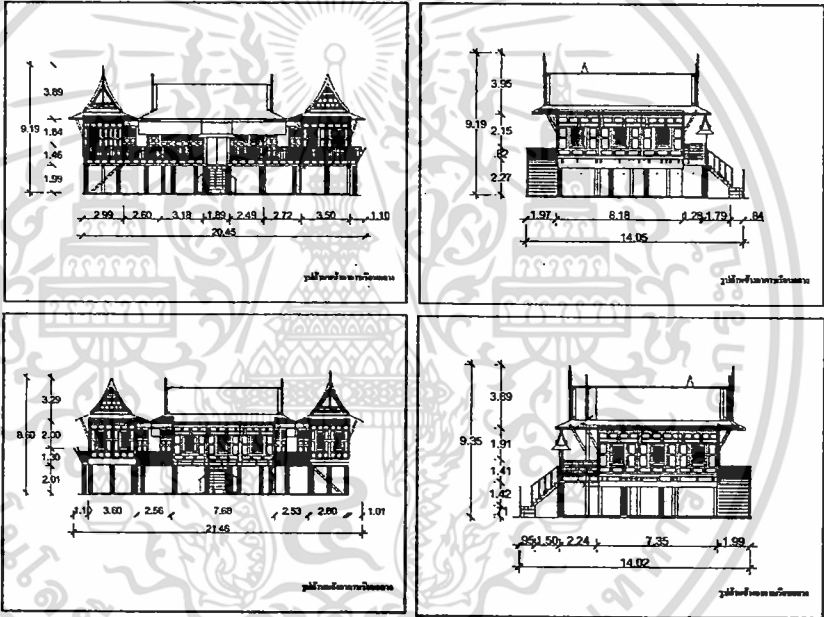
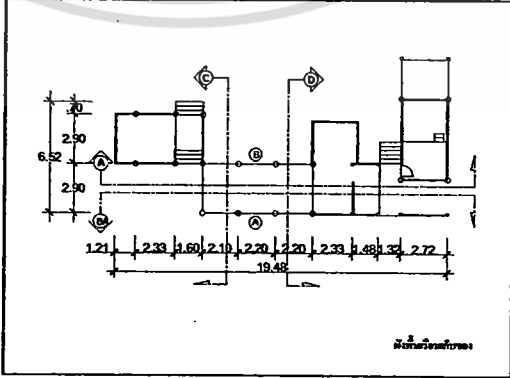
ตารางที่ 6.3 (ต่อ)

ประเด็น	รายละเอียด
	 <p>เรือนพัก เป็นเรือนที่ใช้สำหรับเป็นที่พักโฮมสเตย์ สำหรับแขกที่ต้องการมาพัก มีระเบียงโล่งสามารถมองเห็นทัศนียภาพโดยรอบได้อย่างดี</p>

ตารางที่ 6.4 รูปแบบอาคารและสิ่งปลูกสร้าง

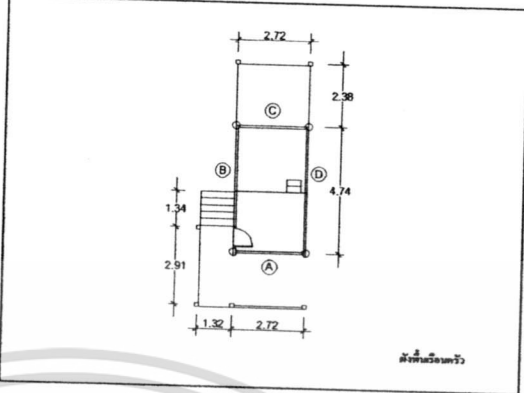
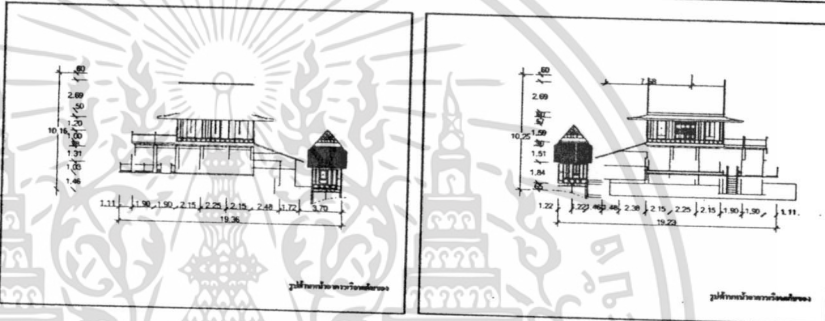
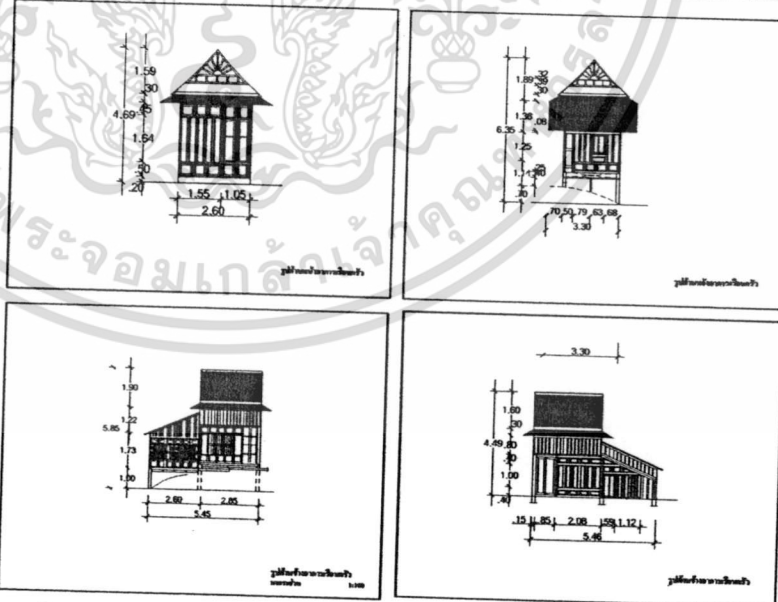
ประเด็น	รายละเอียด
<p>กลุ่มอาคารภายในศูนย์วัฒนธรรมไทยวน</p>	 <p>พื้นที่ศูนย์วัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวน สามารถแบ่งกลุ่มอาคารหลัก คือ 1) เรือนกลาง 2) เรือนเก็บของและเรือนครัว 3) เรือนพักผ่อน (เรือนพักริมน้ำ) 4) เรือนพัก 5) เรือนแพ 6) ศาลาริมน้ำ 7) ศาลากลางน้ำ</p>
<p>ผังอาคารเรือนกลาง</p>	 <p>ผังเรือนกลางชั้นที่ 1</p>

ตารางที่ 6.4 (ต่อ)

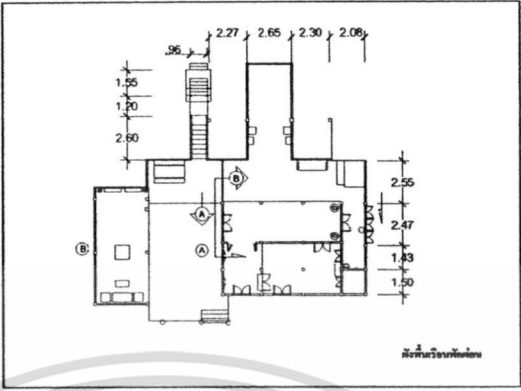
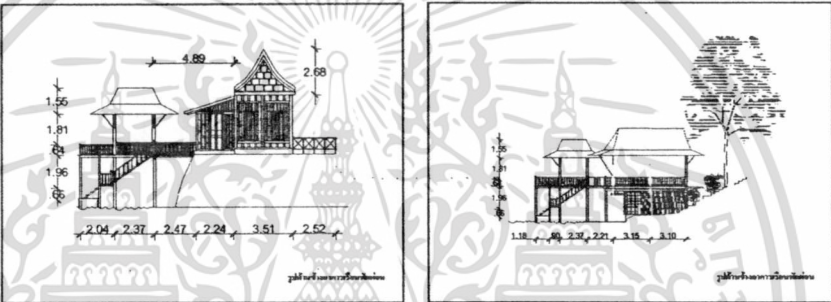
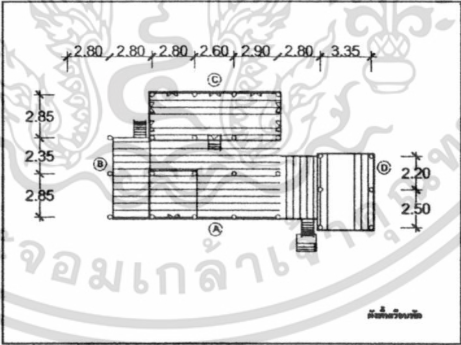
ประเด็น	รายละเอียด
	 <p style="text-align: center;">ผังเรือนกลางชั้นที่ 2</p>
รูปด้านเรือนกลาง	 <p>เป็นเรือนไม้ทรงไทยขนาดใหญ่ ยกใต้ถุนสูง ด้านบนเป็นส่วนพักผ่อนและนอน มีชานเรือนเปิดโล่งเชื่อมถึงกัน ใต้ถุนเรือนใช้เป็นที่นั่งพัก เป็นที่จัดแสดงสิ่งของในบ้าน</p>
ผังอาคารเรือนเก็บของและ เรือนครัว	 <p style="text-align: center;">ผังเรือนครัวและเรือนเก็บของ</p>

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 6.4 (ต่อ)

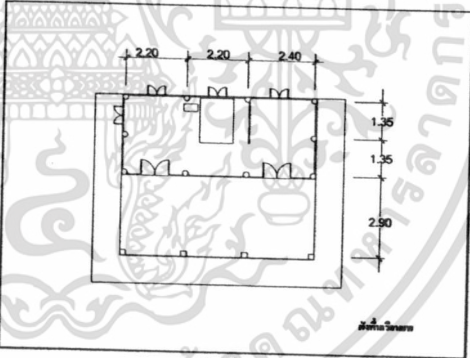
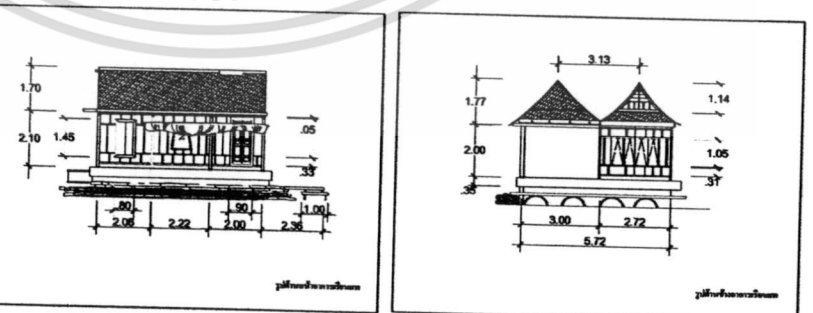
ประเด็น	รายละเอียด
	<p style="text-align: center;">รายละเอียด</p> <p style="text-align: right; font-size: small;">ผังครัวเรือนครัว</p>
<p>รูปด้านเรือนเก็บของ และ เรือนครัว</p>	<p style="text-align: center;">ผังขยายเรือนครัว</p> <p style="text-align: center;">เป็นเรือนไม้ที่เชื่อมติดกับเรือนใหญ่ ได้ถุนเรือนเป็นพื้นที่โล่ง ไว้สำหรับเตรียมอาหาร ใช้นั่งรับประทานอาหาร ส่วนชั้นบนเป็นที่เก็บของและเครื่องครัวต่างๆ</p>
<p>รูปด้านเรือนครัว</p>	 <p>อาคารนี้ใช้เป็นส่วนปรุงอาหาร เต้าไฟ มีลักษณะเป็นอาคารเว้นช่องให้อากาศถ่ายเท ได้สะดวก ทางหน้าจั่วเรือน และยกกระดานสูงกว่าพื้นดินเล็กน้อยซึ่งช่วยในเรื่องของ อากาศถ่ายเท และลดความชื้นจากดิน</p>

ตารางที่ 6.4 (ต่อ)

ประเด็น	รายละเอียด
เรือนพักผ่อน ริมน้ำ	 <p style="text-align: center;">ผังเรือนพักผ่อนริมน้ำ</p>
รูปด้านเรือนพักผ่อน ริมน้ำ	 <p>เป็นอาคารทรงไทย เชื่อมติดกับศาลาเรือนไทย โดยมีชานเป็นตัวเชื่อมถึงกัน ในส่วนตัวเรือนเป็นห้องพัก และส่วนศาลาเป็นที่นั่งพักผ่อน และมีบันไดเชื่อมสู่แม่น้ำ</p>
ผังเรือนพัก	 <p style="text-align: center;">ผังเรือนพัก</p>

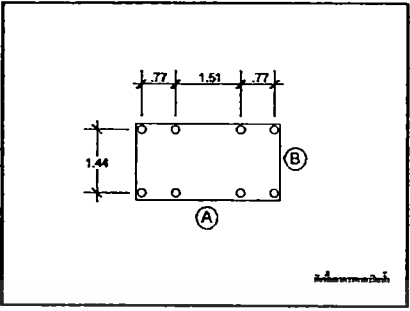
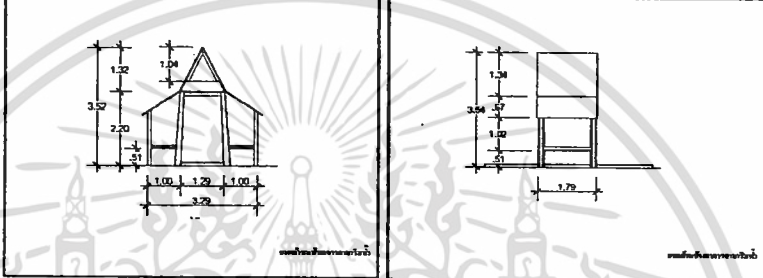
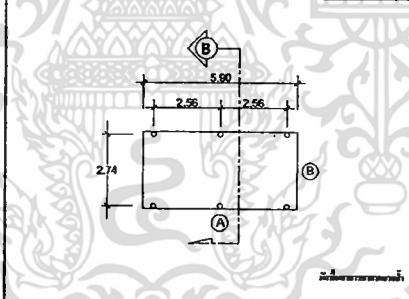
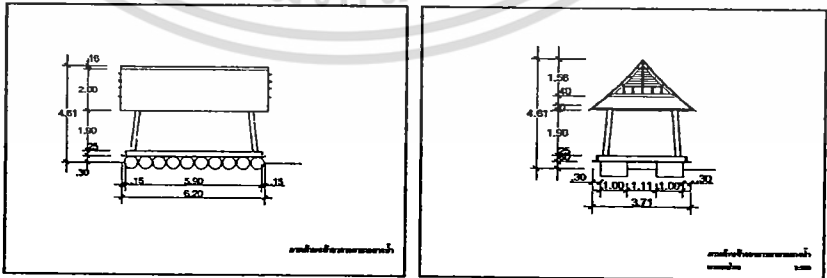
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 6.4 (ต่อ)

ประเด็น	รายละเอียด
รูปด้านเรือนพัก	 <p>เป็นเรือนไม้ ยกใต้ถุนสูง หลังคามุงด้วยหญ้าแฝก ด้านบนเป็นเรือนพักไม้ฝาปะกน ด้านบนผนังเจาะช่องเพื่อรับลมและระบายอากาศ ภายเรือนเชื่อมต่อกับเรือนครัวและศาลานั่งพักแบบเปิดโล่ง</p>
ผังเรือนแพ	 <p>ผังเรือนแพ</p>
รูปด้านเรือนแพ	 <p>เป็นเรือนไม้ลอยน้ำ มีลักษณะเป็นเรือนประกอบ ฝาไม้เป็นฝาเรือนไทยด้านหน้าเรือน ทำเป็นชานโล่ง เปิดรับลม ไม่มีฝาผนังกัน ถัดจากชานโล่งก็เป็นเรือนนอน พักผ่อน ส่วนหลังคามุงด้วยใบจาก</p>

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 6.4 (ต่อ)

ประเด็น	รายละเอียด
ผังศาลาริมน้ำ	 <p style="text-align: center;">ผังศาลาริมน้ำ</p>
รูปด้านศาลาริมน้ำ	 <p>ศาลาริมน้ำ เป็นอาคารเปิดโล่ง มีหลังคาคลุมด้วยหญ้าแฝก ส่วนภายในตัวศาลา ประกอบไปด้วยพื้นที่นั่งเล่น</p>
ผังศาลากลางน้ำ	 <p style="text-align: center;">ผังศาลากลางน้ำ</p>
รูปด้านศาลากลางน้ำ	 <p>ศาลากลางน้ำเป็นอาคารทรงไทย เปิดโล่งมีหลังคาคลุม เพื่อให้เข้ากับบรรยากาศภายในศูนย์วัฒนธรรมไทยวน</p>

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

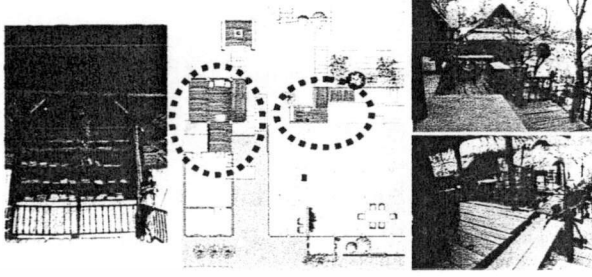
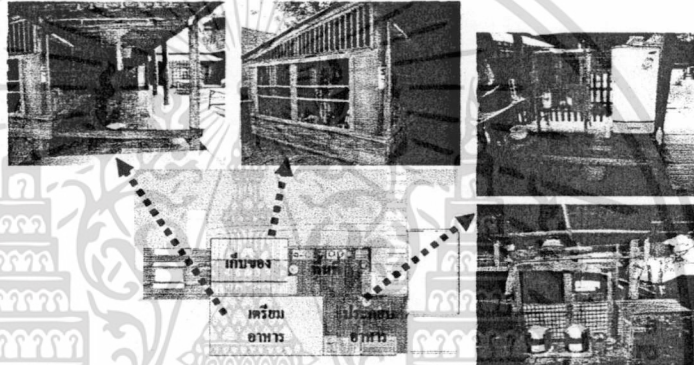
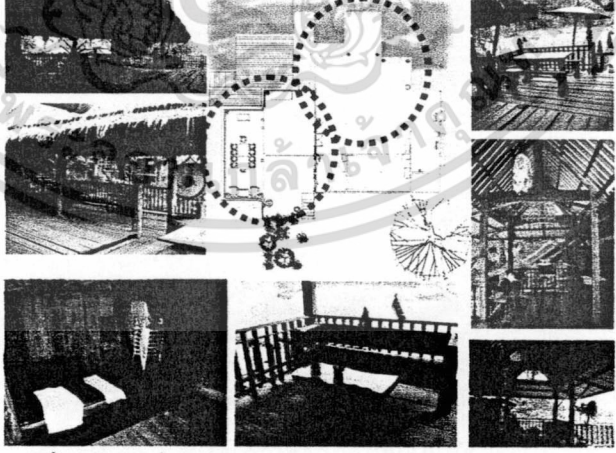
6.1.3 สรุปการจัดวางพื้นที่ใช้สอยและพื้นที่จัดแสดงภายในเรือนต่างๆ พบว่าการจัดวางผังของตัวเรือนไทยภาคกลางทั้งหมดขนานตามแนวยาวแม่น้ำ โดยหันหน้าเรือนไปทางแม่น้ำ แบ่งกลุ่มอาคารเป็น 2 กลุ่มใหญ่ โดยกลุ่มแรกมีเรือนกลางขนาดใหญ่ 2 ชั้นเป็นเรือนหลัก มีใต้ถุนเรือนเป็นลานโล่งเพื่อรับแขกและเป็นพื้นที่เอนกประสงค์ในการจัดกิจกรรมต่างๆ ซึ่งมีพื้นที่ต่อเนื่องไปกับเรือนครัว ส่วนซักล้างและห้องน้ำ ส่วนด้านบนเป็นชานเรือนกลางบ้านจัดแสดงเป็นพื้นที่พักผ่อนและมีเรือนนอนโดยรอบ เชื่อมต่อไปกับเรือนด้านข้างที่เป็นเรือนนอนเช่นกัน โดยอาจารย์ทรงชัยเน้นชานเรือนเป็นพื้นที่หลัก การจัดวางส่วนใหญ่เหมือนพื้นที่ใช้งานในอดีต โดยมีเครื่องเรือนโบราณเป็นระยะๆ เหมือนการใช้งานในบ้านตามปกติ ส่วนอีกกลุ่มเรือนและเรือนแพอยู่ระหว่างพัฒนาจึงมีการปรับเปลี่ยนการจัดวางตลอดเวลา โดยรวมพยายามจัดวางการใช้พื้นที่เป็นบ้านชนบทไทยในอดีต ซึ่งสรุปเป็นการจัดแสดงได้ดังนี้

ตารางที่ 6.5 สรุปลักษณะการจัดวางพื้นที่ใช้สอยและพื้นที่จัดแสดงภายในหอวัฒนธรรมไทยวน

ประเด็น	รายละเอียด
<p>ตู้ขายของหน้าเรือนพัก</p>	 <p>การจัดวางมุมนั่งเล่นด้านหน้าเรือนใหญ่ เป็นการนำของเก่ามาใช้ประโยชน์ใหม่ โดยใช้ตู้ขายข้าวต้มก๋วยไม่ที่ได้จากภัตตาคารในเมือง นำมาเปลี่ยนรูปแบบการใช้งาน โดยร้อยชั้นด้านบนออกเหลือเฉพาะชั้นด้านล่าง เพื่อให้เป็นที่นั่งมุมเล็กๆ</p>
<p>เรือนพัก</p>	 <p>การจัดวางเครื่องเรือนใต้ถุนเรือนใหญ่ จัดวางชุดโต๊ะเก้าอี้นั่งทานข้าวสำหรับใช้งานแบบเอนกประสงค์ในชีวิตประจำวัน เป็นที่พบปะพูดคุยของแขกที่เข้ามาติดต่อ หรือใช้นั่งประชุม หรือเพื่อการทำกิจกรรมอื่นๆ โดยมีแนวคิดการจัดวาง (Concept) เป็นตลาด โดยนำของสะสมจากร้านค้าเก่าในอดีตมาสร้างบรรยากาศตลาดในยุคโบราณ เช่น ร้านกาแฟโบราณ ซึ่งมีชุดโต๊ะนั่ง เป็นต้น ของใช้และเครื่องเรือนทุกอย่างยังคงนำมาใช้งานจริงในเวลาที่มีกิจกรรมวัฒนธรรม</p>

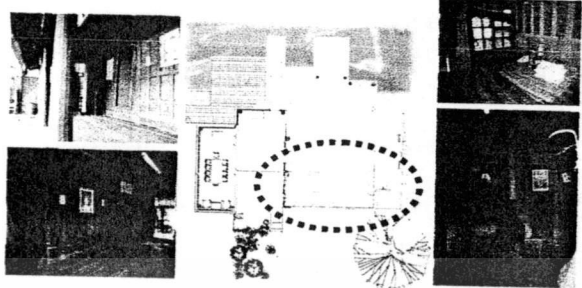
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 6.5 (ต่อ)

ประเด็น	รายละเอียด
	 <p>การจัดโซนการเรียนรู้สำหรับแขกที่เข้ามาเยี่ยมชม การจัดที่นั่งให้อ่านและการเปิดพื้นที่ว่าง (Space) ให้โล่ง เพื่อสะดวกในการหยิบใช้ ซึ่งสอดคล้องกับพฤติกรรมการใช้งาน และสามารถนั่งอ่านหนังสือกับพื้นได้</p>
เรือนครัว	 <p>การจัดโซนของส่วนครัว แบ่งได้เป็น 3 ส่วน คือ 1) พื้นที่เก็บของ 2) ส่วนเตรียมอาหารเพื่อนำไปประกอบอาหาร 3) ส่วนปรุงอาหาร และมีการกันแบ่งพื้นที่ห้องเก็บของเพื่อใช้สำหรับเก็บสัมภาระต่างๆ ที่ใช้ในครัว และงานเลี้ยงสังสรรค์</p>
เรือนพักริมน้ำ	 <p>ส่วนเรือนพักริมน้ำ ปรับเปลี่ยนตอบสนองตามกิจกรรมประโยชน์ใช้สอย และกิจกรรมการใช้งาน เช่นการประชุมพบปะพูดคุยกัน พักผ่อน อ่านหนังสือ เครื่องเรือนแบบลอยตัว ง่ายในการปรับเปลี่ยน และของตกแต่งส่วนใหญ่อีกก็เป็นของที่ทำจากวัสดุจากทำธรรมชาติที่หมดประโยชน์มาสร้างสรรค์เป็นงานศิลปะให้เกิดความวิจิตรได้</p>

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 6.5 (ต่อ)

ประเด็น	รายละเอียด
	 <p>ส่วนห้องนอน มีสองห้อง มีเครื่องเรือนที่ใช้จริงในปัจจุบันสำหรับแขกที่พักรวมสามารถพักในห้องด้วยวัสดุภูมิปัญญา คือ นอนบนเสื่อ การนอนแบบคนในอดีตที่เครื่องอำนวยความสะดวกน้อยชิ้น เหมือนคำที่ว่า กินง่ายอยู่ง่าย</p>
	 <p>พื้นที่ได้ทุนเรือน ประโยชน์ใช้สอยในการเก็บข้าว และจัดเก็บเครื่องดนตรีที่ใช้ในงานกิจกรรมเพื่อความบันเทิง และจัดวางของใช้ต่างๆ ของใช้ส่วนใหญ่เป็นวัสดุที่มาจากธรรมชาติ เช่น การสานของหวาย และไม้ไผ่</p>

6.2 สรุปทัศนคติของอาจารย์ทรงชัย วรรณกุล และผู้เชี่ยวชาญด้านสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นและวัฒนธรรมพื้นบ้านที่มีต่อการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพภายในหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวน

จากการสำรวจทัศนคติของผู้เชี่ยวชาญในด้านสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น และวัฒนธรรมพื้นบ้านที่มีต่อการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพภายในหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวน จำนวน 3 ท่าน พบว่าหอวัฒนธรรมไทยวน สระบุรี เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นที่มีความสมบูรณ์ มีเรื่องราวภูมิปัญญาปราชญ์ชาวบ้านที่มีคุณค่ามาก ผู้ที่มาเยี่ยมชมสามารถซึมซับและรับรู้ได้ด้วยตนเอง และนำไปประยุกต์ใช้ในการสร้างสรรค์งานสถาปัตยกรรมที่มีความเป็นเอกลักษณ์ไทยได้ อีกทั้งยังได้เรียนรู้วิถีชีวิตของการอยู่ในบ้านไทยในอดีตจากสภาพแวดล้อมที่เป็นจริง เป็นการมาดูพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านที่มีชีวิต ไม่ใช่พิพิธภัณฑ์ที่แสดงวัตถุจัดแสดงแต่เป็นพิพิธภัณฑ์

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ที่แสดงชีวิตของคนที่อยู่ในบ้านของเผ่าพันธุ์ไทยวนในภาคกลาง ที่มีการปรับเปลี่ยนประยุคตสภาพสังคมให้เข้ากับสภาพของพื้นที่ แต่ยังคงมีความเหนียวแน่นในวัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณีที่เป็นชาติพันธุ์ของตนเอง โดยหอวัฒนธรรมแห่งนี้มีการคัดกรองผู้เข้าชมตั้งแต่ต้น ผู้ที่จะมาที่นี่ควรเป็นผู้ที่สนใจอยากรู้จริงๆ ไม่ได้เป็นแหล่งท่องเที่ยวแต่เป็นแหล่งศึกษาวัฒนธรรมตามที่เจ้าของบ้านตั้งใจเพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมของชุมชนที่มีประวัติศาสตร์ยาวนาน และเพื่อถ่ายทอดให้ลูกหลานได้สืบทอด โดยแนวคิดในการบริหารจัดการของที่นี่มีสภาพแวดล้อมเป็นตัวดึงดูดความสนใจ มีกิจกรรมเป็นตัวดำเนินเรื่อง และมีอาจารย์ทรงชัยเป็นผู้แสดงที่สำคัญที่สุดที่จะบอกเล่าเรื่องราวทั้งหมดผ่านการสนทนาเพื่อแลกเปลี่ยนทางความคิดร่วมกันกับผู้เยี่ยมชม

6.3 สรุปทัศนคติที่มีต่อการจัดแสดงและความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกของผู้เข้าชมหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวน

จากการสอบถามทัศนคติของกลุ่มตัวอย่าง 118 คน พบว่าเป็นเพศหญิงมากที่สุด (ร้อยละ 61.9) และเพศชาย (ร้อยละ 38.1) ส่วนใหญ่มีอายุ 21-30 ปี (ร้อยละ 88.0) อายุ 31-40 ปี (ร้อยละ 7.7) อายุ 41-50 ปี และอายุ 51-60 ปี (ร้อยละ 1.7) เท่าๆ กัน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นนักเรียนนักศึกษา (ร้อยละ 82.2) รองลงมาเป็นพนักงานบริษัทเอกชน (ร้อยละ 8.5) ทำงานราชการหรือเป็นลูกจ้างของรัฐ (ร้อยละ 5.1) ประกอบอาชีพส่วนตัว (ร้อยละ 2.5) และรับจ้างทั่วไป (ร้อยละ 1.7)

ทัศนคติของผู้ใช้ที่มีต่อประโยชน์ของหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวน ส่วนใหญ่ ร้อยละ 78.8 เห็นว่าเป็นสถานที่อนุรักษ์และจัดรวบรวมสถาปัตยกรรมไทย โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และประณีตศิลป์ และเป็นสถานที่แสดงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ (ริมน้ำ) ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นเท่ากัน และ ร้อยละ 75.4 ของผู้เข้าชมเห็นว่าเป็นสถานที่ให้ข้อมูลความรู้ ศึกษา วิจัย / แหล่งเรียนรู้

สาเหตุจุดจูงใจที่ทำให้เข้าเยี่ยมชมหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวน ส่วนใหญ่เลือกสาเหตุจูงใจที่เข้าเยี่ยมชมเพื่อศึกษาวิจัย เสริมการเรียนการสอน รองลงมาเพื่อบุคคลทั่วไปเพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับท้องถิ่น เพื่อจัดกิจกรรมทางศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น และเป็นแนวทางในการประกอบอาชีพ ซึ่งถ้าเรียงลำดับความสำคัญ พบว่าอันดับที่ 1 ร้อยละ 66.7 คือ เพื่อการศึกษาวิจัย เสริมการเรียนการสอน อันดับที่ 2 ร้อยละ 29.2 คือ เพื่อบุคคลทั่วไปเพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับท้องถิ่น อันดับที่ 3 ร้อยละ 30.1 คือ เพื่อบุคคลทั่วไปเพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับท้องถิ่น อันดับที่ 4 ร้อยละ 29.2 คือ เพื่อความบันเทิง ท่องเที่ยวและพักผ่อน และอันดับที่ 5 ร้อยละ 50.0 คือ เพื่อเป็นแนวทางในการประกอบอาชีพ

ความคิดเห็นต่อการจัดแสดงและสิ่งอำนวยความสะดวก ส่วนใหญ่คิดว่าปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการมากที่สุดคือ ตัวเรือนไทย (สถาปัตยกรรม) (ค่าเฉลี่ย 5.58) รองลงมา คือ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

อาจารย์ทรงชัย, ผู้ดูแลและให้บริการ (ค่าเฉลี่ย 5.57) บรรยากาศโดยรวมของสถานที่ (ค่าเฉลี่ย 5.53) การจัดสภาพแวดล้อมภายในเรือนไทย (ค่าเฉลี่ย 5.47) วิธีการจัดแสดงแบบธรรมชาติ และเลือกเรียนรู้ตามสมัครใจ (ค่าเฉลี่ย 5.38) การต้อนรับ การให้ความรู้ และการบริการที่เป็นกันเอง (ค่าเฉลี่ย 5.37) และ สถาปัตยกรรม (การจัดวางต้นไม้ ทางสัญจร ลานดิน สนามหญ้า) (ค่าเฉลี่ย 5.37) เรือนแพและสิ่งตกแต่งบริเวณริมแม่น้ำ (ค่าเฉลี่ย 5.31) และ ที่นั่งเล่น บริเวณพักผ่อน (ค่าเฉลี่ย 5.22)

ความต้องการด้านสื่อและเทคโนโลยีที่ใช้ประกอบการแสดงในหอวัฒนธรรม ส่วนใหญ่ ร้อยละ 55.93 ต้องการให้จัดแสดงด้วยวัตถุจัดแสดง ร้อยละ 52.54 ต้องการให้มีการนำชมและบรรยายโดยวิทยากร ร้อยละ 50.385 อยากให้มีเทคนิคแสง สี เสียง เพื่อเพิ่มบรรยากาศ ซึ่งถ้าเรียงลำดับความสำคัญจะพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ต้องการให้มีการนำชมและบรรยายโดยวิทยากร (ร้อยละ 46.8) ต้องการให้มีการจัดแสดงด้วยวัตถุจัดแสดง (ร้อยละ 42.4) ต้องการให้มีการจัดแสดงหุ่นจำลองเหตุการณ์ในพื้นที่ขนาดเท่าจริง (ร้อยละ 43.6) ต้องการให้มีการจัดแสดงหุ่นจำลองสภาพแวดล้อมและวิถีชีวิต (ร้อยละ 40.0) และ ต้องการให้มีคำอธิบายเรื่องราวของสิ่งแสดง โดยใช้แผ่นป้าย (ร้อยละ 36.8)

นอกจากนี้ยังมีข้อเสนอแนะให้จัดพิพิธภัณฑ์ให้มีสภาพแวดล้อมและบรรยากาศธรรมชาติในลักษณะที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ที่มีการอนุรักษ์วัตถุจัดแสดง โดยเป็นการจัดแสดงที่ไม่จำเป็นต้องใช้เทคโนโลยีหรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์เข้ามาช่วยในการจัดแสดงมากนัก ควรเลือกใช้วัสดุหรือวิธีการนำเสนอแบบพื้นถิ่นในการถ่ายทอดองค์ความรู้ต่างๆ โดยใช้การสัมผัสและเรียนรู้ด้วยตนเอง ในขณะที่บางส่วนเสนอแนะให้มีวิทยากรนำชม มีคำอธิบายเรื่องราวต่างๆ มีการประชาสัมพันธ์ด้วยโปสเตอร์ แผ่นพับ เพื่อให้ความรู้ มากขึ้น รวมถึงมีการจำลองบ้านไทยวนแบบดั้งเดิมเพื่อแสดงประวัติศาสตร์ของบ้านและชุมชนไทยวน ก่อนมาจัดตั้งที่สระบุรี จัดให้มีการแต่งกายแบบไทยวนสำหรับผู้เยี่ยมชมเพื่อให้สัมผัสถึงวัฒนธรรมการแต่งกายของชาวไทยวน มีการสาธิตวิถีชีวิตแสดงถึงวัฒนธรรมพื้นถิ่น และให้ผู้ชมมีส่วนร่วมในกิจกรรม รวมถึงมีที่พักค้างแรม

6.4 สรุปแนวทางการจัดการสภาพแวดล้อมทางกายภาพ และวิธีการจัดแสดงภายในหอวัฒนธรรมไทยวนในอนาคต

6.4.1 แนวทางการจัดการ

จากความต้องการของผู้เข้าชมและความเห็นของผู้เชี่ยวชาญพบว่า การบริหารจัดการในหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวนควรจะมีการจัดการดังนี้

1. จัดหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวนให้เป็นแหล่งเรียนรู้ ศึกษาวิจัย ที่เน้นการจัดแสดงเรื่องราวเพื่อการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมไทย โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และประณีตศิลป์ ที่แสดงถึงภูมิ
- เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาค้นคว้าเท่านั้น ไม่อนุญาตให้เผยแพร่ไปยังระบบสารสนเทศอื่น
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชุมชน และเป็นสถานที่แสดงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ชุมชนริมน้ำ
ไทยวน โดยใช้สภาพแวดล้อมที่มีจุดเด่นของศิลปะ วัฒนธรรม และเอกลักษณ์ของสถาปัตยกรรม
พื้นถิ่นไท-ยวน เป็นเรื่องราวการจัดแสดงหลักในหอวัฒนธรรมพื้นบ้าน

2. การจัดแสดงในหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวน ควรมีการจัดแสดงวัตถุและ
สภาพแวดล้อมทางกายภาพที่มีการบอกเล่าเรื่องราวด้วยสื่อต่างๆ ช่วยอธิบาย รวมถึงควรมี
วิทยากรนำชม เหมือนกับการจัดพิพิธภัณฑ์สมัยใหม่ตามหลักสากล โดยควรจะมีบรรยากาศของ
การนำชมที่แสดงถึงลักษณะของวัฒนธรรมไทยวน เช่น การแต่งกายของวิทยากร การต้อนรับแบบ
วัฒนธรรมไทยวน การละเล่น หรือกิจกรรมการแสดงต่างๆ ที่บ่งบอกลักษณะของชาวไทยวน

ในอนาคตการจะบริหารจัดการหอวัฒนธรรมไทยวนแห่งนี้ให้ดำเนินต่อไปจำเป็นต้องมีการ
สะสม เก็บรวบรวมข้อมูล และบันทึกข้อความรู้ ภูมิปัญญาต่างๆ ที่มีอยู่ในตัวอาจารย์ทรงชัย สาน
ต่อให้กับลูกหลานหรือผู้ที่เข้ามาบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ ผ่านกระบวนการวิเคราะห์
สังเคราะห์ ให้เกิดเป็นสื่อการจัดแสดงที่มีหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ของหอวัฒนธรรมแห่งนี้ โดย
สถาบันการศึกษาหรือผู้ดูแลท้องถิ่น รวมทั้งหน่วยงานศิลปวัฒนธรรมของชาติจะต้องเข้ามามีส่วน
สนับสนุนอย่างจริงจัง โดยอาจใช้วิธีการบริหารจัดการแบบพิพิธภัณฑ์หรือหอวัฒนธรรมเอกชนที่มี
อิสระ (ครอบครัวของอาจารย์ทรงชัย) และมีการสนับสนุนจากชุมชนและรัฐในเรื่องงบประมาณ
และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้รวมถึงการช่วยดูแลรักษา

6.4.2 แนวทางการจัดแสดงภายในหอวัฒนธรรมไทยวน ในอนาคต

การจัดแสดงในหอวัฒนธรรมพื้นบ้าน ต้องเป็นการจัดแสดงที่ผสมผสานระหว่างวัตถุและ
สภาพแวดล้อมทางกายภาพ ร่วมกับลักษณะทางสังคม ที่แสดงออกผ่านวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ และ
วัฒนธรรมที่อยู่ในตัวบุคคลที่เป็นผู้นำในด้านนี้เป็นหลัก เพราะฉะนั้นการจัดแสดงจึงต้อง
ประกอบด้วย สถาปัตยกรรมที่เป็นเรือนไทยโบราณที่ไม่จำเป็นต้องเน้นเป็นตัวเรือนของภาคเหนือ
แต่เน้นด้วยสภาพแวดล้อม ศิลปะ และวัฒนธรรมที่ผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมไทยวนและไทย
ภาคกลาง อย่างไรก็ตามจุดเด่นของหอวัฒนธรรมแบบนี้ต้องมีตัวสถาปัตยกรรมเรือนไทย ลักษณะ
ภูมิทัศน์โดยรอบ และวิทยากร (อาจารย์ทรงชัย วรรณกุล) ที่เป็นปราชญ์ชาวบ้านในด้านนี้เป็นหลัก
ส่วนสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ หรือวิธีการจัดแสดงตามระบบพิพิธภัณฑ์ไม่ได้เป็นประเด็นที่
สำคัญ เพราะวิธีการจัดแสดงตามสภาพความเป็นจริงของผู้ที่ถ่ายทอดภูมิปัญญาจาก
ประสบการณ์ที่สั่งสมมาอย่างยาวนานทำให้มีความเป็นธรรมชาติ ทำให้เกิดความรู้สึกว่าผู้ที่เข้าชม
ได้สัมผัสกับวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปะและวัฒนธรรม ที่สามารถเรียนรู้ได้โดยอิสระ
ทำให้ได้รับความเข้าใจได้ง่ายกว่าการเห็นเพียงหุ่นจำลอง หรือภาพและวัตถุจัดแสดงบางสิ่ง
บางอย่าง ถือเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มีคุณค่าและได้ประโยชน์มากกว่า

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

อย่างไรก็ตามเนื่องจากความเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและการเกิดนวัตกรรมในเรื่องของพิพิธภัณฑ์ในปัจจุบันและอนาคตซึ่งมีความก้าวหน้าอย่างมากต่อเยาวชนรุ่นใหม่ จึงมีความจำเป็นในการเพิ่มรายละเอียดของเทคนิคการจัดแสดงให้เกิดความทันสมัย ในเรื่องของการสื่อสารแสง สี และบรรยากาศ โดยคำนึงถึงความสมดุลย์ระหว่างวัฒนธรรมดั้งเดิมกับอนาคตในบางกิจกรรม

6.5 ปัญหาที่พบในการวิจัย

6.5.1 ปัญหาในการเก็บข้อมูลในเชิงพื้นที่ เนื่องจากหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวน สระบุรี มีการปรับเปลี่ยนซ่อมแซมลักษณะทางกายภาพทั้งตัวเรือน และสภาพภูมิทัศน์ตลอดเวลา ทำให้อาจมีความคลาดเคลื่อนของข้อมูลในรายละเอียดบางส่วน โดยเฉพาะการจัดแสดงวัตถุต่างๆ รวมถึงเรือนบางเรือนที่อยู่ระหว่างพัฒนา นอกจากนี้การเขียนแบบทางสถาปัตยกรรมทั้งส่วนของผังบริเวณและส่วนของตัวเรือนต่างๆ เป็นการใช้สำรวจวัดขนาดจากการรังวัดด้วยตลับเมตรปกติเทียบกับภาพถ่ายและแผนที่ทางอากาศ ซึ่งไม่แม่นยำเท่ากับการสำรวจด้วยกล้องและวิธีการของวิศวกรรม

6.5.2 ปัญหาในการเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นกลุ่มผู้เข้าชมทั่วไป เนื่องจากหอวัฒนธรรมไทยวนไม่ได้บริหารจัดการแบบพิพิธภัณฑ์ที่เป็นทางการ ที่สามารถเปิดให้ผู้เข้าชมได้ตามปกติ หากแต่ต้องมีการนัดหมายและกลุ่มผู้มาชมส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มเฉพาะที่ต้องการมาเพื่อทำกิจกรรมที่ระบุความต้องการแล้ว หรือมาแวะเยี่ยมชมทั่วไป หรือมาเพื่อศึกษาด้านสถาปัตยกรรมและวิถีชีวิต โดยการนัดหมายขึ้นอยู่กับความสะดวกของกลุ่มที่มาและอาจารย์ทรงชัยพร้อมในการต้อนรับ ทำให้ได้ข้อมูลที่มาจากกลุ่มที่มาเพื่อการศึกษาเป็นหลักเพราะผู้วิจัยสามารถเข้าถึงตัวอย่างได้สะดวก จึงไม่มีข้อมูลจากกลุ่มอื่นๆ มากเพียงพอ อาจส่งผลต่อการวิเคราะห์ทัศนคติของผู้เข้าชมที่มีความโน้มเอียงไปในด้านใดด้านหนึ่ง

6.6 ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยต่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เน้นเฉพาะส่วนของหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวน สระบุรีเพียงกรณีเดียว ทำให้ได้ข้อสรุปในการจัดการเฉพาะที่ หากมีการศึกษาต่อควรศึกษาพิพิธภัณฑ์หรือหอวัฒนธรรมพื้นบ้านในที่อื่นๆ ที่มีแนวคิดการบริหารจัดการแบบเดียวกันเพื่อเปรียบเทียบหรือหาเกณฑ์ในการจัดการให้สอดคล้องกับความต้องการผู้เข้าชมและวิธีการอนุรักษ์ และควรทำการศึกษาดังบ้านเขาแก้วที่เป็นแรงบันดาลใจให้เกิดหอวัฒนธรรมแห่งนี้ โดยเน้นการศึกษาในหลักการความยั่งยืน และศึกษาชุมชนไทยวนที่อยู่ในละแวกบ้านเพื่อให้ได้ข้อมูลการสร้างบ้านแปลงเมืองของชาวไทยวนที่นี่

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บรรณานุกรม

- ข้อมูลกลุ่มชาติพันธุ์ไทยวน ประเพณีและวัฒนธรรมชาวไท-ยวน. [Online]. Available:
<http://www.toursaraburi.com/document/> [2551, พฤษภาคม 26].
- คมกริช โกศล. (2551). ศึกษาชุมชนตำบลต้นตาล อำเภอเสนาห์ และฝางเรือไทยวนชุมชนตำบลพระยาท อำเภอสนาห์ จังหวัดสระบุรี. (บันทึกสัมภาษณ์และเก็บข้อมูลเป็นรูปภาพ) งานจิตรกรรมฝาผนัง วัดสมุหประดิษฐาราม จังหวัดสระบุรี. สืบค้นเมื่อ 17 พฤศจิกายน, 2552, Available: <http://mblog.manager.co.th/leknuaoon/th-72939/>
- ชีวิสิทธิ์ บุญยเกียรติ. (2549). เขาสร้าง "พิพิธภัณฑ์ชุมชน" กันอย่างไร ในเคป ทาวน์. [Online] 2552 สืบค้นเมื่อ 16 สิงหาคม, 2552, Available:
[http://www4.sac.or.th/museumdatabase/show_article.php?article=23&sword=ทรงชัย วรรณกุล ให้สัมภาษณ์, 14 สิงหาคม 2550. คมกริช โกศล ผู้สัมภาษณ์. การตั้งถิ่นฐานชาวไทยวนจังหวัดสระบุรี. หอวัฒนธรรมไคยวน สระบุรี.](http://www4.sac.or.th/museumdatabase/show_article.php?article=23&sword=ทรงชัย%20วรรณกุล%20ให้สัมภาษณ์,%2014%20สิงหาคม%202550.%20คมกริช%20โกศล%20ผู้สัมภาษณ์.%20การตั้งถิ่นฐานชาวไทยวนจังหวัดสระบุรี.%20หอวัฒนธรรมไคยวน%20สระบุรี.)
- บริษัท สยามกลการ จำกัด. (2542). การเปิดหอวัฒนธรรมไทยวน สระบุรี. (Online) 2553. สืบค้นเมื่อ 4 พฤษภาคม, 2553, Available:<http://www.siammotors.com/2009/th/news/index.php?id=11>
- ปณิตา สระวาสี. (2549). การก่อตัวของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นไทย ในบริบทของนโยบายรัฐ (ตอนที่ 1). [Online] สืบค้นเมื่อ 26 พฤษภาคม, 2551, Available:
[http://www4.sac.or.th/museumdatabase/show_article.php?article=1&sword=พิพิธภัณฑ์ Miyama Kayabuki ประเทศญี่ปุ่น.](http://www4.sac.or.th/museumdatabase/show_article.php?article=1&sword=พิพิธภัณฑ์%20Miyama%20Kayabuki%20ประเทศญี่ปุ่น.) (Online) 2553. สืบค้นเมื่อ 4 พฤษภาคม, 2553, Available: http://www.city.kawasaki.jp/88/88minka/home/minka_e.htm
- มนสิชา เพชรานนท์. (2546). โครงสร้างของ Space กับมิติทางสังคมและวัฒนธรรมในเรือ. สัมมนาวิชาการ สถาบันตยกรรม...ชุมชน...ท้องถิ่น คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- วิวัฒน์ เตมียพันธ์. (2546). แนวทางการศึกษาค้นคว้าสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น. โครงการวิจัยพลังงานและการออกแบบสถาปัตยกรรม ภาควิชาสถาปัตยกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จจล.
- วิวัฒน์ เตมียพันธ์. (2548). เรือล้านนาไทย และประเพณีการปลูกเรือ. สมาคมสถาปนิกสยามในพระบรมราชูปถัมภ์. กรุงเทพฯ.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่นุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- วิวัฒน์ เตมีย์พันธ์. (2548). **เรือนพักกาย รูปแบบสำคัญของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น**. วารสาร
สถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.
สถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.
หน้า 37 แขนงวิจัยสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.
- สืบพงศ์ จรรย์สืบศรี. (2548) **สถาปัตยกรรมไทยพื้นถิ่น (Thai Vernacular Architecture) เรือน
ล้านนา และเรือนไทยภาคกลาง**. สาขาสถาปัตยกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล
ล้านนา วิทยาเขตภาคพายัพ. สืบค้นเมื่อ 19 พฤศจิกายน, 2552,
Available: <http://suebpong.rmutl.ac.th/Vernweb/Tailue/tailue.htm>)
- สุบิน บุระรัช. (2550). **ทฤษฎีการวัดทัศนคติ (Theory of Attitude Measurement)**. (Online)
2553. สืบค้นเมื่อ 4 พฤษภาคม, 2553,
available:<http://www.bloggang.com/viewdiary.php?id=inthedark&month=06-2007&date=27&group=2&gblog=27>
- สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม. (2553). **เครือข่ายหอ
วัฒนธรรมนิทัศน์**. (Online) 2553. สืบค้นเมื่อ 4 พฤษภาคม, 2553,
Available: <http://www.culture.go.th/research/hall/mean.html>
- หอวัฒนธรรมจังหวัดกาญจนบุรี. (Online) 2553. สืบค้นเมื่อ 4 พฤษภาคม, 2553, Available:
<http://culturekru.com/culpage2.html>
- หอวัฒนธรรมอุบลนิทัศน์. (Online) 2553. สืบค้นเมื่อ 4 พฤษภาคม, 2553, Available:
http://guideubon.com/news/view.php?t=26&s_id=2&d_id=3
- หอวัฒนธรรมนิทัศน์วัดศรีโคมคำ (Online) 2553. สืบค้นเมื่อ 4 พฤษภาคม, 2553, Available:
[http://www.phayaoculture.com/index.php?option=com_content&task=view&id=7
&Itemid=2](http://www.phayaoculture.com/index.php?option=com_content&task=view&id=7&Itemid=2)
- Le Corbusier. (1941). demonstrated that architecture is a ..... Destin de Paris, 1941; Les
Quatre Routes, 1941 - The Four Routes.
- R.W. BRUN SKILL. (2000). VERNACULAR ARCHITECTURE : Handbook, (Faber & Faber,
4th ed, 2000), Pp.27-28, ISBN 0571195032.
- York County Heritage Trust . (2552) . **EXHIBITS & COLLECTIONS** . (Online) 2552.
สืบค้นเมื่อ 20 ตุลาคม, 2552, Available: <http://www.yorkheritage.org/>

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ

แบบสัมภาษณ์นี้ผู้วิจัยได้ทำขึ้นเพื่อต้องการศึกษาเรื่อง "การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพของหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวน" เพื่อช่วยพัฒนาการจัดแสดงและการสื่อสารพิพิธภัณฑ์ให้กับหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวนแห่งนี้ได้เป็นแหล่งศูนย์กลางการเรียนรู้ที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยเน้นการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมทางกายภาพแบบพื้นถิ่นและการสร้างองค์ความรู้ภายใต้ภูมิปัญญาชาวบ้านเพื่อเป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต โดยผลสรุปของงานวิจัยจะสามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการวางกรอบการปรับปรุงหรือบริหารจัดการพื้นที่โดยรวม และได้ฐานข้อมูลสถาปัตยกรรมศาสตร์ของการปลูกเรือนไทยวน

ส่วนที่ 1 ความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการ (แนวความคิดของการทำหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวน)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ส่วนที่ 2 แนวคิดในการจัดแสดง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ส่วนที่ 3 ความคิดเห็นในด้านแนวทางในการพัฒนาและการสืบสานต่อ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาคผนวก ข
แบบสำรวจผู้เข้าเยี่ยมชมหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวน
จังหวัด สระบุรี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3. ความคิดเห็นต่อการจัดแสดงและสิ่งอำนวยความสะดวกภายในหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวน

การจัดแสดงและสิ่งอำนวยความสะดวกภายในหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวน	ระดับความคิดเห็น					
	6	5	4	3	2	1
1.ป้ายสัญลักษณ์บอกตัวอาคาร และตำแหน่งการจัดแสดงต่างๆ						
2.บอร์ดคำอธิบายเรื่องราว						
3.เอกสารสื่อสิ่งพิมพ์ วารสาร แผ่นพับ ไปสเตอร์						
4.การต้อนรับ การให้ความรู้ และการบริการที่เป็นกันเอง						
5.วิธีการจัดแสดงแบบธรรมชาติ และเลือกเรียนรู้ตามสมัครใจ						
6.ตัวเรือนไทย (สถาปัตยกรรม)						
7.การจัดสภาพแวดล้อมภายในเรือนไทย						
8.วัตถุสิ่งของที่นำมาแสดงในพื้นที่ต่างๆ ทั้งภายในและภายนอก เช่น เครื่องเรือน, เครื่องมือ เครื่องใช้, งานหัตถกรรม						
9.เรือนแพและสิ่งตกแต่งบริเวณริมแม่น้ำ						
10.สภาพภูมิทัศน์ (การจัดวางต้นไม้ ทางสัญจร ลานดิน สนามหญ้า)						
11.บรรยากาศโดยรวมของสถานที่						
12.การจัดบรรยาย อบรม สัมมนาต่างๆ						
13.ความเหมาะสมและเพียงพอของสถานที่จอดรถ						
14.ความเหมาะสมและเพียงพอของห้องสุขา						
15.ที่พักอาศัยกับชุมชนแบบ Home Stay						
16.กิจกรรมต่างๆที่ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัด เช่น การแสดง ศิลปวัฒนธรรม						
17.พื้นที่ขายของที่ระลึก ของฝากที่เป็นของท้องถิ่น						
18.ที่นั่งเล่น บริเวณพักผ่อน						
19.พื้นที่ให้ค้นคว้าหาความรู้ เช่น ห้องสมุด						
20.อาจารย์ทรงชัย, ผู้ดูแลและให้บริการ						

4. สื่อและเทคนิคที่ใช้ประกอบการจัดแสดงในหอวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวนที่ต้องการเพิ่มเติม (ให้ตอบโดยเลือกได้มากกว่า 1 ข้อ และเรียงลำดับความสำคัญ ที่ต้องการโดยเติมหมายเลขลงไปในช่วงของข้อต่างๆ)

☐ จัดแสดงด้วยแผ่นภาพบนบอร์ด	☐ จัดแสดงด้วยวัตถุจัดแสดง
☐ จัดแสดงหุ่นจำลองสภาพแวดล้อมและวิถีชีวิต	☐ จัดแสดงโดยใช้คอมพิวเตอร์ มัลติมีเดีย และวีดิทัศน์
☐ จัดแสดงจำลองเหตุการณ์ในพื้นที่ขนาดเท่าจริง	☐ มีบริเวณฉายภาพยนตร์ และสไลด์มัลติวิชชั่น
☐ การนำชมและบรรยายโดยวิทยากร	☐ มีคำอธิบายเรื่องราวของสิ่งแสดง โดยใช้แผ่นป้าย
☐ อธิบายโดยใช้คอมพิวเตอร์ มัลติมีเดีย	☐ เทคนิคแสง สี เสียง เพื่อเพิ่มบรรยากาศ
☐ อื่นๆ (โปรดระบุ)	

ข้อมูล ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม (โปรดระบุ)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ประวัติผู้วิจัย

1. ชื่อ-สกุล (ภาษาอังกฤษ) รองศาสตราจารย์ จันทนี เพชรานนท์
Assoc.Prof. Jantanee Bejrananda
2. เลขหมายประจำตัวประชาชน 3 1014 00377 85 8
3. ตำแหน่งปัจจุบัน
  - อาจารย์ประจำภาควิชาสถาปัตยกรรมภายใน คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
  - หัวหน้าหลักสูตรสถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสถาปัตยกรรมภายใน แขนงวิจัยสภาพแวดล้อมภายใน
  - คณะกรรมการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ปี2545 - 2551
  - กรรมการประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอก ของ สำนักงานประเมินและรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษา (สมศ.)
  - กรรมการประเมินคุณภาพการศึกษาภายใน ของ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (สกอ.)
  - ที่ปรึกษาและคณะ กรรมการสภาวิชาการสถาปัตยกรรมภายในและการออกแบบภายในแห่งประเทศไทย
  - กรรมการคณะอนุกรรมการวิชาการ สภาสถาปนิกแห่งประเทศไทย
  - กรรมการคณะอนุกรรมการพิจารณาคุณวุฒิการศึกษา สาขาสถาปัตยกรรมภายในและมัณฑนศิลป์ สภาสถาปนิกแห่งประเทศไทย
4. หน่วยงานที่ติดต่อ สาขาวิชาสถาปัตยกรรมและการวางแผน กลุ่มวิชาสถาปัตยกรรมภายใน คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ถนนจลองกรุง เขตลาดกระบัง กรุงเทพฯ 10520
โทร/โทรสาร 02-7392142
E-Mail : B_Jantanee @Yahoo.com, Bjantanee @gmail.com
5. ประวัติการศึกษา สด.บ.(สถาปัตยกรรมภายใน) เกียรตินิยมอันดับ 1 สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง, 2525
ผ.ม.(การวางแผนภาคและเมือง) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535
6. สาขาวิชาการที่มีความชำนาญเป็นพิเศษ สถาปัตยกรรมภายใน, การออกแบบแบบยั่งยืน, การออกแบบสภาพแวดล้อม (เน้นการศึกษาพฤติกรรม และการประเมินสภาพแวดล้อม)
7. ประสบการณ์ในการวิจัย
  - 7.1 ผู้อำนวยการแผนงานวิจัย : ชื่อแผนงานวิจัย
  - 7.2 งานวิจัยที่ทำ : ชื่อโครงการวิจัย ชื่อผลงานวิจัย ปีที่ทำวิจัย สถานภาพในการทำวิจัย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- ผู้ร่วมวิจัย โครงการวางแผนพัฒนาเมืองหลัก นครศรีธรรมราช ในส่วนกายภาพ ปี 2532-2535
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ผู้ร่วมวิจัย โครงการวางแผนพัฒนาเมืองหลัก สุราษฎร์ธานี ในส่วนกายภาพ ปี 2532-2535
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ผู้ร่วมวิจัย โครงการศึกษาเพื่อการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในส่วน
กายภาพ ปี 2532-2535 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ผู้ร่วมวิจัย โครงการศึกษาเพื่อการวางแผนชุมชนบางกระเจ้าในส่วนกายภาพ ปี 2532-2535
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ผู้จัดการโครงการ โครงการวางแผนและผังพัฒนาเขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร ปี 2543-2544
- ผู้จัดการโครงการ โครงการวางแผนและผังพัฒนาเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ปี 2543-2544
- ผู้ร่วมวิจัยส่วน ประชากร เศรษฐกิจ และสังคม ในการวางแผนผังแม่บทเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่า
อุทยานเสด็จในกรม กรมหลวงชุมพรฯ (ตอนเหนือ) ปี 2545
- หัวหน้าโครงการวิจัย โครงการวิจัยเดี่ยวเงินรายได้คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระ
จอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ปีงบประมาณ 2545 "การวิเคราะห์เปรียบเทียบผังพื้นบ้านพัก
อาศัยคนไทย กรณีศึกษาคณะครุศึกษาคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สจล" ตุลาคม 2545 –
กันยายน 2546
- หัวหน้าโครงการวิจัย งานวิจัยเพื่อกำหนดคุณลักษณะการออกแบบอาคาร 50 ปี มหาวิทยาลัยบูรพา
(ศูนย์นวัตกรรมมหาวิทยาลัยบูรพา) มกราคม – เมษายน 2547
- หัวหน้าโครงการ ออกแบบอาคาร 50 ปี อาคารนวัตกรรมมหาวิทยาลัยบูรพา ปี 2547
- หัวหน้าโครงการ งานออกแบบปรับปรุงสภาพแวดล้อมทางกายภาพอาคารเรียนคณะสารสนเทศ
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง (มิถุนายน-กันยายน 2548)
- หัวหน้าโครงการวิจัย โครงการวิจัยเดี่ยวเงินรายได้คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระ
จอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ปีงบประมาณ 2547 "การวิเคราะห์เปรียบเทียบพฤติกรรมการใช้
พื้นที่บ้านพักอาศัย เพื่อพัฒนาแนวทางในการออกแบบบ้าน" ตุลาคม 2547 – กันยายน 2548
- หัวหน้าโครงการวิจัย "โครงการประเมินทิศทางและแนวทางแก้ปัญหา โครงการบ้านเอื้ออาทร
กรุงเทพมหานครด้านทิศตะวันออก" การเคหะแห่งชาติ เมษายน - มิถุนายน 2550
- หัวหน้าโครงการวิจัย โครงการวิจัยเดี่ยวเงินงบประมาณ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณ
ทหารลาดกระบัง ปีงบประมาณ 2549 -2550 "การประเมินสมรรถนะและความก้าวหน้าในการ
ประกอบวิชาชีพของบัณฑิต ภาควิชาสถาปัตยกรรมภายใน คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบัน
เทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง" ตุลาคม 2549 – กันยายน 2551
- หัวหน้าโครงการวิจัย โครงการวิจัยเดี่ยวเงินรายได้คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระ
จอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ปีงบประมาณ 2551 "การจัดการสภาพแวดล้อมทางกายภาพหอ
วัฒนธรรมพื้นบ้านไทยวน" ตุลาคม 2551 – กันยายน 2552

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

8. ประสพการณ์ในการประกันคุณภาพการศึกษา

การประกันคุณภาพการศึกษาภายนอก

ปี พ.ศ. 2548

- กรรมการประเมินคุณภาพภายนอก รอบแรก (สมศ.) มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปี พ.ศ. 2549

- กรรมการประเมินคุณภาพภายนอก รอบ 2 (สมศ.) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- กรรมการประเมินคุณภาพภายนอก รอบ 2 (สมศ.) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
- กรรมการประเมินคุณภาพภายนอก รอบ 2 (สมศ.) มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
- กรรมการประเมินคุณภาพภายนอก รอบ 2 (สมศ.) มหาวิทยาลัยรังสิต

ปี พ.ศ. 2550

- กรรมการประเมินคุณภาพภายนอก รอบ 2 (สมศ.) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- กรรมการประเมินคุณภาพภายนอก รอบ 2 (สมศ.) มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

ปี พ.ศ. 2551

- กรรมการประเมินคุณภาพภายนอก รอบ 2 (สมศ.) มหาวิทยาลัยแม่โจ้
- กรรมการประเมินคุณภาพภายนอก รอบ 2 (สมศ.) มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย

ปี พ.ศ. 2552

- กรรมการประเมินคุณภาพภายนอก รอบ 2 (สมศ.) สถาบันอาศรมศิลป์
- การประกันคุณภาพการศึกษาภายใน

ปี พ.ศ. 2550

- กรรมการประเมินคุณภาพภายใน (สกอ.) คณะสถาปัตยกรรมและการผังเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- กรรมการประเมินคุณภาพภายใน (สกอ.) คณะสถาปัตยกรรมและการผังเมือง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
- กรรมการประเมินคุณภาพภายใน (สกอ.) คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ / ดุริยางคศิลป์ / โบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปี พ.ศ. 2551

- กรรมการประเมินคุณภาพภายใน (สกอ.) มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- กรรมการประเมินคุณภาพภายใน (สกอ.) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- กรรมการประเมินคุณภาพภายใน (สกอ.) สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
- กรรมการประเมินคุณภาพภายใน (สกอ.) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ วิทยาเขตปทุมธานี
- กรรมการประเมินคุณภาพภายใน (สกอ.) คณะสถาปัตยกรรมและการผังเมือง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
- กรรมการประเมินคุณภาพภายใน (สกอ.) คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี
- กรรมการประเมินคุณภาพภายใน (สกอ.) คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- กรรมการประเมินคุณภาพภายใน (สกอ.) คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- กรรมการประเมินคุณภาพภายใน (สกอ.) สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ปี พ.ศ. 2552

- กรรมการประเมินคุณภาพภายใน (สกอ.) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- กรรมการประเมินคุณภาพภายใน (สกอ.) สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
- กรรมการประเมินคุณภาพภายใน (สกอ.) คณะสถาปัตยกรรมและการผังเมือง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
- กรรมการประเมินคุณภาพภายใน (สกอ.) สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- กรรมการประเมินคุณภาพภายใน (สกอ.) คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี
- กรรมการประเมินคุณภาพภายใน (สกอ.) คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย
- กรรมการประเมินคุณภาพภายใน (สกอ.) ภาควิชาเคมี / สถิติ / คณิตศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้